

Andrus Kivirähk
Žmogus, mokėjęs gyvačių kalbą

Iš estų kalbos vertė
Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė

Leidykla „Aukso žuvis“
Vilnius, 2020

Versta iš:
Andrus Kivirähk
Mees, kes teadis ussisõnu:
Eesti keele sihtasutus,
Tallinn, 2007

Knygos leidimas finansuotas pagal ES programą „Kūrybiška Europa“
Knygos leidimą parėmė Lietuvos kultūros taryba ir Estijos kultūros fondas

Vertėja *Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė*
Redaktorė *Rima Bertašavičiūtė*
Korektorė *Ginta Valančiauskienė*
Dizainerė *Miglė Vasiliauskaitė*
Iliustratorius *Martynas Pavilonis*

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Šį kūrinį, esantį bibliotekose, mokslo įstaigų bibliotekose, muziejuose ar archyvuose, draudžiama mokslinių tyrimų ar asmeninių studijų tikslais atgaminti, viešai skelbti ar padaryti viešai prieinamą kompiuterių tinklais tam skirtuose terminaluose tų įstaigų patalpose.

© Andrus Kivirähk, 2007
© Agnė Bernotaitė-Jakubčionienė, vertimas iš estų kalbos, 2020
© Leidykla „Aukso žuvis“, 2020

ISBN 978-609-8335-80-4

1

Miškas ištuštėjęs. Retai ką tesutiksi, nebent, aišku, kokį vabalą. Anų tai lyg nieks neveikia – bimbis ir byzgia sau, kaip anksčiau, taip ir dabar. Skrenda kraujo prisisiurbt arba kam įgelt, gal ir tavo koja ims šiaip sau bukai ropštis, jei ant tako pasipainiosi, ir zuis pirmyn atgal, kol nubrauksi ar užmuši. Jų pasaulis dar toks pats kaip kadaise – bet šitaip jau neliks. Ir vabalų valanda išmuš! Aš, žinoma, to jau neregėsiu, – nieks neregės. Bet syki, vieną kartą, išmuš toji valanda, šitai aš tiksliai žinau.

Nebeišeinu laukan taip jau dažnai – gal tik kartelį per savaitę užkyliu ant žemės, einu prie šaltinio, atnešu vandens. Nusiprausiu, nuprausiu ir savo bičiulį, nušiūruoju įkaitusį jo kūną. Vandens daug reikia, tenka ne kartą eit iki šaltinio, – bet kad pakeliui ką sutikčiau, su kuo pora žodžių galėčiau persimest, retai pasitaiko. Dažniausiai nė gyvos dvasios, kelis syk esu sutikęs kokią stirną ar šerną. Anie visai baikštūs pasidarė, baidos vien mano kvapo. Man sušnypštus pastyra, bukai vėpso, bet nesigretina. Spokso kaip į pasaulio stebuklą: žmogus, mokantis gyvačių kalbą! Šitai jiems kelia dar didesnę siaubą, mielai stačia galva šoktų pomiškin, duotų valių kojoms, spruktų nuo tokios keistos išperos kiek įmanoma toliau – bet negali. Žodžiai uždraudžia. Dar sušnypščiu, jau stipriau: griežtu įsaku priverčiu pas mane ateiti. Žvėrys gaudžiai subliūva, nenoromis velkasi mano pusėn. Galėčiau pasigailėti jų ir leisti gyvūnams eiti, – bet kurių galų? Manyje slypi kažkoks keistas pyktis, nukreiptas į tuos naujuosius žvėris, kurie senų papročių nežino ir laigo po mišką, tarsi jis amžių pradžioj vien jiems voliotis būtų sukurtas. Tad sušnypščiu ir trečia syk, ir šįkart mano žodžiai stiprūs lyg klampynė, iš kurios neįmanoma išsikepurnėti. Pakvaišę žvėrys metasi mano pusėn tarsi iš lanko paleista strėlė ir tuo pat metu nuo nepakeliamos įtampos jiems sprogsa viduriai. Jie dryksta į gabalus taip, kaip plyšta per ankštos kelnės, ir ant žolės varva žarnos. Atgrasu žiūrėti, savo poelgiu nesidžiaugiu, bet vis tiek niekad nepraleisčiau progos išbandyt savo galios. Ne mano kaltė, kad tie galvijai pamiršę gyvačių kalbą, kurios savo laiku mano proseniai juos mokė.

O kartą visgi nutiko kitaip. Buvau begrįžtąs kaip tik nuo šaltinio, ant peties – sunkus vandens pilnas odmaišis, kai staiga ant tako išvydau didžiulį briedį. Iškart sušnypščiau paprasčiausius žodžius, iš anksto jausdamas briedžiui panieką dėl būsimo sumišimo. Bet jis nenusigando, iš žmogelio netikėtai išgirdęs seniai pamirštus įsako žodžius. Užuoat išsigandęs, nuleido galvą ir greitai prisiartinio prie manęs, priklaupė ir klusniai atsuko sprandą, visai kaip tais senais laikais, kai šitaip apsirūpindavom pilvo užpildu: pasišaukdavom briedžius, kad papjautume. Kaip dažnai dar visai mažiukas regėjau motiną tokiu būdu ruošiant mūsų šeimai žiemos atsargas! Iš didelės briedžių kaimenės ji išsirinkdavo tinkamiausią patelę, pasišaukdavo ją ir gyvačių kalbos supančiotai briedei lengvai perrėždavo gerklę. Suaugusios briedės mums pakakdavo visai žiemai. Kokia

juokinga atrodė nemokšiška kaimiečių medžioklė, palyginti su paprastu mūsų būdu prasimanyti maisto, kai valandų valandas vaikytasi vieną briedį, kaip pakliūva laidytos strėlės į pomiškį, o paskui dažniausiai tuščiomis ir nusivylus grįžta namo. O juk reikėjo tik keletą žodžių, kad briedis paklustų tavo valiai! Visai kaip dabar. Didžiulis, stiprus briedis gulėjo man prie kojų ir laukė smūgio. Būčiau galėjęs nudobti vienu rankos mostu. Bet to nepadariau.

Užuot taip padaręs, nuo peties nusikabinau odmaišį ir pasiūliau briedžiui atsigerti. Jis ramiai ėmė lakti. Senas patinas, jau įmetėjęs, – turėjo toks būti, kitaip nebūtų prisiminęs, kaip dera elgtis briedžiui, pašauktam žmogaus. Būtų muistęsis ir grūmęsis, būtų bandęs dantimis kabintis medžių viršūnių, senovinės žodžių jėgos tempiamas link manęs; būtų atėjęs pas mane kaip juokdarys, o dabar atžengė tartum karalius. Na, ir kas iš to, kad atėjo būti užmuštas. Net ir tai reikia mokėti. Paklust senovės priesakams ir papročiams – argi tai kuo nors žemina? Nemanau. Mes niekad nė vieno briedžio neužmušėm dėl smagumo, – kas gi čia būtų smagaus? Mums reikėjo valgyt, maistui prasimanyti buvo skirtas žodis, tą žodį žinojo ir briedžiai ir jam pakluso. Žemina – viską pamiršti, kaip tie šernai ir stirnos, kurios, išgirdusios žodį, perplyšta it pūslė. Arba kaimiečiai, būriu gaudantys vieną briedį. Žemina kvailumas, ne išmintis.

Pagirdžiau tą briedį ir paglosčiau jam galvą, o jis patrynė snukį man į skrandą. Senasis pasaulis vis dėlto dar nesunykęs. Kol gyvas aš, kol gyvas šis senas briedis, tol šiam šile bus atmenama ir žinoma gyvačių kalba.

Briedį paleidau. Tegu dar ilgai gyvena. Ir teatmena.

Kuo iš tikrųjų norėjau pradėti šį pasakojimą – Manivaldo laidotuvės. Tada manėjo septinti. To Manivaldo savo akimis aš išvis net nebuvau matęs, mat jisai gyveno ne miške, o pajūry. Iš tiesų ligi šiol nežinau, kodėl dėdė Votelė vedėsi mane kartu į laidotuves. Kitų vaikų ten nebuvo. Nebuvo mano draugo Pertelio, nebuvo Hijės. Bet Hijė tuo metu neabejotinai jau buvo gimusi – juk ji tik metais už mane jaunesnė. Kodėl Tambetas ir Malė jos nepasiėmė? Juk tai buvo kaip tik jų skonio įvykis; ne ta prasme, kad jie būtų turėję ką nors prieš Manivaldą ar džiaugęsi dėl jo mirties. Ne, nė iš tolo. Tambetas itin gerbė Manivaldą – ryškiai prisimenu, kaip prie laužo kalbėjo: „Tokių vyrų jau nebegimsta.“ Jis buvo teisus – nebegimdavo. Išties mūsų krašte daugiau negimė joks vyras. Aš buvau paskutinis, keletu mėnesių anksčiau buvo gimęs Pertelis, po metų Tambetui ir Malei gimė Hijė. Ji jau nebuvo vyras – ji buvo mergaitė. Paskui mūsų miške gimdė vien žebenkštys ir kiškiai.

Bet tada Tambetas, aišku, to dar nežinojo ir nė nenorėjo žinoti. Tebesitikėjo, kad kada nors vėl ateis laikai*, ir taip toliau. Jis ir negalėjo tikėtis kitaip, toksai jau vyras buvo, gerbė visus papročius ir tradicijas, kas savaitę eidavo šventojon giraitėn ir rimtu veidu aprišinėdavo liepas spalvotomis medžiaginėmis juostomis tikėdamas, kad atnašauja fejoms. Žynys Julgas buvo geriausias jo draugas. Nors ne, žodis „draugas“ čia netinka: Tambetas jokių būdu nebūtų pavadinęs žynio draugu. Jam tai būtų pasirodę neišsiauklėjimo viršūnė. Žynys buvo didis ir šventas, jį reikėjo gerbti, o ne su juo bičiuliautis.

* Estų nacionalinio epo *Kalevo sūnus* (Friedrich Reinhold Kreutzwald, *Kalevipoeg*, 1857) parafrazė (čia ir toliau – vert. past.).

Buvo, žinoma, ir Julgas Manivaldo laidotuvėse. Kaipgi kitaip! Juk jisai turėjo uždegti

laidotuvių ugnį ir palydėti velionio dvasią į dausas. Tai darė ilgai ir varginamai: giedojo, mušė būgną, smilkė kažin kokius grybus ir šieno stagarus. Taip nuo senų senovės buvo deginami mirusieji, taip ir derėjo daryti. Štai kodėl ir sakiau, kad Tambetui šios laidotuvės buvusios prie širdies. Jam patikdavo visokiausios apeigos. Svarbiausia – viskas daryta kaip prosenių, tada Tambetas likdavęs patenkintas.

O man buvo baisiai nuobodu – aiškiai prisimenu. Manivaldo juk visai nepažinojau, taigi negalėjau ir jokie gedulo jausti; šiaip dairiausi aplinkui. Iš pradžių susidomėjęs stebėjau mirusiojo veidą, raukšlėtą, ilga barzda, – bet sykiu ir gąščiojau, kadangi dar nebuvo matęs negyvo žmogaus. Žynys taip ilgai burbėjo kerėjimus ir užkeikimus, kad galiausiai man paliko nei įdomu, nei baisu. Mieliau būčiau išvis pabėgęs – į pajūrį, juk ir ten dar niekad nebuvo. Esu gi miško vaikas. Bet dėdė Votelė sulaikė mane, kuštelėjęs ausin, kad netrukus bus užkurtas laidotuvių laužas. Iš pradžių suveikė: aišku, liepsnas pamatyti norėjau, o ypač – kaip padegamas žmogus. Kas išlįs jam iš vidaus, kokius kaulus jis turi? Likau vietoje, bet žynys Julgas vis nebaigė laidojimo apeigų ir galiausiai man mirtinai pakyrėjo. Nebūčiau susidomėjęs, net jei dėdė Votelė būtų leidęs, prieš sudeginant senį, nudirti lavonui odą, – tenorėjau namo. Garsiai nusižiovavau; Tambetas išsprogino į mane akis ir suniurnėjo:

- Ša, vaike, laidotuvėse esi! Žynio klausykis!

- Eik, palakstyk, – šnipštelėjo man dėdė Votelė.

Aš ir nubėgau prie marių ir su visais drabužiais įšokau į bangas, paskui žaidžiau smėliu, kol išrodžiau kaip dumblo gabalas. Tada pamačiau, kad jau dega laužas, ir nubėgau prie tūkstančio ir keturių ugnių, bet Manivaldo nebesimatė, liepsnos, tokios aukštos, stiebėsi link žvaigždžių.

- Nu tu ir purvinas, – tarė dėdė Votelė ir pamėgino mane nuvalyti rankomis, o aš vėl susidūriau su piktu Tambeto žvilgsniu, nes laidotuvėse, žinoma, nederėjo elgtis taip, kaip elgiausi, o Tambetas visados uoliai laikydavosi taisyklių.

Aš Tambeto nepaisiau, kadangi jis nebuvo man nei tėvas, nei dėdė – tik kaimynas, kurio piktumas man nėra nerūpėjo. Peštelėjau dėdę už barzdos ir ėmiau tardyti:

- Kas buvo tasai Manivaldas? Kodėl gyveno prie jūros? Kodėl ne miške kaip mes visi?

- Prie jūros buvo jo namai, – atsakė dėdė Votelė. – Manivaldas buvo senas ir protingas žmogus. Vyriausias iš mūsų. Netgi matęs Šiaurės Slibiną.

- O kas yra Šiaurės Slibinas? – paklausiau aš.

- Šiaurės Slibinas yra didelė gyvatė, – atsakė dėdė Votelė. – Pati didžiausia, daug didesnė už gyvačių karalių. Didelė kaip giria ir moka skraidyti. Turi milžiniškus sparnus. Kai pakyla į orą, saulę ir mėnulį užstoja. Senovėje dažnai pakildavo į dangų ir surydavo visus mūsų priešus, kurie tik laivais tepriartindavo prie šios pakrantės. O kai jų prisirydavo, mums atitekdavo jų turtai. Taigi buvom turtingi ir galingi. Mūsų bijota, kadangi niekas iš tos pakrantės neištrūkdavęs gyvas. Taip pat dar žinota, kad esame turtingi, ir godulys įveikė baimę. Vis nauji ir nauji laivai plūdo mūsų pakrantėn, kad prisiplėštų mūsų lobių, ir visus juos nužudė Šiaurės Slibinas.

- Aš irgi noriu pamatyt Šiaurės Slibiną, – pasakiau.

- Šitai, deja, nebeįmanoma, – atsiduso dėdė Votelė. – Šiaurės Slibinas miega ir mes nepajėgime jo prižadinti. Mūsų per mažai.

- Vieną dieną tai jau tikrai sugebėsime! - įsikišo Tambetas. - Nekalbėk taip, Votele! Kas čia per menkinantys tauškalai? Dėkis galvon: mudu abu dar sulauksim tų dienų, kai Šiaurės Slibinas vėl dangun pakils ir praris visus menkystas geležiuočius, visas kaimo žiurkes!

- Pats niekus tauški, - atitarė dėdė Votelė. - Kaipgi taip gali būti - juk pats žinai, kad Šiaurės Slibinui prikelti reikia mažiausiai dešimties tūkstančių vyrų? Tiktai tada, kai dešimt tūkstančių vyrų vienusyk gyvatiškai sušnypš, Šiaurės Slibinas pabus savo slaptojoj gūžtoj ir į dangų pakils. Kurgi tie dešimt tūkstančių vyrų? Mūsų ir dešimt nesusirenka!

- Nereik pasiduot! - sušnypštė Tambetas. - Pažiūrėk į Manivaldą: jis vis vylėsi ir diena iš dienos darė savo darbą! Vos tik akies krašteliu užmatydavęs laivą, padegdavo sausą kelmą, kad visiems paskelbtų: Šiaurės Slibinui laikas busti! Metų metus tai darė, nors jau seniai nieks nebekreipdavo dėmesio į jo perspėjamuosius laužus, ir svetimi laivai vis atplaukdavo, ir geležiuo čiai nebaudžiami ropšdavosi krantan. Bet jisai nenuleido ran kų, nepaliaudamas toliau vilko ir džiovino kelmus, degino juos ir laukė - vien laukė! Laukė, kad gal vis dėlto darkart virš miško pa kils galingasis Šiaurės Slibinas - kaip senais gerais laikais!

- Nebepakils jau, - niūriai tarė dėdė Votelė.

- Noriu jį pamatyti! - reikalavau aš. - Noriu pamatyti Šiaurės Slibiną!

- Nepamatysi, - atsakė dėdė Votelė.

- Jis miręs? - pasidomėjau aš.

- Ne, jis niekad nemirs, - pasakė dėdė. - Miega. Tik nežinau kur. Niekas nežino.

Nusivylęs tylėjau. Istorija apie Šiaurės Slibiną buvo tokia įdomi, tačiau baigėsi prastai. Kokia nauda iš stebuklo, kurio niekad nepamatysi? Tambetas toliau ginčijosi su dėde, o aš patraukiau atgal pajūrin. Vaikštinėjau pakrante; ji buvo graži ir smėlėta, šen bei ten voliojosi išrauti dideli kelmai. Greičiausiai tie patys, kuriuos džiovindavo numiręs ir neseniai sudegintas Manivaldas - kad įžiebtų perspėjamuosius laužus, kurie niekieno nedomino. Greta vieno kelmo kiuksojo kažkoks vyras. Tai buvo Mėmė. Niekada nesu matęs jo vaikštinėjant - tik kažki kur pakrūmiai išsitiesusį, tarsi būtų koks medžio lapas, kurį vėjas nešioja iš vienos vietos kiton. Visuomet kramsnodavo musmirę ir visuomet man pasiūlydavo, bet niekad nepasivaišindavau, nes motina neleidusi.

Ir šįsyk Mėmė gulėjo prie kelmo, parvirtęs ant šono, ir aš vėl nepamačiau, kada ir kaip jis atėjęs. Daviau sau žodį, kad kada nors išsiaiškinsiu, kaip tas vyras atrodo stovėdamas ant abiejų kojų arba kokiu išvis būdu juda - stačiomis kaip žmonės ar keturpėščias kaip gyvūnai, ar išvis šliaužte kaip gyvatės. Pribėgau prie Mėmės ir, savo nuostabai, pamačiau, kad šįsyk jis ne musmirę valgo, o iš odinės pūslės plempia kažkokį gėralą.

- Uch! - Nusivalė burną, kai pritūpiau prie jo ir susidomėjęs uodžiau nepažįstamą kvapą, padvelkusį iš pūslės. - Čia vynas. Kur kas geriau už musmires, šlovė tiems svetimšaliams ir jų krislui proto! Nuo musmirės apimdavo baisus troškulys, o šitas štai vienusyk ir troškulį numalšina, ir apgirsti. Puikus išmislas! Manau, prie šito ir liksiuos. Nori gal?

- Ne, - pasakiau. Motina man nebuvo uždraudusi gert vyno, bet galėjau nutuokti, kad, jei jau Mėmė ką nors siūlo, tai turbūt nebus geriau už musmirę. - Iš kur gaut tokių pūslių? - Miške niekad nebuvau aptikęs nieko panašaus.

- Iš vienuolių ir kitų svetimšalių rankų, - atsakė Mėmė. - Reik jiems perskelt galvą - ir pūslė tavo. - Dar gurkštelėjo. - Skanus gėrimėlis, nieko nepasakysi, - vėl pagyrė. - Tas

kvailys Tambetas gali sau stūgaut ir cypaut kiek panorėjęs, bet svetimšalių gėralas už mūsiškį geresnis.

- Ir ką jau tas Tambetas stūgavo ir cypavo? - paklausiau aš.

- Ai, jis gi nepakenčia, kai kas nors su svetimšaliais prasideda ar net jų daiktus liečia. - Mėmė mostelėjo ranka. - Sakiau juk, kad tą vienuolį ne aš priliečiau, o mano kirvis, bet jis vis tiek niurzga. Nu, o jei aš daugiau nenoriu per dienų dienas valgyt musmirių? O jei va šitas yra kur kas geresnis srėbalas ir greičiau trenkia į galvą? Žmogus turi būt nusiteikęs mokytis, o ne sustabarėjęs kaip šitas kelmas. Bet mes būtent tokie, deja, ir esam. Ką naudinga mums atnešė tas sąstingis? Kaip paskutinės musės prieš žiemą, skrendam lėtai bygzdami per mišką, kol krintam į samanais ir nustimpam.

Iš šio pasakojimo nieko nebesupratau ir pakilau eit atgal pas dėdę.

- Palauk, berniuk, - sustabdė mane Mėmė. - Norėjau tau šį tą duoti.

Bemat ėmiau energingai purtyti galvą, nes žinojau: dabar bus musmirė arba vynas, arba dar kokia trečia bjaurastis.

- Palauk, pasakiau tau!

- Motina neleidžia! - spyriausi aš.

- Užčiaupk žabtus! Motina nežino, ką tau noriu duot. Še, pasiimk sau! Man su šituo daugiau nėra kas veikt. Pasikabink ant kaklo!

Mėmė man į delną įbruko mažytį odinį maišelį, kurio viduje, atrodė, buvo kažkoks mažas, bet sunkus daiktas.

- Kas čia viduj? - paklausiau.

- Šito viduj? Nu, šito viduj yra toks žiedas.

Atrišau maišelį. Ir tikrai - viduj buvo žiedas. Sidabro žiedas didele raudona akim. Užsimoviau, bet mano laibiems pirštams žiedas buvo per didelis.

- Nešiokis maišely, - pamokė Mėmė. - O maišelį pasikabinki ant kaklo, sakiau juk.

Įkišau žiedą atgal maišelin. Na, ir keistumas odos, iš kurios padirbintas! Plonytė kaip medžio lapas - jei išleistum iš rankų, vėjas kaipmat pasigautų ir nuneštų. Na, bet juk brangiam žiedui reik plonyčio ir prašmatnaus lizdelio.

- Ačiū! - padėkojau ir pasijutau siaubingai laimingas. - Baisia gražus žiedas!

Mėmė nusišypsojo.

- Prašom, berniuk, - tarė. - Nežinau, gražus ar bjaurus, bet tikrai reikalingas. Laikyk gražiai maišely.

Parbėgau atgal prie laužo. Manivaldas jau buvo sudegęs, tik pelenai teberuseno. Parodžiau žiedą dėdei Votelei, dėdė ilgai ir įdėmiai jį apžiūrino.

- Brangus daiktas, - galiausiai pasakė jis. - Svečioj šaly padarytas ir tikriausiai savo laiku kartu su geležiuočių laivais mūsų krantą pasiekęs. Nenustebčiau, jei pirmasis šio žiedo šeimininkas tapo Šiaurės Slibino grobiu. Nesuprantu, kodėl Mėmė davė jį būtent tau. Geriau būtų nusiuntęs tavo seseriai Salmei. Ką tu, berniuk, su šituo brangiu papuošalu miške darysi?

- Aš jo Salmei tikrai neduosiu! - šūktelėjau įsižeidęs.

- Neduok, ne, ne, - atsakė dėdė. - Mėmė nieko nedaro be reikalo. Jeigu davė žiedą tau, tikriausiai buvo dėl ko. Aš dabar dar neperpratęs jo plano, bet tai nesvarbu. Kada nors tikrai viskas paaiškės. Eikim dabar namo.

- Eikim, taip, - sutikau ir pajutau, koks mieguistas esu.

Dėdė Votelė užkėlė mane vilkui ant nugaros ir per naktinį mišką patraukėm namo. Užnugary liko išblėsęs laužas ir jūra, kurios daugiau niekas nesaugo.

Iš tiesų aš gimęs kaime, o ne miške. Į kaimą kraustytis nusprendė mano tėvas. Juk visi kraustėsi – arba beveik visi, o mano tėvai buvo vieni paskutinių. Tikriausiai dėl motinos: jai nepatiko kaimo gyvenimas, nedomino javininkystė ir ji niekad nevalgydavo duonos.

– Pamazgos, – man visad sakydavo. – Žinai, Lėmetai, aš netikiu, kad tai išvis kam nors skanu. Tas duonos valgymas – tiesiog maivymasis. Nori baisiai prašmatnūs pasirodyt ir gyvent kaip svetimšaliai. Gera kepta briedžio kulšė – visai kitas reikalas. Bet aikšen valgyt, mielas vaike! Kam gi dar aš tų kulšių prikepiu?

Tėvas, matyt, buvo kitos nuomonės. Jis norėjo būti naujųjų laikų žmogus, o naujųjų laikų žmogus turėjo gyventi kaime, po atviru dangum ir saule – ne pritemusiam miške. Turėjo augint rugius, visą vasarą dirbt kaip kokia vargana skruzdė, kad rudenį rimtu veidu kimštų duoną ir tuo panėšėtų į svetimšalius. Naujųjų laikų žmogaus namuose turėjo būti pjautuvas, kuriuo jis rudenį pasilenkęs virš žemės pjaudavo javus; jis turėjo turėti girtas, kuriomis stenėdamas ir dūšaudamas maldavo grūdus. Dėdė Votelė man pasakojo, kaip mano tėvas – dar miške gyvenda-mas – būdavo pagatavas nusprogti iš įniršio ir pavydo vos pagalvojęs, koku įdomiu gyvenimu mėgaujasi kaimo žmonės ir kokių nuostabių įrankių jie turi.

– Turim skubiai keltis į kaimą! – šūkaudavo. – Kitaip pro mus ir gyvenimas praeis! Šiais laikais visi normalūs žmonės gyvena po atviru dangum, o ne pomišky! Ir aš noriu arti ir sėti, kaip daro visur išsivysčiusiam pasauly! Kuo gi aš prastesnis? Nenoriu gyvent kaip elgeta! Pažiūrėkit pagaliau į geležiuočius ir vienuolius – iškart matyt, kad jie mus šimtmečiu lenkia savo išsivystymu! Turime stengtis iš visų jėgų, kad juos pasivytime!

Ir jis nusitempė motiną gyventi kaime; jie pasistatė mažą pirkutę, o mano tėvas išmoko arti ir sėti bei įsitaisė pjautuvą ir girtas. Jis ėmė vaikščioti bažnyčion ir mokytis vokiečių kalbos, kad suprastų geležiuočių šneką ir iš jų perimtų dar šaunesnių ir madingesnių triukų. Valgė duoną ir pasičepsėdamas gyrė jos gerumą, o kai išmoko dar ir miežių putrą virti, jo užsidegimui ir išdidumui išvis nebuvo galo anei krašto.

– Skonis kaip vėmalų, – prisipažino man motina, o tėvas valgydavo miežių putrą tris kartus per dieną – truputį perkreiptu veidu, bet tvirtindamas, kad tai – ypatingo skonio patiekalas, kurį reikia paprasčiausiai įprasti valgyti. „Ne kaip mūsų mėsos gabalai, kuriuos kiekvienas kvailys gali pusti, o išlavinto skonio žmonėms prideramas europinis maistas! – sakydavo jis. – Ne per sunkus, ne per riebus, toks purus ir lengvas. Bet maistingas! Karalių valgis!“

Kai tik gimiau, tėvas reikalavo, kad mane maitintų vien miežių putrą, nes jo vaikas „turįs gauti tai, kas geriausia“. Jis man ir mažą pjautuvėlį parūpino, kad aš iškart, kai vos kojos paneš, galėčiau kartu su juo eiti lankstyti laukuose. „Pjautuvas, aišku, daiktas brangus, ir

galima pamanyti, kad mažėliui neverta duoti jo į rankas, bet aš nesutinku su tokiu požiūriu. Mano vaikas jau nuo mažumės turi pratintis prie tokių šaunių įrankių, – kalbėjo jis išdidžiai. – Ateityje be pjautuvo neapsieisi, lai iškart mokosi didžiojo rugių pjovimo meno!”

Visa tai man papasakojo dėdė Votelė. Aš juk savo tėvo neat-menu. O motinai nepatiko apie jį kalbėtis – ji visad susinepatogindavo ir pakeisdavo temą. Ji, be abejo, iki pat galo laikė save kalta dėl tėvo mirties, – turbūt ir buvo. Kaime motinai buvo nuobodu; jai nerūpėjo darbas laukuose, ir tuo metu, kai tėvas išžygiuodavo arti, motina klajodavo po senus pažįstamus miškus ir sutiko vieną lokį. Kas dėjosi toliau, tikriausiai visiškai aišku, – tai tokia įprasta istorija. Tik reta kuri moteris įstengia atsisipirti lokiui: tie juk tokie dideli, švelnūs, bejėgiai ir gauruoti. Be to, suvedžiotojai iš prigimties: jiems baisiai patinkančios žmonių patelės, taigi jie nė už ką nepraleis progos prisigretinti prie kokios moters ir urgztelėt jai ausin. Seniau, kai dauguma mūsų žmonių dar tebegyveno miške, nuolat nutikdavo taip, kad lokiai tapdavo moterų meilužiais, kol vyras galiausiai užtikdavo porelę ir išvarydavo rudą padarą.

Lokys ėmė lankytis pas mus visad tuo metu, kai tėvas triūsdavo lauke. Jis buvo labai draugiškas gyvūnas – mano sesuo Salmė, už mane penkeriais metais vyresnė, pamena jį ir yra man pasakojusi, kad lokys jai visada atnešdavo medaus. Kaip visi lokiai anuomet, šiek tiek mokėjo ir kalbėti: juk lokiai esti sumaniausi iš gyvūnų, jei, žinoma, neskaičiuosime gyvačių, žmonių brolių. Lokiai iš tiesų daug nekalbėdavo ir jų šneka nebūdavo itin protinga, – betgi ką jau tokio išmintingo turi pasakyti meilužis? Kasdieniškesni reikalai, be abejo, būdavo gražiai sutvarkomi.

Dabar, žinoma, visa kas pasikeitė. Kelis kartus, nešdamasis vandens iš šaltinio, esu pastebėjęs lokių ir sušukęs jiems vieną kitą pasisveikinimo žodį. Jie spokso į mane kvaila mina ir puola į krūmus. Visas kultūrinis sluoksnis, kurį jie per ilgus šimtmečius įgijo bendraudami su žmonėmis ir gyvatėmis, per trumpą laiką išskydo, o lokiai virto paprastais gyvūnais. Kaip ir mes patys. Kas dar, be manęs, moka gyvačių kalbą? Pasaulis pagedo ir net šaltinio vanduo kartus.

Bet tegu. Tada, mano vaikystėj, lokiai dar sugebėdavo su žmonėmis keistis mintimis. Mes, aišku, niekada nebuvom draugai: lokius laikėme smarkiai už save žemesniais. Pagaliau juk tai mes tuos meškučius apšlifavome ir už ausų ištempėme iš pirmų pirmykščio kvailumo. Tam tikra prasme jie buvo žmonių mokiniai –iš to ir mūsų viršenybė. Dargi, žinoma, lokių geidulingumas ir tas nesuvokiamas patrauklumas, kuriuo jie apžavėdavo mūsų moteris. Todėl visi vyrai į lokį žiūrėdavo su lengva abejone: juk šis storas, gauruotas meilės pundelis su mano moterim ne... Per dažnai savame guolyje rasdavai lokio gaurų.

Bet mano tėvui baigėsi dar blogiau. Savo guoly jis lokio gaurų nerado – rado ten visą lokį. Savaime tai nebūtų buvę taip jau blogai – reikėjo tik galingai sušnypšti lokiui, ir meškutis, užkluptas nusikaltimo vietoje, būtų lėkęs miškan ausis suskliaudęs. Bet mano tėvas jau ėmė primiršti gyvačių kalbą, kadangi kaime jos nereikėjo, be to, nelabai apie ją ir galvojo: manė, kad pjautuvas ir girnos kur kas geriau jam tarnauja. Todėl, savo lovoje išvydęs lokį, kažką vokiškai tesuvebleno, ir lokys, nesuprantamų žodžių sutrikdytas ir susijaudinęs užkluptas, nukando jam galvą.

Žinoma, jis išsyk to pasigailėjo, nes lokiai apskritai nėra kraugeriai – kitaip nei vilkai, kurie ištis tik gyvačių kalbos veikiami žmogui tarnauja, jį ant nugaros nešioja ir leidžiasi

pamelžiami. Vilkas, tiesą sakant, – gan pavojingas naminis gyvulys, bet, kadangi skanesnio pieno miške niekas neduoda, taikstomasi su jo atšiaurumu, juolab kad nuo gyvačių kalbos jis tampa romus it zylė. Bet lokys juk – gyvūnas su protu. Meškutis, nužudęs tėvą, buvo įsikarščiaęs ir, kadangi žmogžudystę įvykdė aistros įkaršty, čia pat nusibaudė ir nusikando savąjį įnagį.

Tada motina ir kastruotasis lokys sudegino mano tėvo lavoną, o lokys pabėgo gilyn į mišką, tvirtindamas motinai, kad jie daugiau niekada nesusitiksią. Motinai, matyt, tiko toks sprendimas, kadangi, kaip jau sakyta, ji jautėsi siaubingai kalta ir meilė lokiui staiga išgaravo. Visą likusį gyvenimą nebegalėjo pakęsti lokių, šnypšdavo vos juos pastebėjusi ir taip priversdavo trauktis iš kelio. Tas jos pyktis paskui mūsų šeimai atnešė daug sumaišties ir kivirčų, – bet apie tai papasakosiu vėliau, kai bus tinkamas metas.

Tėvui mirus, motina nebematė prasmės ilgiau likti kaime, užsivertė mane ant nugaros, paėmė mano seserį už rankos ir parsikraustė atgal į mišką. Ten tebegyveno jos brolis, mano dėdė Votelė; jis mus prižiūrėjo, padėjo pasistatyti trobelę ir padovanojo du jaunos vilkus, kad visada turėtume šviežio pieno. Motina, nors vis dar pritrenkta tėvo mirties, lengviau atsikvėpė, nes iš miško kraustytis niekad ir netroško. Gerai jautėsi būtent čia ir nė trupinėlio nesijaudino dėl to, kad negyvenanti kaip geležiuočiai ar kad jos namų ūkyje nesą nė vieno pjautuvo. Motinos namuose niekad nebevalgyta duona, tačiau ten visad stirksodavo kalnai briedienos arba stirnienos.

Mums persikrausčius į mišką, dar nė metukų neturėjau. Todėl nieko nežinojau apie kaimą nei apie tenykštį gyvenimą – užaugau miške ir jis buvo mano vieninteliai namai. Turėjome puikią trobelę miško gūdumoje, ten gyvenau su motina ir seserimi, dėdės Votelės urvas irgi buvo čia pat, netoliese. Anuomet miškas dar nebuvo toks ištuštėjęs; aišku, po jį slampinėdamas sutikdavai ir kitų žmonių: bobų, priešais savo trobeles melžiančių vilkes, ar ilgabarzdžių senolių, besišnekučiuojančių su stromis angimis.

Jaunimo buvo mažiau ir tolydžio mažėjo, tad vis dažniau atsidurdavai prie apleisto būsto. Tas trobeles apaugo krūmai, aplink lakstydavo be šeiminių likę vilkai, o seni žmonės kalbėdavo, kad, sykį juos iš rankų išleidus, niekam nebus gyvenimo. Ypač liūdėta dėl to, kad nebegimdavę vaikų; tai, deja, buvo natūralu: kas gi turėjo juos gimdyti, jei visi jauni žmonės pabėgo į kaimą? Aš irgiėjau pasižiūrėt kaimo – žvilgčiojau iš miško pakraščio, arčiau eit nedrįsau. Viskas ten buvo visai kitaip ir, mano manymu, dar ir daug sumaniau. Buvo saulėta ir šviesu, po atviru dangum stovintys namai man atrodė gerokai gražesni už mūsų trobelę, pusiau skendinčią po eglėmis, o prie kiekvieno namo mačiau lakstant didelį būrį vaikų.

Dėl to man ypač sukildavo pavydas, mat turėjau mažai žaidimų draugų. Sesuo Salmė į mane dėmesio pernelyg nekreipdavo – juk buvo vyresnė penkeriais metais, dargi mergaitė, turėjo savų užsiėmimų. Laimė, buvo Pertelis – kartu su juo lakstydavom. Ir dar Hijė, Tambeto duktė, bet ji buvo dar per maža, tebestrapaliojo aplink savo namus nelanksčiomis kojulėmis ir kas kiek laiko vis tykiai žnektelėdavo ant sėdynės. Kol kas ji buvo nekokia žaidimų bičiulė, be to, aš nemėgau lankyti Tambeto pusėje – nors buvau dar mažas ir kvailas, visgi supratau, kad Tambetas manęs nepakenčia. Mane pamatęs amžinai šnarpšdavo ir pūkšdavo, o kartą, kai mudu su Perteliu grįžome pauogavę ir Hijei,

besikepurnėjančiai po kelią, iš geros širdies pasiūliau braškių, Tambetas nuo namo užriko:

- Hije, eik iš ten! Iš kaimiečių rankų mes nieko neimam!

Jis niekaip neįstengė atleisti mano šeimai už tai, kad kadaise pasitraukėme iš miško, o mane ir Salmę užsispyręs laikė kaimietukais. Šventoj giraitėj jis visada nužvelgdavo mus su akivaizdžiu priešišku – tarsi įsižeidęs, kad tokie kaip mes, kaimo tvaiko sugadinti padarai, apskritai atsigrūdom tokion svarbion vieton. Mielai būčiau nėjęs į tą giraitę, nes man anaip tol nepatiko, kaip žynys Julgas zuikių krauju liedavo giraitės medžius. Juk zuikiai buvo tokie mieli gyvūnai; nesupratau, kaip kas nors galėtų juos tiesiog imti ir užmušti, kad jų krauju sudrėkintų medžių šaknis. Julgo bijojau, nors iš pažiūros jis nebuvo bjaurus – toks labiau geranoriško senelio veido ir draugiškas vaikams. Kartais svečiuodavosi pas mus ir pasakodavo apie visokias fėjas ir apie tai, kad vaikai ypač turį joms rodyti didelę pagarbą, prieš prausdamiesi šaltinyje paaukoti undinėms, dar kartą – kibiru pasisėmę vandens. O kai norisi maudytis upėje, reikia tiesiog atnešti keletą aukų, jei nenori, kad undinė tave paskandintų.

- O kokios turi būti tos aukos? – paklausiau ir žynys Julgas maloniai šypsodamasis paaiškino, kad visų geriausia – paimti varlę, gyvą perpjauti išilgai nuo galvos ir mesti į šaltinį arba upę. Tada fėja būsianti patenkinta.

- Kodėl tos fėjos tokios piktos? – paklausiau apstulbęs, nes šitaip kankinti varles man atrodė bjauru. – Kodėl jos visą laiką nori krauju?

- Kaip čia dabar kvailai šneki – fėjos nepiktos! – subarė mane Julgas. – Fėjos tiesiog yra vandenių ir medžių valdovės ir mes turime vykdyti jų įsakymus ir joms įsiteikinti, – toks senovinis paprotys.

Paskui jis patapšnojo man per skruostą, įsakė būtinai vėl netrukus apsilankyti giraitėj – „nes tuos, kas šventojon giraitėn nevaikšto, sudrasko giraitės šunys“ – ir išėjo. Bet aš likau krečiamas baimių ir dvejonų, nes taip ir nesugebėjau pusiau perpjauti gyvos varlės ir toliau maudydavosi labai retai ir kiek įmanoma arčiau kranto, kad įstengčiau pasprukti iš vandens, jei kraujo ištroškusi vandens fėja, likusi be varlės lavono, mane stvertų. O eidamas giraitėn jausdavosi vis nepatogiau, žvilgsniu visur ieškodavau tų baisių giraitės šunų, kurie, pasak Julgo, turėję joje gyventi ir ją saugoti, tačiau sutikdavau tik smerkiantį Tambeto žvilgsnį – jis, be abejo, jautėsi įžeistas, kad toks „kaimo gyventojas“ kaip aš po šventą vietą žvalgosi, o ne nusižeminęs klausosi žynio užkalbėjimų.

Kad buvau laikomas kaimo gyventoju, man, tiesą sakant, netrukė, nes, kaip sakiau, kaimas man patiko. Vis tiek bandžiau iškvosti motiną, kodėl mes iš ten išsikraustėm ir ar negalėtume sugrįžti atgal – jei ne su visam, tai bent jau trupučiuką, pasižiūrėti. Motina, žinoma, nesutiko ir stengėsi man paaiškinti, kaip puiku miške ir koks nuobodus bei sunkus yra gyvenimas kaime.

- Jie ten valgo duoną ir miežių putrą, – pasakojo ji, matyt, norėdama mane nugąsdinti, bet man, kadangi neprisiminiau jokių javų skonio, jų paminėjimas nekėlė šleikštulio. Priešingai: tie nepažįstami patiekalai skambėjo patraukliai, mielai būčiau norėjęs jų paragauti. Taip motinai ir pasakiau.

- Noriu duonos ir miežių putros!

- O, tu nežinai, kokios jos šlykščios. Mes juk turim tiek daug keptos mėsos! Eikš ir pasiimki, sūnau! Patikėk, šimtą kartų geresnė.

Aš nepatikėjau. Keptos mėsos valgydavau kasdien – tai buvo įprastas valgis, be jokios paslapties.

– Aš noriu duonos ir miežių putros! – aikštijausi.

– Lėmetai, baik vieną kartą šitas kvailas kalbas! Nė pats nežinai, ką kalbi. Nereikia tau jokios duonos. Tu tik manai, kad jos nori, – iš tikrųjų tuoj pat išspjautum. Duona sausa kaip samanos, burnoj veliasi. Žiūrėk, aš čia turiu pelėdų kiaušinių!

Pelėdų kiaušiniai buvo mano mėgstamiausi, ir juos išvydęs baigiau aikštintis ir puoliau maukti. Vidun užėjo Salmė, pamatė mane ir ėmė rėkti, kad motina vien mane lepina, – ji irgi norinti gerti pelėdų kiaušinius!

– Tai žinoma, Salme, – sutiko motina. – Aš tau atidėjau kiaušinių. Abudu gausit po lygiai.

Tada Salmė pasičiupo savo kiaušinius skreitan, atsisėdo greta manęs ir mudu šliurpėm varžydamiesi viens su kitu. Ir aš daugiau nebegalvojau apie duoną ir miežių putrą.

3

Betgi, žinoma, keletas pelėdų kiaušinių nepajėgė nė kiek ilgėliau apmarinti mano smalsumo, ir jau kitą dieną nuklydęs miško pakraštini godžiai žvilgčiojau kaimo pusėn. Draugas Pertelis buvo kartu su manimi, tai jis galiausiai ir ištarė:

- Ko gi mes vis iš taip toli spoksom - nusėlinkim arčiau.

Pasiūlymas atrodė be galo pavojingas, jau vien galvojant apie jį širdis daužėsi. Pertelis irgi neatrodė labai narsiai, jis pažiūrėjo į mane su tokia išraiška, tarsi lauktų, kad papurtyčiau galvą ir atsisakyčiau, - tikriausiai gąsdinosi savo žodžių. Aš galvos nepapurčiau, tik pasakiau:

- Einam tada.

Tai sakant mane apėmė toks jausmas, lyg priešaky lauktų šuolis į kokį juodą miško ežerą. Žengėm porą žingsnių ir dvejojami stabtelėjom; pažvelgiau į Pertelį ir pamačiau, kad draugo veidas baltas kaip debesis.

- Einam toliau? - paklausė.

- Nu einam.

Tai ir patraukėm. Baisu buvo. Pirmas namas buvo gana arti, bet nė vieno žmogaus, laimė, nesimatė. Su Perteliu nebuvom sutarę, kiek toli eisime. Tik iki namo? Ir kas toliau - ar žvilgtelėsime pro duris? Šito tikrai nebūtume drįsę. Užplūdo ašaros; būčiau norėjęs strimgalviais pardumti atgal į mišką, bet, kadangi šalia žengė draugas, nederėjo rodyti šitokio bailumo. Pertelis veikiausiai galvojo tą patį, nes girdėjau jį retkarčiais sušniurkščiojant. Bet vis dėlto, tartum kokiam užkeiktam sapne, žingsnis po žingsnio judėjome į priekį.

Iš namo išėjo mergaitė, maždaug mūsų vienmetė. Tuoj pat sustojome. Jei prieš mus būtų išniręs koks suaugęs žmogus, tik riausiai būtume garsiai šaukdami parbėgę miškan, bet nuo bendraamžės mergaitės nebuvo ko sprukti. Ji neatrodė itin pavojinga, nors ir turėjome reikalų su kaimo vaiku. Vis dėlto buvome labai atsargūs, spoksojome į ją ir nesiartinome.

Mergaitė savo ruožtu žiūrėjo į mus. Neatrodė, kad būtų nors kiek išsigandusi.

- Jūs iš miško? - paklausė.

Linktelėjome.

- Atvykot gyventi kaime?

- Ne, - atsakė Pertelis, o aš, pamanęs, jog tinkamas laikas truputį pasigirti, pranešiau, kad jau esu gyvenęs kaime, bet išsikrausčiau.

- O tai kodėl grįžai atgal į mišką? - nusistebėjo mergaitė. - Į mišką niekas negrįžta, visi iš miško kraustosi į kaimą. Miške durniai gyvena.

- Pati tu durnė, - pasakiau aš.

- Ne, tu durnius. Visi kalba, kad miške tik dundukai gyvena. Pažiūrėk, kaip tu apsirengęs!

Odom! Baisu! Kaip gyvūnas!

Palyginome savo aprangą su kaimietukės ir turėjome pripažinti, kad mergikė teisi: mūsų drabužiai iš vilkų ir stirnų odų, lyginant su jos, buvo išties pastebimai negražesni ir karojo kaip maišai. O mergaitė vilkėjo ilgas siauras marškinius, nepanašiais į jokio gyvūno odą, – tie buvo ploni, lengvi ir plastėjo vėjyje.

– Kieno čia šita oda? – paklausė Pertelis.

– Čia ne oda, čia medžiaga, – atsakė mergaitė. – Ją audžia.

Šis žodis mums nieko nesakė. Mergaitė prajuko.

– Nežinot, kas yra austi?! – sušuko ji. – O jūs esate matę stak-les? O verpimo ratelį? Eikškit vidun, parodysiu.

Kvietimas sykiu ir kėlė baimę, ir viliojo. Susižvalgėme su Perteliu ir pamanėme, kad vis dėlto reikia rizikuoti. Įtaisus keistais pavadinimais tikrai būčiau norėjęs pamatyti. Ir išvis ką ta mergaitė galėtų mums padaryti – mes juk dviese. Žinoma, jei ji trobelėje neturi sąjungininkų...

– Kas ten dar viduj yra? – paklausiau aš.

– Nieko daugiau nėra. Aš viena namie, visi kiti šienauja.

Tai buvo dar vienas nesuprantamas dalykas, bet mes nenorėjome pasirodyti dar paikesni ir todėl linktelėjome neva supratę, ką tas šienavimas reiškia. Sukaupėm drąsą ir užėjome vidun.

Tai buvo nuostabi patirtis. Akyse mirgėjo visi tie keisti įtaisai, kurių buvo pilna patalpa. Sustojome, lyg medžiu per galvą gavę, nedrįsime nei sėstis, nei žengti tolyn. Mergaitė, priešingai, jautėsi kaip žuvis vandeny ir džiaugėsi, kad gali prieš mus pasirodyti svarbi.

– Na, o čia verpimo ratelis, – pasakė ji ir patapšnojo vieną keistesnių įtaisų, kokių tik kada buvau matęs. – Juo verpia. Aš irgi jau moku verpt – norit, parodysiu?

Kažką numykėme. Mergaitė atsisėdo prie ratelio ir keistasis prietaisas iškart ėmė suktis ir zvimbti. Pertelis susižavėjęs atsiduso.

– Galingas! – sušnabždėjo.

– Patinka? – didžiudamasi perklausė mergaitė. – Na, gerai, daugiau verpt jau tingiu. – Atsistojo. – Ką jums dar parodyt? Prašom, štai ližė.

Ližė mums irgi paliko stiprų įspūdį.

– O čia kas? – paklausiau aš ir parodžiau į ant sienos pakabintą kryžmos formos daiktą, prie kurio buvo pritvirtinta žmogaus figūrėlė.

– Čia Jėzus Kristus, mūsų Dievas, – kažkas atsakė. Ne mergaitė – vyro balsas. Mudu su Perteliu cyptelėjome it pelės ir puolėme veržtis per duris, bet mus sugavo.

– Nebėkite! – pasakė balsas. – Nereikia šitaip drebėti. Jūs iš miško, ar ne? Nurimkit jau, berniukai, niekas jums nieko blogo nedarys.

– Čia mano tėvas, – pasakė mergaitė. – Kas negerai, ko bijot?

Mes nedrąsiai nužvelgėme vidun įėjusį vyrą. Buvo aukštas, dėl auksinių plaukų ir auksinės barzdos atrodė labai didingai. Ir apsirengęs, mūsų akimis, buvo pavydėtinai gerai: vilkėjo tokius pat šviesius marškinius kaip mergaitė, to pat kailio kelnes, o ant kaklo buvo pasikabinęs tokį pat kryžiaus ženklą, kokį pamačiau ant sienos.

– Sakykit, ar miške daug dar žmonių gyvena? – paklausė jis. – Pasakykit tėvams, kad jie pamestų savąjį aklumą! Visi protingi žmonės dabar kraustosi iš miško į kaimą. Kvaila juk

mūsų šimt-metyje tebegyventi kažki kur tamsiuose brūzgynuose ir atsisakyti visų gėrybių, kurias teikia šiandienos mokslas. Graudu pagalvojus apie tuos vargšelius, tebesikamuojančius oloje, kai tuo pat metu kitos tautos gyvenančios pilyse ir rūmuose! Kodėl mūsų tauta turi būti ta paskutinė? Mes irgi norime paragauti tų pačių malonumų kaip kitos tautos! Pasakykite tai savo tėvams ir motinoms. Jei jie apie save negalvoja, tepagaili vaikų. Kas bus iš jūsų, jei nesimokote vokiškai kalbėti anei Jėzui tarnauti?

Nesugebėjome nieko atsakyti į šią šneką, tačiau tokie keisti žodžiai kaip „pily“ ir „rūmai“ suvirpino širdį. Neabejotinai didingesni ir už verpimo ratelį bei ližę. Išties norėčiau jus pamatyti! Reikės gal tikrai namie pakalbėti, kad mus bent kuriam laikui išleistų į kaimą pasižiūrėti visų tų stebuklų.

- Kokie jūsų vardai? - paklausė vyras.

Sušnibždėjome savo vardus. Vyras paplojo mums per pečius.

- Pertelis ir Lėmetas - pagoniški vardai. Kai atvyksite gyventi į kaimą, jus pakrikštys, tada gausite vardus iš Biblijos. Mano vardas kadaise, pavyzdžiui, buvo Vambola, bet jau daugelį metų esu vadinamas Johannesu. O mano duktė vardu Magdalena. Argi ne gražu? Bibliniai vardai visi gražūs. Visas pasaulis jais vadinamas, visų didžiųjų tautų galingi sūnūs ir dukterys. Net ir mes, estai. Protingas nuo kitų protingų nusižiūri, o ne laksto sau tarsi iš gardo ištrūkęs paršiukas.

Johanesas darsyk paplojo mums per pečius ir palydėjo sodan.

- Eikite dabar namo ir pasikalbėkite su savo tėvais. Ir greitai grįžkite. Visi estai turi išeiti iš tamsaus miško į saulę ir vėjus, nes šie vėjai mums neša tolimųjų kraštų išmintį. Aš šiame kaime esu vyriausias, aš lauksiu jūsų. Ir Magdalena jūsų lauks - juk puiku būtų jums kartu žaisti ir sekmadienį eiti melstis bažnyčion. Iki pasimatymo, berniukai! Tesaugo jus Dievas!

Buvo matyti, kad Perteliui kažkas neduoda ramybės, jis kelis syk prasižiūjo, bet nedrįso išleisti garso. Galų gale, kai jau iš tiesų pasisukome eiti, jis nebeišlaikė ir paklausė:

- Dėde, kokią čia ilgą lazda turite rankose? Ir kiek dyglių ant jos!

- Čia grėblys! - atsakė Johannesas šypsodamasis. - Atvykęs gyventi į kaimą ir sau tokį gausi.

Pertelio veidą nušvietė plati, džiaugsminga šypsena. Nubėgom miškan.

Kurį laiką bėgom drauge, tada nulėkėm kiekvienas savo namų pusėn. Įpuoliau trobelėn, tartum kas būtų mane vijęsis, įsitikinęs, kad dabar iškart paaiškinsiu motinai: gyventi kaime daug įdomiau nei miške.

Motinos nebuvo namie. Salmės irgi. Tik dėdė Votelė sėdėjo kampe ir graužinėjo džiovintą mėsą.

- Kas tau atsitiko? - paklausė. - Veidas tiesiog liepsnoja.

- Buvau kaime, - atsakiau aš ir, klegėdamas ir kartais iš susijaudinimo netekdamas balso, greitai apsakiau visa, ką mačiau Johaneso name.

Dėdės Votelės, apie visus tuos stebuklus klausančio, mina nepakito, nors aš ant sienos anglimi nupaišiau jam grėblį.

- Esu matęs grėblį tą, esu, - pasakė jis. - Su juo mums čia nėra kas daryt.

Tokios kalbos man pasirodė neįtikėtina kvailos ir senamadiškos. Kaip? Jei jau išrastas toks beprotiškai įdomus įtaisas kaip grėblys, tai su juo būtina ką nors daryti! Tikriausiai Magdalenos tėvas Johannesas juo naudojasi!

- Jam gal ir iš tikrųjų jų reikia, nes šakėmis galima sukrauti šieną, - paaiškino dédé Votelė.
- O šieną jie turi auginti tam, kad jų gyvuliai žiemą nenumirtų iš bado. Mes tokių rūpesčių neturim: mūsų briedžiai ir stirnos žiemą patys išsiverčia, susiieško sau ko nors valgomo miške. Bet kaimiečių gyvuliai žiemą laukan neina, jie bijo šalčio ir, be to, yra tokie kvaili, kad gali pasiklysti miške, ir tada kaimiečiai jų nebesurastų. Jie nemoka gyvačių kalbos, kuria galima prisikviesti visas gyvas būtybes. Todėl visą žiemą savo gyvulius laiko nelaisvėje ir šeria juos vasarą su dideliu vargu surinktu šieniu. Va kodėl kaimo gyventojams reikia tų pajuokos vertų šakių, - bet mes labai gerai išsiverčiam be jų.

- O verpimo ratelis! - užginčijau aš. Ratelis iš tikrųjų man buvo palikęs dar galingesnį įspūdį: visos tos virvutės ir ratai, ir kitos zvimbiančios dalelės, mano galva, buvo kažkas taip pasigėrėtina, kad ir žodžiais neįmanoma nusakyti.

Dédé nusišypsojo.

- Vaikams tai, taip, patinka tokie žaislai, - pasakė jis. - Bet mums ir nereikia verpimo ratelio, nes gyvūnų oda šimtą kartų šiltesnė ir patogesnė už austinį drabužį. Kaimo žmonės tiesiog negali gyvūnams nudirti odos, nes nebeprišimena gyvačių kalbos ir visos lūšys ir vilkai nuo jų pabėga į krūmus arba, priešingai, užšoka ant jų ir suėda.

- Paskui dar buvo kryžius ir ant jo žmogaus figūrėlė, ir kaimo seniūnas Johanesas pasakė, kad tai yra Dievas, kurio vardas Jėzus Kristus, - pareiškiau. Dédé pagaliau juk turi suprasti, kokių žavingų dalykų yra kaime!

Dédé Votelė tik truktelėjo pečiais.

- Vienas tiki fėjas ir eina šventon giraitėn, kitas tiki Jėzų ir eina bažnyčion, - pasakė. - Tai tik mados reikalas. Nieko naudingo prasidėti nė su vienu dievu, tie labiau kaip segės ar karoliukai, tik dėl grožio. Pasikabinti ant kaklo ar šiaip pažaisti.

Pyktelėjau ant dédé - kad jis šitaip visus mano stebuklus apdrabstė purvais, - tad nebepradėjau pasakoti apie ližę. Dédé neabejotinai būtų ką nors negražaus ir apie tai pasakęs, maždaug taip: mes juk nevalgom duonos. Tylėjau ir piktai spoksojau į jį.

Dédé vyptelėjo.

- Neširski dabar, - tarė. - Aš tikrai suprantu, kad, pirmą kartą pamačius, kaip gyvena kaimiečiai, visi tie niekaliukai vaikui susuka galvą. Ne tik vaikui, suaugusiam irgi. Pažiūrėk, kiek daug išsikėlė iš miško. Tavo paties tėvas tarp jų - jis ištiesai pasakodavo, kaip puiku ir išdidu gyventi kaime, akys žibėdavo kaip vilpišiaus. O va kaimas išveda iš proto, nes jie ten turi išties daug visokių prietaisų. Bet tu turi suprasti, kad visi tie daiktai sugalvoti tik dėl vienos priežasties: jie užmiršo gyvačių kalbą.

- Aš irgi nemoku gyvačių kalbos, - burbtelėjau.

- Nemoki, tiesa, - pasakė dédé, - bet tuoj pradėsi mokytis. Esi jau pakankamai didelis berniukas. Nebus lengva, dėl to daug kas šiandien ir tingi su tuo terliotis ir verčiau visokiausių pjautuvų ir šakių prisigalvoja. Tai daug lengviau: kai galva nedirba, dirba raumenys. Bet tu pajėgsi, tikiu. Aš pats tave mokysiu.

Kadise buvę visiškai normalu, kad vaikas jau nuo pat mažumės mokosi gyvačių kalbos. Juk ir tada būta labiau įgudusių gyvačių kalbos meistrų, kaip ir tų, kurie nesuprato slaptųjų šios kalbos plonybių – bet ir jie išsiversdavo savo kasdienybėje. Visi žmonės mokėjo gyvačių kalbą, kurios senų senovėje mūsų protėvius mokė senieji gyvačių karaliai.

Prieš man gimstant viskas pasikeitė. Vyresni žmonės dar kiek vartojo gyvačių kalbą, bet tikrai išmintingų tarp jų buvo labai mažai, o jaunoji karta išvis tingėjo paplušėti** sunkios kalbos dėlei. Gyvačių užkalbėjimai nėra paprasti, žmogaus ausis vos geba pagauti visus tuos plauko plonumo skirtumus, kurie skiria vieną šnypštelėjimą nuo kito, suteikdami ištarmei visai kitą prasmę. Kaip žmonių kalba iš pradžių irgi būna neįmanomai gremėzdiška ir nepaslanki, taip ir visi šnypštai pradedančiojo burnoje skamba gan panašiai. Mokyti gyvačių kalbos reikia pradėti kaip tik nuo liežuviui skirtų pratimų: jo raumenis reikia treniruoti diena iš dienos, kad liežuvys taptų toks vikrus ir įgudęs kaip gyvatės. Iš pradžių gerokai erzina, tad nėra ko stebėtis, kad daugeliui miško gyventojų pasirodė, jog šitai pareikalausią per daug pastangų, ir jie suteikė pirmenybę kaimui, kur buvo daug įdomiau ir nereikėjo gyvačių kalbos.

** Orig. *vaeva nāha*. Ironiška aliuzija į estų literatūros klasiką – A. H. Tammsaare'ės (1878–1940) įspūdingą epinį kūrinį *Tiesa ir teisingumas* (penkių romanų šeimos saga, vert. Danutė Sirijos Giraitė), kurio leitmotyvas skamba taip: *plušk, negailėk jėgų, tuomet ateis ir meilė*.

Tiesą sakant, nebebuvo ir tinkamų mokytojų. Jau kelios kartos tolsta nuo gyvačių kalbos, ir netgi mūsų tėvai iš visų gyvat-žodžių gebėjo vartoti tik kai kuriuos labiausiai paplitusius ir paprasčiausius žodžius – pavyzdžiui, žodį, kuris tau prikviečia briedį ar elnią, kad galėtum perpjauti jam gerklę, arba žodį įnirtusiems vilkams nuraminti, taip pat įprastus niekalus apie orą ir panašiai, tinkamus šnekučiuotis su prašliaužiančiomis angimis. Galingiausių žodžių jau seniai neprisireikdavo, nes patiems stipriausiems žodžiams sušnypšti – kad iš jų būtų ir kokios nors naudos – vienu metu reikėjo kelių tūkstančių vyrų, kurių miške jau seniai nerasi. Taip daugelis gyvačių užkalbėjimų ir nugrimzdo į užmarštį, pastaruoju metu paprasčiausiai nebesivarginta jų mokyti, nes, kaip sakyta, jie lengvai neįsimindavę, – ir kam išvis plušti, jei gali eit prie arklo ir lavint raumenis.

Taigi mano padėtis buvo gan ypatinga, nes dėdė Votelė mokėjo visus gyvačių užkalbėjimus – be abejonės, vienintelis žmogus miške. Tik iš jo dar galėjau išmokti visų šių kalbos plonybių. O mokytojas dėdė Votelė buvo negailestingas. Mano šiaip jau malonus dėdė gyvačių kalbos pamokų reikalu išsyk pasidarydavo kietas kaip akmuo. „Tiesiog reikia išmokt!“ – striukai pranešdavo ir versdavo mane vėl ir vėl kartoti sudėtingiausius šnypštimus taip, kad vakarais skaudėdavo liežuvį, tarsi kas nors būtų jį visą dieną sukinėjęs. Kai dar ir motina atėjo su briedžio kulšimi, nusigandęs papurčiau galvą: vien

įsivaizdavus, kad mano vargšas liežuvis po visos dienos žiaurybių turės dar ir kramtyti bei ryti, burną užplūdo baisus skausmas. Motina susijaudino ir prašė dėdės Votelės, kad jis mažiau mane vargintų ir iš pradžių mokytų tik pačių lengviausių šnypštimų, bet dėdė Votelė nesutiko.

- Ne, Linda, - pasakė jis mano motinai. - Aš Lėmetą taip išmokysiu gyvačių kalbos, kad jis ir pats nebesupras, žmogus yra ar gyvatė. Dabar vien aš šitą kalbą moku taip, kaip mūsų žmonės nuo amžių glūdumos mokėjo ir turi mokėti, o kai aš kada nors numirsiu, tada Lėmetas bus tas, kuris neleis gyvačių kalbai visiškai pasimiršti. Galbūt ir jam pasiseks išmokyti sau įpėdinį - pavyzdžiui, savo sūnų - ir galbūt taip ši kalba neišmirs.

- Oi, tu toks pat kietasprandis ir piktas kaip mūsų tėvas! - atsiduso motina ir mano nuvargusiam liežuviui sutaisė ramunėlių kompresą.

- Argi senelis buvo piktas? - sumykiau aš su kompresu tarp dantų.

- Baisiai piktas, - atsakė motina. - Žinoma, ne ant mūsų - mus jis mylėjo. Bent jau aš taip prisimenu, nors nuo jo mirties praėjo daug metų ir aš anuomet buvau dar tik maža mergaitė.

- O tai kodėl jis numirė? - klausinėjau toliau. Niekad anksčiau nebuvo girdėjęs apie savo senelį ir tik dabar priėjau stebinančią išvadą, kad mano tėvas ir motina, suprantama, negalėjo į šį pasaulį nukrist iš dangaus - jie irgi turėjo turėti tėvus. Tik va kodėl apie juos niekada nekalbėta?

- Geležiuočiai nužudė, - pasakė motina, o dėdė Votelė pridūrė:

- Ne nužudė, o paskandino. Nukirto kojas, o patį įmetė jūron.

- O kitas senelis? - mygau aš. - Aš juk turiu turėti du senelius!

- Ir tą geležiuočiai nužudė, - pasakė dėdė Votelė. - Vienam dideliame mūšyje, kuris vyko seniai iki tau gimstant. Mūsų vyrai narsiai lėkė kautis su geležiuočiais, bet buvo sumalti į miltus. Jų kalavijai buvo per trumpi, o ietys per silpnos. Bet, aišku, tai nebūtų turėję jokios reikšmės, nes mūsų tautos ginklai niekada nebuvo kalavijai ar ietys - tai buvo Šiaurės Slibinas. Jei mums būtų pavykę pažadinti Šiaurės Slibiną, jis akimirksniu būtų prarijęs geležiuočius. Tačiau mūsų buvo per mažai, daugelis jau buvo apsigyvenę kaime ir neatėjo pagalbon, kai jų prašė. Ir net jei būtų atėję, menka būtų buvus pagalba, nes jie nebeatminė gyvačių kalbos, o Šiaurės Slibinas atbunda tik tada, kai jį kviečia tūkstančiai. Taigi mūsų vyrams neliko nieko kita, kaip tik bandyti kovoti su geležiuočiais jų pačių ginklais, bet tai visad beviltiškas užsiėmimas. Svetimi dalykai niekam neatnešė nei laimės, nei sėkmės. Vyrus užmušė, o jų moterys, tarp jų ir abi tavo močiutės, užaugino jų vaikus ir tada mirė iš sielvarto.

- Mūsų tėvo, žinoma, mūšyje neužplojo, - patikslino motina. - Prie jo niekas nedrįso artintis, nes jis turėjo iltis.

- Kaip tai - iltis?

- Kaip angies, - paaiškino dėdė Votelė. - Visi mūsų senieji protėviai turėjo iltis, tačiau, kaip laikui bėgant užmiršta gyvačių kalba, taip ir nuodingosios iltys pranyko. Per pastarąjį šimtą metų jų labai retai pasitaikydavę, ir dabar nepažįstu nė vieno, kuris jas turėtų, - bet mūsų tėvas iltis turėjo ir negailestingai geldavo priešams. Geležiuočiai nesvietiškai jo bijojo ir išbėgiojo į visas šalis, kai tėvas jų pusėn iššiepė iltis.

- O tai kaip jį sučiupo?

- Atsitempė akmensvaidė... - motina atsiduso, - ir ėmė laidyti akmenis jam į burną. Galiausiai pataikė į tėvą ir apsvaigino. Tada geležiuočiai, džiaugsmingai klykaudami, jį surišo, nukirto kojas ir įmetė į jūrą.

- Geležiuočiai baisiausiai nekentė ir bijojo tavo senelio, - pasakė dėdė. - Jis buvo išties pasiutusio būdo, o jo gyslomis tekėjo ugningas mūsų protėvių kraujas. Jei visi būtume išlikę tokie, geležiuočiai nebūtų susisukę lizdo mūsų žemėje - būtų likę perrėžtom gerklėm ir apgraužti iki gyvo kaulo. Bet, deja, žmonės ir tautos menksta. Netenka dantų, užmirštama kalba - ir galų gale klusniai palinkstama virš lauko ir pjautuvu pjaunamas šienas.

Dėdė Votelė nusispjovė ir užsižiūrėjo į grindis tokia baisia išraiška, kad pamaniau: žiaurusis didžio senelio kraujas ir iš jo sūnaus nepradingęs.

- Tėvas net bangose kriokė tokiu siaubingu balsu, kad geležiuočiai pabėgo į savo pilį ir užšovė visas langines, - motina užbaigė šį liūdną pasakojimą. - Dabar nuo šito jau praėję trisdešimt metų.

- Galgi vien dėl to turėtumei išmokyti gyvačių užkalbėjimų, - pasakė dėdė. - Savo narsiojo senelio atminimui. Spjauk dabar tą pliurę iš burnos ir pradėkim iš naujo.

- Leisk gi pagaliau jam dar truputį pailsėti! - maldavo motina.

- N-nieko tokio, - pasakiau stengdamasis nutaisyti narsią miną. - Man taip baisiai jau nebeskauda liežuvio. Galiu mokytis, tikrai.

Būtų neteisinga teigti, kad gyvačių užkalbėjimų kalimas iškart užgesino visas mano svajones apie verpimo ratelį, grėblį ir ližę. Kartais vis tiek pagalvodavau apie stebuklus, kurių buvau matęs kaimo seniūno Johaneso ir jo dukters Magdalenos namuose, ir net bandžiau vogčiomis kokią ližę sumeistrauti, - bet apie verpimo ratelio rentimą neįsigalvojau, jis man atrodė esąs įtaisas iš kito pasaulio, kurio paprastas žmogus savomis rankomis niekad nepagamintų. Ir iš tos ližės man didesnio daikto neišėjo - kažkokia kreiva ir vienos rakštys. Veikti su ja nebuvo ko, namo savo rankų darbo parsinešti nedrįsau - taip ji ir liko krūmuose gulėti.

Susidūrę su Perteliu, mudu, žinoma, prisimindavom viešnagę ir tardavomės: gal dar kartą eiti pažiūrėti į domiojo namo. Kai-mo seniūnas Johanesas tikrai buvo kvietęs sugrįžti, bet priešiškus kaimui dar nebuvo pradingęs iš mūsų dvasios, o mamos ir dėdės pasakojimai bent man tą svetimumo jausmą gerokai paaugino. Taigi patariau naują viešnagę nustumti kur nors tolimon ateitin, o vienas eit Pertelis nenorėjo. Tikrai kviečiau kartu mokytis gyvačių kalbos pas dėdę Votelę, bet Pertelis suraukęs nosį pasakė, kad jo motina jau jį mokanti, kad tai pasibjaurėtinais sunku ir jis tikrai neketinąs dar mokytis papildomai. Taip aš likau vieninteliu dėdės Votelės mokiniu.

Po pirmųjų nepakeliamų savaitių, per kurias man liežuvis keliskart ištino sulig grybu, burnos raumenys galiausiai ėmė įprasti prie pastangų ir daugelis šnypštelėjimų jau skambėdavo beveik teisingai. Iš pradžių gyvačių užkalbėjimus kaldavau daugiausia iš paklusnumo ir pagarbos dėdei, kurį labai mylėjau, bet laikui bėgant šnypšti man netgi ėmė patikti. Įdomu buvo bandyti naujus šnypštelėjimus, o pavykus matyti, kaip aukštai danguje apsisuka ir pas tave leidžiasi ereliai, kaip vidury dienos iš drevių iškiša galvas pelėdos, o vilkės sustingsta vietoje ir plačiai išžergia kojas, kad tau būtų patogų jas pamelžti.

Tik vabalai nesuprato gyvačių užkalbėjimų, mat jų smegenys šitokiai išminčiai buvo per

mažos, didumo tik sulig žiedadulke. Taigi nuo uodų ir sparvų gyvačių užkalbėjimai nepadėdavo ir jais negalėdavai pagydyti bitės įgėlimo. Pakirkšnutės nė trupučio nesuprato senovinės kalbos – turėjo savišką šlykštų byzgimą. Iki šiol tebegirdžiu jį eidamas į šaltinį vandens, o štai gyvačių kalba negrįžtamai išmirusi. Telikęs byzginas.

Betgi tada, būdamas jaunas ir trokštąs mokytis, nekreipiau jokio dėmesio į vabalus ir juos paprasčiausiai pritrėkšdavau, kai mane puldavo. Utėlės kaip ir nepriklausė miškui, jos buvo tarsai dangiškos atliekos. Žavėjau bûtent tais viršmais, kuriuos gyvačių kalba leido pastebėti miške. Anksčiau ten šiaip bėginėjęs, dabar su mišku galėjau ir pasikalbėti. Tai atrodė be galo linksma.

Dėdė Votelė buvo manimi patenkintas – jis patikino, kad aš turįs gyvačių kalbos gyslelę, ir, kai mums baigėsi mėsa, leido man prikviesti naują stirną. Sušnypščiau, stirna paklusniai atbėgo ir dėdė Votelė ją užmušė, o motina susijausminusi visa tai stebėjo. Tada buvau devynerių.

Palankiausiai mano studijas paveikė, žinoma, tai, kad susipažinau su Intsu.

Tą dieną buvau vienas, dėdė Votelė buvo davęs man pasipraktikuoti ir mintinai pasimokyti naujų šnypštelėjimų, ir aš gulėjau prie šaltinėlio ir taip uoliai šnypštavau, kad liežuvis pynėsi. Vienu metu išgirdau kažką irgi šnypščiant – garsiai ir išgąstingai.

Tai buvo jauna angis, užpulta ežio. Nedelsdamas sušnypščiau ežiui patį smarkiausią draudimą, kuris, pačiam pasirodė, labai gerai pavyko ir kuris visad priversdavo visus gyvūnus sustingti į akmenį, – bet ežys į mano išleistą garsą dėmesio neatkreipė. Tada supratau, kad tą patį šnypštelėjimą tikriausiai bus pavartojusi ir ana mažoji angis ir kad be galo kvaila man stengtis padėti gyvatei pasinaudoti gyvačių užkalbėjimais. Kad ir kaip meistriškai žmogus išmoktų tarti gyvačių užkalbėjimus, tikrai gyvatei niekad neprilygs. Angys išmokė mus šio meno, ne atvirkščiai.

Iš manęs gyvačiukė laukė kitokios pagalbos. Ežiai yra patys kvailiausi gyvūnai ir per visus tuos milijonus metų, kol jų padermė lakstė po pasaulį, nesugebėjo išmokti gyvačių užkalbėjimų. Dėl to ir mano, ir jaunosios angies šnypštelėjimai buvo skirti kurčioms kvailio ausims. Ničnieko nepaisydamas ežys puolė gyvatę ir būtų jai, matyt, galą padaręs, jei aš nebūčiau jo šauniu spyriu į krūmus nutrenkęs.

– Dėkoju, – atsidūsėjo gyvačiukė. – Su tais ežiais amžinai vienos bėdos, kvaili kaip kankorėžiai ir kupstai – galiu nors ir mirtinai užsišnypšti, vis tiek jokios naudos.

Dar nelabai gerai kalbėjau gyvačių kalba, bet nerangiai dėliojant šnypštelėjimus man visgi pavyko jaunosios angies paklausti, kodėl neįgėlė ežiui.

– Ir iš to nebūtų jokios naudos – juk sakiau, jie kaip kankorėžiai ir kupstai, visai buki. Mūsų nuodai jų neveikia, jie vis tiek toliau išsidirbinėja. Darkart labai ačiū! Beje, tavo gyvačių užkalbėjimai jau gana geri. Seniai jau nesutikau žmogaus, kuris juos taip gerai mokėtų. Tėvas sako, kad seniau su žmonėmis turėdavęs apie daug ką pasikalbėti, o dabar tie nieko nebesugeba, tik gyvačių užkalbėjimus pasitelkę žudo stirnas.

Truputį susigėdau, nes juk ir pats pastaruuju metu gyvačių užkalbėjimus naudoju šiuo tikslu. Paaiškinau jam, kaip tik geriausiai gebėjau, kad mane moko dėdė Votelė, ir pats prisistačiau.

– Matęs aš tą Votelę, – pasakė angis. – Tėvas jį gerai pažįsta. Mūsiškai kalba išties sklandžiai. Yra pas mus ir svečiavęsis. Jei nori, Lėmetai, ir pats pas mus gali užsukt. Varom

greičiau, papasakosiu tėvui ir motinai, kaip mane išgelbėjai. Mano vardas gyvačių kalba tavo burnai bus baisiai sudėtingas, bet gali mane vadinti, pavyzdžiui, *Ints*.

Iškart sutikau eiti kartu su angimi, nes dar niekad nebuvo matęs, kaip gyvena gyvačių karaliai. Kad mano naujas draugas priklausė būtent gyvačių karalių sluoksniui, buvo savaime aišku. Gyvačių karaliai už paprastas angis daug didesni, o suaugusiems gyvačių karaliams ant kaktos spindi mažulytė auksinė karūnelė. Intsas tokios dar neturėjo, bet jo stambumas ir įžvalgumas neleido abejoti, kad susidūriau su gyvačių karaliaus sūnumi. Gyvačių karalių buvo daug mažiau nei paprastų gyvačių – jie buvo tarsi pavienės skruzdės motinėls tarp milijonų skruzdžių darbininkių. Kartais matydavau juos, bet iki šiol man nebuvo pasitaikę su jais kalbėtis. O ir gyvačių karaliai nekreipdavo dėmesio į kažkokį mažą berniuką – buvo pernelyg svarbūs ir didingi.

Todėl labai susijaudinau, kai Intsas nusivedė prie didelės duobės ir liepė raustis. Buvo truputį baugu, bet ne taip baugu, kaip užėjus į kaimo seniūno Johaneso namą, – gyvatės juk vis tiek buvo savos, nieku būdu nebuvo ko blogo iš jų tikėtis, – ir vis viena. Tunelis į gyvačių būstą buvo tamsus ir gana ilgas. Bet Intsas drąsinamai šnypštė šalia ir tai mane ramino.

Pagalčiau pasiekėme erdvų urvą. Tikrai daug gyvačių ten bu-vo! Daugiausia – paprastų mažučių angių, bet tarp jų – ir kelio-lika gyvačių karalių, visi su didingomis karūnomis ant galvų tarsi auksiniais erškėčių žiedais. Didžiausias iš jų, matyt, buvo Intso tėvas. Intsas jam papasakojo apie išgelbėjimą, kalbėjo labai greitai – taip greitai, kad iš to miklaus šnypštimo daug ko nesugebėjau suprasti. Didysis gyvačių karalius pažvelgė į mane ir prišliaužė artyn. Nusilenkiau ir pasisveikinau kaip dėdės Vote-lės pamokytas.

– Bijau, kad tu, mano brangus berniuk, esi paskutinis žmogus, iš kurio burnos girdžiu šiuos žodžius, – pasakė gyvačių ka-ralius. – Žmonėms visai neberūpi mūsų kalba, jie ieško gražesnio gyvenimo. Tavo dėdė Votelė – geras mano draugas. Man smagu, kad jis užsiaugino įpėdinį. Esi visad laukiamas mūsų urve, ypač kad jau išgelbėjai mano vaikui gyvybę. Ežiai – didžiausia mūsų padermės rykštė. Neišprusę, bukagalviai padarai!

– Gaila, kad dabar žmonės jų pėdomis seka, – pridūrė kita gyvatė iš kertės. – Greit bus tokie pat.

– Ko ir stebėtis, – paantrino Intsas. – Jiems juk patinka geležiuočiai, o tie tai tikriausiai ežių giminaičiai, tokiu pat dygliuotu apdaru. Geležiuočius žmonės jau dabar valgydina – nesistebėčiau, jei greit pradėtų ir ežiams dubenėlin pieno pilstyti.

Iš to linksmi pasijuokta.

– Geležiuotis vis tiek ne tas pat kas ežys, – dabar pasakė toji gyvatė, kalbėjusi anksčiau. – Ežys savo dyglių niekad nenusiima, o geležiuotis tikrai nusivelka apdarą. Ežiams mūsų nuodai nieko nepadaro, bet vienam geležiuočiu vos prieš keletą dienų smigtelėjau, kai buvo išsinuoginęs ir grįždamas iš maudynių ant manęs užsiriogolino. Tą vyrą nuodai paveikė – pradėjo siaubingu balsu rékt ir ištino.

Niekad nebuvo girdėjęs, kad gyvatė būtų gėlusi žmogui, ir pasakojimas mane nugąsdino. Intso tėvas tai pastebėjo ir ramindamas sušnypštė.

– Žmogus, kuris gyvena miške ir supranta mūsų kalbą, yra mūsų brolis, – pasakė jis. – Bet žmogus, kuris išėjo gyventi į kaimą ir nebesupranta gyvačių užkalbėjimų, tekaltina pats save. Kai atsidurs per arti mūsų, mes iškart mandagiai pasisveikinsime, bet jei jis mums

neatsakys, tai reikš, kad jau nebe mūsiškis. Tarsi ežys ar vabalas, ir mes jo nepasigailėsime.

- Kam tu berniukui tai pasakoji? - dabar paklausė trečia gyvatė, kuri, vėliau sužinojau, buvo Intso motina. - Ko tu jį gąsdini? Su juo tai nesusiję; jis išgelbėjo mūsų vaikui gyvybę ir mes būsime jam per amžius dėkingi. Jis gali ateiti pas mus kada panorėjęs ir pasilikti čia, kiek pageidaus. Nuo šiol jis - mūsų sūnus.

- Taip, - patvirtino Intso tėvas. - Mūsų sūnus. Ir jei mano draugas Votelė leis, aš ir pats mielai jį išmokysiu keletu gyvačių užkalbėjimų. Seniau taip ir būta - kad žmonės ir gyvatės artimai bendraudavę. Bent per savo gyvenimą galėtume išlaikyti šį paprotį. Vėliau - kaip bus, tebūnie.

Intsas tapo dideliu mano draugu. Supažindinau jį su Perteliu, kuris gyvačių užkalbėjimų reikalu nebuvo toks įgudęs kaip aš, bet truputį pašnypšti ir jis sugebėjo. To pakako paprastesniam pokalbiui su Intsu palaikyti, o sudėtingesniais atvejais aš būdavau už vertėją. Laikui bėgant pagerėjo ir Pertelio įgūdžiai: jei per dienas vis užsiimi su gyvate, tai ir tipui bukiausiu liežuvio kas nors prilimpa. O tai, kad mes nuolat leidom laiką kartu su Intsu, irgi buvo natūralu, nes trise visi žaidimai linksmesni nei dviese.

Buvo, žinoma, dar ir Tambeto duktė Hijė. Jau didesnė – nebe-kritinėjo kas žingsnį ant užpakalio, – ir mes būtume mielai ją priėmę savo šutvėn. Bet jai neleido. Hijės tėvas Tambetas buvo tiesiog toks vyras. Pirmiausia, jis nepakentė manęs, nes aš buvau gimęs kaime, – Tambetas manė, kad jo dukteriai netinka žaisti su tokiu berniuku. Antra, jo manymu, žaisti išvis nebuvo reikalo – reikėjo tik dirbti.

Tambetas buvo toksai žmogus, kuris kietasprandiškai draudė pripažinti visiems buvusią akivaizdžią tikrovę: miškas yra tuščias ir vis labiau tuštės. Jis vis kliedėjo apie kažkokį estų aukso amžių, kuomet visos pasaulio tautos drebėjusios prieš mūsų Šiaurės Slibiną, o šilai buvę pilni laukinių šnypščiančių vyrų, kurie jodinėdavę ant vilkų ir plempdavę riebių jų pieną. Todėl jis savo tvarte tebelaikė šimtą vilkų, juos milžo ir treniravo – nesuvokdamas, kad miške jau seniai nebegyvena tiek žmonių, kiek jotų ta banda, lygiai kaip ir nebuvo nė vieno, pajėgiančio išgerti beprotišką kiekį pieno. Kiti žmonės mažino savo vilkų būrius ir paleisdavo gyvūnus į mišką, nes kam gi senai bobai vienai auginti dešimtį vilkų, jei ji neturinti nė vieno vaiko ar anūko? Jai ir vieno melžiamo gyvulio pakanka. Bet Tambetas taip nedarė, priešingai: vilkų paleidimą jis laikė negirdėta niekšybe ir senoviško gyvenimo būdo išdavyste.

„Mūsų protėvių laikais nė vienas vilkas laisvai po miškus nelakstė, – užsirūstinęs kalbėjo jis. – Visi gražiai stovėdavo tvartuose, pamilžti ir pasiruošę joti į karą ir nešti žmogų sau ant nugaros.“ Jo nedomino tai, kad daugiau niekas nebėjo kariauti, – jis tarsi to nesuprato, ir kartais atrodydavo, kad tikrąjį gyvenimą laikė vien kažkokiu tirštu rūku, kuris tik kvailius veda klystkelin, tačiau jo paties esti lengvai permatomas. Jis buvo mirtinai įsitikinęs, kad tas rūkas netruksiąs išsisklaidyti ir vėl pradėsime gyventi visai kaip senais laikais. Dėl to jis nesumažino savo vilkų gaujos – anaipol, padidino, sugaudė besibastančius vilkus, kurie, pasak jo, buvo sutverti tam, kad žmonėms tarnautų, ne kad pakeltomis uodegomis po mišką risnotų. Žinoma, norint rūpintis tieka vilkų reikėjo begalės laiko ir pastangų, ir tai buvo priežastis, dėl kurios Hijei nepavykdavo atbėgti su mumis pažaisti. Ji turėjo nešti jiems maisto, melžti vilkes, nors tebuvo dar vaikas. Mano motina tai laikė baisiu nusikaltimu ir dažnai pareidavo namo plūsdama Tambetą ir jo žmoną, kurie dukterį per sunkiu darbu kankiną.

- Šiandien vėl ėjau pro Tambetus ir mačiau, kaip vargšė Hije-lė triušius galabija, - pasakojo ji. - Baisiai gaila žiūrėti. Daugybė zuikių suvaryti sodo kampan, gyvačių užkalbėjimais sustingdyti, o Hijelė kirviu vis kapojo jiems galvas. Būtų dar nieko, jei Tambetas būtų jai bent davęs gerą kirvuką, bet ne - kirvis už vaiką didesnis! Hijelė juk tokia mažytė, ji vos įstengė pakelti tą siaubišką sunkenybę! Kajojo ir kajojo, iš didelių pastangų pačiai akyse ašaros. Visus nukirsdinus, pradėjo nešti vilkams. Na ir kam gi žmogui reikia tiek daug jų turėti tvarte - lai risnoja po mišką ir patys ieškosi maisto! Beširdis žmogus tas Tambetas ir stačiai beprotis! Kankina nuosavą vaiką. O ta Malė dar didesnė beprotė - kokia ji motina, jei leidžia savo dukrai tokį vergo darbą dirbti! Aš tai tikrai niekam neleisčiau savo vaiko šitaip kankinti! Jei mano vyras verstų tave štai taip kapoti zuikius, tai aš jam pačiam užvažiuočiau...

Štai čia motina nutilo, nes prisiminė savąją nuodėmingą mei-lę lokiui ir tai, kaip mano tėvas liko be galvos, ir susigėdo. Ta-čiau kad Tambetui ir Malei mažokai rūpėjo sava duktė, buvo tiesa. Jiems visų svarbiausia buvo gyventi taip, kaip gyveno protėviai. Tarsi saulė būtų nejudėdama sustingusi danguje, nebesileidusi ir nebekilusi, tarsi ir miškas nebūtų jau ištuštėjęs nuo žmonių ir visas pasaulis nebūtų pasikeitęs. Siekiant šitokio įspūdžio buvo galima viską paaukoti, galėjai atmušti rankas iki kraujo, galėjai ir savo dukterį versti.

Hijė per dienas turėjo šerti vilkus ir dideliu kirviu smulkinti zuikius, negana to, ją kamavo dar vienas rūpestis. Ji negėrė vilko pieno, o tai, Tambeto manymu, buvo ypač blogai. Pagalvokim pirmiausia apie gaują tvarte susigrūdusių vilkų, kurie tvinsta pienu kaip upės! Ką su tuo pienu daryt? Jį, žinoma, privalu išgerti, ir kiekvienas šeimos narys turėjo įnešti savo indėlį. Be šios, grynai praktinės, priežasties, Tambetas buvo giliai įsitikinęs, kad vilko pieną turįs gerti kiekvienas tikras estas, nes taip darė jau mūsų protėviai ir promotės ir būtent vilko pienas suteikdavęs mums bekraštės galios ir jėgos. Tad atsisakyti vilko pieno buvęs siaubingas nusikaltimas, tai buvo senųjų papročių išdavystė, ir, Tambeto manymu, už tai negalėję būti nieko šlykščiau.

Bet visų nemaloniausia - kad šitoks pasipriešinimas vyko jo paties šeimoje. Jį reikėjo užgniaužti! Hijei pienas buvo jėga pilamas burnon, o mergaitei ėmus vėmti Tambetas išraudo iš pykčio ir subliuvo kaip ožys. Jis nebesugebėjo sugalvoti naujų bausmių Hijei - viskas buvo išbandyta, bet mergaitė tik verkė ir prašė, kad jai leistų atsisakyti pieno. Tambetas nė nesiklausė, o jo žmona Malė pastukseno į stalą dideliu, tvirtu pirštu ir paliepė:

- Tėvo žodžio klausyk!

Galiausiai Tambetas nuėjo pasikalbėti su žyniu. Anas juk įstengs padėti. Julgas tyrinėjo Hiję, aprūkė kažkokiais augalais, ištepė jai kelius kiaunės krauju ir mergaitei paliepė gyvai lakštingalai iščiulpti smegenis. Kai nuo to šlykštesio Hijė dar kartą susivėmė, Julgas patikino Tambetą, kad mergaitę užkerėjusios fėjos.

- Bet nieko tokio, fėjos man pavaldžios ir aš ją išgydysiu! - pažadėjo Julgas. Hijei teko pradėti kas dieną vaikščioti šventojon giraitėn ir kiaunės kraujas tekėjo upeliais, dvokiantis augalų dūmas kilo lig dangaus, ir Julgas mergaitei po nosimi vis kaišiojo lakštingalų smegenis.

Visa tai negelbėjo: Hijė vis tiek niekaip neįstengė gerti vilko pieno. Tiesą sakant, beveik išvis neįstengė nieko suvalgyti, nes lakštingalų smegenys buvo sugadinusios bet kokį

apetitą, o kvapą gniaužianti Julgo kerų smarvė laikėsi jai šnervėse ir šlykštino bet kokį maistą. Julgas įpyko – juk buvo pažadėjęs pavergti fėjas – ir bandė Hiją gydyti naujais, dar baisesniais, metodais. Naktį nusivedė mergaitę giliai į mišką, prie vienišo šaltinio, ir paliko tik su statinaite pieno, tikindamas mergaitę, kad vidurnaktį iš šaltinio iškilsianti fėja ir ją pasmaugsianti, jei mergaitė iki tol neišgersianti pieno. Hijė pieno negėrė, išliejo ant samanų, o jokia fėja iš šaltinio, žinoma, nepasirodė.

Galų gale Julgas liovėsi terliotis su Hije ir Tambetui pasakė, kad kartą jam pasisekė vaiką išlaisvinti iš fėjų nagų, tačiau pieną gerti mergaitė pradėsianti tik po dešimties metų – tiek ilgai jai laikysis fėjų prakeiksmas. Julgas, matyt, tikėjosi, kad po dešimties metų Hijė dėl kokios nors priežasties bus pradėjusi gerti pieną arba tuo laiku išvis bus mirusi, arba kad tada bus miręs Tambetas ir nebus kaip patikrinti, ar išsipildė žynio pažadas. Dešimt metų – ilgas laiko tarpas ir per juos gali nutikti kas tik nori.

Šiaip ar taip, žynys Julgas netyčia išgelbėjo Hije gyvybę: jei būtų tęsėsis mergaitės kankinimas, vaikas tikrai būtų galus atidavęs. Dabar Tambetas susitaikė su Julgo žodžiais ir nebevertė nuo prakeiksmo kenčiančios Hijės gerti pieno. Bet jis nesugebėjo ir mylėti vaiko, nesielgiančio taip, kaip numato senovės tvarka, beveik nebesikalbėjo su Hije ir visad žvelgė į ją su lengvu pasišlykštėjimu – kaip į prasikaltusią.

Mano pamokos pas dėdę Votelę tęsėsi. Nebekartodavome užkalbėjimų, kuriuos aš jau gan gerai mokėjau, šiaip sau bastydavomės po mišką, kartais dviese, kartais kartu su Intsu, kuris kaip kaspinas kabėdavo man ant kaklo, ir plepėdavome apie šį bei tą. Dėdė Votelė pasakodavo apie viską, kas buvę kadaise, o dabar negrįžtamai pradingę. Jis parodė pomiškiu užžėlusias lūšnas, kurių gyventojai buvo arba mirę, arba iškeliavę į kaimą, ir papasakojo, kokie galingi seniai ir žiaurios bobos kadaise tuose pastatuose savo gyvenimą gyvenę. Prieš šimtus metų niekas nebūtų ir pagalvojęs, kad kada nors tos trobelės ištuštės, jų sienos suirs ir stogai įgrius. Brovėmės per pomiškį ir lipome į apleistų lūšnų griuvėsius, ten radome gausybę buvusių šeiminkų pėdsakų. Dažnai aptikdavome visą išlikusią sodybą: stalo įrankių, peilių ir kirvių, skrynių su gyvūnų odomis ir kitų skrynių, pilnų aukso ir brangakmenių. Jie buvo kadaise pagrobti iš laivų, atplaukusių mūsų krantan, kurių įgulas sunaikino Šiaurės Slibinas. Keista buvo liesti tas seges ir vėrinius, kadaise mačiusius virš savęs užslenkant milžinišką Šiaurės Slibino šešėlį. Atrodė, tarsi juose tebebūtų likę jam iš nasrų išsiveržusių liepsnų šilumos.

Visa, ką radę, palikome, nes mums nebuvo kas veikti nei su odomis, nei su indais, anei lobiais. Mums ir patiems buvo gana visko – per šimtmečius skirtingų kartų surinkto turto. Tad vėl išlipome iš supuvusių griuvėsių ir juos užklojo pomiškis lyg tankiausias voratinklis.

Kartais klajodami vis dėlto sutikdavome ir gyvų žmonių. Daugiausia tai būdavo senukai – sėdėdavo prieš savo namučius ir snūduriuodavo pro lapiją krintančių saulės spindulių šviesoje. Dėdė Votelė sykį juos užkalbino ir senučiukai mielai atsiliepė. Papasakojo mums apie savo gyvenimą ir apie visa, kas buvę seniau, tada, kai ir dėdė Votelė buvęs tik berniukas. Pamatę Intsą jie taip pat labai nudžiugo ir bedantėmis burnomis mitriai šnypštė gyvačių užkalbėjimus, klausinėdami Intsą apie keletą gyvačių, kurias kadaise pažinoję. Intsas jiems atsakė tiek, kiek žinojo, bet dažniausiai jam tekdavo pripažinti, kad visos tos gyvatės jau seniai mirusios, mat angys negyvenančios taip ilgai kaip žmonės.

– Taip, žinoma, – sutiko senučiukai. – Greičiausiai jie dabartės jau mirę. Visas šis pasaulis,

kurį mes pažinojome, dabartės miręs, gal mes patys irgi greit mirsim, tada jau viskas.

Aš pirmiausia stengiausi tuos senius ir bobas išklausinėti apie Šiaurės Slibiną. Tai mane baisiai domino. Labai troškau pamatyti Šiaurės Slibiną, bet žinojau, kad, kaip seniau, smarkiu šnypštimu nebebuvo įmanoma jo iškviesti. Bet jis juk turėjo kažkur gyventi – juk tebebuvo gyvas ir miegojo, kaip man tvirtino dėdė Votelė. Tiktai kur? Dėdė Votelė šito nežinojo, jis ir Šiaurės Slibino niekada nebuvo matęs. Tačiau jį tikrai atminė tie senučiukai: jie vaikystėje buvo matę Šiaurės Slibiną kylant į dangų, o vienas dėdulė, senas kaip pati Žemė, sudėjimo kaip skeletas, buvo netgi kovęsis mūšyje Šiaurės Slibino sparnų šešėly ant jūros kranto.

– O, koks mūšis tai buvo! – sumurmėjo jis ir nusiviepe šurpia kaulėta šypsena taip, kad per plonutėlę odą kuo puikiausiai persišvietė jo žandikauliai. – Šiaurės Slibinas visus juos užmušė arba kone mirtinai apsvilino, mums beliko tik sukapot į gabalus ir susirinkt karo grobį. Buvo laikai!

– Kur gyvena Šiaurės Slibinas? – paklausiau.

– Kur jis gyvena? – pakartojo senolis. – Po žeme. Bet kur tiksliai – šito aš nežinau. Šitai žino tik prižiūrėtojai – tie, kurie turi raktą. Be rakto jo neįmanoma rast.

– Kokie prižiūrėtojai? – klausinėjau. – Koks raktas?

– Raktas nuveda tave pas Šiaurės Slibiną, – paaiškino senolis. – Aš jo, žinoma, nesu matęs, tai buvo itin slaptas reikalas. Žinau tik tiek, kad yra kažin kokie prižiūrėtojai, galintys patekti į Šiaurės Slibino urvą, bet kas tie prižiūrėtojai – šito aš nežinau. Tikriausiai tai buvo žmonės iš mūsų, bet kas tiksliai – šito niekad neviešino. Tai buvo paslaptis ir niekas neikišo nosies į Šiaurės Slibino reikalus. Jis buvo mūsų jėga ir galybė, mes tik žinojom, kad jis ilsisi kažkur giliai ir pakilsiąs tada, kai mes visi kartu jį pakviesim. Daugiau mums nereikėjo žinot, pakako šito. Buvo laikai!

Paskui, kai jau buvome išėję ir palikę senį savo urve smaksoti, paklausiau dėdės Votelės, ar ir jis ką nors žinąs apie sargus ir raktą.

– Esu girdėjęs, – pasakė dėdė Votelė. – Bet manau, kad tai visai tokie pat niekai kaip tie, kuriais užsiima žynys. Nu, visa ta pasakėlė apie fėjas ir undines. Tokios senos pasakos išgalvotos vien tam, kad kiekvienam sudėtingam dalykui rastųsi paprasta priežastis. Juk niekas nenori pripažint, kad yra kvailas. Šiaurės Slibinas pakilo į dangų nežinia iš kur ir vėl pradingo nežinia kur, –juk negalėjai su tuo taikstyti! Žmogus nepakenčia, kad pasauly yra dalykų, kurie lieka jam nepasiekiami. Tada ir išgalvota istorija apie kažį kokius prižiūrėtojus, žinančius Šiaurės Slibino slėptuvę, ir raktą, į tą slaptavietę nuvesiantį. Šitoks dalykas guodžia žmones: jie tiksliai nežino, kur miega Šiaurės Slibinas, bet vis dėlto esama kažkokių žmonių, kurie žino, ir mistinio rakto, ir jie iš esmės gali rast tą stebuklingą urvą. Dėl tokių pasakų pasaulis tampa gerokai paprastesnis ir aiškesnis.

– Niekas juk nežino, kur rast tą raktą, – pasakiau.

– Taip, bet ir apie tai yra legenda, kurios senis tau nepapasakojo, – atsakė dėdė Votelė. – Esu girdėjęs pasakojant, kad vasaros saulėgrįžos dieną, tada, kai saulė būna aukščiausiai danguje, pražysta papartis – būtent jis ir yra raktas, padedąs rast kelią pas Šiaurės Slibiną.

– Argi papartis žydi?

– Ne, žinoma, ne. Papartis niekad nežydi, bet juk taip malonu tikėti, kad pakanka tik paklaidžiot saulėgrįžos naktį miške ir surast papartį, kad atsirastų reikiamas raktas.

Žinoma, ne juokas ir papartį surast, o pasakoj ir sakoma, kad jo žiedą rasi labai retai, – bet ir ta menka viltis malonesnė nei žinoti, kad Šiaurės Slibino buveinės niekaip neįmanoma rast, nors ant galvos stokis ar virsk kūlio. Žmogus nori pasilikti nors ir menkutę galimybę, jis niekad su neišvengiamybe nesitaiksto.

Čia dėdė Votelė buvo teisus, nes ir aš nesitaikščiau su tuo pasakojimu. Žinoma, aš labai gerbiau dėdę ir tikėjau viskuo, ką jis kalba, bet, kadangi taip siaubingai norėjau surast Šiaurės Slibiną, įtikinėjau save, kad šįsyk jis klysta. Galbūt ir yra koks raktas! Tuo tikėt buvo žymiai įdomiau nei dėdės žodžiu. Kadangi artėjo saulėgrįža, papasakojau Perteliui viską, ką buvau girdėjęs, ir pakviečiau jį su manim paieškoti paparčio žiedo. Pertelis iškart sutiko, o Intsas, priešingai, atsisakė.

– Kvailystė, – pasakė jis. – Papartis niekada nežydi, visos angys tai žino.

– Betgi saulėgrįža! – tikinau aš – iš tikrųjų labiau save negu jį.

– Ir per saulėgrįžą nežydi, – atsakė Intsas. – Juokinga. Kaip tu gali tikėti tokia nesąmone? Taip pat galėtumei tikėti, kad vilkas saulėgrįžos naktį moka skraidyti arba kad saulėgrįžos naktį angiai išdygsta kojos. Gamta tebelieka tokia pati – nesvarbu, kokia naktis.

Protu, žinoma, supratau, kad Intsas teisus, bet aklas troškimas rast raktą, nuvesiantį pas Šiaurės Slibiną, vertė mane priešgyniauti.

– Aš bet koku atveju eisiu to žiedo ieškoti, – tvirtinau. – Galbūt, tavo manymu, nėra ir Šiaurės Slibino?

– Yra Šiaurės Slibinas, – atsakė Intsas. – Jis buvo dar anksčiau, nei miške šliaužiojo pirmoji angis, ir gyvens amžinai. Tai man pasakė tėvas. Aš nežinau, kur jis miega. Nė viena angis nežino, ir šitai ištirti nėra jokio gyvačių užkalbėjimo.

– Juk yra prižiūrėtojai ir raktas! – užginčijau ir papasakojau, ką buvau girdėjęs iš skeletą primenančio senolio.

– Galbūt, – pasakė Intsas. – Gal keli žmonės išties yra radę Šiaurės Slibiną – aš nežinau. Angys turi daug žinių, kurių neturi žmonės, o kartais ir žmonės yra atradę dalykų, apie kuriuos mes ničnieko nežinome. Bet patikinsiu tave: paparčio žiedo tiesiog nėra ir jo ieškoti gali tik kvailys.

– O aš vis tiek eisiu! – įnirtęs pareiškiau. Intsas juokdamasis palinkėjo man sėkmės ir nušliaužė namo. O mudu su Perteliu likome laukti saulėgrįžos nakties.

Nepasakosiu plačiai tos iki ryto trukusios kelionės, kurią man dabar gėda prisimint. Vienintelis mūsų kvailumo pateisinimas gali būti tik tas, kad tuomet išties tebuvom berniukai. Ėjom per didelį lauką, sukiojomės aplink visus aptiktus paparčius spėdami, kad stebuklingasis žiedas galys būti labai mažas – akį patraukęs tik žiūrint iš arti. Bet nieko neradom. Ir negalėjome rast. Nė vienas papartis nežydėjo ir rytas užtiko mus besiilsinčius parimus į nuvirtusį medį, baisiai nuvargusiomis kojomis ir sunkiais, nemigos išsekintais kūnais.

Ten mus rado Mėmė. Arba, tiksliau, mes radome jį. Kaip visada, nepastebėjom Mėmės priartėjant – jis staiga tiesiog išsitiesė kitapus medžio ir paklausė:

– Berniukai, norit vyno?

Kokioj kitoj situacijoje gal ir patys būtume iš smalsumo pabandę šio draudžiamo kaimo gėralo – buvom dviese, o drauge visada drąsiau nepažįstamoj vietoj šokti į vandenį ir padaryti tai, ko namuose daryti neleidžiama. Bet tą rytą buvom pernelyg pavargę ir tik

bejėgiškai papurtėme galvas.

- Ką jūs čia taip anksti ryte darot? - paklausė Mėmė. - Mano galva, jūsų trobelės gerokai toli nuo čia.

- Ieškojom paparčio žiedo, - pasakė Pertelis, nors aš jam niuktelėjau alkūne, nes jau buvau pradėjęs tikėti, kad dėdė Votelė ir Intsas buvo teisūs ir papartis žydi išties tik pasakose. Ir dėl to man buvo gėda pripažinti, kad visą naktį klajojom dėl tokios sumautos priežasties.

Kaip ir baiminausi, Mėmė puolė tyčiotis, kol užspringo nuo gerklėn sutekėjusio vyno.

- Paparčio žiedo! - sukarkė kaip varna, užsikosėjęs iš juoko. - O žaliosios lapės nenorėjot paieškot? Esu girdėjęs, kad čia, miš-ke, ir toks gyvūnas buvęs pamatytas.

- Mes manėm, kad paparčio žiedas yra raktas, - paaiškino Pertelis, nepaisydamas mano niuksų arba tiesiog jų nesupratęs ir pamanęs, kad šiaip iš nuovargio trūkčioju. Ir viską Mėmei papasakojo.

Mėmė nebesijuokė, vien tik smerkiamai sušnarpštė.

- Mes paprasčiausiai norėjom pabandyt, - dabar pasakiau aš apgailestaudamas. - Be abejo, kvaila, greičiausiai išvis nėra jokio rakto.

- To aš nesakiau, - netikėtai greit atkirto Mėmė. - Paparčio žiedo nėra.

- O raktas yra? - paklausiau aš.

- Taip sako, - tarstelėjo Mėmė vėl įprastiniu girtu tonu. - Bet nėra prasmės jo ieškot. Raktas pats ateis tinkamam žmogui į rankas, kai bus tinkamas laikas.

- Iš kur žinai? - paklausiau aš.

- Taip sakydavo mano akla močiutė, - atsakė Mėmė ir ėmė vėl juoktis ir kosėti. - Dar sakydavo, kad vaivorykšte gali nueit iki mėnulio ir kad žmogus, jei suvalgys saują žemės, pavirs gegute. Visokiausių dalykų pasakodavo mano akla ir puskvaišė močiutė, kas žino, tiesą ar ne. Aš, žinoma, nesu valgęs žemių, nes nenoriu pavirst gegute. Gegutės negeria vyno, turi tik dėt kiaušinius į svetimus lizdus, o aš noriu būtent gert. Berniukai, į jūsų sveikatą! Patikinu jus: vynas daug geresnio skonio nei musmirė! Protingi žmonės tie svetimšaliai! Kraustykitės visi į kaimą - ten verda teisingas gyvenimas! Tegyvuoja jie! Ir dars kart tegyvuoja!

Palikom jį parimusį į medžio kamieną šūkauti ir nuplumpinom namo. Pamačius Mėmę mano mintys pakrypo nauja linkme.

Mémé pritauskė ir visokių nesąmonių, bet keli žodžiai jo pasakojime privertė mane susimąstyti. Nėra prasmės ieškoti rakto, buvo sakęs Mémé, – raktas pats ateinąs pas žmogų. Žinoma! Mano berniukiškoje širdyje sukilo pasididžiavimas, nes man pasirodė, kad supratau Mémės žodžius, perpratau slaptą jų mintį. Paslaptingojo rakto negalėjai rasti kur nors miške arba po samanomis, jis buvo ne koksai piengrybis ar bruknė, kurią kiekvienas priklydęs uogautojas galėtų sau burnon įsimesti. Tai kaip tik turėjo būti koks gerai saugomas ir paslėptas daiktas, kurį pasišventusieji reikalui vieni kitiems perduodavo. Argi senolis nebuvo pasakojęs apie prižiūrėtojus! Tikriausiai raktas iš vieno prižiūrėtojo rankų ėjo į rankas kitam. Gal buvo ir paveldimas. Tai atrodė labiausiai tikėtina – kam gi sargas šiaip sau iš savo rankų išleistų tokį brangų lobį. Aš nė už ką nebūčiau atidavęs. Bet mirties atveju – kitas reikalas. Vienas prižiūrėtojas išėjo, jo vieton stoji naujas.

Susierzinęs kramčiau nagus. Jaučiausi itin patenkintas savo sumanumu, bet dar labiau jaudinaus žinodamas, kad ir aš prieš daugybę metų esu gavęs netikėtą dovaną. Žiedą! Neturėjau jokio pagrindo tikėti, kad būtent šis žiedas, Mémės padovanotas, ir buvo trokštamas raktas, padėsiantis rasti kelią pas Šiaurės Slibiną. Taip pat negalėjau paneigti, kad žiedui keliaujant iki manęs būta daug keistenybių. Kodėl Mémé išvis davė jį būtent man? Vyrai ir berniukai žiedų nenešiodavo. Būtų buvę daug logiškiau, jei žiedas būtų atitekęs kokiai moteriškei, nors ir jos į papuošalus per daug dėmesio nekreipė, be to, visos šeimos ir taip šitokių barškaliukų turėdavo kiekvienam pirštui. Juk didžioji dalis senų, Šiaurės Slibino laikais įgytų lobių buvo išlikę ir nenaudojami gulėjo skryniuose. Bet šitas žiedas buvo įpakuotas į odinį maišelį, jis buvo atskirtas nuo kitų tokių pačių – ir kartu išskirtas. Su mano žiedu turėjo būti susijusi kokia nors paslaptis, ir aš – iš savo vaikiško užsidegimo – buvau mirtinai įsitikinęs, kad turiu reikalą su raktu.

Vienintelis dalykas, kėlęs abejonių, buvo tas, kad žiedą man davė Mémé. Kodėl būtent jis? Ar žinojo, su koku turtu turi reikalą? Jei žinojo – kodėl tada nepasiliko sau? Koks iš tikrųjų žmogus buvo tas Mémé? Kaip jau sakyta, visada matydavau jį tik kur nors gulinėjantį ir siurbiantį vyną, ankstesniais laikais – valgantį grybus. Atrodė kažkoks apsisnarglėjęs, apkibęs derva ir purvu, apsiblaususiomis akimis ir pleiskanų pilnais antakiais. Jo išvaizda nekėlė pasitikėjimo. Būtų man šitą žiedą padovanojęs dėdė Votelė arba žynys Julgas, arba net Tambetas (jis, žinoma, nė už ką nebūtų atidavęs kažkokiam, kaime gimusiam), nebūčiau nė trupučio suabejojęs, kad anas lobis vertas nors kokio dėmesio. O Mémės atveju tai galėjo būti girto žmogaus pokštas. Rado kažį kur kažkokį seną žiedą, supakavo į gabalėlį odos ir įbruko man. O dabar kėkštiškai juokiasi, kai aš maunuosi žiedą ant piršto ir viliuos jį mane nuvesiant pas Šiaurės Slibiną.

Todėl pirmiausia susiradau dėdę Votelę ir užklausiau:

- Papasakok man apie Mèmę?

- Kodėl jis staiga tau parūpo? - nusistebėjo dèdè Votelè. - Siūlè tau vyno? Nerekèjo gerti, galvą apsuka.

- Nesiūlè. Tiksliau, pasiūlè, bet aš neėmiau. Grybų irgi neėmiau. Pasakyk, kas jis toks! Kodėl jis visąlaik ant žemės gulinėja ir niekad nevaikšto?

- Nu tai aišku, kad vaikšto, nemiega juk amžinai vienoj vietoj, - atkirto dèdè Votelè ir peštelėjo barzdą. - Žiūrèk, Lèmetai, Mèmè yra toks keistas žmogus. Kadaisè buvo didis karys, narsus ir stiprus. Būtų vadovavęs mūšiui, kuriame žuvo tavo senelis. Bet Mèmè nepanoro iš čia eiti mūšin. Jo manymu, tai buvo baisiai kvaila mintis - eiti prieš geležiuočius su jų pačių ginklais. Juk net vilkai buvo palikti namuose ir pėsčiomis plumpinta į plyną lauką, kur geležiuočiai lengvai sutrynè mus į miltus. Mè-mè tai numatè ir sakè, kad taip eiti į karą - gryna kvailystè. Bet jo nepaklausè.

- Kodėl?

- Todèl, kad, daugelio manymu, geležiuočiai buvo už mus protingesni. Daugelis vogčiomis gèrèjosi jų rūbais iš geležies ir spindinčiais kalavijais, nors ir išžygiavo prieš juos į karą. Manyta, kad joti ant vilkų ir kovoti tankumyne yra atgyvena ir kad nè viena šiuolaikinè kariuomenè taip nesikauna. Kai Mèmè jiems paaiškino, kad mes vis tiek turètume laikytis savo senovinių ginklų, daugelis tikino, kad tokia taktika būtų gryna savižudybè. „Mes turim mokytis iš išsivysčiusių tautų, - sakè, - ir jei geležiuočiai kariauja plyname lauke ir be vilkų, tada taip teisingiau ir naudingiau. Tikriausiai jie jau žino, kas yra gerai! Jie juk, šiaip ar taip, iš tolimų šalių čion atplaukè! Turim iš jų mokytis, o ne eiti į mūšį kaip kokios žmogbeždžionès. Nevalia estų vardui daryt gèdos! Tepamato geležiuočiai, kad ir mes mokame kariaut kaip žmonès! Kad mes nè per nago juodymą ne prastesni už kitas tautas!“

Štai taip ir išeita į karą - be vilkų, kartu pasiėmus iš geležiuočių nugvelbtus ginklus. Ir, žinoma, gauta į kaulus. Be mano tèvo, iš ten daugiau niekas neišsigelbèjo, o ir jį išgelbèjo tik iltys - pats seniausias ginklas, šiandien jau išnykęs žmonėms iš burnų, - bet ne kalavijai ir ietys.

Dèdè Votelè išsikrapštè iš tarpdančio mėsos plaušelį, nurijo ir tada pasakojo toliau:

- Tada Mèmè pats vienas èmè kautis su geležiuočiais ir nesinaudojo nei kalaviju, nei ietimi, tik senais gerais gyvačių užkalbėjimais, kurie varè visus gyvūnus iš proto, - anie paklaikè iš įniršio puolè vyti geležiuočius, vos Mèmèi paliepus. Jis kovèsi miško pakraštyje, užklupdamas iki ten nuklydusius geležiuočius. Vilkai užpuolè geležiuočius tarp medžių ir nuvilko svetimšalius tankumynan, kur Mèmè senu geru kirviu juos kapojo į gabalus. Tai, be abejo, nebuvo toks karas, kokį mègo kariauti geležiuočiai, - anaipol ne šiuolaikiškas, bet labai veiksmingas. Geležiuočiai netrukus èmè bijoti miško kaip ugnies, nes žinojo, kad ten tyko mirtis. Jie negalèjo miško ir išvengti, vis tiek turèdavo prajoti pro jį arba kiaurai jį - ir kitoje pusèje dažnai nebeišjodavo. Galima tik įsivaizduoti, ką būtume galèjè pasiekti, jei visi vyrai būtų, kaip Mèmè, nudèjè svetimšalius padedami gyvačių užkalbėjimų ir vilkų, užuot pasipūtè ir jojè į atvirą mūšį. Dabar Mèmè vienas padarè dešimties vyrų darbą, bet net ir tai jo nepalaužè.

O svarbiausia buvo tai, kad nors Mèmè kovèsi kaip pakvaišęs ir kapojo geležiuočius tartum žaibas, vis daugiau žmonių kraustèsi gyventi į kaimą. Mèmè valè iš miško

svetimšalius, bet jau nebebuvo prasmės. Miškas vis tuštėjo, ir Mémė, kuris buvo užsibrėžęs saugoti savo žmones ir žudyti geležiuočius, matė, kad šie žmonės savanoriškai veržiasi už tų pačių geležiuočių durų, kad nusipirktų sau lopinėlių žemės, atkištų saulei subinę ir keturpėsčia pjautuvu pjautų javus. Kam Mėmei dar kovoti? Jis matė, kad žmonėms nebereikia jo pagalbos. Tad žudė geležiuočius tik tada, kai šie pasipainiodavo jam po kojomis, o kitu metu valgydavo grybus ir miegodavo.

- Dabar geria vyna, - pasakiau.

- Koks skirtumas. Jam jau nebegalioja jokia tvarka, jis dėl visko nuleido rankas ir nori tikrai ilsėtis.

Padėkojau dėdei Votelei ir išėjau. Dėdės pasakojimas buvo labai įdomus, svarbiausia - jis sutvirtino mano tikėjimą žiedu. Mémė, kadaise galingas karys, galėjo būti tas vyras, kuris duotų man raktą. Sau nepasiliko todėl, kad jo niekas nebedomino - net ir Šiaurės Slibinas. Tai man vis dėlto buvo sunku įsivaizduoti. Kaip galima nuleisti rankas - netgi dėl Šiaurės Slibino? Kaip galima būti šitaip išvargusiam?

Bet tai buvo ne mano reikalas. Parskubėjau namo ir puoliau ieškoti savojo žiedo. Ištraukiau iš maišelio ir užsimoviau ant piršto.

Slapčiomis puoselėjau viltį, kad kokia nors paslaptinga jėga už pačių pirštų galiukų truktelės mane link Šiaurės Slibino urvo, jei tik pakankamai greitai pabėgėsiu juo mūvėdamas, - bet nieko panašaus neįvyko. Žiedas kaip žiedas tebejuosė mano pirštą, ir aš supratau, kad ieškoti Šiaurės Slibino ne taip lengva.

Šiaip ar taip, buvau pasirengęs pamėginti. Tačiau vienas ieškoti nenorėjau. Pertelio neradau - nebuvo namie, užtat bent jau susitikau su Intsu ir pakviečiau kartu.

Angis maloniai sutiko. Kitaip dėl nei paparčio žiedo, kurio buvimą neigė visiškai įsitikinęs, Intsui atrodė visiškai įmanoma, kad žiedas gali nuvesti mus iki Šiaurės Slibino.

- Apie žiedus ir kitus žmogaus padirbintus daiktus aš nieko nežinau, - pasakė jis. - Jei manai, kad tai raktas, tada išbandykim. Kaip jis veikia?

- Šito aš nežinau, - pasakiau. - Galbūt paprasčiausiai turėtume visą laiką žingsniuoti pirmyn ir žiedas mus savaime nuves teisingon vieton.

Iškeliavome. Stengėmės judėti visiškai atsitiktinai, nesirinkdami takų, kuriais įprastai keliaudavome. Pabandžiau netgi už-simerkti, kad eičiau akiai, bet miške tai pasirodė pernelyg sudėtinga: be perstojo pataikydavau į kokius nors brūzgynus ir apsimbraižydavau veidą.

- Būk visad atsimerkęs, - pasiūlė Intsas. - Jeigu žiedas tikrai ką nors sugeba, tada šitų gudrybių neprireiks, o ir tavo oda liks sveika.

Gyvatėms oda labai svarbi ir jos labai ja didžiuojasi. Kiek-vieną, net ir menkiausią, įdrėskimą skaudžiai išgyvena, o jei atsitinka kokia nelaimė, nekantriai laukia, kada ateis laikas nusimesti seną odą ir bus galima puoštis nauju, nesugadintu apdaru. Pakeitusios odą jos itin jautrios savo išvaizdai ir gali iš tiesų užsiplieksti, jei joms, pavyzdžiui, užlašintum keptos mėsos taukų arba pačiupinėtum jas nuo mėlynųjų violetu nusidažiusiais pirštais. Savo senai, nusimestai ir daugelyje vietų įdrėskusiai odai jos, priešingai, jaučia tik pasišlykštėjimą ir net baimę. Ilgais žiemos mėnesiais, kai gyvatės nelenda laukan iš savo urvų, motinos angys vaikams pripasakoja nesuskaičiuojamą daugybę šurpių apie nusimestas odas, kurios kažkokiu paslaptingu būdu savarankiškai ima judėti, vejasi savo

buvusį šeiminingą ir apsaveja. O mažosios angys dreba ir, kai mama baigia pasakojimą, prašo:

- Papasakok dar! Papasakok dar ką nors apie odą!

Tai tiek. Tuo metu Intsas dar turėjo gana šviežią, drėgnai blizgančią odą, vikriai šliaužė tarp kupstų ir stengėsi išvengti papuvusių lapų, kurie galėtų jį ištepti. Mesėjome vis tolyn, šnekučiavomės ir netikėtai pasiekėme miško pakraštį, kur baigėsi medžiai ir prasidėjo plynas laukas, o jo vidury vinguriavo siauras keliukas. O tuo keliuku žingsniavo vienuolis.

Kai buvau gana mažas, maniau, kad vienuoliai yra geležiuočių žmonos, nes jie vilki tokias pat plačias sukneles, kokias dėvi moterys. Tiesa, jie nebuvo itin simpatiški ir aš net stebėjausi, kodėl gi geležiuočių sutuoktinės tokios negražios. Geležiuočiai ir patys neatrodė labai dailūs; be to, mažas buvau dar ir įsitikinęs, kad jų ir veidas geležinis ir kad jie neturi nei nosies, nei burnos. Tik vėliau pamačiau, kaip geležiuočiai nusiima nuo galvos šalmus, ir supratau, kad jie irgi žmonės. Taip pat kartą man pasitaikė pamatyti, kaip vienuolis myža, ir nubėgau pas dėdę Votelę, iš nerimo užkandęs žadą, degančiomis akimis.

- Dėde, dėde! Vienuolis turi pimpalą!

- Tai aišku, visi vyrai turi, - atsakė dėdė Votelė.

- O tai vienuolis - vyras? Aš maniau, kad geležiuočio žmona.

Dėdė Votelė nusijuokė ir patikino, kad taip nėra. Iš pradžių negalėjau juo patikėti ir šokau toliau prieštarauti:

- Betgi jos turi papus. Aš pats esu matęs, kaip po suknele kratosi. Ir dar būna nėščios. Vyras juk negali būt nėščias!

- Jie nenėšti, - paaiškino dėdė Votelė. - O papų irgi neturi. Tiesiog labai stori ir riebalas teka aplink juos kaip eglės derva.

Ir tas vienuolis, kuris dabar žingsniavo keliu, buvo storas. Pastebėjo mane ir sulėtino žingsnį, bet tada, matyt, pagalvojo, kad esu vienas ir nekeliu jam jokio pavojaus. Intso jis nematė, nes angis pasislėpė žolėj. Bet užtat vienuolis išsyk pamatė žiedą man ant piršto. Įsispitrijo į jį ir kažką pasakė savo kalba.

- Aš nesuprantu, - atsakiau ir sušnypščiau tą patį gyvačių kalba, bet vienuolis ir šitų kalbų nesuprato. Priėjo prie manęs, įsmeigęs akis į mano žiedą, tada greitai apsižvalgė ir, matydamas, kad visur tuščia, viena ranka pagriebė mane už pakarpos, kita ranka tuo pat metu nuo piršto lupė žiedą.

Sušnypščiau jam į veidą stipriausius užkeikimus, bet, kadangi vienuolis jų nesuprato, jie nė trupučio jo ir nepaveikė. Jis buvo lyg ežys, kuris galėjo kuo ramiausiai užpulti angį, kadangi kvaila galva saugojo jį nuo visų gyvačių užkalbėjimų. Vienuolis smarkiai vožtelėjo man per pakaušį ir pastūmė nuo savęs, tuo pat metu grūsdamasis žiedą burnon - tikriausiai tam, kad paslėptų ir apsaugotų brangų daiktą nuo kitų savo rūšies būtybių.

Šnypčiau kaip įmanydamas ir norėjau įkąsti vienuoliui, bet Intsas mane aplenkė. Vienuolis sustūgo iš skausmo ir susmuko, pėdoje liko du kraujuojantys taškeliai.

Dabar jis buvo gerokai žemiau ir Intsas pasiekė įgelti jam į kaklą. Angis atšoko, vienuolis rėkė ir mosikavo rankomis, bet tai negelbėjo. Dvi mažos dantų žymės raudonavo jo kakle, tiesiai virš kraujagyslės.

- Ačiū, Intsai. Bet aš noriu atgaut savo žiedą! - pasakiau.

- Palauksim, kol numirs, tada paimsim iš burnos, - pasiūlė Intsas. Parbėgome atgal į

mišką, nes gailus vienuolio riksmas ir dejavimas ėmė varginti, ir smagiai pagulėjome medžių pavėsy, kol viskas nutilo. Tada išėjome iš miško. Vienuolis buvo miręs, bet kai aš atvėriau jo nasrus, mano didžiam nusivylimui paaiškėjo, kad padaro burna tuščia.

- Prarijo, - pasakė Intsas.

- Tai kas dabar bus?! - apmaudžiai sušukau. - Jis juk dabar miręs - vadinasi, nebegali kakot. Ar mums teks laukti, kol jis supus?

- Sukapok jį į gabalus, - pasiūlė Intsas.

- Neturiu su savim tokio didelio peilio, - atsakiau. - Tik mažą peiliuką, kuriuo visą dieną pjaučiau. Ir tingiu jį vilkti namo - jis baisiai storas ir sunkus. Čia palikti ir eiti namo peilio irgi negaliu, nes tuo tarpu kas nors gali eiti pro šalį ir jį nusinešti arba suėsti - ir liksiu tada be savo žiedo. Bet, Intsai, sakyk: ar negalėtum į jį įsirausti? Jis toks didelis, kad tu, be abejonės, kuo puikiausiai tilpsi po jį pašliaužioti. Tada gal galėtumei burnoje parnešti žiedą.

- Aš nenoriu ten eiti, - atsakė Intsas. - Jis iš vidaus neabejotinai purvinas. Išsipurvinsiu, o mano oda juk tokia nauja ir graži.

- Intsai, prašau! - įkalbinėjau. - Juk tu mano draugas. Paskui nueisi ir nusiprausi ežere.

- Ne, - atsisakė Intsas. - Aš ten, į vidurius, nešliaušiu. Bet žinau, ką daryti. Pasikviesime gluodeną.

Gluodenai iš tikrųjų nebuvo jokios gyvatės - paprasčiausi bekojai driežai. Angys nekreipė į juos dėmesio, kadangi manė, kad gluodenai tiesiog stengiasi į jas panėšėti, nors jie juk nė iš tolo nėra tokie protingi ir dėl to nenusipelno gyvatės vardo. Bet jos naudojosi gluodenais nemalonioms užduotims atlikti, - kaip štai dabar. Intsas sušnypštė, ir gana greit žole artyn prišliaužė ilgas gluodenas ir paklusniai įsispoksojo į angį.

- Lįsk į šitą vienuolį ir surask žiedą! - sukomandavo Intsas.

Gluodenas linktelėjo ir vikriai įsliugė vienuolio burnon. Netrukus pamatėme, kaip lavono kaklas išsipūtė ir vėl susitraukė - gluodenas jį peršliaužė.

Kurį laiką nieko nevyko. Galų gale Intsas kryptelėjo galvą ir tarė:

- Aš lyg ir girdžiu gluodeno balsą. Tu negirdi?

Turėjau pripažinti, kad nieko negirdžiu, ir tai nebuvo anoks stebuklas. Angies klausia kur kas aštresnė. Intsas nušliaužė prie vienuolio pilvo ir atidžiai įsiklausė.

- Taip, jis sako, kad žiedą surado, tačiau negali ištraukti. Netelpa jam burnon. Manau, tau reikėtų savo peiliuku prarakti vienuolio šone skylę, tada gluodenas per ją išstums žiedą.

- Kur tiksliai man tą skylę padaryti? - paklausiau aš, išsitraukdamas peiliuką.

Intsas parodė man vietą. Pradėjau skrosti. Buvo ganėtinai sunku, nes, be pilvo sienelės, reikėjo prapjauti ir storą riebalų sluoksnį, gaubiantį vienuolio pilvą. Peilis beveik iki rankenos pradingo tarp klosčių, kol Intsas sušuko:

- Gluodenas sako, kad mato tavo peilį! Dabar paplatink skylę.

Dabar ir pats išgirdau gluodeną šnypščiant. Suktelėjau peilį rankoje ir taip užbaigiau didoką skylę, pro kurią turėjo pralįsti žiedas.

- Dabar grūsk! - paliepė Intsas gluodenui.

Skylėje buvo matyti judant ir po kurio laiko iš vienuolio vidaus žybtelėjo auksas. Žiedas iškilo į dienos šviesą. Čiupau jį, ir kitą akimirką žiedas atsidūrė mano rankoje. Buvo glitus ir kraujuotas, bet aš nuvaliau jį į žolę ir užsimoviau ant piršto.

- Išlįsk jau! - pasakė Intsas gluodenui. - Viskas tvarkoj.

Po kurio laiko gluodenas ir pasirodė, bet išlindo ne iš burnos, o iš po vienuolio suknelės kito krašto.

- Nesugebėjau apsisukt, - šnipštelėjo.

- Labai tau ačiū, - pasakiau aš. - Kitąsyk užsuk pas mus, ma-ma pavaišins tave briedžio kulšimi.

- Su dideliu džiaugsmu! - pažadėjo gluodenas ir pradingo miške.

- Pastebėjai, kaip jis atrodė? - paklausė Intsas pašnibždo-mis. - Baisu! Net neįsivaizduoju, kad būčiau per visą tą peršliaužęs. Kas po to būtų likę iš mano odos? Tos šlykštynės nė šaltinyje neatplausi.

- Gluodenas pats šūdo spalvos, tai ant jo ne taip labai ir matėsi, - pasakiau.

Svarstėme, ar tęsti Šiaurės Slibino paieškas, bet buvo jau vakaras, o abiejų pilvai tušti. Nusprendėme pareiti namo pavalgyti ir Šiaurės Slibino paieškoti kada kitąsyk.

- Be to, aš nebetikiu, kad tai tikrasis žiedas, - pasakė Intsas, kai jau patraukėme namo. - Tikrasis žiedas jokių būdu nebūtų atsidūręs vienuolio skrandyje. Negi tas Šiaurės Slibinas gyvena kažni kur žarnose!

- Tai buvo nelaimingas atsitiktinumas! - tvirtinau, bet Intsas abejodamas tik papurtė galvą.

Dar keletą kartų su žiedu rankoje ėjome laimės ieškoti, bet iš to nebuvo jokios naudos. Šiaurės Slibinas liko nesurastas. Mūsų klajonės visada baigdavosi tuo, kad kuriuo nors metu patingėdavome eiti toliau, tik sustodavome užvalgyti mėlynių.

Galiausiai priėjome išvadą, kad dovanų gautas žiedas vis tiek nėra tinkamas raktas arba kad, jei ir yra, naudojimasis juo reikalauja daug pastangų ir tokių žinių, kurių aš neturiu. Praradau susidomėjimą žiedu, įgrūdau atgal į odinį maišelį ir užsiėmiau kitais reikalais.

Ieškodamas Šiaurės Slibino, gana dažnai atsidurdavau prie žmogbeždžionių trobelės. Žinoma, pažinojau jas jau anksčiau, nes gana daug mūsų, žmonių, tebebuvo likę miške. O Pirė ir Riaka juk iš tikrųjų buvo žmonės, tiktai gauruotesni už bet kurį iš mūsų. Tai buvo aiškiai matyti, kadangi jie nedėvėjo gyvūnų odų, vaikštinėjo nuogut nuogutėliai. Jie teigė, kad toks jų senovinis paprotys ir kad mūsų tautos nuosmukis prasidėjo ne sulig kraustymusi į kaimą ir duonos valgymu, bet sulig tuo, kad ant nugaros buvo užsimestos gyvūnų odos ir imta naudoti iš laivų susigrobtus geležinius įnagius. Jų pačių namų ūkyje nebuvo nė kruopelės metalo, tik iš akmens padirbdinti kirvukai. Negrabūs, beveik beformiai, bet Pirė ir Riaka tvirtino, kad jie užtat patogiai guli delne ir yra sveiki naudoti.

– Tai mūsų pačių akmenys, o ne kokia nors svetimos šalies geležis, – kalbėjo jiedu. – Toks kirvukas, kai paimi į rankas, duoda tau jėgų, masažuoja delnus ir nuramina nervus. Seniau su tokiais akmeniniais kirvukais darydavo visus darbus, nuotaika buvo gera ir niekas nesipyko.

Kitaip nei Tambetas, kuris juk taip pat protėvių papročius laikė šventais ir stengėsi nesvyruodamas žygiuoti ankstesnių kartų pramintu taku, Pirė ir Riaka buvo labai atlaidūs. Jie nieko iš niekieno nereikalavo. Jie nenorėjo, kad kiti žmonės apnuogintų užpakalius, ir niekada nesibardavo, jei kam nors prie diržo pamatydavo peilį arba apdare segę. Jei kas būtų atėjęs pas Tambetą su duonos rieke rankoje, jis ant to begėdžio turbūt būtų užsiundęs vilkus – šiaip ar taip, būtų iškoneveikęs šitą kaimiečių pakaliką kuo smarkiausiai. Pirė ir Riaka, priešingai, niekuomet niekieno neminėdavo bloguoju. Jie buvo draugiški, visus vaišindavo ir net neįsižeisdavo, jei svečias nepanordavo valgyti jų pasiūlyto pusžalio mėsos gabalo. „Ką gi, nepratęs tu, – maloniai tarė ir juokėsi žibindami geltonomis iltimis. – Tu juk valgai susvilusį maistą. Nieko tokio, gal mes tada tau susvilinsim tą gabalą kone iki juodumo, jeigu tau taip labiau patinka. Bet tai tikrai nesveiką, visos senosios žmogbeždžionės valgė pusžalę mėsą, ji lengviau virškinama. Nu, tu juk mumis, šiaip ar taip, netiki. Vikšrų irgi nenori? Be reikalo – tai mūsų senovinis skanėstas. Žiūrėk, imi vikšrą, išspaudi sau ant liežuvio – mmm! Tai bent saldu!“

Jie iš malonumo prisimerkė ir švariai apsilaižė lūpas nuo vikšro košės, tačiau tas begalinio mėgavimosi vaizdavimas manęs vis dėlto neįtikino paragauti vikšro. Pirė ir Riaka neįtikinė-

jo. Jie iškepė man mėsos gabalą iki juosvo rudumo ir, šypsodami it saulutė, palinkėjo skanaus. Paskui paliko mane ramiai pavalgyti, šiušendami vienas kitam po kailį ir iš ten rankiodami eglių spyglius, skruzdės ir vorus.

Dar mažas berniukas būdamas, kartkartėmis apsilankydavau pas Pirę ir Riaką – iš pradžių kartu su dėde Votele, vėliau jau vienas arba drauge su Perteliu. Bet būtent per Šiaurės Slibino paieškas iš arčiau susipažinau su žmogbeždžionėmis. Keliskart netgi likau pas jas nakvoti, nes visą dieną trukęs žygis per mišką buvo mane galutinai nukamavęs ir nebeįstengiau vakare pareiti namo. Motina žinojo, kad miške man nieko negali nutikti, nes gyvačių užkalbėjimai man jau buvo visiškai aiškūs ir dėl to man nebuvo ko baimintis. Kartais miegodavau pas Intsą gyvačių urve, kartais nakvodavau pas dėdę Votelę. Bet pas žmogbeždžionės pastaruoju metu man patikdavo todėl, kad ten buvo utėlių.

Pirė ir Riaka jas augino. Utėlės buvo jų numylėtinės. Žmogbeždžionės neturėjo vaikų, taigi visą savo švelnumą ir globą nukreipė į utėles. Utėlės gyveno kaip tik joms pastatytuose narvuose, jų buvo daug ir jos buvo labai skirtingos. Ten buvo apstu įprastų pilkųjų utėlių, taip pat ir varlės didumo, skirtingu maistu penimų ir išveistų gyvūnėlių, kuriuos Pirė ir Riaka kartais pasiimdavo į glėbį ir glamonėdavo savo gauruotomis rankomis. Visų įdomiausia – kad visos tos utėlės klausė savo šeiminkų. Kaip jau sakyta, vabzdžiai paprastai nesupranta gyvačių užkalbėjimų. Gali kiek tik nori kalbėtis su skruzdėle, ji į tave vis tiek neatkreips dėmesio. Žiogas vis tiek užplėš dainą, nors tu jam pakartotinai šaukei gyvačių užkalbėjimus, kurie bet kurį kitą gyvūną tuoj pat nutildytų, kad galėtum ramiai užmigti ir nereikėtų klausytis trikdančio triukšmo. Žiogo tai neveikia. Ir vorui arba boružei negali nieko paaiškinti – jie idiotai iš prigimties. Utėlės irgi, tiesą sakant, yra be galo buki padarai, kurie dažniausiai niekad nevykdo tavo valios. Dar žavingiau tai, kad Pirė ir Riaka buvo išdresavę jas kaip kokius protingus kovinius vilkus.

Utėlės darė būtent tai, ką įsakydavo jų šeiminkas ir šeiminkė. Jos ateidavo arčiau, priguldavo, sustodavo į eilę, lipdavo vienos kitoms ant kupros ir risdavosi žemėn kaip lapiūkščiai. Jų pusėn ištiesus ranką, mandagiai paduodavo leteną.

Visus šiuos triukus jos darė tik Pirei ir Riakai paliepus. Kai aš mėginiau jas priversti ką nors daryti, jos nė pėdos nepakrutino. Aš labai nusivyliau, nes, mano žiniomis, labai gerai mokėjau gyvačių užkalbėjimus – ne prasčiau nei žmogbeždžionės. Kai Pirės ir Riakos paklausiau, kodėl utėlės nesupranta mano užkalbėjimų, tie linksmi nusijuokė.

– Paprastų gyvačių užkalbėjimų neužtenka, – pasakė. – Atidžiai klausykis, kaip mes su jomis kalbamės: mes ištariame užkeikimus senuoju, žmogbeždžionių, būdu. Gana seniai, kai dar gyveno urvuose ir nemokėjo elgtis su ugnimi, mūsų protėviai gebėjo suvaldyti ir vabzdžius. Kaipgi kitaip jie būtų išgyvenę antskrydžius sparvų ir uodų, kurie laisvai prasiverždavo iki jų ir kurių nebūtų išvaikę laužo dūmai? Deja, ši senovinė tartis šiandien jau pamiršta. Mes irgi nebemokame taip kalbėti, kaip kalbėta prieš dešimtis tūkstančių metų. Iš visų vabzdžių galime bendrauti tik su utėlėmis, ilgą laiką gyvenusiomis gyvūnų kailiuose ir kai ką ten išmokusiomis. Bet net ir mašalus atbaidyti viršija mūsų jėgas. Liūdna, kad nyksta senosios žinios.

Man irgi buvo gaila, nes ir pats būčiau mielai norėjęs uodus ir sparvas nuo savęs gyvačių užkalbėjimais nuvyti tolyn. Jie buvo labai bjaurūs gyviai ir skaudžiai geldavo. Dabar pabandžiau bent jau išmokti kalbėtis su utėlėmis, bet netgi tai pasirodė per kietas

riešutėlis. Kad ir kaip praktikavausi, jokiais būdais nesugebėjau užkalbėjimų ištarti kaip Pirė ir Riaka. Skirtumas buvo plauko plonumo, ir mano liežuvis norom nenorom slydo senoju vagonu.

Pirė ir Riaka patarė man verčiau nesikankinti, kadangi žmogbeždžionių tarties neįmanoma išmokti.

- Ji turi būti prigimta, kaip tavo protėviai turėjo prigimtus gyvačių dantis, - kalbėjo jie. - Tu juk savo dantis gali kiek tik nori išgalvoti ir burną nesvarbu koku užpilu skalauti, bet vis tiek tavo iltys nepasidarys nuodingos. Taip ir su mūsų kalba. Tu nesi žmogbeždžionė. Mūsų šeimos tikrai giminingos, bet jų keliai jau seniai išsiskyrė. Tu juk ir uodegos neturi.

Uodegos aš iš tiesų neturėjau - kitaip nei Pirė ir Riaka, kuriems iš užpakalių augo po minkštą gumbelį. Tad daugiau nebandžiau kalbėtis su utėlėmis ir tenorėjau sužinoti, ar jie gali įsakinėti tik savo pačių išmokytiems vabzdžiams, ar susitvarkys ir su svetima utėle.

- Tikime, kad galėtumėme, - atsakė Pirė ir Riaka.

Jie, beje, visada kalbėdavo drauge: vienas išvardavo vieną žodį, kitas kitą, taigi negalėjai suprasti, su kuria žmogbeždžione šnekiesi. Išvis nebuvo įmanoma jų įsivaizduoti atskirai - jie visad būdavo dviese, judėdavo šonas prie šono ir sėdėdavo kito kito prisilaikydami. Nežinau, ar tai jiems išeidavo iš didelės meilės, ar laikytis vienas kito šono paprasčiausiai buvo žmogbeždžionių paprotys. Be Pirės ir Riakos, aš juk nepažinojau kitų žmogbeždžionių. Jų, tiesą sakant, ir nebuvo. Jie buvo paskutiniai iš savo rūšies.

Šiaip ar taip, susiradau miške vieną lokį ir paprašiau, kad jis duotų man kelias utėles, kurios zujo jo gauruose. Lokys maloniai sutiko. Nedelsdamas nupėdino prie vienos mano sesers draugės namo, ir aš įtariau, kad jų susitikimas buvo sutartas, nes lokiai paprasčiausiai nepajėgė laikytis atokiai nuo merginų. Tikriausiai ir šitas lokys su mano sesers drauge mezgė kokį romaną, bet tai buvo ne mano reikalas. Svarbiausia, kad sesers nekliudytų. Pasiėmiau utėles iš lokio ir palikau jį sėdėt pakrūmėj.

Toks moterų medžioklėn išsirengęs lokys gali išsėdėti vienoje vietoje keletą dienų neėdęs, nelakęs, pakreipęs galvą, letenas romiai susidėjęs ant pilvo ir nutaisęs kvailą įsimylėjęlio išraišką. Merginoms tai daro didžiulį įspūdį. „Oi, koks mielas mešku tis!“ - džiaugsmingai dūsauja jos, o lokys, kuriam pavyko padaryti norėtą įspūdį, pakyla ant kojų ir kerėplina link savo svajonių mylimosios su pievoj nuskinta burbulio gėlele dantyse. O jeigu jam dar pakako gudrumo nupinti pienių vainiką ir užsidėti ant pakreiptos galvos - tokiam idiliškam vaizdeliui nė viena moteris negalės atsisipirti.

Nunešiau iš lokio gautas utėles Pirei ir Riakai, ir žmogbeždžionės, jas švelniai išglosčiusios ir leidusios truputį palakstyti po savo gauruotus pirštus, įsakė atsigulti ant nugaros, - gyvūnai taip ir padarė ir pamakalavo kojomis.

- Matai, klauso užkeikimo! - džiaugsmingai pasakė Pirė ir Riaka. - Puikūs gyvūnai! Įleisime jas pas kitas, mes čia tikrai turim vietos. - Utėlių jiems niekad nebuvo gana, priglobdavo visas, kurias tik sutikdavę.

Netrukus Pirei ir Riakai teko dar vienas malonus darbas. Varlės didumo utėlių jie jau buvo išveisę, tačiau jų turėjo mažai, o jiems norėjosi utėlių didumo sulig ožka. Stambesnės utėlės atskirtos nuo mažesniųjų, leista joms daugintis ir vėl atrinkti patys didžiausi gyvūnai. Visa tai neužėmė itin daug laiko, nes utėlės veisėsi greitai ir vedė daug palikuonių. Po kelių mėnesių ir išsiriti ožkos didumo utėlė. Tikrai reikia pasakyti, kad, ma-

no manymu, tai buvo neįtikėtina bjaurus padaras. Mažos utėlės negražumo nebuvo matyti, ji tik krislelis, ir tiek, bet didelė utėlė – pats nemaloniausias gyvis, kokį išvis galėtum įsivaizduoti. Pirė ir Riaka taip nemanė. Jie monstru labai džiaugėsi.

– Senais laikais visi gyvūnai buvo daug didesni nei dabar, – kalbėjo jie. – Pasaulyje gyveno neįtikėtina stambių būtybių, šiandien jau išmirusių arba kažį kur pasislėpusių, kad miegotų tamsoje per amžius. Didelio gyvūno juk didelis ir sapnas! Jie tiesiog niekad nebepabunda ir niekas tų didingų milžinų nebemato. Todėl ir yra taip puiku matyti šią utėlę, kuriai kuo puikiau pritiks šmirinėti po kokio nors nepaprastai didelio gyvūno kailį. Lėmetai, gerai įsižiūrėk į ją! Prieš save regi dalelę šimtų tūkstančių metų senumo pasaulio!

Pasižiūrėjau į tą dalelę ir ji man visiškai nepatiko. Buvau labai patenkintas, kad gyvenu būtent dabar, o ne prieš šimtą tūkstančių metų. Neketinau to sakyti Pirei ir Riakai, dėl mados pagyriau jų utėlę ir net sutikau eiti su padaru pasivaikščioti, nes, žmogbeždžionių manymu, jai reikėjo judėti. Pirė ir Riaka patys labai retai nutoldavo nuo savo urvo, kadangi būtent aplink jų būstą buvo išlikęs gabalėlis pirmųkščio sąžalyno – keistų, kitur seniai išnykusių augalų, kuriais Pirė ir Riaka mito ir nuo kurių rinkdavo vikšrus. Už šio senovinio tankumėlio ribų jie nebesijautė kaip namie.

Pakviečiau Intsą ir Pertelį kartu, užrišau utėlei ant kaklo odinį pasaitėlį ir nusivedžiau į mišką pavaikštinėti. Vabzdys tikrai buvo ožkos didumo, bet be galo kvailas. Paprasčiausiai negalėjo suprasti, kad nebėra sėklos augumo ir bandė sprautis pro siauriausius plyšius, rodydamas nepaprastą uolumą. Mūsų draudimo nepaisė, tik atkakliai stengėsi įsisprausti į kokias nors skylutes, už ją dešimtkart mažesnes. Baigdavosi tuo, kad dažnai įstrigdavo ir tada bejėgiškai mataruodavo kojomis, kol mes ją su dideliu vargu ištraukdavome. Tai baisiai įkyrėjo ir mes nusprendėme pasivaikščioti kokioj nors plynėsneje vietoje, kur utėlė negalėtų niekur įsiropšti.

Nuėjome prie ežero, bet utėlė buvo dar bukesnė, nei galėjome numanyti. Ji išvis nesuvokė, kad vandens paviršius nėra tas pat kaip žolė, mikliai puolė prie ežero ir, žinoma, į jį įkrito.

– Ar šita bestija plaukt moka? – suriko Pertelis, ir aš išties negalėjau jam atsakyti, nes nebuvo utėlių srities specialistas. Bet jau po keleto akimirų paaiškėjo, kad utėlė vis dėlto sugeba plaukti, nes ji iškilo į paviršių ir spurdėjo vandeny, tačiau ir vėl taip kvailai, kad nusiyrė gerokai toliau nuo mūsų, užuot laikiusis kranto pusės.

– Ežero tai ji tikrai nepajėgs perplaukti, – svarstė Intsas. – Pirmiau pavargs ir nugrims į dugną. O dėl manęs, gali ten ir pasilikti – toks gyvis niekam nereikalingas.

– Bijau, kad vis dėlto teks man brist vandenin ir pabandyti ją išgelbėti, – pasakiau aš. – Pirė ir Riaka nuliūstų, jei jos neparvestume. Ji juk buvo man patikėta ir aš už ją atsakau.

Išsirengiau ir buvau pasiruošęs šokti į vandenį, bet kažkas mane griežtai sustabdė.

Tai buvo žynys Julgas.

– Ką sau galvoji, berniuk?! – paklausė piktai. – Ar nežinai, kad šitas ežeras šventas? Čia gyvena ežero fėja, kuriai per jaunatį visada aukoju dvi voveres, kad ji saugotų ežerą ir neleistų jo bangoms paskandinti mūsų namų. Čia negalima plaukioti – tai baisiai suerzintų feją! Pirmiausia ji tave įtrauktų po vandeniu, o tada užtvindytų visą mišką. Greitai renkis ir eik iš čia su savo draugu. Ežero fėja mėgsta tylą, jos negalima trukdyti.

– Gaila, tikrai, bet aš noriu sugauti tą žvėrį! – pasakiau. Julgas įbedė žvilgsnį į ežerą

besipliūškenančią utėlę ir perbalo.

- Tai juk pati ežero fėja! - sušnibždėjo jis ir parpuolė ant kelių, tarsi jam tuo metu būtų lūžę blauzdikauliai. - Šventoji ežero fėja pasirodė mums. Ką tai reiškia?

Jis spoksojo į vandenį plūduriuojančią utėlę didžiulėmis iš nuostabos akimis.

- Berniukai, jūs kažkuo ją supykdyte! - sugriaudė ir iškėlė rankas į dangų. - Ji atėjo jūsų ir aš negaliu jūsų išgelbėti! Fėja turi teisę į auką.

- Tai utėlė, ne fėja, - pasakė Intsas su panieka.

Angys netikėjo fėjomis, lygiai kaip netikėjo ir paparčio žiedais. Jos, savo supratimu, pažinojo mišką skersai ir išilgai ir žinojo, kas ten gyvena ir kas ne. Netrukdė žmonėms eiti į šventąją giraitę aukoti, nors tai, jų nuomone, buvo visiškai beprasmiška. Angys niekada nesikišdavo į svetimus reikalus, kol tai tiesiogiai su jomis nesisiedavo. Jų manymu, kiekvienas turi teisę gyventi taip paikai, kaip tik nori.

Todėl buvo aišku, kad gyvatę pamatęs žynys pernelyg nepradžiugo. Priešiskai pažvelgė į Intsą ir tada vėl pasižiūrėjo į vandenyje plaukančią utėlę.

- Ką tu kalbi - kokia utėlė? - paklausė. - Utėlė maža. Čia ežero fėja, aš juk turėčiau tokius dalykus išmanyti. Nesupykdykit jos dar labiau!

- Tai tikrai utėlė, - patikinau ir aš ir papasakojau apie Pirės ir Riakos bandymus.

Paminėjus žmogbeždžiones, žynys nepasidarė nė kiek laimingesnis, nes, lygiai kaip angys, žmogbeždžionės irgi netikėjo fėjomis ir niekada neidavo šventojon giraitėn. „Senovėje nebuvo jokių giraičių, tos fėjos irgi tik vėliau išgalvotos, - kalbėjo jos. - Tomis senomis dienomis, kai visas šilas buvo pilnas žmogbeždžionių, garbinta visai kitas būtybes, bet mes, deja, nebepamename, kas jos buvo ir kaip joms tarnauta.“

Šiaip ar taip, Julgas vis tiek nenorėjo patikėti, kad vandenyje plaukioja paprasta, nors ir be galo didelė utėlė, o ne šventoji ežero fėja. Nelaimėi, vabzdžiui tuo metu vis dėlto pavyko atsikapstyti arčiau kranto tiek, kad kojomis pasiektų dugną, ir jis išlipo sausumon. Utėlė buvo šlapia ir išglebusi, truputį drebėjo ir nedelsdama bandė galva pirmyn nuropoti po pušies šaknimis.

- Dabar matai, kad tai ne fėja, - pasakiau aš. - Matyt, tiesiog panaši į fėją. Aš ir nežinojau, kad fėjos primena dideles utėles.

Žynys Julgas piktai pažvelgė į utėlę.

- Berniuk, - pasakė jis tada, tyčiaatsukęs nugarą būtybei ir dėdamas savo sunkią ranką man ant peties. - Aš noriu tau pasakyti, kad įmesdamas šitą bjaurų gyvulį į vandenį tu paniekinai ežero fėją. Jos buveinė suteršta, ir aš turėsiu atnešti daug aukų, kad išgaruotų fėjos įtūžis. O tu turi man padėti, kadangi esi kalčiausias dėl fėjos įžeidimo. Sugrįžk čia šį vidurnaktį ir pasiimk visus vilkus iš savo tvarto - šįkart voverės kraujo nepakaks! Turiu visomis išgalėmis stengtis, kad fėja mums neatkeršytų.

- Motina man neleis pražudyti vilkų, - pasakiau aš. - Jie juk duoda mums pieno.

- Tavo motina turės su tuo susitaikyti, nes jos sūnus nusikalto! - griežtai atsakė Julgas. Linksmojo senuko neliko nė pėdsako - degančiomis akimis ir iš pykčio drebančiais ūsais žynys labiau priminė ant užpakalinių kojų atsistojusią žiurkę. - Motina atsako už savo sūnų. Ji irgi yra kalta, nes jeigu kiekvieną savaitę tvarkingai eitų į šventąją giraitę ir tave kartu imtų, tai žinotų, kad su fėjomis reikia elgtis labai pagarbiai, - ir tu irgi žinotum. Seniau kasdien vaikščiota į šventąją giraitę pareikšti pagarbos galingosioms gamtos jėgoms ir

melsti jų palankumo bei bičiulystės. Tada nė vienam vaikigaliui nebūtų į galvą atėję, kad šventan ežeran galima mėtyti purvinas utėles. Lėmetai, tau nutiks baisių dalykų, jei fėjų negerbsi! Net aš nesugebėsiu nuraminti gamtos dvasių, jei tu begėdišku elgesiu jas įpykdysi. Būtų iš tikrųjų geriau, jeigu manęs paklausytum, užuot per daug bičiuliauėsis su žmogbeždžionėmis ir gyvatėmis, kurie tikrai yra mūsų broliai, bet vis dėlto visiškai kito kilimo.

Julgo pasakėlė man įvarė siaubo ir sukėlė didelį nerimą. Ar aš tikrai turėčiau visus mūsų vilkus nusivesti prie ežero, kad žynys perrėžtų jiems gerkles ir vilkų krauju nusipirktų fėjos draugystę? Ką pasakys motina? Mums juk vilkai reikalingi. Žinoma, būtų galima įsigyti naujų gyvulių: šile suko ratus apleisti vilkai, kurių šeimininkai išsikėlė į kaimą, tačiau taip ilgai bėgiojęs vilkas būtų davęs mažai pieno. Praeitų daug laiko, kol jie priprastų prie naujo tvarto. Bet kuriuo atveju vilkus keisti buvo nepatogu ir širdyje jaučiausi labai blogai. Šiaip ar taip, aš juk nebuvo kaltas, kad utėlė įpuolė vandenin. Bandžiau paaiškinti žyniui, bet Julgas pasakė, kad tai jo nedomina, kadangi ežero fėja, šiaip ar taip, įpykusi, ir jeigu jai neduosima vilkų kraujo, nutiks siaubingų dalykų. Jis įsakė man lygiai vidurnaktį kartu su vilkais būti vietoje ir dar pridūrė, kad senais laikais ir vilkų nebūtų pakakę. Tada būtų reikėję kaltininką – vadinasi, mane patį – sukapotį į gabalus ir mesti ežeran, bet jis, Julgas, esąs toks įgudęs žynys ir toks didelis fėjų draugas, kad fėją gali numaldyti ir vilko mėsa. Bent pabandys.

Šitokia pasakėlė mane dar labiau išgąsdino. Kas tada, jei bandymas nepavyks ir Julgas vis dėlto nuspręs mane patį paaukoti fėjai? Tyliai nuspūdinome nuo ežero, palikę Julgą šnabždėti kažkokius kerus.

Jaučiausi labai blogai – kaip visi vaikai, iškrėtę kokią nors išdaigą ir dabar turintys pareiti namo ir prisipažinti mamai. Sykiu žinojau, kad kuo skubiau tą šlykštybę nusiimsiu nuo sprando, tuo geriau. Norėjau sprendimą užkrauti motinai ant pečių. Lai ji pasako, ką daryti: eiti vidurnaktį su vilkais prie ežero ar ne.

Paprašiau, kad Intsas ir Pertelis patys parvestų utėlę Pirei su Riaka, ir nubėgau namo.

Namuose manęs laukė motina iš laimės švytinčiu veidu.

- Spėk, Lėmetai, ką šiandien tau parnešiau? - paslaptiškai paklausė ji ir tuoj pat paskelbė: - Pelėdų kiaušinių! Du tau ir du Salmei.

Pasijutau dar prasčiau. Pelėdų kiaušiniai buvo mano mėgstamiausias valgis ir motinai visai nebuvo lengva jų gauti, nes ji tuo metu buvo pradėjusi pilnėti, o lipti medžiu į pelėdų lizdą, turint omenyje jos kūno formas, buvo tikras žygdarbis. Atvirai kalbant, visada buvo gana baisu tai stebėti, nes atrodė, kad šaka nuo motinos svorio tuoj tuoj lūš, o motina nuskris žemyn ir susilaužys kaulus. Dėdė Votelė buvo motinai sakęs, kad ji į tokius medžius nesiropštų, o siųstų ten mane, bet motina atsakė, kad vaikas jau mokąs tuos kiaušinius rinkti, be to, jai patinka būti medžio viršūnėj.

- Truputį pajudėti ir pasimankštint man tik į gera, - sakė ji, o aš, dažnai po mišką bastydamasis, netikėtai išgirsdavau jos riksmą ir išvysdavau, kaip ji moja man iš kokios nors baisiai aukštos eglės viršūnės su plačia šypsena veide. Motina buvo baisiai vikri, kai reikalas susijęs su geresnio kąsnelio vaikams paieškomis ir maistu apskritai.

Visi pavojai, kuriuos reikėjo įveikti prasimanant pelėdų kiaušinių, skanumynus darė ypač vertingus ir man buvo siaubiškai gėda, kad motinai už kiaušinius neturiu nieko geriau kaip tik žinią, kad šiąnakt jos vilkus reikia nuvesti prie ežero ir paskersti. Sumurmėjau, kad baisiai džiaugiuosi dėl kiaušinių, bet nepradėjau valgyti - tik tyliai šmukštelėjau už stalo ir laukiau, kada pasitaikys proga papasakoti apie utelę ir Julgą.

Sesuo Salmė tuo metu gardžiavosi pelėdų kiaušiniu, godžiai jį šliurpė ir laižėsi lūpas. Buvo pavydu ją stebėti, nes matėsi, kad jos baltaplaukė makaulėj tą akimirką nebuvo nė kruopelės rūpesčio. Priešingai negu manoj! Motina pastebėjo, kad sėdžiu keista išraiška, ir paklausė, ar man ką nors skauda.

- Ne, - pasakiau aš. - Bet... Žinai, aš noriu tau kai ką papasakoti.

- Suvalgyk pirmiausia savo kiaušinius, - patarė motina, - o tada aš tau dar į stalą atnešiu šaltą briedžio šoną - tu šiandien tikrai visai nieko nevalgei. Kur tu išvis per dienas lakstai? Buvai pas gyvates?

- Motin, aš dabar nenoriu valgyt, - pasakiau. - Aš šiandien buvau pas Pirę ir Riaką...

- Kodėl tu ten vaikštai? - Salmė nedavė man šnekėt. - Mano supratimu, jie atrodo baisiai. Kodėl gi jie visą laiką nuogi vaikštinėja, - tai juk šlykštu! Tai Riakai krūtys bambą siekia, tabaluoja tarsi du dideli ažuolo lapai iš gaurų. O Pirės įnagis toks didelis, kad, kai sėdi, pasiima jį skreitan, antraip tintalas guli ant žemės kaip uodega ir į jį prilenda skruzdėlių.

- Salme, ką tu kalbi! - nusigando motina. - Kodėl tu išvis spoksai į tokius dalykus?

- Kaip aš galiu nespoksot, kai jis pats jį visiems rodo! - širdo Salmė. - Aš tik dėl to ir pasakoju, kad, mano supratimu, tai bjauru! Visad supykina, kai pamatau tą daiktą. O dar jų

užpakaliai! Ten net kailis neauga! Visiškai nuogi ir violetiniai, lyg dvi didelės pūpsančios mėlynės.

- O tu užsimerk, - pamokė motina.

- Kodėl aš turiu užsimerkti - tegu tos beždžionės verčiau pačios kuo nors subinę prisidengia! Mano akys niekam netruk-do, o jų prietaisai tikrai šlykštūs. Kitos mergaitės irgi sako, kad vos tik pagalvoji apie Pirės daiktą ir Riakos spenius, prapuola apetitas.

- Tai negalvokit apie juos! - sudejavo motina. - Aš visai apie juos negalvoju. Niekada nematau jų, jie juk ne ypač daug juda po mišką.

- Laimė! - purkštelėjo Salmė. - Bet aš nesistebėčiau, jei Lėmetas juos vieną dieną pas mus į svečius pasikviestų. Jis juk nuolat ten, pas beždžiones, šlaistosi. Lėmetai, sakau tau: jei tie Pirė ir Riaka savo violetines subines pas mus atneš, tai aš daugiau šitam name nemiegosiu ir nevalgysiu!

- Oi ne, Lėmetas jų nekvies, - motina paramino Salmę. - O jie ir neateis. Bet ką tu ten toliau darei, Lėmetai? Negi ten taip įdomu?

- Jie užaugino ožkos didumo utelę, - pasakiau aš. - O mes su Intsu ir Perteliu pasiėmėm ją pasivaikščioti.

Giliai įkvėpiau, nes norėjau dabar iškart, vienu atsikvėpimu, papasakoti visas geltonąsias naujienas, bet motina ir Salmė neleido. Jos kurį laiką aptarinėjo, kodėl kam nors reikia užauginti utelę didumo sulig ožka ir ar tokia utelė pavojinga žmonėms, ir ar Salmė apskritai dar išdrįs vaikštinėti po mišką.

- Ką ji tau išvis gali padaryt? - svarstė mama. - Apšauksi ją arba numuši kankorėžiu, tada ji tikrai nubėgs šalin.

- Nieko nežinai, - purkštavo Salmė. - Šitoksai žvėris nieko nebijo. Tik beždžionė gali prisigalvoti tokių nesąmonių. Bet tebūnie - aš papasakosiu apie šitą utelę Memiui ir Memis ją užmuš.

- Kas yra Memis? - paklausė dabar motina, o jos balsas persimanė į ledinį ir budrų, nes nebuvo labai sunku įsivaizduoti, koks gyvūnas po tuo vardu slepiasi.

- Toks lokys, - nenoriai atsakė Salmė. Ji suprato, kad prisičiauškéjo, bet dabar jau buvo vėlu prikąsti liežuvį.

- Iš kur tu jį pažįsti? - mygo motina, ir aš, savo giliam liūdesiui, supratau, kad dabar visas pašnekesys pakryps visiškai kita linkme ir man bus labai sunku prabilti apie savo rūpesčius. Lokiai buvo motinos silpnoji vieta, ir jeigu ji išvis ko nors šiame pasaulyje baiminosi, tai to, kad duktė nueis jos keliu.

- Aš jį vienądien pamačiau miške, - pasakė Salmė. - Mes, tiesą sakant, ir nepažįstami, tik šiaip kelis kartus esam matęsi. Motin, nepradėk dabar! Tikrai žinau, kad tau nepatinka nė vienas lokys, bet Memis labai draugiškas ir, be to, mes su juo iš tikrųjų ir nebendraujam - šiaip sau pasilabiname kartais, kai prasilenkiam.

- Salme, tu dar per jauna, kad su lokiais turėtum reikalų! - pasakė motina ir atsisėdo su pasibaisėjimu veide, tarsi žaibas būtų ką tik trenkęs į jos trobelės stogą ir visą namų ūkį padegęs.

- Aš juk ir neturiu jokių reikalų! - sušuko Salmė. - Girdėjai, motin, ką pasakiau! Mes tik pasilabinam!

- Nereikia labintis irgi.

- Kaipgi kitaip, juk tai mandagu! Pažįstamiems reikia „labas“ pasakyti.
- Nereikia tokių pažįstamų!
- Motin!
- Salme, lokiai galvoja tik apie vieną dalyką!
- Įdomu, apie kokį?
- Žinai gi. Salme, noriu, kad tu su tuo Memiu daugiau nesusitiktum! Lokiai tikrai labai gražūs ir stiprūs, bet jie neša nelaimę.

Salmė piktai šnopštelėjo.

- Galbūt tau jie atnešė nelaimę, bet man ne! Man Memis atneša žemuogių ir bruknių!
- Žemuogių ir bruknių! – spygtelėjo motina ir prapliupo verkti. – Būtent, žemuogių ir bruknių nešė ir man! Tai šitaip prasideda – žemuoges ir bruknes nešti jie meistrai! Ne, aš tai žinojau! Kai namuose auga duktė, nuo lokių neišsigelbėsi. Atslinks kaip driežas įsaulin! Ką gi man dabar daryt? Kur tave paslėpt? Lokys juk visur prasibrauna, įlipa į medžio viršūnę ir išsikasa žemėj duobę. Oi, tie baisūs gyvuliai!

Mamos veidas išraudo, Salmė taip pat buvo raudona kaip šermukšnis. Jos varstė viena kitą žvilgsniais, Salmės žvilgsnis pilnas nepaklusnumo, motinos – beviltiškos kančios. Tikriausiai jai atrodė, kad dabar dukterį mato paskutinį kartą, nes tuoj ateis didelis lokys ir nusineš Salmę į savo gūžtą. Kadangi pati andai mylėjo lokį, ji, matyt, buvo įsitikinusi, kad kas jau kartą susipažįsta su kokia lepeška, tai ir puola ant kaklo. Kurį laiką jos tylėjo, ir aš pamaniau, kad dabar – paskutinė proga papasakoti viską, kas nutiko prie ežero.

Motina iš pradžių klausėsi nejudėdama, tebežvilgčiodama į Salmę ir mąstydamą apie lokį, bet kai priėjau savo istorijos pabaigą, staiga apstulbusi pažiūrėjo į mane ir pasakė:

- Palauk gi, Lėmetai! Papasakok dar kartą! Tai juk baisu!

Papasakojau iš naujo. Motina pakaitomis žiūrėjo tai man, tai Salmei į akis, tarsi svarstydamą, kurio vaiko istorija baisesnė. Šiaip ar taip, mano reikalas buvo skubesis, nes sparčiai artinosi vidurnaktis, o štai dėl lokio Memio dabar iškart nebuvo įmanoma nieko imtis. Bet ir dėl mano istorijos motina negalėjo nieko padaryti. Dvi blogos naujienos viena po kitos taip paveikė motiną, kad ji tiesiog sėdėjo nuščiuvusi, susidėjusi rankas ir žiūrėjo į mane beviltiška išraiška.

Salmė, atvirkščiai, klausydamosi mano pasakojimo ėmė tūžti.

- Tu išvis be ryšio! – šaukė ji. – Vargšai vilkai – kuo jie nusikalto? Duoda tokį gerą pieną. Tu mus sužlugdysi! Gėdos neturi?

- Ką man tada daryt, motin? – paklausiau nelaimingas, nekreipdamas į Salmę dėmesio.

Žinoma, man buvo gėda ir išvis taip bloga būti, kad skaudėjo visus vidurius. Mieliausiai būčiau pasislėpęs kur nors kampe ir susisukęs į kamuoliuką, bet tai buvo neįmanoma. Prie ežero laukė piktas žynys ir aš norėjau, kad motina pati visa kita nuspręstų, nebedrįsau daugiau nieko imtis sava galva.

- Einu prie ežero ar ne?

- Aš nežinau, – atsiduso motina visai bejėgiškai. Buvo visiškai prislėgta. – Visus mūsų vilkus...

- Kam tau reikėjo terliotis su ta šlykščia utėle?! – toliau plyšavo Salmė. – Kas mums dabar pieno duos, kvaily!

- Gal meškučiai? – sušnibždėjau, o dėl to Salmė kone sprogo ir apsvaidė mane briediena.

- Vaikai, liaukitės! – paprašė motina ir pravirko. – Visos tos naujienos... Vienu sykiu... Aš visiškai nežinau, ką daryti.

- Greit vidurnaktis, – raginau. – Tai ar eit man prie ežero? Pasakyk pagaliau!

Paklaikęs trukčiojau motiną už rankovės.

- Aš nežinau, – kartojo motina. – Taip siaubinga!

Ji tyliai verkė ir rankove šluostėsi akis.

Aš taip pat pravirkau.

Salmė jau seniai verkė iš didelio įsižeidimo ir pykčio.

Tada atėjo dėdė Votelė.

Jis visada buvo papratęs užsukti pas mus vakarais ir paklausti, kaip praėjo diena. Šįkart, žinoma, iškart pamatė, kad atsitikę kažkas išties blogo. Suglumęs akimirką prisėdo ant slenksčio, bet aš tiesiog prišokau prie jo, įsitempiau vidun ir vapėdamas bei kūkčiodamas ėmiau pasakoti apie šiurpią nelaimę, kuri mane užklupo prie ežero. Dėdė Votelė buvo paskutinė mano viltis, nes motina tikrai negalėjo man padėti, o dėdė buvo išmintingas ir gudrus. Papasakoju viską – apie žmogbeždžiones, utelę, žynį ir ežero fėją, – o Salmė į mano pasakojimą vis įpindavo pavienių tulžingų sakinių, kurių paskirtis buvo parodyti, kad ji daug vyresnė, protingesnė ir niekad jos šeimai nebūtų užtraukusi tokios bėdos. Bet aš nepaisiau Salmės – man buvo svarbu, kad galėčiau viską išpasakoti. O baigęs maldaujamai įsistebeilijau į dėdę Votelę, žvilgsniu siūsdamas vienintelį prašymą: daryki jau ką nors pagaliau ir išgelbėk mane nuo atsakomybės vargo!

- Tai juk išties kvaila istorija, – pasakė dėdė Votelė.

- Aš gi sakau, kad Lėmetas išties kvailas! – pritarė jam Salmė. – Kaip jis galėjo kažkokiai pasibjaurėtinauti utėlei leisti šventam ežere plaukioti?

- Ežeras yra ežeras, – atsakė dėdė Votelė. – Visi gali ten plaukiot. Aš nesuprantu, kodėl turėtume dėl to pražudyt vilkus. Julgas iš proto išėjo.

- Jis juk žynys, – įsiterpė motina, šluostydamosi ašaras, bet buvo matyti, kad dėdės Votelės pasirodymas ją atgaivino. Ji išsišnypštė nosį, atsikėlė ir ėmė pjaustyti dėdei mėsos.

- Gal jis sutiktų su vienu vilku? – pasiūlė motina. – Mano supratimu, ežero fėjos sutaikinimui to turėtų tikrai pakakti: vienas vilkas turi labai daug kraujo.

- Kokia dar ežero fėja? – paklausė dėdė Votelė. – Tu gyvenime mačius kokią nors fėją?

- Nu čia juk toks paprotys, – paaiškino motina. – Žinai gi. Sena tradicija. Fėjoms vis dar aukojama. Kitaip kam gi tada tas žynys?

- Aš niekada, tiesą sakant, to iki galo nesupratau, – pasakė dėdė Votelė. – Bet tiek to – yra papročiai ir tradicijos, kurios vienija žmones, ir retkarčiais visai malonu sėdėti šventojoje giraitėje ir žiūrėti, kaip Julgas savo šiaudus degina ir kažką dainuoja. Bet paprasčiausiai šiaip sau užmušti gaują vilkų – tai juk gryna kvailystė. Kraujas užterš ežerą daug labiau nei viena nelaiminga utelė. Aš pats nueisiu kartu su tavim, Lėmetai, ir pasikalbėsiu su Julgu.

- Vieną vilką juk galite dėl visa ko pasiimti, – pasiūlė motina.

- Nė vieno, – atsakė dėdė. – Tegu ilsisi tvarte. O dabar valgom ir baikim liūdėti. Matau, kad jūs turit netgi pelėdų kiaušinių!

- Gali imt juos, – pasakiau aš, tiesiog įsimylėjęs žiūrėdamas į dėdę.

Širdis iškart taip palengvėjo, tartum iš manęs būtų išpjautas didelis akmuo; sykiu

pasijutau siaubiškai alkanas, nes juk reikėjo užpildyti atsiradusią skylę. Tačiau savuosius pelėdų kiaušinius su džiaugsmu buvau pasiruošęs padovanoti dėdei, nes jis – mano didvyris. Dėdė šypsodamasis man padėkojo.

– Aš suvalgysiu vieną, tu – kitą, – pasakė. – Šaunu matyti, kad imate atgauti žmoniškas išraiškas. Kai įžengiau vidun, pagalvojau, kad atsitiko kas nors tikrai blogo.

– Aš iš tiesų baisiai išsigandau, kai išgirdau, kad turėsiu paaukoti visus savo vilkus, – tarė motina. Ji vėl buvo rami kaip visada ir iš podėlio vis nešė į stalą briedienos gabalus, nors dėdė Votelė jau seniai mojo baidydamas. – Dabar viskas gerai. Eik, eik, pasikalbėk su Julgu. Ką jis čia krečia?!

– Aišku, pasikalbėsiu, – pažadėjo dėdė.

Laimingas šliurpiau savo pelėdos kiaušinį, o Salmė taip pat atrodė didžiai patenkinta, kadangi pastarieji įvykiai iš motinos minčių bent jau kuriam laikui išgujo Memį.

Truputis prieš vidurnaktį leidomės su dėde Votele į kelią. Kartu su juo visados jausdavausi užtikrintai ir nė kruopelės nebesibaiminau Julgo. Ką jis gali man padaryti, kai mane gina dėdė Votelė? Tegu paaukoja fėjai savo ilgą nosį, jei tik nori ką nors peiliu pjaustyti!

Prie ežero buvo tamsu, vanduo blausiai spindėjo. Atrodė, tarsi vandens paviršių vidury vasaros būtų aptraukęs keistas juodas ledas, – laisvai galėjai patikėti, kad po tuo sluoksniu gyvena kraujo ištroškusi fėja. Man pasidarė truputį baugu ir mielai būčiau įsikibęs dėdei Votelei į ranką, tačiau susidrovėjau, nes, savo supratimu, buvau jau didelis berniukas. Tada tiesiog atsistoju taip arti dėdės, kaip tik galėjau, ir, kad nusiraminačiau, uodžiau jo kvapą.

– Julgai! – pašaukė dėdė Votelė. – Esi čia?

– Taip, aš esu čia, – pasigirdo žynio balsas. – Labai gerai, kad atėjai kartu su berniuku, Votele. Padėsi man per aukojimą ir palaikysi vilkams kojas. Tu juk, žinoma, girdėjai, kaip siaubingai šventenybę išniekino tavo sesers sūnus.

– Tikrai girdėjau, – pasakė dėdė. – Bet bijau, kad man nepavyks palaikyti kam nors kojų, jei neišeis savųjų pasikasyti – čia daug uodų! Mes neėmėm vilkų. Tu juk ir pats supranti, Julgai, kad ne pati protingiausia mintis juos nužudyti. Kokios naudos tu iš to gausi?

– Tu nepasiėmei vilkų? – pakartojo žynys, ir aš pamačiau jį išnyrant iš pomiškio su ilgu peiliu rankoje. – Ką tai turėtų reikšti? Vilkų reikia norint sutaikinti fėją, antraip ji paskandins visą mišką.

– Kaipgi ji tai padarys? – paklausė dėdė lyg su pašaipą. – Kaip šitas mažas ežeras įstengs visą mišką palaidoti?

– Iš kur tau žinoti, koks didelis yra ežeras? – piktai sustūgo Julgas. – Tai, ką matai savo kvailom akim, tėra ežero fėjos pilies stogas! Visos žemės gelmės pilnos vandens, kuriame ji viešpatauja! Jei mes nenumaldysime jos rūstybės, ji pakels visą šitą vandenį į žemės paviršių, o tada paskęs net ir aukščiausios eglės.

– Ar tu ir pats tiki tuo, ką šneki? – paklausė dėdė. – Julgai, aš suprantu, kad yra senos tradicijos ir papročiai ir kad mūsų tauta visad mėgo tikėti, jog ežerai ir upės yra ne vien tik didelės balos ar versmės, o tokios pat gyvos būtybės kaip ir mes patys. O tam geriau suprasti ir sau įsivaizduoti išgalvotos visos tos fėjos, kurios neva turėtų gyventi vandenu

gelmėse. Graži pasaka.

- Išgalvotos! - sugriaudė Julgas. - Pasaka! Žmogau, ką tu šneki?!

- Šneku, kaip yra, - atsakė dėdė. - Kur kas maloniau ir gražiau vaikščioti po mišką, kai gali sau įsivaizduoti, kad kiekviename medyje gyvena po mažytę medžio fėja, o visu mišku rū-pinasi miško motė. Šitai sulaiko vaikus, kurie kitaip tiesiog dėl šunybės laužytų šakas ir žalotų medžius. Bet mes negalime išprotėti dėl tų senų pasakaičių ir imti peiliu kapoti vilkus vien dėl to, kad kažkoks gyvūnas paplaukiojo kokiam nors ežere. Kam tas ežeras reikalingas, jeigu ne plaukioti ir gerti? Stirnos ir briedžiai kasdien laka iš jo vandenį!

- Stirnas ir briedžius saugo miško motė, o miško motė turi sutartį su ežero feja! - pasakė Julgas.

- Na, tai dar viena graži pasaka, kurią galima vaikams vakarais porinti, - tarė dėdė. - Ar tu, Julgai, suvaikėjai, kad man rimtu veidu tokius dalykus šneki?

- Aš esu žynys! - užriko Julgas. - Tu pats vaikas, Votele, toks pats vaikas kaip tavo sesers sūnus, kuris išpuikęs drumsčia švento ežero ramybę ir apie senus papročius nieko nežino. Girdėjau, kad tu jį mokai gyvačių užkalbėjimų, tačiau turėtum mokyt ir to, kaip gerbti fejas ir šventąją giraitę. Tikriausiai tu ir pats neturi pakankamai žinių - anoks stebuklas, nes labai retai tave matau šventojoje giraitėje aukojantį. Manai, kad gyvačių užkalbėjimai - vienintelis išminties šaltinis, bet pamiršti, kad gyvačių užkalbėjimai fėjų neveikia!

- Tiesa, - sutiko dėdė. - Kitaip man, be abejo, būtų pavykę su jomis pasišnekučiuoti.

- Šaipaisi! - metė Julgas paniekinamai. - Ir rodai savo vaikišką protą. Su fėjomis gali bendrauti tikrai žynys, įvaldęs slapčiausius menus. Aš esu tarpininkas tarp žmonių ir fėjų, ir kai sakau, kad norint sutaikinti feją reikia paaukoti visus jūsų vilkus, tai tavo reikalas - paklusti. Eik ir atvesk vilkus čia!

- Būk gi protingas, Julgai! - pasakė dėdė. - Tu juk supranti, kad aš ne toks kvailas.

- Atvesk vilkus čia! - sukriokė Julgas.

Man pasidarė baisu dėl dėdės. Rankose Julgas turėjo ilgą peilį ir atrodė pakankamai pašėlęs, kad jį išbandytų ant dėdės. Labai gali būti, kad aukojimo geismas taip užvirino jam kraują, kad jis tiesiog turėjo stverti kam nors už gerklės. Bet dėdė Votelė neatrodė bijęs žynio.

- Julgai, - pasakė. - Mūsų čia, miške, labai mažai likę. Mes esame paskutiniai - ir labai gali būti, kad ir iš mūsų dar keli iškeliaus į kaimą. Mūsų laikas anksčiau ar vėliau baigsis ir netrukus bus pamirštos visos tavo fėjos. Argi dar yra prasmės tuos keletą metų, kurie mums likę, nuodyti kvailu pašėlimu? Julgai, bijau, kad tu - paskutinis žynys, ir po tavo mirties niekas nebeatmins, kad šiame štai ežere gyvena feja, ir kai uogaudami atsibastys čionai kaimiečiai, tai plaukios ramia širdimi, o jų bambliai myš į tavo šventą vandenį.

- Kaip tu drįsti? - sušvokštė Julgas. - Tik dėl į tave panašių mūsų gyvenimas miške ir paliko toks apgailėtinas! Dar prieš šimtą metų visi norintys netilpdavo šventojon giraitėn ir aukojimo akmenys garuodavo nuo šilto vandens, fėjų ir miško motės garbei liejamo. Tada niekas nebūtų drįsęs su savo žyniu kalbėti taip kaip tu, ant jo loti ir jo įsakymų išjuokti. Aš nebesistebiu, kad tavo sūnėnas nieko nelaiko šventu ir su žmogbeždžionėmis šlaistos. Juk jis tavo mokinys! Kodėl jūs pagaliau nesikraustot į kaimą, pas tokius pat išsigimėlius? Ten jums vieta!

- Aš nenoriu į kaimą, - atsakė dėdė. Jis nepakėlė balso, liko visiškai ramus. - Man patinka

miške, tai mano namai. Tik kad tu man nepatinki, Julgai, bet miškas, laimė, didelis, ir mums nebūtina susitikti.

- Bet jeigu esi tikras estas, tai turi lankytis šventoj giraitėj! - įgėlė Julgas. - Ten mane norom nenorom sutiksi!

- Nu taigi aš nebesilankau šventoj giraitėj, - pasakė dėdė. - Nieko ten labai įdomaus. Ir jei tu nori mane laikyti neteisingu estu, tai ir laikyk. Man dėl to nei šilta, nei šalta.

- Fėjos nubaus tave! - užriko Julgas.

- Nešnekėk nesąmonių, Julgai. - Dėdė nusijuokė. - Ir pats žinai, kad tai skiedalai. Arba, jei nežinai, tada tu tikrai siauraprotis. Gero vakaro!

Jis pasisuko eiti.

- Ar eini atsivesti vilkų? - sušuko Julgas.

- Nepradėkim vėl iš pradžių, - pasakė dėdė. - Aš daugiau nepajėgiu su tavim vaidytis. Einu namo. Jei tu būtent šią naktį turi užmušt vilkų, gal tada pasigauk miške. Ten apleistų žvėrių slampinėja pakankamai. Geros medžioklės!

- Iš jų jokios naudos! - atsakė Julgas. - Man reikia būtent šito berniuko vilkų, nes jis įžeidė fėją. Tu turi juos atvest!

- Nevesiu. Eik namo, Julgai, ir išgerk raminančios arbatos!

- Tada paimsiu tavo kraujo! - staiga sušvokštė žynys baisiu balsu ir metėsi dėdės pusėn.

Bet dėdė buvo greitesnis ir išsisuko. Kitą akimirką Julgas veriamai sustaugė ir numetė peilį, nes dėdė buvo jam į žastą suleidęs dantis ir dabar ant žolės išspjovė gabalėlį kruvinos mėsos.

- Gavai, ko norėjai, - sušnypštė, ir aš tą akimirką nepažinau savo ramaus ir švelnaus dėdės: jo akyse degė beprotiška raudona ugnelė, o veido bruožai buvo subjuroti siaubingo įniršio. -Gaila, kad iš savo tėvo nepaveldėjau nuodingųjų ilčių, kitaip tu rytojaus nebeišvystum. Laikykis nuo manęs atokiai, Julgai, ir palik berniuką ramybėje, jei nenori, kad tave į gabalėlius suplėšyčiau!

Julgas neatsakė: susmukęs ant žolės verkšlendamas glostėsi ranką ir išsigandęs žvelgė į dėdę Votelę.

Kurį laiką karaliavo tylą. Ugnelė dėdės akyse lėtai geso. Jis nuėjo prie ežero ir išskalavo iš burnos žynio kraują.

- Eik ir pailsėk porą dienų savo giraitėje, tada sugrįžk čia ir pamatysi, kad ežeras tebeliula savo vietoje ir viskas ramu ir gražu, - pasakė ramindamas. - Šitas ežeras niekada nėra ištekėjęs už krantų. Nebijok taip paniškai tų fėjų! Jos tau nė padų nesuslapins, jei tik pats į kokią balą neįlipsi.

Julgas į tai ničnieko neatsakė. Palikome jį kiurksoti ant ežero kranto ir leidomės į kelią namo. Dėdė Votelė nepratarė nė žodžio, atrodė, kad jam prieš mane truputį gėda. Tiesą sakant, niekada anksčiau nebuvau matęs, kad jis taip prarastų savitvardą. Mano akivaizdoj dėdėje pabudo vilkas. Bet jam nereikėtų šito gėdytis. Didžiavausi juo. Kokį visgi dėdę turiu! Žynys sugniužo priešais jo pyktį tartum sutrešęs kelmas.

Įsikibau dėdei į ranką. Jis draugiškai spustelėjo man delną. Buvo gera ir saugu naktiniu

mišku žingsniuoti namų pusėn.

Kitą dieną išgirdome daug įdomaus. Draugas Pertelis atėjo pas mus ir papasakojo, kad Julgas jo tėvams išsamiai paaiškino, kaip mano dėdė Votelė per savo kietasprandiškumą ir pasipūtimą vos viso miško nepražudęs. Ežero fėja įdūkusi, kad liko be vilkų kraujo, kurio reikalavusi. Juodu jaučiu ji išlipusi iš ežero, o jai iš paskos pakilęs ir ežero vanduo, uždamas ir grūmodamas kaip koks milžiniškas, iš požeminio urvo besiropščiąs debesis. Bet tada Julgas parodęs tikrą didvyriškumą ir stulbinamą išmintį. Pasitelkus kažkokias gudrybes jam vis dėlto pavyko nuraminti feją ir vietoj vilkų kraujo ežeran jis sumetė tūkstantį žebenkščių. Šitaip fėja sutaikinta ir miške galėjo tęstis į baisų pavojų puolęs gyvenimas.

Iš Pertelio išgirstą istoriją perpasakojau dėdei Votelei ir dėdė pasakė, kad dabar Julgas įrodė esąs visiškas melagis ir apgavikas.

- Iki šiol dar buvo galima manyti, kad jis tėra kvaišelis, kuris iš rimtųjų tiki fejas ir bijo jas įžeisti, - pasakė jis, - bet ta pasakėlė apie juodą jautį ir tūkstantį žebenkščių juk akivaizdūs paistalai. Kur jis nakčia rado tą tūkstantį žebenkščių? Netgi galingiausiais užkalbėjimais neįmanoma tiek daug sukviesti. Jis išgalvojo šitą istoriją, idant kaip nors paaiškintų, kodėl ežeras senoj vietoj tebestovi. Dabar gali puikuotis, kad jisai išgelbėjęs mišką. Gryna apgavystė, ir va ką pasakysiu: daugiau aš į šventąją giraitę nevaikščiosiu. Ir tau ten nėra kas ieškoti.

Aš su dėde tikrai sutikau, nes, atvirai pasakius, po to, kas nutiko naktį ant ežero kranto, bijojau Julgo kaip ugnies. Man iki šiol akyse stovėjo vaizdas, kaip jis puolė dėdę. Aš ne tik vengiau giraitės, bet ir išvis visaip kaip bandžiau laikytis kuo toliau Julgui nuo tako. O kadangi daugiausiai leisdavau laiką drauge su Intsu, kuris, kaip ir visos angys, žmogų artėjant dar iš tolo išgirdavo ir dar galėdavo pasakyti, kas tiksliai ateina, žynio išvengti man nebuvo sunku.

Vieną dieną miške vėl buvome trise - aš, Intsas ir Pertelis, - ir angis sukklususi tarė:

- kažkas ateina.

- Julgas? - paklausiau ir greit pašokau ant kojų, pasiruošęs sprukti.

- Ne, Tambetas.

Tai nekeitė reikalo. Tambetas buvo toks pat nemalonus kaip žynys. Seniau jis manęs paprasčiausiai nemėgo, bet po utėlės istorijos jau tiesiog nebeapkentė. Greičiausiai Julgas bus jam viską išsamiai papasakojęs ir, žinoma, apie mane ar mano dėdę Votelę nė vieno gero žodžio neradęs. Paskui vieną sykį sutikau Tambetą - buvo siaubinga. Buvom kartu su motina, ir Tambetas, mus pamatęs, ėmė visu kūnu drebėti, mosikuoti rankomis ir rėkti:

- Bambly neraliuotas! Žinojau, kad visi, kaime gimę, - viduj perpuvė!

- Nerėk ant vaiko! - užriko motina.

Ji nėmaž nebijojo Tambeto ir vis mėgdavo pasakoti, kaip tas prieš daugelį metų aplink ją

sparną režęs. Jaunasis Tambetas norėjo prisigerinti jaunai mano mamai, įlipo eglėn ir iš ten parnešė keletą korių laukinių bičių medaus. Tada išėjo aplankyti motinos, bet susidrovėjo visiems matant rankose neštis medų ir pasibruko korius po apdaru, prie pilvo. Prisiartinęs prie motinos, norėjo išdidžiai įteikti saldėsį, bet, ak, bėda: medus šiltoje vietoje ėmė tirpti, aplipo jaunikio pilvo gaurus ir nutekėjo ir žemyn, tad iš po apsiausto jo kaip ir nebuvo įmanoma išimti. Jaunasis Tambetas paraudo ir bandė taip atsisėsti, kad niekas neperprastų jo nesėkmės, bet mano gyvačiadantis senelis pastebėjo jį muistantis ir užriko: „Ką ten turi? Rodyk šen!“ O kai Tambetas spyriojosi ir kažką mikčiojo, senelis čiupo jam už skverno ir staiga taip atplėšė apdarą, kad atsidengė medumi padengtas pilvas ir bybukas. Buvo pašėlusiai juokinga, pasakė motina, kai Tambetas bandė nusivalyti savo medumi sulipintą apatinę kūno dalį, stenėjo ir dūsavo, o iš tos gėdos buvo pagatavas išprotėt. Galiausia pakviestas lokys, kad Tambetą nulaižytų, bet pamatęs, kurią būtent kūno dalį jam teks laižyti, lokys atsisakė, mat esąs patinas. Šioje vietoje istorija dažniausiai nutrūkdavo, kadangi motina nebeįstengdavo pasakoti toliau, tik juokdavosi taip, kad nukrisdavo ant grindų, ir kai aš vėliau pasiteiravau, kas nutiko Tambetui ir jo meduotam snapui, motina tik mostelėjo ranka ir atsakė:

- Nu tai greičiausiai jis vis dėlto kažki kaip nusigremžė nuo savęs, vargu ar tebeturi ant jo medaus. Nors aš tai nėjau pažiūrėti.

Aišku, kad jau vien dėl tokių prisiminimų motina į Tambetą žvelgė su visokeriopa nepagarba. Ją siutindavo, jei kas nors rėkdavo ant josios sūnaus, ir ji atseikėjo to paties:

- Ko tu širsti! Eik ir užmušk savo vilkus, jei nori! Tu ir taip jų per daug turi - gal jų piene maudais ar ką? Eik ir padovanok Julgui, tada galit kartu juos sukapti, jei noro yra. Ir šiaip tu tik vargini dukrą, kuri turi tavo padarais rūpintis kaip kokia varg-šė vergaitė! Gėdos turėtum pagaliau - pažiūrėk, kokia maža ir silpna!

- Palik mano dukterį ramybėj! - rėkė Tambetas.

- O tu palik mano sūnų ramybėj! Ištisai kandžioji jį dėl to, kad kaime gimė! Ar tai jo kaltė? Žmogus negali pasirinkti, kur ateit į pasaulį. Ir ką ta gimimo vieta reiškia, - matai, tu tikrai miške gimęs, o pasižiūrėk, koksai esi!

- Nu tai koksai esu?

- Pusgalvis esi!

- Čiaupk žabtus, sena lokio šliundra! - užriko Tambetas.

Tai buvo pats žiauriausias įžeidimas, kurio mano motinos vietoje galėjai sulaukti, ir netgi aš išgirdęs jį pasijutau taip, lyg būčiau stačia galva į liepsnas įvirtęs. Tie žodžiai degino.

Motina iš pradžių neteko žado, tada ėmė keistai šnarpšti, tarsi kažkas nosin būtų patekę. Ji pasičiupo mane už rankos.

- Dingstam, Lėmetai, - pasakė. - Man labai patinka gyventi miške, bet galbūt iš tikrųjų turėtume išsikraustyti kaip kiti. Miš-ke likusi tik šlykščiausia atmata.

Ji nusispjovė linkui Tambeto, kuris sėdėjo tiesia nugara ir ilgų šviesų plaukų gaubiama išdidžiai užversta galva, matyt, įsitikinęs, kad šauniai ir deramai apgynė mišką bei senovinius papročius ir išvaikė bjaurius išdavikus. Ir iš tiesų mes tąkart pabėgome su mama ir aš ketinau bėgti kiekvienąsyk, kai Tambetas išdygs tik kur nors akiratyje. Tas vyras man kėlė tokį pat pasibaisėjimą kaip ir žynys Julgas.

Taigi nukūrėm su Perteliu pomiškin, o Intsas atvingiavo mums iš paskos. Krūmuose

gulėdami, pamatėme Tambetą praeinant ir jau norėjome išlįsti, kai Intsas pasakė:

- Dar kažkas ateina.

Tai buvo Tambeto duktė Hijė. Matyt, kažkur ėjo su tėvu, bet, žinoma, Tambetas nesirūpino, ar duktė pajėgia spėti su jo žingsniu, tik išdidžiai žygiavo pirmyn, kol Hijė skuodė toli užnugary. Hijės mes nebijojome, todėl išlindome iš krūmų ir pasisveikinome su ja.

Hijei akivaizdžiai buvo smagu mus matyti: jai pasitaikė itin reta proga pažaisti su kitais vaikais. Neryžtingai pažvelgė ton pusėn, kur pradingo Tambetas, bet tėvo nebesimatė. Žinoma, ji būtų turėjusi vytiš Tambetą, bet pagunda kurį laiką pasilikti mūsų draugijoje buvo per didelė.

Prisėdome proskynoje ir ėmėme šnekučiuotis. Daugiausiai, aišku, mes su Perteliu ir Intsu - Hijė klausėsi ir šiaip sau žiūrėjo, ir iš veido buvo tokia laiminga ir nudžiugusi, koks gali būti šviežiai išsiritęs drugys, kuris išsineria iš savo apvalkalo ir susijaudinęs stebi margą pasaulį. Drugio veido, aišku, niekas nemato, jis pernelyg smulkus. Ir Hijė buvo maža, labai liesa ir kažki kokios graudžios prigimties, - negi mes iš tiesų būtume galėję su ja apie ką nors kalbėtis. Mes turėjome savo juokų, iš kurių juokėmės, ir savų planų, kuriuos aptarinėjome, - bet Hijei nerūpėjo, kad ji nesupranta daugelio dalykų. Ji buvo tarsi alkstančioji, kuriai siūloma nežinomo valgio ir kuri jį dėkingai nuryja, kaip nurytų bet ką, kas nors mažumėlę primena maistą. Hijė tiesiog džiaugėsi, kad girdi kažkieno kito balsą - nebe tėvo ir motinos bei vilkų, kurių staugsmas jai tikrai galėjo būti įgrisęs.

Pagaliau mūsų pokalbyje stoji pauzė ir man dingtelėjo, kad galų gale juk galima ir Hijės ko nors paklausti, bent kad pokalbis tęstųsi.

- Nu, kas pas tave naujo? - burbtelėjau.

Hijė mano klausimą priėmė labai rimtai. Ji netgi suraukė antakius, mėgindama prisiminti, kas vis dėlto pas ją naujo. Mergaitę akivaizdžiai ištiko bėda. Iki šiol kalbėjome mes, dabar buvo jos eilė ir ji nenorėjo nei mūsų nuvilti, nei būti už mus prastesnė, bet jai tiesiog niekas neatėjo į galvą. Be abejo, Hijės gyvenimas ir buvo siaubingai vienodas. Ji nubalo iš jaudulio ir tikriausiai jau rijo ašaras - visai kaip vaikas, kuris prieš kitus susigėsta dėl savo negabumo, bet galiausiai kažką prisiminė ir laibučiu balseliu sušuko:

- Šiąnakt su motina eisim vanotis mėnesienoj!

Naujiena įdomumu pranoko lūkesčius. Nieko panašaus nesitikėjau. Hijė laiminga nusišypsojo manydama, kad ką tik išsiaiškino didį bendravimo su kitais vaikais meną.

Vanotis mėnesienoje buvo sena tradicija. Kartą per metus visos moterys ir vyresnės mergaitės - mažyčių kartu neimdavo - vidurnaktį išeidavo į mišką, įsilipdavo į medį taip aukštai, kaip tik įstengdavusios, ir mėnulio spinduliuose vanodavosi eglių vantomis. Danguje turėjo šviesti pilnatis, o vanojimasis trukdavo iki mėnulio laidos. Tikėta, kad toks vanojimasis suteikia gyvybingumo, ir tam tikra prasme tai buvo tiesa, nes tos senės, kurios nebepajėgdavo įlipti į medžius ir dėl to likdavo nesivanojusios, labai ilgai ir negyvendavo.

Vyrai vanotis neidavo ir, tiesą sakant, net nežinojo, kada stoja ta tikroji pilnatis naktis. Moterys jiems šito niekad nesakydavo, tik paslapčiomis išnerdavo iš trobelės, kai vyrai jau miegodavo. Ryte, kai vyrai pabudavo, moterys jau būdavo namuose, gerai nusiteikusios ir kažki kaip auksiškai švytėdavo. Kaip moterys susižinodavusios, kada būtent tinkama naktis, nežinojo nė vienas vyras.

Kaip ir visi berniukai, taip ir mes su Perteliu svajodavom, kad kada nors mėnesienoje užtiksim besivanojančias moteris ir tiksliai pamatysim, kaip tas reikalas vyksta. Bet taip niekad ir nepavyko. Stebėjau motiną tikrai kruopščiai, bet veltui. Be to, buvo baisiai sunku per visus metus išlaikyti budrumą, nes vanojimasis mėnesienoje galėjo vykti ir žiemą, ir vasarą, rudenį ir pavasarį. Iš vakaro ničniekas nerodydavo, kad naktį motinos kažkas laukia, bet ryte jos veidas spindėdavo, ji kepdavo briedžio kulšį ir girdavosi, koks gaivus visas jos kūnas po geros saunos. Pastaraisiais metais ir Salmė eidavo kartu su motina, ir dar niekad neprabudau tinkamą akimirką, kad jas nusekčiau ir pamatyčiau vanojantis.

Todėl aišku, kodėl iš Hijės išgirsta naujiena sujaudino mus su Perteliu. Šiąnakt turėjome progą išpildyti savo seną svajonę.

- Tu tikrai įsitikinusi? - pasiteiravau Hijės.

- Je! - atsakė mergaitė. - Motina man šįryt pasakė.

- O esi ir anksčiau ėjusi vanotis? - paklausė Pertelis.

- Nesu, - tarė Hijė, baisiai susijaudinusi ir laiminga, kad pašnekesys su ja taip ilgai trunka.

Ji būtų norėjusi atsakyti į dar dešimtis klausimų ir atskleisti mums visas savo paslaptis, jei tik būtų jų turėjusi. Mielai būtų sėdėjusi mūsų draugijoje nors ir iki žiemos. Bet tada iš miško pasigirdo jos tėvo balsas.

- Hije! - rėkė Tabetas. - Kur esi?!

- Tėvas šaukia! - cytelėjo Hijė ir išsigandusi pašoko.

Kaip man tą akimirką buvo jos gaila! Gyventi su piktuuju Tabetu visgi turėjo būti siaubinga. Pasižadėjau dažniau aplankyti mergaitę. Žiūrint į Hiję, man vaizduotėje kažkodėl iškilo mažas vabzdys, įkliuvęs voratinklin ir ten bejėgiškai spurdantis. Būčiau norėjęs ją iš ten išgelbėti, bet Hijė, deja, buvo įkalinta ne kokiam nors tinkle, o savo pačios namuose. Juk negalėjau išgelbėti vaiko iš jo tėvo nagų, nors tas tėvas ir siaubą varė. Pamojome Hije, kuri mums irgi droviai mostelėjo, ir nubėgome atgal pomiškin. Kaip tik dideliais žingsniais artinosi Tabetas.

- Kur tu dingai? - mygo jis.

- Tu taip greitai ėjai, aš nespėjau iš paskos!.. - sušnabždėjo Hijė. - Tada tu išvis pradingai ir aš nežinojau, kurion pusėn eiti.

- Tai tu miško kelių gal nepažįsti? - barėsi Tabetas. - Oi, tie šiuolaikiniai vaikai! Seniau nė vienas žmogus miške nepasiklysdavo, nė vienas!

Jis pagriebė Hiję už rankos.

- Varyk!

Ir nužygiavo su tokiu įkarščiu, kad Hijė greta jo turėjo tiesiog bėgti.

Taigi, suprantama, mudu su Perteliu buvome suplanavę naktį eiti paveizėt į besivanojančias moteris. Kvietėm kartu ir Intsą, bet angis, mūsų nuostabai, pasakė, kad jis besivanojančias moteris jau keliskart yra matęs ir jo tai nedomina.

- Kodėl tu mums apie tai anksčiau nepasakojai? - užsipuolėme mes.

- Nemaniau, kad tai jus sudomins, - pasakė angis. - Nieko juk čia ypatingo, nuogos moterys paprasčiausiai stovi medžių viršūnėse ir periasi eglišakiais. Šliaužiau pro šalį po medžiais, bet, tiesą sakant, ir nesivarginau aukštyn pažiūrėt.

- Tu būtum galėjęs mus pasikviesti arba bent perspėti, kai ta diena vėl artinas!

- Aš tada jūsup ir nepažinojau. Ir nežinau, kurią tiksliai dieną moterys lipa į medį vanotis. Pamačiau visai atsitiktinai. Angys mato visa, kas vyksta miške, bet mes to nesidėmim. Nesuprantu: kas čia tame vanojimesi tokio įdomaus?

- Labai įdomu! - tvirtinome mudu su Perteliu.

Mus jaudino galimybė atskleisti šią įnirtingai saugomą paslaptį. Galbūt mes būsim pirmieji vyrai, pamatysiantys medžių viršūnėse besivanojančias moteris? Šiaip ar taip, niekas mums girdint tuo nebuvo pasigyręs. Bet ir be to mus traukė aptikti daugybę nuogų moterų. Mes jau buvome pakankamo amžiaus, kad domėtumės šitokiu dalyku. Ten juk, pavyzdžiui, bus Salmė su savo draugėmis. Ir Hijė - vargšėlė, ji greičiausiai nesusiprato, kad, išduodama didžią paslaptį, suteikia mums progą paspoksot į save nuogą. Bet galbūt dėl to ir nesirūpino - svarbiausia, kad su mumis gavo truputį paplepėti ir parodyti, kad ir ji sugeba pasakyti ką nors įdomaus.

Sutarėm su Perteliu, kad susitinkame po vanojimosi medžiais, kur ketinom patekti sekdami savo motinas ir seseris.

Nebuvo sunku. Matyt, motinai nė neatėjo į galvą, kad galėčiau ką nors įtarti, o aš savo dalį suvaidinau puikiai. Vakare kaip visada gerokai prisišveičiau ir nuslinkau į savo vietą. Salmė padarė tą patį, o vėliau, po kurio laiko, ir motina prigulė po savo didžiąja briedena, kur mes vaikystėj visi trys tilpdavome.

Kurį laiką buvo tylu ir tamsu; nors iš pradžių baiminausi, kad neatlaikysiu ir vis tiek užmigsiu, šiuo atžvilgiu man nebebuvo baisu. Buvau budrus ir susijaudinęs kaip kregždė, ir vienintelis rūpestis tebuvo išsilaikyti vienoje vietoje, kadangi, tiesą sakant, būčiau norėjęs be paliovos vartytis ir visur kasinėtis. Baisu, kokia nekantra apima kasytis! Bet vis dėlto prisiverčiau nejudėti, kol galiausiai išgirdau, kaip motina keliasi iš savo vietos ir purto Salmę.

- Eikim jau! - sušnabždėjo.

Jos be garso išsėlino per duris. Dar kelias akimirkas pagulėjau savo vietoje, jei kartais jos staiga ką nors pamirštų ir sugrįžtų. Bet jos negrįžo, o aš iššokau iš lovos ir nusekiau jas.

Mačiau jas žingsniuojant prieš save ir šliaužiau drėgna žole kaip draugas Intsas, stengdamasis sukelti kaip įmanoma mažiau triukšmo. Motina ir Salmė nieko nepastebėjo. Po kiek laiko jos susitiko su Salmės drauge, kuri kartu su savo motina taip pat traukė į mėnesienos pirtį, ir toliau josėjo keturiese. Aš laikiausi joms įkandin.

Galiausiai pasiekėme proskynėlę. Tai, be abejo, ir buvo mūsų galutinis tikslas, nes ten mačiau ir kitų moterų, kurios jau nusirenginėjo ir paskui ėmė lipti į medžius, įsikandusios eglines vantas. Kažkur krūmuose pasigirdo šlamesys ir pas mane atšliaužė Pertelis.

- Manoji jau medžio viršūnėj! - sušnabždėjo jis ir pirštu parodė vienos aukštos eglės pusėn, kurios viršūnėj sėdėjo nuoga jo mama, baltu kūnu švytėdama mėnesienoj, ir lėtai su malonumu vanojosi.

Neabejotinai gražus ir kerintis reginys, bet labiau už Pertelio mamą mane domino Salmės draugės. Leidau žvilgsniui pasiganyti ir pamačiau jas naktinio dangaus fone kopiančias kamie-nais vis aukštyn, kol rasdavo tinkamą šaką ir ten įsipatogindavo, maudydamosi šviesioje mėnesienoje ir tapšnodamos savo nuogą kūną eglinė vanta, tartum ja teptųsi auksinius mėnulio gaisus. Tai buvo jaudinantis reginys, ir mudu su Perteliu kaip užburti stebeilijomės į nuogas merginas. Matėme ir Hiję, kuri sėdėjo šalia motinos ir vantele

plakėsi kaulėtas kojas, bet ji, tiesą sakant, nebuvo mūsų favoritė – buvo liesa, dar vaikiško kūno. Užtat vienos Salmės draugės krūtys buvo kaip vapsvų lizdai! Mudu sykiu užkandome žadą, kai ji pradėjo vanotis, o jos cickos ėmė linksmai šokčioti aukštyn žemyn.

Buvo galima tik įsivaizduoti, kokį reginį būtų ištaisiusios mėnesienoje besivanojančios moterys prieš šimtus metų – tada, kai miškas dar buvo pilnas žmonių! Tikriausiai tada visos medžių viršūnės linko nuo moterų. Dabar besivanojančių sumažėjo, jų vargiai buvo kelios dešimtys, tarp jų ir keletas bobukių, kurios nė kiek nedžiugino akies. Bet visos šauniai vanojosi, ir eglinių vantų kritimo ritmu moterims nuo pečių kilo mažytės mėnesienos dulkelės, žioruojančios lyg gyva ugnis.

– Gražu! – Pertelis atsiduso ir akimis rijo vieną moterį, kuri akimirką pasidėjo savo vanta ir iš didelio malonumo pasiražė, atkišdama ir taip galingą savo krūtinę.

Netoli mūsų atsiduso kažkas kitas susižavėjęs, ir mes išsi-gandę krūptelėjome. Kas gi dar galėjo čia tykoti? Staigiai apsisukome ir gana arti pamatėme didžiulį lokį, kuris spoksojo į besivanojančiąsias pakreipęs galvą ir iš didelės laimės kramtė ilgus nagus.

– Ką tu čia darai? – paklausiau piktai, nes manyje jau ėmė busti vyras, o nė vienas vyras nepakenčia, kai lokiai spokso į moteris.

– Žiūriu, – atsakė lokys. – Oi, tokios gražutės!

– Ar lokės neina vanotis? – pašaipiai klausinėjau. – Kodėl tu jų nenužiūrinėji?

– Ne, nesivanoja... – Lokys atsiduso, žinoma, nesuprasdamas, kad aš bandau jį pajuokti. Lokiai to niekad nesuvokia – jie siaubingai naivūs ir patiklūs. – Jos ir ne tokios gražios. Turi storą kailį ir jo išvis negali nusiimti. Bet jos čia tokios gražios ir švelnios! Lyg nuluptos!

– Pats tu nuluptas! – purkštelėjau piktai. – Nešdinkis! Eik ir nulupk kokią stirną, tada ir ji bus graži ir švelni.

– Aš bandžiau, bet tai ne tas pats. – Lokys atsiduso – jis, kaip įprasta lokiams, nesugebėjo įsižeisti. Bet vis dėlto nukiūtino truputį į šalį, kad ten vėl pakeltų snukį į medžių viršūnes.

Mes su lokiu tikriausiai pernelyg triukšmingai šnabždėjomės ir mano sesuo Salmė nusileido nuo medžio viršūnės. „Kur eini?“ – iškart išgirdau motinos balsą ir apsisukau. Savo nuo-stabai, pastebėjau, kad nuoga Salmė jau stovi po medžiu, visai netoli nuo mūsų.

– Išgirdau kažkokį balsą, – pasakė Salmė įtaria mina. – Man atrodo, čia kažkas yra.

Ji žvalgėsi tarp medžių, o mes su Perteliu spaudėmės į samanas taip giliai, kaip tik pajėgėm. Nušliaužti nebegalėjome: Salmė išsyk būtų pastebėjusi, bet ir vietoje likti nebuvo saugu – nuo pilnaties miške buvo labai šviesu. Salmei tereikėjo žengti porą žingsnių ir ji būtų mus iš karto aptikusi, ir dabar ji kaip tik ruošėsi tuos žingsnius žengti.

Pakaušy pajutau šaltą prakaitą, nes negalėjau nė pagalvoti, kokia bausmė laukia slaptan vanojimosi vakarėlin įsiveržusių berniūkščių. Moterys, be abejo, būtų siaubingai piktos, kad mes atėjome jų nužiūrinėti. Vargu, žinoma, ar motina leistų padaryti man ką nors labai blogo, bet vis tiek būtų gėda.

Būtume norėję kaip kurmiai įsikasti žemėn, bet tokia galia žmonėms, deja, nebuvo duota – čia negelbsti netgi gyvačių užkalbėjimai.

Salmė žengė du žingsnius ir kitą akimirką tikrai būtų mus radusi, kai staiga kažkas švelniu balseliu šūktelėjo:

– Salme!

Būtų buvę logiška, jei Salmė dabar būtų suklikusi ir netgi ėmusi šauktis pagalbos. Bet ji

nepadarė nieko panašaus. Užtat sušnibždėjo su kažkokiu droviu pasitenkinimu:

- Tai tu, Memi. Ką čia darai, neturėtum čia būti.

Mūsų pažįstamas lokys išlindo iš pomiškio.

- Salme, tu tokia graži! - Jis atsiduso. - Sėdėjau čia ir negalėjau atitraukt nuo tavęs akių. Daug gražių moterų ten, medžių viršūnėse, bet tu visų gražiausia.

- Memi, negražu taip paslapčia nužiūrinėti! - subarė Salmė, rankomis prisidengdama nuogą kūną.

Ji nė truputėlio nebuvo pikta. Įsivaizdavau, kaip kitaip būtų kalbėjusi su manim ir Perteliu. Tai netgi žeidė: savo brolių ji tik-rai būtų negailestingai išbarusi, bet su kažkokiu priklydusiu lokiu kalbasi tokiau švelniu ir maloniu balsu, tarsi jis būtų brangiausias jos draugas. Meška priėjo visiškai prie pat Salmės ir lyžtelėjo nuogas jos kojas.

- Nereikia, motina ten viršuj, - sušnibždėjo Salmė. - Aš irgi turiu parlipti. Kitąsyk pasimatysim.

- Aš liksiu čia, po medžiu, iki ryto, - suurzgė lokys. - Pažadu, kad žavėsiuos tavo grožiu!

- Durnas, - pasakė Salmė švelniai ir paglostė lokiui galvą. Tada nulėkė atgal prie savo medžio ir užsilipo viršun.

- Kas ten buvo? - paklausė motina.

- Niekas, - atsakė mano sesuo.

Pasiėmė vantą ir ėmė iš naujo vanotis, bet dabar jau visai kitaip nei anksčiau. Dabar ji šiaip sau nebesimaudė mėnulio spinduliuose - dabar ji kėlė pasirodymą tankumyne tykančiam Memiui, kartkartėmis išdidžiai jam parodydama visas savo grožybes.

- Eime namo, - pasakiau aš, piktas sykiu ir ant sesers, ir ant lokio.

Išties nusivyliau Salme ir mielai būčiau motinai išpasakojęs, kad sesuo kedenasi plunksnas su lokiu. Bet negalėjau to padaryti, nes motina iškart būtų norėjusi sužinoti, kur aš mačiau Salmę lokio draugijoje, ir tada būčiau turėjęs jai išpasakoti, kadėjau nužiūrinėti mėnesienoje besivanojančių moterų. Neįmanoma.

Taigi aš tada tikrai žinojau sesers paslaptį, tačiau turėjau ją nenoromis pasilaikyti sau. Netgi Salmei negalėjau nieko nuodingo atšauti, kadangi ji juk irgi negalėjo nutuokti, jog tą naktį buvau miške ir viską mačiau. Nemalonu.

Visą istoriją ypač nejaukią darė tai, kad Pertelis irgi matė ma-no seserį su lokiu ir dabar be paliovos manęs klausinėjo: „Klausyk, ar jie susitikinėja?“ Jis tikrai nedarė to siekdamas pasityčioti iš manęs – tik iš paprasto, lengvabūdiško susidomėjimo, bet mane tai vis tiek erzino. Jau kad Salmė užsiiminėjo su lokiu, buvo ir taip pakankamai gėdinga, – bet reikėjo tada dar ir visam pasauliui tai sužinoti! Lokio ir Salmės tarpusavio santykiai buvo mūsų šeimos vidaus reikalas! Pareikalavau, kad Pertelis niekam nepasakotų, ką mes mėnesėtą naktį matėm miške, bet anaipol nebuvo įsitikinęs, kad jis laikysis pažado.

Aš juk savo kailiu patyriau, kaip tai sunku. Atskleista paslaptis vartėsi mano pilve ir tiesiog lipo ant liežuvio, – kokia prasmė ką nors iššniukštinti, jei negali savo žiniomis pasigirti! Reikalas buvo susijęs ne tik su lokiu ir Salme: mes juk tą naktį matėme daugiau to, kas nebuvo skirta mūsų akims. Vėliau, sutikus kokią Salmės draugę, man nuo pergalės džiaugsmo ir pranašumo tiesiog imdavo suktis galva: ten ji sėdi ir žiūri į mane kaip į įkyrų berniukštį, bet aš juk buvau matęs jos cickas ir šikniuką! Jei tik būtų tai žinojusi! Bet turėjau nutylėti savo tyrimo rezultatus ir tik keistai vypsodavau, kai Salmės draugės pasisukdavo mano pusėn.

– Ko tu juokies? – klausdavo jos piktai, bet aš nieko neatsakydavau, žūtbūtinėmis pastangomis suspausdavau lūpas ir pabėgdavau, kad neišduočiau savo slaptų žinių apie cickas ir užpakalius.

Vienintelis, kuriam drįsau atvirai papasakoti, buvo Intsas. Bet ir jam mano naujienos nesukėlė jokio susidomėjimo ar pasigėrėjimo. Angims žmogus ir lokys buvo gana panašios būtybės, ir jis nematė jokios priežasties, kodėl jie negalėtų susidėti. O apie slapstomą Salmės draugių grožį Intsas irgi nieko negalėjo manyti. Tai, žinoma, irgi buvo natūralu, kadangi į ilgą glotnią virvę panaši gyvatė niekada nebuvo pajėgi suvokti krūtų ir šik-niukų paskirties. Todėl mano pasakojimo Intsas klausėsi gana abejingai ir pasakė, kad, taip, jis visa tai jau yra matęs, – nieko įdomaus.

Buvau sau pažadėjęs, kad dažniau aplankysiu Hiję, – taip ir padariau. Kai mes atsėlinome iš krūmų, padrąsinti Intso žodžių, kad Tambeto anei jo žmonos šiuo metu nėra namuose, mergaitė vėl kapojo kiškius. Hijė atrodė baisiai pavargusi, bet mus pamačiusi iškart

pradžiuo, nors siaubingai susigėdo savo dėmėtos prijuostės ir basų kojų pirštų, raudonų nuo kiškių kraujo. Ji paslėpė kojų pirštus už didelio kirvio ir mielai būtų norėjusi su mumis pasišnekėti, bet tvarte vis kaukė ir reikalavo būti alkani vilkai.

- Man tikriausiai teks paruošti dar truputį maisto, - sušnibždėjo Hijė nusiminusi. - Kitaip jie ims kelti tokį baisų triukšmą, kad tėvas su motina išgirs ir ateis čia.

- Ir tada gausi rėkti? - paklausiau aš.

- Ne, ne! - atsakė Hijė, bet iš jos veido buvo matyti, kad nutiktų kaip tik taip.

- Eime pasižiūrėt tų vilkų, - pasiūlė Intsas ir mes įžengėme į tvartą.

Niekad anksčiau nebuvau matęs tiek daug vilkų vienoje vietoje. Buvo tiesiog baisu - jų ten buvo šimtai, kiekvienas savo mažam gardely. Kai pažvelgėme į tvarto vidų, jie visi atsuko snukius mūsų pusėn ir apsilaižė, greičiausiai tikėdamiesi, kad kartu su mumis atkeliauja ir trokštama kiškiena. Kai vilkai pamatė, kad mes atėjome tuščiomis rankomis, ėmė kaukti veriamu balsu, kai kurie tiesiog parkrito ant žemės ir ėmė raičiotis, kad pasirodytų iš alkio puolę neviltin.

- Jie šiandien nuo ryto daugiau neėdę, - paaiškino Hijė.

- Vilkas ir neturėtų tiek daug būti, - į tai atsakė Intsas. - Mano manymu, jie tikrai riebūs, o keletas tiesiog stori. Pažiūrėk kad ir į tą padarą čia, prie durų! Jis juk toks pat storas ir didelis kaip koks lokys. Nešerk jų tiek daug!

- Bet juk jie kaukia, kai negauna būti, - pasiskundė Hijė.

- Padarykim, kad nutiltų, - pasakiau aš ir garsiai sušnypščiau.

Be abejo, mano balsas negalėjo varžytis su iš vilkų gerklių sklindančiu kauksmu, tačiau teisingai išstartas gyvačių užkalbėjimas visada pasiekia tikslą - jis pradegina ir patį garsiausią triukšmą ir jo neįmanoma neišgirsti. Vilkai nustojo šurmuliavę, nusižiovavo taip, kad iltys pasimatė, tada užčiaupė nasrus ir tingiai prigulė. Kurį laiką mieguistai mus apžiūrinėjo, tada sudėjo galvas ant letenų ir sumigo.

- Tavęs nemokė gyvačių užkalbėjimų? - paklausiau Hijės.

- Mokė, bet ne šito, - atsakė mergaitė, susižavėjusi spoksodama į snaudžiantį vilkų būrį. - Kaip ilgai jie miegos?

- Iki vakaro arba tiek ilgai, kol mes juos pažadinsim, - pasakiau. - Aš tave išmokysiu šito gyvačių užkalbėjimo, tada galėsi juos ryte pašerti ir paskui užmigdyti, kad be reikalo netriukšmautų. Nori?

Hijė su įkarščiu linktelėjo. Aš kartočiau reikiamą gyvačių užkalbėjimą, kol jis įsiminė Hije ir galėjo jį išstarti. Tada išbandėme: aš prižadinau vilkus, jie apduję pasikėlė ir iš pradžių tikrai buvo taikūs, tačiau netrukus prisiminė papratimą be paliovos ryti. Pastebėję, kad prieš nosis nieko nėra, tuojau paleido savo gerkles aidėti. Tada Hijė be klaidų sušnypštė šviežiai išmokus gyvačių užkalbėjimus ir vilkai vėl nuolankiai prigulė, užsiklojo snukius uodegomis ir po akimirkos jau miegojo.

- Na, matai, kaip paprasta! - pasakiau. - Keista, kad tavo tėvas ir motina tavęs anksčiau šitų gudrybių neišmokė.

- Galbūt jie nori, kad Hijė visą laiką vilkus penėtų, - mąstė Intsas. - Mano motina visada sako, kad tas Tambetas labiau myli vilkus nei žmones.

Tai išgirdusi Hijė paraudo - juk vis dėlto buvo kalbama apie jos tėvą. Ji žinojo, kad mums nepatinka jos tėvai, ir jautėsi dėl jų kalta. Galbūt ir bijojo, kad mūsų priešiškus

Tambetui taip išaugs, kad ir jo dukters nebemėgsime. Vargu ar ji pati išvis labai mylėjo savo tėvą – Tambetas juk baisiai piktai su ja elgdavosi, – taigi būtų laisvai galėjusi Intso žodžiams atitarti: „Taip, tiesa. Jis iš tikrųjų piktas žmogus.“ Bet Hijė buvo pernelyg drovi ir romi, kad ištartų tokius žodžius. Man niekad neteko girdėti, kad ji apie savo tėvus būtų pasakiusi ką nors blogo, nors pati daugiausiai per juos prisikentėjo. Tiesiog nuolat jų gėdijosi – maždaug taip, kaip gėdijamasi kokio negražaus rando, kurio neįmanoma paslėpti nuo kitų žvilgsnių.

Mes, žinoma, nemanėme, kad Hijė būtų kalta dėl to, kad turi kvailą tėvą. Priešingai – tik dar labiau pamėgome ją lankyti. Tai suteikdavo galimybę ko nors pridirbti Tambetui. Tas norėjo, kad jo brangieji vilkai vien tik rytų, bet mes juos užmigdėme ir, vaizdžiai kalbant, išvogėme Hiję iš jos tėvų pastatydinto medinio narvo, kuriame buvo didelis kirvis ir kurin buvo kraunami kiškiai, kuriuos ji turėdavusi kapoti. Kasdien ateidavome pas ją, ir Tambetas su Male negalėjo atsistebėti, kodėl vilkai pasidaro tokie mieguisti ir dieną nebeėda. Jie netgi pasiliko saugoti namų, bet sušnypšti gyvačių užkalbėjimą trunka labai trumpai ir Hijė visad rasdavo progą tai padaryti, taip įrodydama savo tėvams, kad vilkai krinta snausti ir tada, kai tėvai namuose.

Galiausiai Tambetas pasikvietė netgi Julgą, – kaipgi kitaip! Žynys atėjo ir tyrė vilkus, kurie rytais būdavo budrūs ir kaukdavo kaip išprotėję, bet vos tik Julgas ir Tambetas nuėjo į brūzgynus už trobelės, kad patikrintų, ar į vilkų miegą neįsikūšusios miško motė arba medžių fėjos, Hijė sušnypštė gyvačių užkalbėjimus, ir kai vyrai susimąščiusiais veidais sugrįžo tvartan, visi vilkai miegojo teisiųjų miegu.

– Fėjų darbas, – pasakė Julgas. – Nėr jokios abejonės. Aš nu-tuokiu, kodėl. Tambetai, senas drauge, tavo vilkų staugimas greičiausiai trukdo miško fėjoms miegoti. Tu juk žinai, kad fėjos miega tik dieną, taigi jos turi priežastį pykti, kai jų šventą sapną sutrikdo bukagalvių gyvulių klyksmas. Todėl jos vilkus ir užmigdo. Teks su tuo taikstyti – nedera trukdyt fėjoms!

Tambetas taikstėsi, nes kai reikalas buvo susijęs su fėjomis, jis pasidarydavo romus kaip stirniukas. Jam ir į galvą neatėjo priešintis senoviniams papročiams arba žynio žodžiams. Bet mane ypač stebino, kad nei Julgas, nei Tambetas neprisiminė gyvačių užkalbėjimų. Nuoširdžiai kalbant, aš buvau įsitikinęs, kad jie greitai perpras gudrybę, prižadins vilkus ir uždraus Hije juos vėl užmigdyti. Julgas ir Tambetas juk mokėjo gyvačių užkalbėjimus, ir gyvūnams užmigdyti reikalingas šnypštas, nors ne iš paprastųjų, nebuvo ir koks nors retas ar mažai žinomas kaip tie, kurių mokiausi iš Intso tėvo, senojo gyvačių karaliaus. Julgas ir Tambetas šitą šnypštą tikrai turėjo žinoti. Bet kažkodėl galimybė, kad vilkai užmigdyti gyvačių užkalbėjimu, jiems neatėjo galvon. Tai buvo keista.

Tik vėliau supratau, kad Julgas ir Tambetas, nors nekentė visų, pradėjusių gyventi kaime, ir patys, tiesą sakant, nebegy-veno miške. Jie buvo nusivylę ir pikti, matydami seną gerą miško gyvenimą pamažu mirštant, ir, kad tai ištvertų, laikėsi itin įsikibę senovinių ir paslaptinių tradicijų bei užkeikimų, ieškojo išsigelbėjimo išgalvotame fėjų pasaulyje ir nebepaisė paprastų gyvačių užkalbėjimų. Šie jiems atrodė per silpni; jie juk nebūtų galėję miške sulaikyti žmonių, taigi iš jų nebuvo jokios naudos. Julgo ir Tambeto manymu, padėti galėjo tik raganystės, o kadangi gyvatės žinojo, kad jokių raganysčių nebūna, Julgas ir Tambetas nebenorėjo su jomis turėti reikalų. Juos vargiai būtų nuraminęs netgi Šiaurės

Slibinas. Jie tikėjo radę kažką gerokai galingiau ir ištiesai pliurpdavo apie savo fėjas ir miško motes vaizduodamiesi, kad išlaiko gyvas amžinąsias vertybes. Tiesą sakant, nuo jų buvo tiek pat nutolę kaip ir žmonės kaime. Bet to niekada nesuprato.

Taip Hijej atėjo kur kas ramesnės dienos, nes Tambetas ir Malė susitaikė su tuo, kad dieną vilkai turi miegoti. Fėjos juk taip nori. Rytais jie netgi sunerimdavo, jei vilkai per ilgai būdraudavo ir triukšmaudavo, kadangi baiminosi, jog fėjos užpyks ir, norint atkurti ramybę, teksią joms aukoti. Porą sykių Hijė mūsų prašymu uždelsė užmigdyti vilkus, ir buvo puiku iš pomiškio stebėti, kaip Tambetas ir Malė susirūpinę bėginėjo aplink tvartą ir bandė kaip nors numalšinti siaubingą staugimą, kad gerbiamosios fėjos miške ramiai snausti galėtų. Jiems ir į galvą neatėjo patiems nuraminti vilkus gyvačių užkalbėjimais – ne, jie laukė kažkokio fėjų burtažodžio, kurį buvo minėjęs Julgas.

Galų gale Hijė pasigailėjo ir vilkams sušnypštė reikiamą užkeikimą. „Tvarkoj!“ – laimingi pasakė Tambetas ir Malė, nepastebėję dukters poelgio, ir nubėgo prie savo reikalų. Hijej vietoj vilkų šėrimo naujo darbo neieškojo – teisingiau pasakius, paprasčiausiai pamiršo. Jie ir į savo dukterį per daug dėmesio nekreipė. Vargu ar tai Hiję itin liūdino. Ji galėdavo eiti žaisti su mumis ir dažnai mūsų draugijoje pasilikti visą dieną, – seniau toks dalykas būtų buvęs visiškai neįmanomas. Mes visur nusibastydavom su ja, pas mane namo ir pas gyvates, ėjome pažiūrėti Pirės ir Riakos utėlių, ir tikiu, kad Hijej dar niekad nebuvo taip linksma kaip tą vasarą, kai sumigo vilkai ir ji pagaliau išsilaisvino iš namų.

Nuo tada, kai sykį su Perteliu atsidūrėme kaime ir kone sukvailėjom bei apakom nuo kaimo seniūno Johaneso namuose pamatytų stebuklų, daugiau pas kaimiečius nebuvom nuėję. Buvo praėję daugiau nei penkeri metai. Nors iš pradžių aš tiesiog degiau iš susižavėjimo liže ir verpimo rateliu, ta aistra su metais ataušo. Patyriau daug ko įdomaus, dėdės Votelės padedamas išmokau gyvačių užkalbėjimų, ir gyvenimas miške man ėmė vis labiau patikti. Jau seniai galėjau be jokio potraukio galvoti apie ratelį ar ližę. Aš suaugau ir paprotingėjau, ir supratau, kad su šitokiais prietaisais man, tiesą sakant, nėra ko prasidėti. Miške jų neprireikdavo. Kaimas manęs perdėm nebedomino: jis buvo kažkas svetima ir tolima, kur iš principo tikriausiai galėjai eit pasmalsauti, bet skubėt nereikėjo.

Su Perteliu irgi seniai nebesikalbėjau apie kaimą anei prisimindavau savo anuometį nuotykį, nes mūsų gyvenime į tą tarpą daug kitko nutiko. Intsas išvis apie kaimą nieko nežinojo, be to, kad kaimo gyventojai nesupranta gyvačių užkalbėjimų. Į tokias būtybes angys žiūrėjo su didžiausia panieka – jei tik tai ne ežys, kurį irgi niekino, bet jo ir bijojo. Bijoti kaimo gyventojų nebuvo priežasties, nes jie nepakeldavo gyvačių nuodų, todėl angys jautėsi už juos visais atžvilgiais pranašesnės.

Dabar, kai su mumis buvo ir Hijė, mudviem su Perteliu kilo mintis vėl nueiti į kaimą. Jau buvome išvedžioję Hiję po mišką ir aprodę viską, ką žinojome ir ko Hijė niekad nebuvo mačiusi. Mums baisiai patiko mergaitės susižavėjimas ir mes vis norėdavome ją nustebinti, bet miške galiausiai pasibaigė visi įdomūs dalykai. Tada mes ir prisiminėme kaimą, kaimo seniūną Johannesą ir jo dukterį Magdaleną.

– Eikim jų pasižiūrėt, – pasiūliau ir Pertelis iškart sutiko – labiau dėl to, kad Hijė spyriojosi ir atrodė rimtai persigandusi.

Tikriausiai Tambetas apie kaimą namuose buvo prišnekėjęs baisybių. Hijė, aišku, žinojo, kad tėvas apie daug ką negražiai kalba, įskaitant, pavyzdžiui, mane ir mano šeimą, ir

dažniausiai to nepaisydavo, bet kaimo ji iš tikrųjų bijojo. Tai, žinoma, mus pastūmėjo: kas gi berniūkščiui gali suteikti dar daugiau malonumo nei tempti drebančią ir besipriešinančią mergytę į iš pažiūros mirtiną pavojų! Gali parodyti savo drąsą: „Mes tai kaimo tikrai nebijom!“, o kai galiausiai paaiškės, kad mirtinas pavojus – visai ne pavojus, gali mergaitei maloniai nusišypsoti: „Aš juk iš pradžių sakiau, kad čia nieko baisaus, – matai, tau juk čia netgi patinka, argi mes tau neparodėm įdomių dalykų?“ Taigi mes nepaisėme neryžtingų Hijės prieštaravimų ir nusitempėme ją sykiu; Intsas irgi šliaužė kartu, nes ir jis nebuvo lankęsis kaime ir manė, kad angis juk turi žinoti ir išmanyti visa, ką miške ir miško apylinkėse galima rasti.

Pasiekėme pažįstamą kalvą, nuo kurios žiūrint buvo matyti visas kaimas ir, svarbiausia, kaimo seniūno Johaneso pirkia, stovinti arčiausiai miško. Hijė buvo visiškai tyli, tik alsavo, ir paėmęs jos ranką pajutau, kad mergaitės delnas nusėtas šalto prakaito lašeliais. Tikriausiai rimtai bijojo. Hijė dar niekad nebuvo išėjusi iš miško. Saulė tikrai slėpėsi už debesų, bet galų gale ją vis tiek pribloškė šviesa ir platybės, kurių miške niekada neaptiksi. Ji maldaujamai pažvelgė man į akis. Tikriausiai būtų užvis labiausiai norėjusi skuosti atgal tarp medžių, bet aš buvau negailestingas. Ir Hijė pasidavė man, kaip visada pasiduodavo savo tėvui ir motinai.

Greitai nusileidome šlaitu. Ką ten slėpti – man irgi širdis plakė gana greitai, tikriausiai ir Perteliui. Mes čia seniau tikrai kartą lankėmės, bet nuo to jau praėjo daugybė metų, – dabar jaučiausi kaip žmogus, kuris nuo aukšto medžio ruošiasi šokti ežeran. Jis tikrai žino, kad vandenyje nieko blogo nelaukia, bet visad būna truputį baisu nuo medžio viršūnės žiūrėti į gelmę, o krintant pilvą lyg kas sugniaužia.

Viskas vyko būtent taip, kaip per mūsų pirmąjį apsilankymą kaime. Pro duris išėjo Magdalena, per tą laiką dailiai nauaugusi, ir mudu su Perteliu tiesiog apstulbome ją pamatę – buvo tokia graži. Ir Magdalena apstulbo – tai buvo aiškiai matyti – ir veikiausiai ne dėl mūsų grožio. Greičiau priešingai: ją tikriausiai baugino du berniukai, vilkį žvėrių odomis, vedini liesutėle mergaite, taip pat aprenpta žvėrių odomis. Pastarąjį kartą ji su mumis sveikinosi kupina vaikiško nuoširdumo, bet per tą laiką apie miške gyvenančius žmones Magdalena turbūt išgirdo kažką nemalonaus, nes sušuko: „Tėve!“

– Kas atsitiko? – pasigirdo iš vidaus ir pro duris laukan išėjo kaimo seniūnas Johanesas. Jis nenusigando mus pamatęs, kiek užsižiūrėjo ir tada šypsodamasis paklausė: – Čia jūs, berniukai? Tie patys, kurie sykį seniau čia buvot atėję? Na, ir sparčiai užaugot! Kodėl tik dabar atėjote? Aš juk sakiau jums, kad keltumėtės su savo tėvais gyventi į kaimą. Vargšai vaikai, atrodot tokie laukiniai. Jūs alkani? Norite duonos?

Mums dar nespėjus nieko atsakyti, jis pradingo viduje ir po akimirksnio sugrįžo su puskepaliu duonos.

– Prašom! – maloniai pasakė. – Šviežia ruginė duona.

Padavė man. Pirmąsyk rankose laikiau miške taip niekinamą daiktą; duona buvo grublėta pluta, bet minkšta. Hijė pažvelgė į mane, akys pilnos siaubo, ji norėjo kažką pasakyti, bet nediršo. Matyt, bijojo, kad jau vien palaikius duoną rankose man nutiks kas negero; čia tikriausiai veikė kokia nors eilinė jos tėvo fėjų pasakėlė. Aš duonos nebijojau, nes žinojau, kad motina kadaise ją valgydavo ir jai nenutiko nieko blogo, – šitas valgis tiesiog turėjo būti šlykštaus skonio. Vis dėlto nusprendžiau vėliau paragauti duonos – ir, aišku, Hije

matant, kad mergaitė galėtų pasigėrėti mano drąsa. Tačiau dabar norėjau Hije dar parodyti ir kitą stebuklą.

- Ar pas jus tebėra tas verpimo ratelis? - paklausiau dalykiškai. - Ir ta ližė? Norėčiau jus apžiūrėti.

Johanesas nusijuokė.

- Verpimo ratelis tebėr - ir ližė taip pat! - pasakė jis. - Užeikite ir gėrėkitės!

Mes jau buvome beeiną vidun, Hijė virpėjo kaip lapas. Man pagailo jos, niuktelėjau jai ir šnipštelėjau ausin:

- Nieko tokio! Truputį pažiūrėsime ir eisime namo.

Bet tada staiga kažkas atsitiko. Magdalena suspigo.

- Gyvatė! - suklykė buko siaubo pilnomis akimis ir bedė pirštu į Intsą. - Tėve, gyvatė!

- Nebijok, tuoj ją užmušiu! - suriko Johannesas. - Pasitrauk, duosiu aš jai, žiebsiu!

Buvau taip priblokštas, kad atšokau į šalį ir tepamačiau, kaip Johannesas griebė kažkokį pagalį ir bandė nugalabyti Intsą. Angis greitai pasitraukė šonan ir piktai sušnypštė. Žinojau, kad kitą akimirksnį gels, ir puoliau tarp jų.

- Kodėl tu jį kuli? - sumikčiojau. - Jis juk nieko nepadarė!

- Gyvatė - pats pikčiausias žmonių padermės priešas! - rėkė Johannesas. - Gyvatė yra šėtono dešinioji ranka, ir kiekvieno krikščionio pareiga yra tuos šlykščius gyvius užmušti! Kur nušliaužė?

- Jisai mano draugas! - šaukiau aš, pats toks išsigandęs, tarsi ir man grėsė būti mirtinai prikultam. Netgi ašaros pasirodė akyse. - Jo nederu mušt!

- Gyvatė negali būt žmogaus draugas! - paskelbė Johannesas. - Tu klysti, vargšas vaike, ir šneki baisius dalykus. Tau negalima grįžti į mišką - turi pasilikti čia, kitaip tavo siela pražus. Jūs visi turite čia pasilikti, jus reikia greitai pakrikštyti ir išgelbėti! Eikit greičiau vidun, bet tą gyvatę, tą prakeiktą gyvatę aš dar...

Sugniaužė rankoje baslį ir paklaikysiu žvilgsniu apsidairė, ieškodamas Intso.

Aš pakraupau. Kadaisė mačiau briedį, kuriam kaimiečiai tarp šonkaulių buvo paleidę medinį kuolą. Kaimiečiai juk nemokėjo gyvačių užkalbėjimų ir dėl to negalėjo pasikviest briedžio pas save, todėl medžiojo iš tolo ir laidė į orą lazdeles. Ta lazda briedžiui kėlė klaikų skausmą, bet nenugalabijo, tad vargšas žvėris puldinėjo po mišką krauju pasruvusiais akių baltymais, kriokė ir spardė, kas jam pakliuvo, kol dėdė Votelė gyvačių užkalbėjimais nuramino jį ir perpjovė žvėriui gerklę, kad išlaisvintų iš kančių. Johannesas man dabar priminė tą iš proto išėjusį briedį: jis irgi klykė neaiškius žodžius ir norėjo užmušti niekuo dėtą Intsą. Negi ir jam tarp šonkaulių buvo įskraidinta aštri lazda? Atrodė išties išprotėjęs ir aš iš baimės praradau bet kokią sprendimo galią, tik bejėgiškai stovėjau ir gal net būčiau leidęs Johannesui įsitempti mane vidun, jei Hijė nebūtų truktelėjusi manęs užalkūnės.

- Bėgam! - sukuždėjo. - Greičiau! Bėkim pagaliau!

Aš iškart išgirdau Hijės žodžius, čiupau ją už rankos ir mes nežiūrėdami pabėgome miško pusėn. Mačiau, kad greta manęs bėga išbalęs Pertelis, kiek priešaky šliaužia Intsas, ir, nors

užnugary tebegirdėjau Johaneso klyksmą, suvokiau, kad visi ištrūkom gyvi.

Pasiekę mišką dribome į samanas ir kurį laiką alsavome netardami nė žodžio. Tik Intsas neatrodė nė kiek sukrėstas – susirado saulėtą vietą ir susirangė.

– Kas jam užėjo? – galiausiai paklausė Pertelis.

Niekas neįstengė jam atsakyti. Pagaliau Intsas pasakė:

– Nu kas, kas gi užėjo. Jie ten, kaime, tokie ir yra. Tėvas irgi sako, kad vos tik pamato gyvatę, tai iškart puola. Kaip ežiai.

– Jie valgo jas? – paklausė Pertelis.

– Tik pabandytų, – sušnypštė Intsas. – Pats būčiau tam padarui išmales dantis, jei Lėmetas nebūtų išdygęs.

– Dar nespėjus krimstelt jam, jis būtų perlaužęs tau stuburą, – pasakiau. Pirmą kartą suvokiau, koks pavojingas angiai gali būti žmogus.

Miške gyvenant man tai nebuvo atėję į galvą: žmonės ir gyvatės gyveno kaip broliai, dar niekad žmogus nebuvo pakėlęs rankos prieš angį. Kalbėti, ar žmogus galėtų nuskriausti gyvatę, atrodė taip pat absurdiška kaip svarstyti, ar ažuolas gali užpulti beržą. Tarp angių ir žmonių vyravo amžinoji taika. Bet dabar pamačiau, kad nieko nėra amžino ir žmogus gali užmušti angį vieninteliu smūgiu lazda. Nieko negalėjau padaryti – dabar visai kitaip pažvelgiau į Intsą, visai kitu žvilgsniu. Koks jis iš tikrųjų buvo trapus! Pakako tik laikytis atokiai nuo jo nuodingųjų ilčių ir jis niekaip nebūtų galėjęs apsiginti nuo padaro, kuris nesupranta gyvačių užkalbėjimų ir naudojasi ilga lazda. Man pasidarė bloga: jau vaizdavausi Intsą perlaužta nugara. Nusukau žvilgsnį šalin.

Tik tada pastebėjau, kad rankoje tebelaikau duonos kepalą. Pirmą mintis buvo paskandinti tą Johaneso dovaną pelkėje ir aš šlykštėdamasis numečiau duoną ant žemės.

– Kas čia? – paklausė Pertelis. – Tu paėmei duoną?

– Tiesiog liko rankoj, – paaiškinau aš.

Pertelis prisislinko arčiau ir pirštu atsargiai perbraukė šiurkšnią rudą duonos gabalėlio plutą.

– Paragaujam? – pasiūlė.

– Ne! – šūktelėjo Hijė. – Neragaukim! Negalima valgyt duonos! Tėvas neleidžia! Motina sakė, kad ji nuodinga!

– Nuodinga tai ji tikrai nėra, nes mano tėvas valgė ją prieš numirdamas, – pasakiau ir iškart supratau, kaip dviprasmiškai ir visai nepadrąsinamai tai nuskambėjo. – Ta prasme – jis mirė ne nuo duonos, – pasiskubinau pridurti. – Mano motina irgi yra ragavusi duonos. Pasakojo. Skonis šlykštus, bet nenumarina. O jie ten, kaime, juk visą laiką ją valgo.

– Bet pažiūrėk, kokie jie! – tarė Intsas. – Galbūt kaip tik nuo duonos ir pakvaišta.

– Mes gi daug nevalgysim, – ginčijosi Pertelis. – Tik trupinį paragausim. Juk vis dėlto reikia

paragaut, kas čia per stebuklas!

- Prašau, berniukai, nevalgykit jos! - maldavo Hijė iš siaubo išplėstomis akimis. - Aš bijau dėl jūsų! Tai pavojinga!

Hijės baimė išsprendė reikalą. Mes juk turėjome pagaliau parodyti, kad nebijom jokios duonos.

- Paragausim mažą gabaliuką, - pasakiau.

Ranka lengvai sudrebėjo, kai laužiau duoną: buvo išties truputėlį baisu ragauti to draudžiamo kąsnelio. Galbūt pakąs liežuvį it dilgėlė? O gal supykins? Bet Pertelis jau irgi atsilaužė gabalėlį, abudu laikėme duoną tarp dviejų pirštų ir susižvalgėme. Tada giliai iškvėpėme, susigrūdome duoną į burną ir puolėm greitai kramtyti.

Burnos ta duona, žinoma, nedilgino ir nevimdė. Bet skonio irgi neturėjo. Buvo tokia sausa ir šlykšti kaip medžio žievė, kurią tikrai galima graužti be paliovos, bet vis tiek vargas nuryti.

Hijė ir Intsas sekė mus akimis: Hijė pasibaisėjusi, Intsas - su panieka.

- Nu, kaip? - cyptelėjo Hijė.

- Pusė bėdos, - atsiliečiau didvyriškai. - Nieko mums nedaro.

- Jo, - patvirtino ir Pertelis. - Tikrai galima valgyt.

- Tik daugiau neimkit! - prašė Hijė.

Mes gi, tiesą sakant, ir nebūtume norėję daugiau ragauti, bet pasirodė kažkaip gėdinga apsiriboti tik vienu mažyčiu duonos trupinėliu. Todėl, nepaisydami Hijės prašymo, atsilaužėme dar gabalų ir ėmėm lėtai juos kramtyti.

Buvo netgi išdidu - valgyti duoną. Kramtyti tą paslaptinę, draudžiamą dalyką, nors jis ir nebuvo itin gero skonio, atrodė vyriškas žygdarbis. Vaikas nebūtų su šituo prasidėjęs - būtų išspjovęs beskonę pliurę, bet mes nė nesusiraukėme ir galų gale drąsiai nurijome duonos kąsnį. Taigi buvome jau dideli - nebe berniukai, o visi vyrai.

Viens kito narsumo paskatinti ir tikėdamiesi vis naujų žygdarbių, dabar ėmėme dideliais kąsniais ryti duoną.

- Ir tu imk, - pasiūlė Pertelis Hije. - Įsimesk kokį gabaliuką už žando.

- Nenoriu! - spyrėsi Hijė.

- Imk, imk, - pasakiau ir aš. - Tu juk irgi jau nebe mažas vaikas - tikrai gali paragaut. Ką tas vienas gabalėlis padarys. Tėvas ir motina nieko nesužinos. Pavalgę švariai išsiskalausim burnas šaltinio vandeniui, nebeliks kvapo.

- Ne, aš nedirštu, - vis tiek piepsėjo Hijė.

Vis dėlto įsidrąsino tiek, kad palietė duoną pirštu - iš pradžių švelniai, bet tada jau spustelėjo stipriau. Duona buvo labai minkšta, Hijės pirštas pervėrė plutą ir atsidūrė viduje. Hijė suspigo, ištraukė pirštą ir paslėpė rankas už nugaros.

Mes nusijuokėme.

- Ko gi šitaip klyki? - pasidomėjau. - Bijai, tarsi duona būtų gyva. Imk, atsikąsk gabaliuką! Tu gi nebe kūdikis!

Hijė papurtė galvą.

- Nebūk kvaila! - mygo Pertelis. - Ji nieko tau nepadarys.

Atlaužiau nuo duonos kepalą gabaliuką ir įbrukau Hije.

- Valgyk!

- Ko tu verti! - pasakė Intsas. - Patys ir valgykit savo šūdą. Pažiūrėkit, kaip bjauriai atrodo, - ruda kaip briedžio mėšlas. Galbūt ir gaminama iš mėšlo? Jūs, žmonės, vis tiek turite visko paragauti. Valgykit verčiau bruknes.

- Ji nepadaryta iš mėšlo, - užginčijau. - Motina yra pasakojusi, kad duoną gamina iš kažkokių šiaudų. Turėtų būti baisus vargas: tuos šiaudus dar reikia kulti ir malti, ir aš nežinau, ką dar daryti. Tada galiausiai sumeta krosnin ir išaina duona.

- Koks ten skirtumas, mėšlas ar šiaudai, - pasakė Intsas. - Aš ir nežinojau, kad jūs valgote žolę kaip stirnos.

- Įdomu, - tarė Pertelis. - Naujų dalykų reikia gi paragauti. Kitaip iš kur žinosi, kad kas nors yra gera, jei nepabandyti?

- Nu, tai gera?

- Ne, bet...

- Bet vis tiek valgot. Juk jau paragavot, dabar liaukitės.

- Mes norim, kad Hijė irgi paragautų, - pasakiau. - Imk, Hije! Ji nieko nepadarys. Nepasiliks tau pilve, duoną gi po to iškakosi.

- Tu įsitikinęs? - klustelėjo Hijė.

- Žinoma. Paragauk! Mažą gabaliuką!

Hijė dvejojama pažvelgė man į akis, tada užsimerkė ir susigrūdo gabalėlį duonos į burną. Kurį laiką kramtė užgniaužusi kvapą, iš pasibjaurėjimo perkreiptu veidu.

- Nu! - sukryštėm mes. - Juk nebuvo taip blogai! Tikrai nuėjo žemyn!

- Jo, - pasakė Hijė. - Tikrai nuėjo.

- Imk dar!

- Ne, ne! - Hijė skubiai papurtė galvą. - Užtenka! Daugiau nevalgysiu. Man jau dabar pilve toks keistas jausmas. Jums ne?

Akimirkai nutilome ir pabandėme suprasti, koks jausmas mums pilve. Buvo, jo, - tikrai kažkoks keistas. Įsivaizdavom, kaip duonos gabalai guli vidur skrandžio tartum kokie nekviesti svečiai. Pasidarė kažkaip nemalonu. Galų gale ką mes žinojome apie duoną? Kad ji burnoje nerėkia ir dantenu nedilgina, tai dar nereiškia, kad ir pilve deramai elgsis. Gal vis dėlto apsirgsim? Galbūt su duonos valgymu susijusi kokia nors gudrybė, kurios mes nežinome? Galgi suvalgėme ją kaip nors neteisingai? Garbės žodis, mums tą akimirką gera nebuvo.

- Mane tikriausiai pykina! - staiga pasakė Hijė ir pabėgė už medžio, iš kur pasigirdo žiaugčiojimas.

Tai mus smarkiai nuliūdino. Su duona vis tiek gerai neišėjo, jei taip vimdo. Nuo briedienos niekada to nebūdavo. Sykiu beveik pavydėjome Hije, nes dabar tas abejotinas duonos gabalas tikrai išėjo mergaitei iš kūno, o va mes toliau turėjome nešti savo naštą, negalėdami nutuokti, ką ji galiausiai mums padarys. Hijė iškišo iš už medžio suprakaitavusį, nelaimingą veidelį.

- Einu jau namo, - pasakė ir dingo.

- Aš irgi einu, - pranešėme su Perteliu tarsi iš vienos burnos ir nukepėstavome kiekvienas link savo trobelės, kiekvienas neramiai prilaikydamas pilvą ranka - kad pajaustume, jei liūdnei pagarsėjusi duona, kurios per durną galvą prisiputome, ten viduj imtų šėlioti.

Nieko baisaus nenutiko. Duona laikėsi tykiai. Vis dėlto nepavyko visiškai nusiraminti.

Jaučiausi, lyg pilve sėdėtų kažkas svetimas. Grįžau namo, pasislėpiau kampe ir pasičiupinėčiau pilvą. Man pasirodė, kad po pirštais jaučiu šlykščius duonos šlunkus. Ar jie dabar čia ir pasiliks? Nejau vis dėlto nejmanoma jų suvirškinti?

Motina buvo neapsakomai geros nuotaikos.

- Šiandien gerai prisilaksčiau ir iškepiu visą stirną, - pa-sakė. - Tikrai gerai išėjo, krukši, liežuvį prarysi. Ateik valgyt, sūnau. Salmė jau valgė ir gyrė. Ar ne, Salme?

- Motina mane peni, - pasakė ši priekaištingai. - Ji man vis grūda ir grūda. Pažiūrėk pagaliau gi į šitą krūvą mėsos! Aš jau seniai sakiau jai, kad, ne, nebepajėgiu šito suvalgyt, nunešk tą mėsą, - bet neneša.

- Ką ten nešt, tikrai paskui suvalgysi, - maloniai paaiškino motina. - Truputį pailsėsi - ir tada. Juk tokia gera mėsa, visą dieną kepiu.

- Nejmanoma tiek daug prisikimšti! - virkavo Salmė. - Sprogsiu!

- Oi, juokauji, nuo šito biškelių mėsos niekas nesprogs. - Motina numojo ranka. - Ir aš juk sakau: nereikia iškart valgyt. Paskui!

- Rytoj!

- Kodėl gi rytoj - rytoj pagaminsiu naujus pietus. Visgi šiandien, tik po kurio laiko.

- Po kurio laiko aš eisiu miegoti.

- Nu, o prieš eidama miegoti ir pavalgysi. Lėmetai, tu irgi ateik! Aš tau įdėsiu.

Motina man į dubenėlį prikrovė tiek mėsos, kad atrodė, lyg ten gulėtų visa stirna arba lizde sėdintis didelis paukštis perėtų kiaušinius. Atsargiai pakilau, kad nesukrėsčiau pilve lindinčių duonos gabalų, ir nuėjau prie stalo. Buvo gana aišku, kad nepajėgsiu nieko suvalgyti: pilvas atrodė dirglus, tarsi kas nors būtų iš vidaus subraižęs nagais.

- Mama, aš nenoriu valgyt, - gailiai pasakiau.

- Kas čia per šnekos? - nusistebėjo motina.

- Valgyk tik, valgyk, - ragino ir Salmė tulžingai. - Kodėl aš viena turiu storėti.

- Nestorėji tu, - atrėmė motina ir ėmė arčiau manęs stumti mėsos dubenį. - Imk jau, imk tą visą kulšį ir sugraužk! Tik pažiūrėk, kokia graži, grynas raumuo!

- Mama, aš nepajėgiu valgyt, - pasakiau ir man iškart baisia pagailo savęs.

Šlykšti duona kiūtojo mano pilve ir kankino mane, ir aš neturėjau nė menkiausios nuovokos, kada ji manytūsi iš ten pasišalinti. Motinos iškeptos mėsos kvapas žadino apetitą, būčiau norėjęs jos paragauti - taip labai būčiau norėjęs, bet tiesiog nediršau. Mažai trūko, kad būčiau pravirkęs iš savigailos. Vienu metu pasijutau it mirštąs.

- Mama, aš valgiau duonos, - sudejavau širdį veriančiu balsu.

Motina nužvelgė mane, lyg būčiau medžiu gavęs per galvą.

- Ko tu valgei? - paklausė ji.

- Tu valgei duonos! - sukliko Salmė. - Kaip šlykštu! Kaip koks kaimietis!

- Mama, ta duona dabar mano pilve! - sugargiau ir maldaujamai įsispoksojau į motiną. Ar ji galės mane išgelbėti, man padėti?

Motina neatrodė besigailinti manęs, tik savęs.

- Tu valgei duonos! - pasakė užgautu balsu. - Ak šitaip! Aš visą dieną kepu tau stirną, noriu savo sūnui paruošti vakarienę, tokią gerą, kad liežuvį prarytų, bet tu tuo metu kažkur valgai duoną. Tau mano maistas neskanus? Aš juk taip stengiuos! Aš tau noriu suteikti visa ką geriausia - o tu valgai duoną! Ji tau skanesnė nei mano atidžiai ir su meile kepta stirna!

Motina atsisėdo už stalo ir pravirko.

- Mama! - sumurmėjau aš nusigandęs - Mama, ką tu dabar! Duona man visai neskani! Ji šlykšti!

- Tai kodėl tu jos valgei? - kūkčiojo motina. - Kodėl tu šitaip su manim elgies?

- Mama, aš jos tik paragavau! - atsiprašinėjau. - Paprasčiausiai norėjau paragauti. Pertelis irgi valgė! Ir Hijė!

Mėginau pasidalyti savo kalte, bet motinai nerūpėjo.

- Man nerūpi, ką daro Pertelis ir Hijė, - pasakė ji. - Bet kodėl tu turėjai burnon dėtis šlykščią duoną? Ar nežinojai, kad motina tavęs laukia namuose ir su meile kepa tau mėsą?

- Duona juk šlykšti! - pasakė Salmė. - Visiškai beskonė.

- Iš kur tu žinai? - paklausė motina ir griežtai pasižiūrėjo į Salmę. - Tu irgi paslapčia valgei duonos?

Salmė sutriko.

- Vieną kartą, su draugėmis, - suvapėjo. - Tiesiog įsidėjau į burną ir tuoj pat išspjoviau.

- Aišku, - pasakė motina nuolankiai. - Ir tau neskanu mano maistas.

- Mama, ko tu dabar! - užginčijo Salmė. - Aš juk visą laiką valgau tavo kepsnius!

- Bet tau jie neskanūs, tau skani duona! - aikštijosi motina ir vėl apsverkė.

- Visiškai neskani! Aš tiesiog norėjau paragauti, kas tai per daiktas. Aš juk nebe vaikas, galiu gi vieną kartą gyvenime paragauti duonos. Lėmetas, dar, aišku, berniukas, jam tikrai nederėtų jos valgyti, tai iš jo pusės labai negražu, bet aš...

- Ne, - pasakė motina. - Tu irgi negali! Jūsų tėvas valgė duo-ną, bet aš nenoriu, kad jūs nueitumėt tėvo pėdomis. Ta duona jam laimės neatnešė ir todėl aš nenoriu, kad mano vaikai jos net ragautų.

Ji atsisėdo, nusibraukė ašaras ir varstė mus akimis kažkaip nusigandusi.

- Jūs dar tokie mažičiai ir mieli, bet jau dabar duonos ragaujat! - sušnabždėjo. - Nedarykit taip, prašau!

- Mama, tu ir pati esi valgiusi duonos, - pareiškė Salmė.

- Tikrai esu. - Motina atsiduso. - Bet labai mažai, man ji nė kruopelės nebuvo skani. O jums juk nereikia išmėgint visų tų netikusių dalykų, kuriuos jūsų motina jaunystėj darė. Būkit protingesni!

- Mama, aš daugiau niekada nevalgysiu duonos! - pažadėjau visiškai nuoširdžiai.

- Mama, neliūdėk, - prašė ir Salmė. - Pažiūrėk, kiek daug stirnienos šiandien suvalgiau. Tu moki ją baisiai gerai iškepti.

- Puiku, kad skanu jums. - Motina pro ašaras nusišypsojo. -Nekreipkit į mane dėmesio - aš tiesiog bijau, kad gal jums ta duona ims patikti. Pradėsit ją valgyt ir galiausiai išsikraustysit gyventi į kaimą. Žiūrėk, tavo draugė Linda kartu su šeima vakar išsikraustė. Šiandienėjau pro jų trobelę - durys plačiai atlapotos, du vilkai liūdnai guli ant slenksčio, snukius pasidėję tarp letenų. Vargšai palikti gyvūnai.

- Niekad nebūčiau patikėjusi, kad Linda išsikels, - pasakė Salmė. - Ji žadėjo, kad niekad taip nepadarys.

- Taip jie visi sako, bet galiausiai vis tiek išeina. - Motina atsiduso. - Kiek daug išėjo! Mes irgi kadaise išėjom, bet aš sugrįžau. Nepatiko man tas kaimiečių gyvenimas. Vaikai, atminkit: niekad niekur nebeisiu iš miško, mirsiu čia.

- Mama, tau juk ir nereikia niekur eit! - sušuko Salmė. - Mes visi pasiliksim čia kartu su tavim!

- Jei jums ta duona staiga pasidarys skani... - pradėjo motina graudžiai, bet Salmė šūktelėjo, kad nepradėtų iš naujo.

Tuo metu viduje pajutau dilgčiojant jaudulį, kuris mane perspėjo, kad metas nubėgt už trobelės ir išsituštinti. Tai buvo puikus jausmas - būčiau norėjęs savo pilvą išmyluoti ir išbučiuoti. Pagaliau mano pilvas sugebėjo suvirškint tą šlykščią duoną! Pašokau, nubėgau už namo - ir, garbės žodis, niekad anksčiau šikdamas nejaučiau tokio malonumo! Prireikė tik kelių akimirų ir buvau laisvas nuo duonos!

Netoli manęs kažkas kostelėjo ir sudejavo. Pašokau, prisidengiau užpakalį ir tada pamačiau iš pomiškio spoksant kniūbsčią Mėmę. Buvo dar apžėlesnis, vieną ausį dengė voratinklis, rankoj laikė neatskiriamą vynmaišį.

- Vyno nori, berniuk? - sušvokštė.

- Ne, dėkui! - atsakiau ir nesusitūrėjau nepasipuikavęs: - Aš šiandien jau valgiau duonos, kaimiečių maistų daugiau nenoriu.

- Duona yra pamazgos, - pasakė Mėmis. - Bet vynas - kitas reikalas. Nuo jo apima toks malonus snaudulys, kad ir pats nebesupranti, esi gyvas ar miręs. Tiesiog guli kaip lavonas.

Man tokia būklė niekuo neatrodė maloni, bet išvydęs Mėmę prisiminiau Manivaldo žiedą.

- Mėme, prisimeni tą žiedą, kur man kadaise padovanojai? - paklausiau. - Ką galima su juo veikt?

- Su tuo žiedu? - pakartojo Mėmė ir gurkštelėjo savo gėralo. - Jį galima užsimauti ant piršto ir tada staipytis po mišką. Kam išvis tinka žiedas? Nu, jei tik labai paspausi, gal tau tilps ir ant kojos piršto. Jei manai, kad taip gražiau.

- O ko nors kito su juo negalima nuveikt? - pristoja.

- Nu, ką dar? - nusistebėjo Mėmė. - Ką tu nori daryt su žie-du? Suvalgyt, ar ką? Jis dar šūdinesnis nei duona ir kietas kaip akmuo.

- Ko tu išvis man tą žiedą davei? - norėjau sužinoti.

Mėmė sukvarkė iš juoko.

- Tikriausiai man nebuvo ko kito su juo veikt, - nusišaipė. - Kam gi man žiedas? Jis supūtų kartu su manim, o to juk būtų gaila. Vis dėlto gražus daikčiukas!

Jis dar gurkštelėjo, bet jau truputį nerangiai, ir veidu nubėgo raudonas vynas, tarsi iš burnos tekėtų kraujas.

Atgrėžiau Mėmei nugarą ir įėjau vidun, kur Salmė, motinos džiaugsmui, vėl buvo pradėjusi valgyti.

- Aš irgi noriu mėsos! - pranešiau sudribdamas už stalo. - Mano pilvas visiškai tuščias!

Jaučiausi sveikas ir stiprus. Duona dingo iš pilvo kaip negražus spuogas nuo veido, ir planavau prisivalgyti tiek stirnienos, kiek tilps skilvin.

Hiję ir Pertelį pamačiau kitą dieną. Hijės veidas tebebuvo nusėtas kažkokiomis dėmėmis, ji skundėsi, kad per naktį vėmė.

- Tu juk suvalgei tik piršto galiuko didumo gabalėlį - ką tau ten buvo išvemt? - nusistebėjau.

- Nieko ir nebuvo, tik toks baisus jausmas pilve, - guodėsi Hijė. - Ir dar buvo siaubingai baisu. Bijoju, kad gal koks nors duonos trupinys tebėra manyje, ir vos tik taip pagalvoju, tai vėl bėgau į krūmus. Dar dabar gerklę skauda nuo to vėmimo.

Pertelis, priešingai, išdidžiai tvirtino, kad duona jam nieko nepadarusi.

- Aš ir nesupratau, kad kas nors būtų kitaip, - kalbėjo. - Galiu ir vėl valgyt tą duoną. Galiu kad ir tris kepalus suvalgyt ir nė nesusirauksiu. Nori, einam šiandien į kaimą, pasivogsim iš ten duonos ir dar prisivalgysim?

- Ai, ne. - Nebuvau itin sužavėtas Pertelio minties. - Kam mums išvis jos tiek daug valgyt. Juk visiškai neskani.

Gėdijausi kitiems papasakoti, kaip vakar vakare pasiskundžiau savo nelaime ir kokį vargą man sukėlė pilve atsidūrusi duona. Nutaisiau miną, lyg duonos valgymas ir man nebūtų niekuo ypatingas, nors žinoju, kad iš tikrųjų to keisto šlamšto nė už ką nebeimčiau į burną.

Pavydžiai pažvelgiau į Pertelį, kurio storas stuomuo be jokių rūpesčių suvirškino pavojingą duoną. Pertelis pastaraisiais metais mane visa galva praaugo ir galingai išplatėjo, todėl šalia jo aš panėšėjau į gyvatę su sąnariais. Buvau išstypęs ir liesas, šviesia galva, o štai Pertelio plaukai buvo raudai, veidas rausvas.

Šią akimirką buvau ganėtinai piktas ant Pertelio, nes jis pernelyg jau nepamatuotai gyrėsi savo duonos rijimo sugebėjimais, tarsi tai būtų koks garbės reikalas. Išjuokė Hiję, kuri dėl vakarykščio duonos gabalėlio kartkartėmis vis sužagsėdavo, o ir manęs kelis syk klastinga mina klausė:

- Klausyk, tau tikriausiai irgi po to buvo bloga? Man tai nė kiek!

Kenčiau kurį laiką, tada pyktelejau ir pasakiau, kad musė nuolat ėda šūdą, nors aš tai ne, - bet argi dėl to turiu kreipti į musę dėmesį ir ją gerbt? Dabar jau pyktelejo Pertelis ir pasakė, kad išeis namo, jei aš toks šlykštus ir lyginu jį su muse. Duona joks ne šūdas - ją valgo labai daug žmonių ir, be to, visi svetimšaliai, o mes esam paprasčiausi kvailiai. Jis supykęs išėjo ir aš nulydėjau jį žvilgsniu. Mudu su Perteliu ir anksčiau buvome triukšmingai susiginčiję ir, nepaisant to, kitą dieną toliau smagiai žaisdavome, todėl jo pykčio labai nesureikšminau.

Iš pradžių su Hije likome dviese, bet po kurio laiko atšliaužė Intsas ir mes nusprendėme eiti aplankyti Pirės ir Riakos. Didžioji utėlė tebebuvo pas juos ir kasdien turėjo vyriškai

kovoti su paukščiais. Šie, nepaisant jos milžiniško dydžio, užjusedavo paprastą vabzdį ir bandydavo sugriebti snapu bei nusitempti ją į savo lizdą, bet iš to, žinoma, nieko neišeidavo. Utėlė buvo tokia didelė, kad net erelis būtų vos pajėgęs ją pakelti, – bet ereliai, kaip žinia, utėlių ir kitų vabalų nemedžioja. O mažieji strazdai, kregždės ir musinukės nesėkmingai puldinėdavo didžiulę utėlę ir nustebę čirendavo, kai didysis vabzdys sumosudavo kojomis ir keletą paukščių kinkomis patiesdavo.

Utėlė per tą laiką smarkiai paprotingėjo. Pirė ir Riaka ją uoliai treniravo, todėl ji nebandė slapstytis plyšiuose – ramiai vilkosi su pavadžiu, o kai jai duodavo ženklą, sustodavo ir atsiguldavo ant pilvo. Ji dar buvo išmokyta vertinti žmonių artumą, bet ne ta prasme kaip paprasta utėlė, kuri bando įsilipti tau į plaukus ir padėti savo kiaušinius. Didžioji utėlė nelindo į galvą – tik ateidavo pas tave, prisiplodavo tau prie kojos ir šniokštuodavo.

Jai kažkodėl ypač patiko Hijė. Tereikėdavo mergaitei pasirodyti – utėlė iškart pas ją nutipendavo. Hijė buvo maža ir utėlė siekė jai iki peties. Taip įnirtingai pasitrindavo į mergaitę, kad ši nukrisdavo, o Pirė ir Riaka nepritariamai klaktelėdavo liežuvium ir pasibardavo su vabzdžiu. Tada utėlė nusileisdavo ir nelaiminga sudribdavo ant žemės, kol Hijė imdavo ją glostyti ir kalbėti, kad utėlė šaunus ir puikus gyvūnas.

Pasak žmogbeždžionių, utėlė iš Hijės žodžių nebūtų galėjusi nieko suprasti, nes Hijė, kalbėdamasi su utėle, nevertodavo net paprastų gyvačių užkalbėjimų, o juolab tų senųjų, žmogbeždžionių tarme. Bet utėlė vis dėlto nudžiugdavo, kai Hijė ją girdavo, ir laiminga lakstydavo ratu aplink mergaitę. Netgi leisdavo Hijei joti ant nugaros – tada žengdavo lėtai ir iškilniai, atidžiai tiesdama kinkas, tartum bijotų pernelyg sukrėsti savo naštą. Neregėtas vaizdelis: maža liesa mergaitė, jojanti dideliu ir keistam vabzdžiui ant nugaros, – bet žmogbeždžionės kalbėjo, kad senais laikais, tada, kai pasaulyje tegyveno tik labai dideli gyvūnai ir vabzdžiai, tokie dalykai dėdavosi dažnai. Šiaip ar taip, maža išbalusi Hijė – raita ant utėlės, nuošaliau priešais urvą sėdint dviem žmogbeždžionėms, apsuptoms tokių rūšių medžių ir krūmų, kurie kitur miške seniai išnykę, – atrodė kaip iš kokio tolumo laiko atklydusi paslaptinga viešnia. Būtent šitaip vaidavausi tas mistines fejgas, apie kurias tiek daug šnekėdavo Julgas. Jeigu jų išvis būta, tada jos turėjusios panėšėti į utėlę jojančią Hiję.

Pati Hijė irgi saugojo utėlę ir visada rūpestingai ją glostydavo bei kasydavo. Mano supratimu, utėlė buvo šlykšti ir man nepatiko ją liesti – daugiausiai teprisiversdavau porą kartų draugiškai patapšnoti. Hijė, priešingai, teigė, kad utėlė labai miela.

– Toks draugiškas gyvūnas, – kalbėjo. – Ir man jos baisiai gaila, nes aš visiškai nesuprantu, kur jos akys, kur ausys ir kur nosis. Gal ji neturi jų? Būtų taip liūdna! Pagalvok: jeigu pats turėtum gyventi be akių, ausų ir nosies. Kai žiūriu į ją, man iškart kyla toks švelnumas, aš norėčiau šitą vargšą gyvūną išglostyti ir išmyluoti, ir... Oi, tokia vargšiukė!

– Manau, kad ji tikrai turi akis ir ausis, ir visus kitus dalykus, tik kad mes jų nerandam, – pasakiau. – Vabzdžiai tuos dalykus turi kitoj vietoj nei mes ir gyvūnai, bet ta utėlė tikriausiai pati labai gerai žino, kur kokį daiktą turinti.

Hijė abejodama pakratė galvą ir tebeglostė utėlę kaip anksčiau, nes, jos akimis, ta utėliūnė buvo nepaprastai mielas gyvūnelis, dar, be to, vargšė klipatėlė.

Ir šįkart utėlė linksmiai atrisnojo prie mūsų, dėl mados pasitrynė į mane, atšoko nuo Intso, kurio bijojo, ir galiausiai nutūpė pas Hiję, kurią iš pradžių, kaip visada, iš didelio

susijaudinimo parvertė ant žemės. Paskui pasilenkė, kad mergaitė galėtų užlipti jai ant nugaros. Hijė apkabino ir pabučiavo utelę, ir išdidžiai nujojo link Pirės ir Riakos urvo. Žmogbeždžionės sėdėjo lauke ir ant didelio akmens smulkino kažkokį augalą.

- Ką veikiat? - paklausiau ir atsisėdau šalia.

- Pamatysi, - pasakė Pirė ir iš augalų ištekėjusias sultis sumaišė su kažkokia skysta košele, o jos nusidažė raudonai.

- Norime ant sienos nupiešti utelę, - paaiškino Riaka. - Kad būtų prisiminimas. Kada nors, kai jos nebebus, galėsime žiūrėti į paveikslą ir ją atminti.

Užėjome urvan ir paėjome gana giliai - ten, kur ankstesnės žmogbeždžionių kartos buvo nutapiusios paveikslų iš savo gyvenimo. Nuo žemės iki lubų urvo sienas dengė tūkstančiai mažulyčių piešinukų, kurie vaizdavo žmogbeždžiones ir visokiausius senovėj išmirusius žvėris.

- Tai mūsų istorija, - pasakė Pirė ir Riaka išdidžiai, o Pirė vienoj tuščioj vietoj ėmėsi piešti utelę. - Visa, kas kada nors yra nutikę, čia dailiai užrašyta. Matai: ten, gana aukštai, pavaizduotas pirmųjų žmonių atsiradimas. Iš pradžių jie buvo beveik kaip mes, nenešiojo nei drabužių, nei ko. Bet čia, - ir Pirė parodė į kitą paveikslą, - jau apsikarstę odomis.

- Ar čia ir Šiaurės Slibinas yra? - paklausiau aš.

- Yra yra, keliose vietose, - patikino Pirė ir parodė man paveikslą į didelį driežą panašaus padaro, kuris skraidžiojo žmogelyčiams apie galvas, o jam iš žabtų karojo kitų žmonių kojos.

- Tie paveiksai tikrai labai seni, - pasakė Hijė pagarbiai. - Šiaurės Slibino juk jau seniai nematyti.

- Oi, brangus vaike! - Pirė ir Riaka nusijuokė. - To laiko, kuris praėjo nuo Šiaurės Slibino paskutinio skrydžio, neįmanoma ir pamatuoti - tai buvo taip neseniai! Tie paveiksai pasakoja apie laikus, kur kas senesnius už šitai. Ir iš tikrųjų tie piešiniai nėra tokie jau seni. Gana seni paveiksai - už šitos sienos. - Žmogbeždžionės parodė urvo gilumoje sukrautus akmens riedulius. - Seniau urvas buvo daug didesnis, bet prieš kelis šimtus tūkstantmečių čia sudrebėjo žemė ir urvo galą palaidojo po akmenimis. Visi senieji piešiniai liko ten - jų ten be galo daug, pradedant nuo pačių seniausių laikų. Jų daugiau niekas nebemato, taigi negalima ir kaip nors tiksliai sužinoti, kas nutiko senų senovėje. Jeigu nėra paveikslų, tai nieko ir neprisiminsi. Bet bent jau ta didelė utelė dabar gražiai nupiešta ir visos būsimosios kartos galės ja stebėtis. Ji išliks.

Pirė išdidžiai nužvelgė savo rankų darbą - ant sienos nutapytą didelį raudoną vabzdį, kuris tikrai galėjo būti utelė, bet lygiai taip pat - ir voras arba musė. Žmogbeždžionės buvo ne pačios geriausios dailininkės, o utelę išvis sunku nupiešti.

- Žiūrėk, čia tu! - švelniai pasakė Hijė savo augintinei.

Kai Hijė paglostė utelę, ta laiminga pasipurtė. Paveikslas jos nedomino ir ji galbūt jo nė nematė, nes juk nežinojome, turi akis ar ne.

Pas Pirę ir Riaką praleidome visą vakarą: sėdėjome prie ug-nies ir klausėmės, kaip žmogbeždžionės dainuoja savo keistas dainas, nė trupučio neprimenančias tų, kurias dainuodavo žmonės, daugiausiai moterys ir mergaitės. Žmogbeždžionių dainos susidėjo daugiau iš garsų negu iš žodžių, ten buvo riksmų, urzgimo ir murmesio, bet kartu visa tai skambėjo labai gražiai. Pabandėme dainuoti drauge, bet nelabai puikiai pavyko. Dabar, kai

man nebėra kas veikti, kartais prisimenu tas senovines melodijas, kurių, be manęs, daugiau nieks nebeatmena, ir niūniuojau sau. Tos senos dainos man patinka daug labiau negu ta šiuolaikinė sutarjėla, kurią moterys šiandien kaimuose kudakuoja ir nuo kurios man visad paskausta galva. Ji trunka taip be galo ilgai – atrodo, kad moterys ir nebentils. Žmogbeždžionių dainos niekad nebūdavo ilgos: arba baigdavosi šoną surakinančiu šūktelėjimu, arba išringuodavo į tolydų gausmą, ir jose būta nepaprastos jėgos. Ir šiandieną jos man džiugina širdį ir priešais akis atkuria tuos laimingus vakarus, kai Pirė ir Riaka dar tebegyveno savo urve ir mums tebedainuodavo.

Tas urvas dabar aklina užgriuvęs. Niekas nebeišvys kadaise Pirės nupiešto utėlės paveikslo. Niekas niekada nebesužinos, kad čia, miške, toks gyvis gyveno.

Oi, tiek daug tų dalykų, kurių niekas niekada nebegalės sužinoti.

Atsisveikinome su žmogbeždžionėmis ir nuėjom namo. Intsas nušliaužė į savo lizdą, Hijė nulėkė link savo trobelės. Ji niekada nebuvo taip vėlai parėjusi namo ir, žinoma, būtų gavusi barti nuo motinos ir tėvo, bet jų, laimė, nebuvo namie. Pastaruoju metu anie vis dažniau eidavo į šventąją giraitę pasiklausti Julgo kerėjimų, ir šį vakarą taip pat buvo kažkokiam ypatingame naktiniame sambūryje, kur tvieskiant mėnuliui buvo aukojamos lapės ir stengiamasi išsiaiškinti, kas slypi fėjų galvose.

Aš plumpinau savo lūšnelės pusėn, kai mane staiga kažkas pašaukė. Tai buvo Pertelis. Gerokai nustebau, kad jis taip vėlai tebeslankioja aplink, bet pamaniau: galbūt veikia ką nors įdomaus, ir iškart buvau pasiruošęs kartu dalyvaut kokiam nors nuotykyje. Vakarykščio ginčo nė neprisiminiau.

Iškart, kai netoliese pamačiau Pertelį, supratau, kad miške jis visai ne juokus krečia. Atrodė susirūpinęs ir netgi persigandęs, suėmė man už peties ir ėmė tardyti:

– Kur buvai? Aš tavęs ieškojau!

– Kas atsitiko? – paklausiau. – Ar kas nors blogai?

– Aš nežinau, – pasakė Pertelis. – Reikalas tas, kad... Aš norėjau tau papasakot... Tėvas šiandien pasakė... Mes kraustomės į kaimą.

Niekas manęs negalėjo labiau sukrestti. Atsisėdau į patį paparčio vidurį, visiškai pritrenktas draugo naujienos, o Pertelis prisėdo greta manęs ir kažkaip maldaujamai į mane pasižiūrėjo: tarsi kokion pelkėn būtų nugrimzdęs ir dabar lauktu, kad aš jį iš ten už ausų ištraukčiau ir padėčiau ant sausos žemės. Bet iš to akivaro, kurin dabar grimzdo Pertelis, negalėjau jo niekaip ištraukti.

– Kodėl? – Tai buvo vienintelis dalykas, kurį sugebėjau pasakyti.

– Tėvas pasakė, kad čia nėra prasmės pasilikt, visi išeina, – atsakė Pertelis. – Sakė, kad jis ir nenorėtų kraustytis, bet nėra kas daryti. Nėra prasmės spjaudyt prieš vėją. Jei likę žmonės nusprendė kraustytis į kaimą, tada reikia su tuo susitaikyt ir daryti kaip kiti.

Kurį laiką vėl patylėjome.

– Tu nori kraustytis? – galiausiai paklausiau.

Pertelis gūžtelėjo.

– Kaip tai ypatingai nenoriu, – pasakė nelaimingas. – Bet ką aš galiu padaryt? Jei motina ir tėvas kraustosi, tada aš juk turiu vykti drauge su jais. Gi negaliu vienas čia likt.

Jis pasislinko prie manęs.

– Gal ir tu kraustysies? – paklausė viltinai. – Nu, ne rytoj, bet kada nors. Po kurio laiko.

Juk būtų puiku – tada mes vėl būtume kartu ir...

– Aš gimęs kaime, – pasakiau. – Motina iš ten atsikraustė į mišką ir pasakė, kad atgal niekad negrįš. Ir aš irgi nenoriu. Matai, ką jie norėjo padaryt Intsui. Jie ten visi durniai.

– Nu jo, ta Intso istorija tai tikrai – tai buvo baisu, – sutiko Pertelis. – Bet aš juk irgi ne... Supranti, man čia patinka! Bet aš negaliu nieko padaryt! Aš juk nieko negaliu padaryt, turiu kraustytis!

– Žinau, – pasakiau tyliai.

Pertelis sėdėjo šalia manęs, už žemę juodesnis. Man jo siaubingai pagailo.

– Nieko tokio, – pasakiau. – Kaimas juk netoli, tam pat miško pakrašty. Galėsiu kartais tave aplankyti – ir tu visad gali atlekti į mišką, jei norėsi su manim pažaisti. Mes juk tebesimatysim.

– Aha, žinoma! – patikino Pertelis. – Aš būtinai ateisiu į mišką tavęs ieškoti!

– O aš ateisiu pas tave ir kartu pasiimsiu ir Hiję bei Intsą, – kalbėjau aš. – Tu juk neimsi Intso pagaliu kult.

– Ne, bene aš kvaištelėjęs! Aš... aš tebegyvensiu taip, kaip gyvenau miške.

– Tik kad pradėsi valgyt duoną, – pasakiau aš. – Bet tau juk nepakenks. Tu juk gana gerai susidoroji su duonos valgymu.

– Jo, duoną tikrai galėsiu valgyt, ji man nieko nedaro, – sutiko Pertelis. – Nors man ji neskani. Nu, tikiu, kad kaime bus ir mėsos!

– Matai, nebus reikalai tokie jau prasti, – pasakiau, bet pats sau galvojau: „Reikalai prasti, labai prasti, prastesni ir negali būt! Mano geriausias draugas išsikrausto! Kaip gali taip atsitikti? Gal visgi nesikraustys? Gal jis liks miške ir viskas bus kaip anksčiau?“

– Jo, reikalas ne toks ir prastas, – sumurmėjo ir Pertelis, bet buvo ganėtinai aišku, kad iš tikrųjų galvoja tą patį, ką aš.

Dar truputį pasėdėjome, niūrūs ir nelaimingi, kol Pertelis galiausiai atsikėlė.

– Nu, gal čia nieko tokio, – pasakė kažkaip dusliai, lyg būtų sušalęs ir praradęs balsą. – Eisiu dabar namo. Iš tikrųjų tik trumpam išėjau – pasakyti tau, bet neradau tavęs ir tada ieškojau po mišką. Aš jau seniai turėčiau būti grįžęs. Ryt ryte išvykdam, prieš tai dar reikia susikrauti.

– Savo vilkus jau paleidot? – paklausiau aš.

– Rytoj paleisim, – atsakė Pertelis. Stovėjo ir šnopavo. – Tai iki pasimatymo, – galiausiai burbtelėjo. – Gali gi ateit rytoj pasižiūrėt, kaip mes...

– Tai ateisiu, – pasakiau.

– Iki rytojaus, – tarė draugas ir patraukė per mišką į savo trobelę, kad ten paskutinį kartą numigtų.

Tai buvo baisu ir neįtikėtina. Parslinkau namo ir susiriečiau į kamuolį, bet pernakt negalėjau užmigti – užmigau tik prieš rytą, bet užtat kietai kaip lavonas. Motina manęs nežadino: jai patikdavo, kai ilgai miegodavau, kaip ir patikdavo, kai daug valgydavau. Kai galiausiai praplėšiau akis, buvo jau pietų metas. Pertelis išvyko, iškart pagalvojau ir, tiesą sakant, apsidžiaugiau, kad nebuvau nuėjęs išlydėti. Kurį laiką pagulėjau ant nugaros ir paspoksojau į lubas.

Tada prie durų pasigirdo šnypštimas. Intsas atšliaužė manęs ieškoti.

– Kas atsitiko? Sergi? – paklausė.

- Ne, visiškai sveikas, - atsakiau, atsikėliau ir išbėgau drauge su Intsu laukan. Ten viskas buvo lygiai kaip vakar, tik kad jaučiausi taip, lyg miškas būtų išties ištuštėjęs ir mano žingsniai aidėtų nuo kupstų.

Pertelis su savo tėvais pasitraukė ne vieninteliai. Tai buvo lyg pavasarinis ledonešis, kai pirmuosius atskilusius ledo gabalus netrukus paseka kiti. Tikriausiai daugelis jau ilgai buvo tarpusavy svarstę, keltis į kaimą ar ne, ir Pertelio tėvų pavyzdys jų abejonėms padarė galą. Jau kitą dieną pasitraukė dar viena Salmės draugė su motina, po jų – kiti ir dar kiti, ir dar kiti. Mūsų ir anksčiau miške nebūta ypač daug, bet po kelių savaitių iš to keleto teliko mūsų šeima, Hijė su savo motina ir tėvu, Julgas, Mėmė, žmogbeždžionės Pirė su Riaka ir dar pora senutėlių beždžionių, kurioms išvysti kiekvieną naują rytą jau būdavo visiškai nelaukta staigmena.

Tomis dienomis vaikščiojau po mišką priblokštas ir suglumęs ir jaučiausi taip, tarsi miškas irtų man prieš akis. Staiga į akis ėmė kristi audros nulaužti medžiai, vėjo nudraskyti spygliai ir išdžiūvę krūmai, į kuriuos anksčiau nebuvo atkreipęs dėmesio, ir man pasirodė, lyg jų nykimas ir džiūvimas būtų kaip nors susijęs su į kaimą pasitraukusiais žmonėmis. Neslėpsiu, kad man ir pačiam tuo metu šovė į galvą mintis: gal ir mums būtų protingiau pasekti kitų pavyzdžiu, nes masiškai traukiantis žmonėms miškas tapo kur kas nejuoksmas. Atrodė, tarsi jame tykotų koks mirtinas pavojus, kurį pajutę kiti iš čia bėga, o kai netikėtai pakildavo vėjas ir uždamas taršydavo medžių viršūnes, krūptelėdavau iš baimės: ar dabar ir prasideda? Nežinojau, ko turėčiau bijoti, bet išsilaksčius žmonėms miške tarsi atsivėrė skylė, o iš tos skylės į senąją jaukiają girią varvėjo kažkas svetimo ir nemalonaus.

Dėdė Votelė, kuris tomis dienomis mano lydintis labai dažnai bastydavosi po mišką, ramino mane ir pasakojo, kad jis matęs daug panašių sujudimų. Jie visad kildavę bangomis: keletą metų niekas nejuda, o tada staiga į kelią leidžiasi dešimtys šeimų. Paskui vėl praeina daugel ramių metų, per kuriuos niekam tarsi ir į galvą neateina trauktis iš miško, bet vos tik vienai šeimai dėl kažkokios priežasties prisireikia, sekėjų iškart atsiranda. Išvykstantieji į kaimą yra tarsi paukščių būriai, kurie rudenį išskrenda į pietus: kai kurie į kelią leidžiasi iškart, kai atvėsta orai, o kiti – tik tada, kai žemę užkloja pirmas sniegas.

– Tie, kurie išvyksta dabar, sulaukė sniego, – pasakė dėdė Votelė. – Nieko jiems neprikiši, ir taip ilgam liko.

– O mes? – paklausiau aš.

– Mes – kaip varnos ir apuokai, – tarė dėdė šypsodamasis. – Mes liksime žiemoti. Bent jau aš ir tavo motina. Tu ir Salmė kol kas dar esat vaikai ir, žinoma, liksite kartu su motina, bet kai suaugsite, tada patys nuspręsit: išeiti ar pasilikti. O tada, jei išeisite jūs, ir bus viskas. Tada miške liks tik žvėrys ir gyvatės.

– Aš neisiu, – atsakiau užtikrintai.

- Kas žino, kas bus ateity, - pasakė dėdė Votelė. - Žinoma, patiktų man, jei gyvybė miške visiškai neišnyktų. Bet pats pagalvok, Lėmetai: koks tau čia vičvienam gyvenimas? Aš ir tavo motina kada nors numirsim - tada liksite tik tu ir Salmė. Argi ne baisiai vieniša?

- Dar yra Hijė ir Intsas, ir kitos angys, - pasakiau aš.

- Hijė, žinoma, - sutiko dėdė. - Ir angys iš čia niekur neis. Apskritai - pagyvensim, pamatysim. Tiktai niekad nepamanyk, kad aš ar tavo motina liepiam tau bet kokia kaina likt gyventi miške. Mes tavęs nesmerksim, jei nuspręsi kraustytis į kaimą. Gyvenimas jau toksai, kad visiems dalykams ateina galas. Kokiam nors medy pelėdos šimtus metų sukdamo lizdus, bet galų gale vienąsyk ir jis ištuštėja, paukščiai nebesugrižta. Taip paprasčiausiai yra. Bent jau gyvačių užkalbėjimai tau aiškūs, ir aš žinau, kad jie tavo burnoj tebegyvens ir tada, kai aš būsiu miręs. Tai svarbiausia. O ką gali žinoti - gal ir tau pasiseks juos kam nors perduoti.

Dėdės šnekos mane nuliūdino, mano ateitis rodėsi niūri ir tamsi. Kraustytis į kaimą atrodė nepralenkiamai nemalonu, bet kai pabandžiau įsivaizduoti save suaugusį vidur visapusiškai apleisto miško, gerklėje man sukilo gumulas. Dėdė atrodė tai supratęs - jis patapšnojo man per nugarą ir juokdamasis pasakė:

- Negalvoki dabar apie tokius tolimus dalykus! Dabar reikia žinoti tik tai, kad mes einam pas tave ir tavo mieloji motina, mano brangi sesuo, pavaišins mus tokia stirniena, kad liežuvis apsals. Šiandien mums viskas gerai ir rytoj taip pat, ir šitaip dar daug daug metų. Kas bus paskui - niekas nežino. Nemalonūs dalykai yra kaip lietus: kada nors nukrenta mums ant sprando, bet dėl to nėra prasmės jaudintis, kolei šviečia saulė. Ir išvis - ir nuo lietaus galima pasislėpt, ir daug dalykų, kurie iš tolo atrodo siaubingi, iš arti žiūrint anaipol nėra tokie baisūs. Eikim jau valgyt!

Tą mes ir padarėm. Motina džiaugėsi, kad dėdė dabar beveik kiekvieną dieną lankydavosi pas mus, kadangi dėdės pilvas visad būdavo tuščias ir motina galėdavo jam sumaitinti visus savo briedžio šonus ir stirnų kojas.

- Tu, Votele, šaunus vyras, - girdavo brolių. - Taip puikiai valgai! Jei tik Lėmetas būtų kaip tu! Aš jam vis siūlau to ir ano, bet maistą jis tik pakapsto.

- Mama, aš šiandien suvalgiau pusę briedžio šono! - priešgyniauvau.

- Nu tai kas ta pusė briedžio šono tokiam augančiam berniukui? - nusistebėjo motina. - Tik pusė briedžio šono! Suvalgyk visą! Kam tu juos taupai, aš juk dar turiu! Suvalgysi vieną, gausi kitą.

- Mama, neįmanoma suvalgyt viso briedžio!

- Kodėl gi neįmanoma, kai pilvas tuščias? Žiūrėk, kaip dėdė Votelė valgo!

- Mm! - sumykė dėdė. - Labai gerai. Dar vieną koją paimsiu.

- Imk, imk! Imk dvi! Ir tu, Lėmetai, irgi imk! Imk ir bent paragauk!

Atsidusau ir pasiėmiau keptą stirnos koją. Iš tiesų neturėjau didelio apetito, bet sėdėjimas namų virtuvėje ir stirnos kojų kramsnojimas palaikė įspūdį, lyg niekas miške nebūtų pakitę ir lyg rytais rasotoje žolėje nebūtų pilna išvykusiųjų pėdsakų.

Pertelio nemačiau keletą savaičių, nors jis buvo žadėjęs netrukus ateiti manęs aplankyti. Kantriai jo laukiau, tik nesupratau, kodėl draugas nesilaiko žodžio. Ką jam ten, kaime, veikti? Būtų natūralu, jei pirmai progai pasitaikius pabėgtų iš tokios bjaurios vietos vėl pakvėpuoti miško oru ir savo senam bičiuliui pasiskusti visomis kančiomis, kurios jį kaime

užklupusios. Juo dėtas tikrai būčiau seniai apie save pranešęs. Jis juk žinojo, kur mane rasti, lygiai kaip ir tai, kad aš negaliu ateit pas jį į svečius. Porą kartų juk netgi buvau nusigavęs į miško pakraštį ir nervingai žvilgčiojau kaimo pusėn, vildamasis ten kur nors pamatyti Pertelį, – bet jo nebuvo. Kitų kaimiečių tikrai mačiau – tarp jų ir man pažįstamą Magdaleną bei kelias sesers drauges, dar neseniai pasitraukusias iš miško. Jos jau vilkėjo kaimiečių rūbais, o vieną jų sykį pamačiau su grėbliu. Bet tai man nesukėlė pavydo – tik pasirodė keista ir šlykštu. Įsivaizdavau, kaip mano sesuo Salmė vaikštinėja su grėbliu ant peties, ir tai man sukėlė kur kas aštresnę neapykantą nei suvokus, kad ji bučiuojasi su lokiu.

Tuo metu mano vienintelis žaidimų draugas buvo Intsas, kadangi Hijė taip paprastai nebeištrūkdavo iš namų. Žmonių pasitraukimas iš miško taip paveikė Tambetą, kad jis su šeima užsidarė lūšnelėj, tarsi baimintųsi, kad keliaujančius į kaimą ištiko kokia nors pavojinga liga, kuri gali apkrėsti ir jo artimuosius. Hijė turėjo sėdėti namuose, visi klaidžiojimai baigėsi. Porą kart mačiau ją liūdnai žvelgiančią pro langą, pamojavau jai ir ji atmojavo man – atsargiai, kad niekas kambaryje nepastebėtų.

Pats Tambetas kartais vis dėlto išeidavo iš namų ir gaudydavo be šeiminkų likusius vilkus, kurių laisvas bastymasis žeidė jo senovinius idealus. Šitaip vilkų prieaugis dar padidėjo, bet Hijė ir gyvačių užkalbėjimai greit išmokė naujus vilkus, kad dieną reikia miegoti, o ne būti. Kartą pamatė Tambetas ir mane, kadangi nesugebėjau laiku pasišalinti jam iš kelio, įsispitrijo ir sušuko:

– Ko tu čia dar lauki? Nešdinkis į kaimą kaip kiti išdavikai!

Nieko jam neatsakiau, tik sprukau pomiškin.

Šiaip ar taip, man buvo liūdna, kad Hijė nebeišeidavo žaisti į lauką. Pertelis išsikraustęs, Hijė įgrūsta kambarin – jaučiausi tikrai vienišas. Liko tik Intsas, kuris bandė mane guosti visus, besikraustančius į kaimą, pravardžiuodamas kvailiais ir šaipydamasis iš jų, – bet tai nepakėlė man nuotaikos. Angys vis dėlto nepajėgė iki galo suprasti žmonių, nors mes ir kalbėjomės viena kalba. Į žmones jie žvelgė kaip į jaunesnius brolius, vyresnio brolio maloningai išmokytus slaptakalbės ir dabar glūpai švaistančius brangias dovanas, ir savanoriškai nusprendžiančius tapti į ežius ar vabalus panašiais sutvėrimais. Gyvatės buvo išdidūs gyvūnai ir nepakentė bukumo, ir joms nebuvo nė truputėlio gaila iš miško besitraukiančių žmonių. Tikriausiai žmonių padermę jos mintyse jau buvo nurašiusios nelyg upėn įkritusį kąsnį, kurį tėkmė greitai neša tolyn ir kurio nebesučiupsi. Dingo – tai dingo! Gyvatėms nereikėjo žmonių: jos buvo įsitikinusios, kad ir be jų išsivers.

Suvokiau tai ir nepriekaištavau Intsui dėl to, kad jis tulžingai tyčiodavosi iš besikraustančiųjų į kaimą, bet neįstengdavau drauge su juo kikenti. Negalėdavau juoktis iš Pertelio, nes prisimindavau, koks liūdnas jis buvo ir kaip iš tiesų nenorėjo išvykti. Vienintelis dalykas, kurio nesupratau, – kad jis vis dar nebuvo atėjęs manęs aplankyti. Vis dažniau eidavau tykoti miško pakraštį, galiausiai ėmiau leisti ten ištisas dienas, nusprendęs laukti tol, kol pamatysiu Pertelį. Jei jie ten, kaime, jo neužmušė, turės gi pagaliau pasirodyti! Intsas buvo drauge su manim; jį tik-rai ne itin domino Pertelis, bet buvo labai gražūs šilti rudeniški orai ir miško pakraštyje, įsauly, jam buvo gera susirangyti ir šitaip snūduriuoti.

Pagaliau vieną rytą mano laukimas davė vaisių. Pamačiau Pertelį. Staiga išlindo iš už

vieno namo kampo, rankoj pjautuvas, norėjo kaži kur eiti, bet aš sušnypščiau jam vieną ilgą ir skardų gyvačių užkalbėjimą – beveik visai negirdimą, bet visgi pasiekiantį tą ausį, kuriai yra skirtas. Pertelis krūptelėjo, apsisuko ir pamatė mane.

Baisiausia buvo tai, kad jis sudvejojo. Neatšnypštė, neatbėgo visu greičiu pas mane ir jokiu kitu būdu neparodė to didelio ir neapsimestinio džiaugsmo, kurį aš iškart pajutau pamatęs jį žengiant iš už namo kampo. Jis stovėjo ir svarstė. Galiausiai vis dėlto leidosi eiti mano pusėn, ranką su pjautuvu užsibrukęs už nugaros ir jėga išspaudęs šypsena.

– Labas! – pasakė. – Ak, čia tu.

– Atėjau pasižiūrėti, kaip tau sekasi plavinėti kaime, – atsakiau pašaipiai.

Pertelio elgesys ir povyza dvelkė kažkuo, kas kėlė man pasipiktinimą. Įsivaizdavau, kaip mes vienas su kitu glėbesčiuosimės ir paskui ilgai plepėsime apie viską, kas per tą laiką mums bus atsitikę. Bet dabar tik stovėjau ir nedraugiškai varsčiau Pertelį žvilgsniu, kol šis prisiversdamas man šypsojosi. Tikriausiai gėdijosi savo kaimietiškę drabužių ir už nugaros slepiamo pjautuvo. Bet aš neketinau jo gailėtis.

– Ką ten turi už nugaros? – paklausiau aš. – Kokią medžio šaknį, ar kaip?

– Pjautuvas čia, – atsakė Pertelis susinepatoginęs. – Buvau kaip tik išsirengęs į laukus. Todėl negalėjau ateiti tavęs aplankyti – darbo tiek daug. Dabar javapjūtės metas.

– Kam jūs tą šlamštą pjaunat? – kibau toliau.

Buvau persiutęs ir baisiai nelaimingas, kad taip prastai pasisuko lauktas susitikimas su draugu. Pajutau, kad man teks rinktis: pratrūkti verksti arba išsiliesti įžeidžiant Pertelį, ir pasirinkau antrąjį kelią.

– Iš javų daroma duona, – sumurmėjo Pertelis. Spoksojo į žemę vengdamas mano žvilgsnio.

– Tos pamazgos! – purkštelėjau aš. – Jūs nieko kito valgomo neturite?

– Duona, tiesą sakant, labai naudinga, – pasakė Pertelis.

Jis išties atrodė kenčiantis, tikriausiai būtų norėjęs staigiai sprukti nuo manęs į javų laukus, kad ten kartu su kitais kaimiečiais savo nauju žaisliuku pjautų šiaudus. Bet jam nepavyko nuo manęs, seno savo draugo, pabėgti. Taigi stovėjo šičia ir mandagiai teiravosi apie motinos ir Salmės sveikatą. Niekad anksčiau Pertelio nedomindavo mano motinos ir sesers sveikata – ir aš jam tai negailestingai išrėžiau.

– Tu kaime labai greitai keistas pasidarei, – pasakiau. – Kas tau nutiko? Pameni, kaip man tą vakarą sakei, kad nenori eiti iš miško? O dabar kalbi, kad negalėjai ateiti manęs aplankyti, kadangi čia tau kažkokia javapjūtė. Ką tai turi su tavimi bendro? Tu juk iš miško! Tu juk moki gyvačių užkalbėjimų!

– Tu ničnieko nesupranti! – staiga atkirto Pertelis labai piktai. – Ko tu širsti ant manęs! Nenorėjau kraustytis iš miško, taip, nes nežinojau, kaip čia, kaime, gyvenama, – bet dabar žinau. Anokia čia bėda. Čia, tiesą sakant, labai puiku. Tiek daug žmonių ir kitų berniukų bei mergaičių. Mes kartu žaidžiam ir mums linksma. O javapjūtė irgi smagu – aš jau gana gerai moku pjauti pjautuvu. Paskui mane dar išmokys, kaip kulti javus ir kaip mal-ti. Čia labai įdomu ir man išvis neprireikia jokių gyvačių užkalbėjimų, tai jokio skirtumo, moku juos ar ne.

– Nu, tikrai įdomi naujiena! – dabar purkštelėjo Intsas, kuris iki šiol gulėjo ramiai susirangęs. – Tik vabalai gyvena be gyvačių užkalbėjimų, – bet koks gi tai gyvenimas?

Pertelis krūptelėjo pamatęs Intsą ir akimirką vėpsojo į jį kažkoks nusigandęs.

- Nori užmušt jį basliu? - paklausiau. - Ar tie linksmi berniukai ir mergaitės tave jau išmokė, kad visas angis reikia uždaužyti?

- Ne, - sumurmėjo Pertelis, bet tada įžūliai pridūrė: - Bet, tarp kitko, kaime tikrai nemyli gyvačių. Jos yra Dievo priešai.

- O kas tas dievas? - paklausiau.

- Pati galingiausia fėja, - atsakė Pertelis. - Jis mus sukūrė. Jis apskritai visus pasaulio dalykus sukūrė ir gali dar sukurt. Jis apskritai viską gali. Tiems, kas jį garbina, jis padeda ir pildo jų pageidavimus. Bet tie, kas yra jo priešai, gaus galą.

- Kas tau šito pripasakojo? - pasiteiravau. - Tai juk visiškai tos pačios nesąmonės, kokiom Julgas miške užsiima.

- Tai man papasakojo kaimo seniūnas Johannesas, - pasakė Pertelis. - Be to, mano vardas nebe Pertelis. Mane pakrikštijo ir dabar aš esu Petras. Dievas nepakenčia tų, kurie vardu Pertelis. Bet Petrus jis myli, ir jei aš jo ko nors prašau, tai jis man ir duoda.

- Tai juk kvailystė! - užginčijau aš. - Kaip tu gali tikėt tokiu dalyku? Nėra jokių fėjų!

- Fėjų galbūt ir nėra, bet Dievas yra, - pareiškė Pertelis. - Kaimo seniūnas Johannesas man ilgai apie jį pasakojo. Buvo labai įdomu. Jį užkėlė ant kryžiaus ir tada jis prisikėlė iš numirusių.

- Iš numirusių negalima prisikelti, - pasakė Intsas. - To niekad nėra buvę.

- Bet kaimo seniūnas Johannesas sakė, kad buvo! - tvirtino Pertelis-Petras. Nužvelgė Intsą su visiškai aiškiu priešiškuumu. - Visas pasaulis tiki, kad jis prisikėlė iš numirusių, juk negali gi visi žmonės būti kvaili.

- Visos pasaulio angys žino, kad mirus negalima prisikelti! - pasakiau aš. - Ir aš jomis tikiu!

- Angys nesiskaito! - Pertelis užsispyręs pasižiūrėjo į mane. - Manai, kad protingas tik tu ir tavo gyvatės. Bet Johannesas man papasakojo tokių dalykų... Tu gyvenęs tik miške, o jis buvęs už jūrų marių, visiškai svetimuose kraštuose. Ten gyvena nepaprastai daug žmonių ir visi jie tiki Dievą, ir žino, kad jis prisikėlė iš numirusių. Ir visi pjauna javus ir valgo duoną, ir niekas iš jų negyvena miške ir nesikalba su gyvatėmis. Gal čia tu nupušęs? Johannesas sakė, kad kitur pasauly tuos, kurie gyvena miške ir kalbasi su gyvūnais, laiko stačiai kvailiais.

- Tu juk pats gyvenai miške! - pasakiau aš.

- Nebegyvenu! Matai, visi išėjo iš miško. Visi!

- Eik tu subinėn! - pasiunčiau bejėgiškai pykdamas.

Nemokėjau su Perteliu pyktis, nenorėjau pyktis - norėjau, kad viskas būtų kaip anksčiau ir Pertelis vėl būtų Pertelis, o ne Petras. Tačiau jis nebebuvo Pertelis - jis stovėjo ten, apsirengęs kaimiečių drabužiais ir su pjautuvu rankoje, rimtu veidu man pasakojo apie dievą ir javapjūtę, o jam už nugaros iš manęs šaipėsi visas pasaulis ir nesuskaičiuojama daugybė žmonių, kurie negyveno miške ir godžiai šlamštė duoną. O aš teturėjau gyvačių užkalbėjimus. Atsukau Petruį nugarą ir nubėgau tarp medžių.

Vis ėjau tolyn, niekur nestabtelėdamas, - tik žingsniavau mišku, braudamasis per šakas ir išsėdamas per krūmokšnius. Praėjau Pirės ir Riakos urvą ir pamačiau, kaip utėlė viltingai pašoka ant kojų - ji, žinoma, ilgėjosi Hijės, bet mergaitė turėjo sėdėti namie ir negalėjo

lankyti draugų. Pirė ir Riaka irgi žiūrėjo iš urvo, bet nėjau pas juos – pas paskutines žmogbeždžiones, kurios gyveno savo keistoj praeity nuogais užpakaliais ir vis dar nebuvo išmokusios vilkėti gyvūnų kailiais. Aš juk šalia kaimiečių drabužiais vilkinčio Pertelio buvau tokia pat žmogbeždžionė! Nuskuodžiau tolyn, piktas ant viso šio pasaulio.

Šitaip vaikštinėjau visą dieną – per visą mišką, atsidurdamas vietose, kur niekad anksčiau nebuvau buvęs. Pamačiau daug gyvūnų: briedžių, stirnų ir elnių, kurie mane išvydę sustodavo ir žiūrėdavo didelėmis mėšiomis akimis; lokių, kurie nerangiai bandė sveikintis, vienišų benamių vilkų. Žmonių nesutikau. Pagaliau pavakariais, kai jau buvau mirtinai pavargęs, miškas ėmė retėti. Ėjau vis tolyn, kol pasiekiau miško pakraštį. Tolumoje buvo matyti nepažįstamas kaimas. Pamačiau ir žmonių: jie buvo susirinkę į didelę plokščią aikštę, ten degino laužą ir suposi. Spygavo ir juokėsi. Jų buvo daug.

Miškas iš visų pusių buvo apsuptas žmonių ir jų kaimų.

– Nu, tai kas dabar? – paklausė kažkas, ir aš tik dabar pamačiau, kad Intsas visą kelią šliaužė kartu su manim. Jis nė kiek nesijautė pavargęs, vėl susirangė ir draugiškai pažvelgė į mane. – Tegų jų būna daug, tegų gyvena kekėmis, viens kitam ant sprando. Taip gyvena ir skruzdės – todėl, kad jos tik šapeliai. Grumsteliai mažytėmis kojaitėmis, į kuriuos nereikia ir dėmesio kreipti. Jos turi laikytis kartu, kad išvis išgyventų. Jos neturi kitos galimybės – juk nemoka gyvačių užkalbėjimų. Nesuk galvos dėl jų!

Buvau pernelyg pavargęs, kad ką nors atsakyčiau. Atsiguliau į samanas ir užsimerkiau.

– Aš šiandien nebepajėgiu pareit namo, – pasakiau aš. – Čia pat ir miegosiu.

– Tu čia sušalsi, – pasakė Intsas. – Jau ruduo. Bet netoli nuo čia yra tokia angių ola. Jų, tiesą sakant, visur yra: mūsų padermė įsiraususi po visu mišku. Eikim tenai, ten bus šilta. Ten tau bus gera miegoti.

– Ačiū, Intsai, – padėkojau.

Intsas nušliaužė priekyje, o aš pabandžiau savo skaudančiomis kojomis klibinkščiuoti jam iš paskos. Greičiausiai Intsas taip žvaliai ir laikėsi dėl to, kad neturėjo kojų, kurios galėjo pavargti. Nulydėjo mane prie vieno nuvirtusio medžio, po kuriuo vedė siauras įėjimas, kaip ir į visus gyvačių urvus.

Įsirabždinau vidun. Žemiau oloje buvo ir kitų angių, kurios smalsiai mane nužiūrino. Kadangi buvau taip toli nuo namų, tarp jų nebuvo nė vienos man pažįstamos gyvatės. Pasisveikinau jas šnypštu ir atsiguliau kampe. Angys draugiškai padarė man vietos.

Užmigau jausdamasis labiau gyvatė nei žmogus, ir šis jausmas mane šiek tiek guodė.

Su Perteliu artimiausiu metu nebesusitikau. Daugiau nebeidavau tykoti ir laukti miško pakrašty; maža to, jei Pertelis miške būtų priėjęs prie manęs, greičiausiai būčiau šokęs į pomiškį, kaip darydavau pamatęs žynį arba Tambetą. Nenorėjau sutikti Pertelio, nes jis buvo nebe Pertelis, o Petras, ir ničnieko negali būti baisiau už tau seniai pažįstamo ir brangaus žmogaus virsmą kažkuo svetimu ir nesuprantamu.

Dažnai matydavau, kaip maitinasi Intsas, vienu kartu nugurkdamas visą varlę arba pelę. Gyvūnėlis lėtai pradingdavo gerklėje, galop jo kūno linkiai po Intso oda tebesimatydavo, nors jis jau būdavo visiškai apgaubtas angies. Anas būdavo patekęs į angies vidų taip, kaip kad mano pažįstamą Pertelį buvo nurijęs kažkoks kaimietukas vardu Petras. Iš to Petro tebeprasišvietė Pertelio nosis ir ausys, bet virškinimas jau buvo prasidėjęs ir netrukus turėjo pranykti paskutiniai pėdsakai. Tikriausiai būčiau buvęs daug laimingesnis, jei Pertelis būtų miręs, – tada būčiau galėjęs ramiai jo gedėti. Bet dabar žinojau, kad kažkokiu iškreiptu, išniekintu pavidalu jis kažį kur vis dėlto sukiojasi, – jis tikrai yra, bet ne man. Jausmas buvo toks, tarsi kas būtų paėmęs tavo senas geras kelnes ir į jas prišikęs, – kelnės tikrai tebėra, bet jų nebeįmanoma nešioti, jos pilnos svetimos šlykščios smarvės.

Pertelis, žinoma, neatėjo pas mane miškan, taigi man nereikėjo nuo jo sprukti į krūmus. Be abejo, jis jautėsi maždaug taip pat kaip ir aš. Atsidūrė naujame pasaulyje ir dabar godžiai mokėsi jo taisyklių – maždaug taip, kaip kadaise aš nepailsdamas lanksčiau liežuvį, kad išmokčiau visus gyvačių užkalbėjimus ir taip visą mišką priversčiau su manimi kalbėtis. Pertelis irgi norėjo kaip įmanoma greičiau ištirpti savo naujame gyvenime, o aš neabejotinai priklausiau senajam. Mane matyti jam buvo gėda. Galbūt kuria nors prasme jautėsi išdavikas, apleidęs draugus, bet visų pirma gėdijosi manęs. Jis neturėjo apie ką su manim kalbėti, o štai kaime buvo daug berniukų ir mergaičių, kurie gyveno panašų gyvenimą, valgydavo tą patį maistą, dirbdavo tuos pačius darbus. Jie nesišaipydavo iš jo duonos valgymo; jų nuomone, laikyti pjautuvą rankose nebuvo nė kiek keista. Buvo visiškai suprantama, kad Pertelis mane iškeitė į juos, – taip buvo paprasčiau.

Ar būčiau elgęsis kitaip, jei mano motina ir dėdė būtų išsikraustę į kaimą, o Pertelis vietoj manęs būtų likęs miške? Negaliu pasakyti. Tikrai norėčiau pasigirti: nebūčiau išdavęs miško, būčiau likęs patikimu angių draugu ir kiekvieną dieną ėjęs aplankyti Pertelio. Nebūčiau užmiršęs gyvačių užkalbėjimų, kaip padarė Pertelis, nes kai kitąsyk jį sutikau – iki to praėjo tikrai daugelis metų, – jis nebesugebėjo išspausti nė vieno šnypšto. Visi gyvačių užkalbėjimai buvo tartum iššluoti jam iš atminties, o ir prisiminęs jis nebebūtų sugebėjęs jų pašnypšti, nes bevalgydamas duoną pametė pusę dantų, o liežuvis ištinu nuo rūgščios giros, kurią kaimiečiai vietoj gryno vandens sriaubdavo. Lengva man dabar sakyti: nebūčiau virtęs šitokiu stuobriu, – bet bijau, kad klystu. Tikriausiai kaimas ir mane būtų

įsiurbęs, nurijęs kaip milžiniška gyvatė – keistas ir priešiškas nusiteikęs Šiaurės Slibinas – ir lėtai suvirškinęs. Ir aš būčiau jam pasidavęs, nes manasis Šiaurės Slibinas, kuris būtų galėjęs mane apginti, buvo dingęs ir niekas nežinojo, kur jisai miega.

Taigi nustojau galvoti apie Pertelį ir susitaikiau su tuo, kad kažkur kaime dabar gyvena kaimietukas vardu Petras, kuris pjautuvu pjauna rugius, drauge su kitais kaimo vaikais eina suptis ir su kuriuo neturiu jokių reikalų. Tad žaisdavau su Intsu, taip pat kartais nueidavau aplankyti Hijės, kuriai vis dar tebebuvo uždrausta eiti toli nuo namų, bet, Tambetui ir Malei kur nors išėjus, vis dėlto galėdavome persimest pora žodžių. Dédé Votelė irgi dažnai pasiimdavo mane į savo žygius ir mes lankydavome tuos vienišus senius, kurie tebebuvo likę miške, bet per tą rudenį jie visi kaip susitarę numirė ir miškas dar labiau ištuštėjo. Žynys Julgas liepsnose degindavo jų lavonus, bet mes su dēde Votele laidotuvėse nedalyvaudavome, nes po šventojo ežero istorijos niekas iš mūsų šeimos nebebendravo su žyniu. Taigi jis burdavo ir prie laužų kerėdavo vienas, už vienintelį gedėtoją būdavo niūriai tylintis Tambetas, kuris, žinoma, nepraleisdavo nė vieno apeigų, bent kiek dvelkiančių senoviniu gyvenimu.

Tai buvo niūrus ruduo, galbūt pats niūriausias mano gyvenime, nes, nors vėliau išgyvenau ir baisesnių įvykių, anuomet širdies man dar nebuvo apaugusi ta stora žievė, kuri vėliau visas nelaimes padarė pakenčiamesnes. Gyvačių kalba pasakius: dar nebuvo pakeitęs odos, o tai vėliau per gyvenimą padariau kelis kartus, įgydavau vis šiurkštesnį apvalkalą, kol retas kuris jausmas beįstengė pro jį prasiveržti. Dabar tikriausiai niekas nebeįstengtų. Vilkiu akmeniniu apvalkalu.

Kadangi miškas atrodė beveik išmiręs, daug laiko leisdavau namuose. Ten niekas nebuvo pasikeitę. Motina visą dieną triūsdavo priešais židinį ir kepdavo galybes briedienos bei stirnienos. Ji buvo geros nuotaikos, nes jai patikdavo, kai vaikai visą dieną sėdėdavo namuose ir valgydavo mėsą, užuot nuotykiavę po mišką ir tik vakare pasirodydavę už stalo. Aš valgiau tiek daug, lyg būčiau niekad nevalgęs, ir nutukau, o tai motiną labai džiugino. Dar daugiau laimės jai buvo, kai sykį ir Salmę pasisekė gražiai nupenėti iki rubuilės, – tai patvirtino, kad jos gaminimo menas nesumenko ir keptos briedžio kulšys nenuėjo veltui.

Salmė tą rudenį irgi dažnai būdavo namuose. Anksčiau vakarais kažkur pradingdavo ir tepareidavo vidurnaktį – pati teigdavo, kad eina pažiūrėti saulėlydžio. Tai buvo akivaizdus melas, nes tuo metų laiku saulė leisdavosi jau anksčiau; verčiau galėjai sakyti, kad Salmė eina pasigrožėti mėnulio patekėjimu. Bet štai staiga nebeišeidavo, graudžiai sėdėdavo už stalo, ir aš iškart sumojau, koks reikalas: lokiai užmigo žiemos miegu.

Tiesą sakant, mes irgi įpratome žiemą nusenūsti. Dažniausiai vėlyvą rudenį trobelėn būdavo pritįsiama daug mėsos, o mišką užklojus sniegui likta viduje, snausta ir keltasi tiktai kartą per dieną pavalgyti. Taip darė visos protingesnės miško būtybės: gyvatės, žmonės ir lokiai, taip pat ir kai kurie mažesni gyvūnai. Žiemą nebuvo prasmės šlaistytis aplink ir klampoti po sniegą – buvo protingiau tausoti jėgas ir prieblandos dienas išnaudoti deramam poilsiui. Vilkus paleisdavo miškan, kad patys susiieškotų sau maisto, ir jie iš visos širdies mėgaudavosi žiemine laisve – pjaudavo stirnas, briedžius ir kaimiečius, kurie dėl perimtų svetimų šalių papročių žiemą ne miegodavo, o tebesišlaistydavo aplink. O kadangi nesuprato gyvačių užkalbėjimų, mūsų vilkams buvo lengvas grobis.

Ruošėmės ir šiais metais peržiemoti įprastai, bet vieną vakarą pas mus įšliaužė Intsas ir pasakė:

- Tėvas prašė paklausti, ar jūs šiemet nenorėtumėte kartu su mumis miegoti žiemos miegu. Jis labai apsidžiaugtų, jei ateitumėte.

Pasiūlymas buvo netikėtas, nes gyvatės visad žiemodavo atskirai, dideliuose požeminiuose urvuose, ir man dar niekad neteko girdėti, kad koks nors žmogus kartu su jomis būtų praleidęs žiemą. Bet tikriausiai žmonių miške buvo likę tiek mažai, kad angys laikė įmanomu dalyku juos priimti pas save. Juolab kad, be mūsų šeimos, niekas kitas kaip ir nebūtų atėję. Julgas ir Tambetas niekad nebūtų kraustęsi pas gyvates, nes tengi negerbiamos jų svarbiosios fėjos, o angys irgi nebūtų pakentusios kerėjimų arba burtažodžių, arba dar kitokio šurmulio, kurį Julgui neabejotinai būtų reikėję kelti.

Dėdė Votelė tą vakarą irgi buvo pas mus ir prisiėmė atsakyti.

- Mielai ateisime, - pasakė. - Tai mums didelė garbė.

Po kelių dienų nusikraustėme pas angis. Iš dangaus krito pirmosios snaigės ir buvo išties pats metas įsikurti žieminiame būste. Motina norėjo kartu atsitempti galybę briedienos, bet mūsų vedliu atsiųsta angis pasakė, kad to neprireiks.

- Mes ten turim valgyt tiek ir tiek, - paaiškino. - Pasilaikykite mėsą pavasariui, nėr prasmės tų gabalų tampytis.

Jaudinausi. Nors dažnai lankydavausi pas angis, man dar niekad nebuvo tekę matyti urvų, kuriuose jos žiemą miega. Taip pat buvo puiku praleisti visą žiemą kartu su Intsu, snausti šalia jo ir kartkartėmis prabudus vienas kitam pakuždomis pasakoti sapnus, kol nuovargis vėl atims jėgas ir iš naujo parvers į sapną. Tik Hijės man buvo gaila - ji juk turėjo pasilikti virš žemės ir visą žiemą taikstyti su tėvo ir motinos draugija. Bet čia niekaip nesugebėjau padėti - juk negalėjau pasiimti Hijės pas angis.

Klampojuje per mišką dviem stambioms gyvatėms įkan-din - motina, Salmė, dėdė Votelė ir aš, - o paskui kurį laiką leidomės palengva nuožulnėjančiu tuneliu, kolei pasiekėme didelę ir šiltą salę, kur buvo visiškai tamsu. Bet tai buvo maloni tamsa - švelni ir globianti. Akys stebėtinais greitai priprato ir netrukus išvydau daugybę gyvačių, kurios jau buvo smagiai susirangiusios, o salės viduryje stūksojo milžiniškas baltas akmuo.

Tikriausiai būtent dėl šio akmens aš taip gerai ir mačiau tamsoje. Akmuo pats tiesiogiai neskleidė šviesos, bet buvo toks šviesus, kad prieblandoje pasidarė kone permatomas.

- Koks čia akmuo? - paklausiau Intso, kuris atšliaužė priešais mane ir vingiuodamas uodega pasisveikino.

- Tai mūsų maistakmenis, - atsakė Intsas. - Mes jį žiemą laižom ir pasisotinam. Šitas akmuo iš gilios senovės ir niekad nemažėja. Paragauk, perbrauk sykį liežuviu, labai geras!

Žengiau prie akmens ir lyžtelėjau. Akmuo buvo saldus kaip medus ir aš vis lyžčiojau, kol pajutau, kad siaubingai prisikimšau. Lyg būčiau suvalgęs visą briedį.

- Dabar kelias dienas nenorėsi valgyt, - pasakė Intsas. - Šitaip mes čia žiemą ir gyvenam. Laižome akmenį, tada porą dienų snūstelim, tada vėl laižom. Čia tylu ir šilta, ir greit ateina miegas.

Įsitaisėme ir, turiu pripažinti, tereikėjo tik prigulti ir mane apėmė nuostabiai malonus nuovargis, pasiražiau kaip lapė ir iškart užmigau.

Iš tos žiemos man likę tik patys gražiausi prisiminimai. Sapnai plaukiojo aplink mane ir

nepalikdavo manęs net tada, kai pusiau nesąmoningai nusverdėdavau prie baltojo akmens, kad pasistip-rinčiau, užsimerkęs ir nuo malonaus miego silpnu kūnu. Jaukioje tamsoje per miegus tyliai šnopavo šimtai gyvačių, kažkur vidur jų buvo ir mano motina, sesuo ir dėdė, viskas buvo ramu, viskas buvo gerai, į kaimą išsikraustęs Pertelis ir kiti žmonės atrodė tesą kažkokie šešėliai, kurie pasimiršdavo iškart, vos tik minčiai atsitiktinai iki jų nuklydus, ir aš galvojau tik apie tai, kaip gera miegoti.

Maudžiausi miege, jo bangos ritosi per mane, galėjau tiesiog paliesti miegą ir jaučiau, kad jis švelnus kaip samanos ir byra pro pirštus tartum smėlis. Miegas buvo visur aplink mane, užpildė visus įdubimus ir skylės, jis tuo pat metu buvo šiltas ir gaivinantis, dryko aplink mane tarsi globiantis ir vėsinantis vėjo dvelksmas. Niekados anksčiau man neteko taip gerai miegoti kaip tą žiemą angių urve, ir niekados vėliau miegodamas nejaučiau šitokio malonumo, nors dažnai žiemodavau drauge su gyvatėmis. Tada tai tebūdavo sykį patirto malonumo kartotė, o tą žiemą būti visiškai panirusiam į miegą buvo nauja ir dėl to ypač žavinga.

Praradau laiko nuovoką ir nežinojau, ilgai jau ar trumpai miegu, bet vieną akimirką pabudau. Iš pradžių pamaniau, kad tiesiog išalkau, ir keturpėsčias nuropojau prie akmens, palaižiau ir norėjau vėl nusivilkti miegoti. Bet netikėtai nebesijaučiau mieguistas. Saldus jausmas buvo dingęs, nebegrimzdau stačia galva į sapnus kaip ežeran sviestas akmuo. Man ėmė niežėti koja, paskui ausis, o galiausiai pajutau, kad nebegaliu išgulėti nė akimirkos, ir mikliai atsikėliau.

Angys aplink mane miegojo susivijusios viena su kita, o kiek tolėliau mačiau motiną ir Salmę, irgi miegančias. Bet dėdė Votelė buvo nubudęs. Atsisėdo, pasiglostė per žiemą pailgėjusią barzdą ir mirkstelėjo man.

- Labas rytas! - pasakė. - Metas keltis.

- Ar jau pavasaris? - netikėdamas paklausiau. Man pasirodė, lyg čia, urvan, būtume atvykę tik vakar.

- Kas čia, tamsoj, tą supras? - atsakė dėdė. - Bet einam ir pažiūrėsime. Manau, kad ten, lauke, gražus oras.

- Bet kiti dar miega, - pasakiau.

- Tegu miega, - tarė dėdė. - Mes būsim pirmieji pamatę naują pavasarį.

Išropojome iš urvo ir pačią pirmą akimirką mus apakino ryški šviesa. Pro medžių viršūnes mums mirgėjo saulė, kurios taip ilgai nebuvo matę. Kurį laiką pabuvome užsimerkę ir tik po kiek laiko įsidrąsinome dirstelėti pro blakstienas.

Pavasaris tikrai atėjo. Šen ten dar tikrai tebebuvo sniego, bet sykiu miške jau buvo matyti ir pirmųjų gėlių, oras kvėpėjo neseniai iškritusiu lietumi. Trūktelėjome šviežio oro ir pasitrynėme veidą paskutiniu sniegu - ilgai miegojus po žeme tai buvo taip gera. Ir paskutinis nuovargis dingo iš kūno, ir man pasirodė, kad keletą metų nebenorėsiu miegoti, - po ilgo laiko urvuose taip pažvalėjau nuo plaučius pasiekusio gaivaus pavasarinio oro.

- Eime, pasivaikščiosim truputį! - pasakė dėdė. - Kojos visai apmirė šitaip ilgai gulint.

Buvo labai malonu po kelių gyvačių urve praleistų žiemos mėnesių vėl išvysti mišką. Šen ten keletas medžių po sniego našta buvo perlūžę pusiau, o krūmuose galėjai užmatyti žiemą laisvai tralialiavusių vilkų vaišių likučius - galingų briedžių kaulų ir švelnių stirnų griautelių. Miškas buvo pažįstamas, bet sykiu ir truputį pasikeitęs, ir tas pokytis traukė

žvilgsnį ir kėlė susidomėjimą kaip kokia nauja mergaitės šukuosena. Miškas buvo lyg odą pakeitusi angis. Grūdinantis sniego sluoksnis suteikė jam jaunatviško švytėjimo, pirmasis pavasarinis lietus švariai išprausė.

- Eitūsi gal užkasti? - pasiūlė dėdė. - Visą žiemą laižėm cuk-rakmenį, dabar norėtus kuo nors kietesniu žandus prisikimšti. Kaip tau šilta briedžio kulšis? Aš tai tikrai neatsisakyčiau!

Iškart sutikau. Cukrakmenis, iki šiol taip puikiai užpildydavęs pilvą, staiga pasirodė salsvas ir man ėmė tekėti seilės, kai įsivaizdavau padoriai vytintą mėsos gabalą, tąsų ir skanų.

Nuėjome pas dėdę Votelę. Jis po trobele turėjo gilų rūšį, kur laikydavo maisto atsargas, ir nuo rudens čia dar buvo likusi šauni krūva briedienos. Dėdė Votelė atidarė dangtį ir mes per skylę įšliaužėme vidun.

- Manau, kad čia pat ir valgysim, - pasakė dėdė. - Jei neprieštarautum, nesivarginsiu padengt stalo. Padarysim paprastai, vyriškai. Še, tu imk tą kaulą, aš imu šitą ir pirmyn.

Įsikandau kaulą ir su dideliu malonumu nuo jo plėšiau skanius mėsos gabalėlius, kurie man iš burnos išvalė paskutinius gyvačių cukrakmenio likučius, - ir šitaip man baigėsi žiema. Viskas vėl buvo kaip anksčiau: buvau budrus, valgiau mėsą, o priešaky manęs laukė visi ilgi metai, kuriuos galėjau naudoti kaip tinkamas. Tą akimirką buvau itin patenkintas savo gyvenimu, turėjau viską, ko reikėjo, - dėdę šalia, briedžio kulšį rankoj ir gyvačių užkalbėjimus burnoj, - ir jaučiausi stiprus ir žvitrus.

Tą pat akimirką dėdė užsikosėjo.

Rankose laikė pusiau apgraužtą kaulą, smarkiai mostelėjo juo ir išraudo, lyg jo veido oda būtų netikėtai sutrūkusi ir apnuoginusi gryną kruviną mėsą. Jis vis springo, kosulys perėjo į krankimą ir baisų švogždimą. Dėdė išmetė kaulą iš rankos ir bandė kumščiu padaužyti sau per nugarą.

Tik dabar susigriebiau, kad jam kažkas įstrigo gerklėj - greičiausiai itin smulkiai sukramtytas mėsos gabalėlis ar koks kauliukas. Puoliau į pagalbą, daugiau jam po mentėm, bet dėdė vis šiurpiau karkė, unkštelėjo ir galiausiai nukrito kniūbsčias, užvertęs akis ir prasižiojęs.

Nutilo. Mirė.

Aš to, žinoma, išsyk nesupratau - nė nenorėjau suprasti. Papurčiau dėdę, apverčiau ant nugaros, tvojau jam per pilvą, netgi įbrukau ranką jam tarp žandikaulių ir čiuopiau ten, tikėdamasis rasti gerklę užkimšusį gabaliuką ir ištraukti mėsą lauk. Išgelbėti dėdę, vėl jį pažadinti, padaryti ką nors tokio, kad jam iš veido dingtų ta baidi išraiška, kad jis pašoktų ant kojų, nusispjautų ir imtų toliau su manim šnekėtis, kaip darė anksčiau, kaip darydavo visados.

Bet, be ištinusio liežuvio, nieko dėdės burnoj neradau ir tada nusprendžiau jį iš rūšio išvilkti į gryną orą, kad ten, pavasariniame vėjyje, dėdė atsipeikėtų ir nenumirtų, nors iš tikrųjų jis jau buvo miręs. Keldamas dėdę siaurutėmis kopėčiomis, iš tiesų vilkau lavoną.

Dėdė buvo didelis ir sunkus, aš - liesutis ir silpnas. Buvo siaubingai sunku jį iškelti iš rūšio, bet vis tiek bandžiau, stengiausi kaip įmanydamas, įsikirščiaavęs šnopščiau ir neverkiau - gana keista, bet tikriausiai vis dar tebesitikėjau išgelbėti dėdę ir neturėjau laiko pulti neviltin. Turėjau išgabenti jį iš rūšio, nes ten, lauke, buvo gryno oro, ten buvo gyvatės, ten buvo mano motina, - kuris nors iš jų galų gale turėjo įstengti padėti mano

brangiam dėdei.

Prisispaudžiau iš apačios ir trūktelėjau viršun, man pavyko dėdę kilstelėti jau iki pusės kopėčių, ir sau po nosim sušnabždėjau: „Dar truputį!“, iš didelio įsitempimo iškištu liežuviu galiuku ir prakaituotais plaukais – prakaituotais ir nuo sunkaus darbo, ir iš didžiulės baimės, – prilipusiai ant kaktos. Palypėjau pro dėdę, apėmiau jį viena ranka, kita įsikibau rūsio dangčio krašto ir pabandžiau trūktelėti. Kitą akimirką kartu su dėdės lavonu įkritau atgal rūsin, dangtis užvirto ant angos, šviesa dingo ir aš, nutvilkytas kriokti verčiančio skausmo pliūpsnio, supratau susilaužęs ranką.

Skausmas buvo baisus; kurį laiką gulėjau aklojoj tamsoj ant žemės vien tik unksdamas ir verkdamas. Tada ėmiau rėkti: šaukiausi pagalbos ir klykiau iš visų jėgų taip ilgai, kol užlūžo balsas ir vos įstengiau švokšti, o adatos varstė sudraskytą gerklę. Tada vėl pravirkau ir supratau, kad niekas ir negali manęs išgirsti: juk mudu su dėde buvome pirmieji, kurie pabudo, o gyvatės tebemiega, taip pat motina ir Salmė, o kol jos atsikels ir ateis manęs ieškoti, praslinks dar daug laiko.

Nedrįsau pasijudinti, nes lūžusi ranka kone degė iš skausmo, ir galiausiai iš nuovargio ir nevilties užmigau. Kai pabudau, nebežinojau, naktis ar diena, nes rūsio tamsoje nebūčiau įmatęs nė kaip pirštą burnon įkišti, ir neturėjau nuovokos, kaip ilgai miegojau.

Ranką tebeskaudėjo, bet supratau, kad šitaip nejudant gulėti negalima, ir atsargiai atsiklaupiau, švelniai prilaikydamas sužeistąją ranką kita. Baisiai skaudėjo, bet nekreipiau į tai dėmesio, tik ėmiau keliais lėtai judėti į priekį, kol atsitrenkiau į sieną. Tada apsisukau, ėmiau kastis kiton pusėn ir pasiekiau kažkokią ant grindų gulinčią krūvą.

Pirmiausia pamaniau, kad radau dėdę, ir išsigandęs krūptelėjau, nes dabar jau buvau susitaikęs su tuo, kad mano dėdė miręs. Tamsioje patalpoje užkliūti už žmogaus lavono nebuvo maloniausia patirtis. Keista, kad dėdė, kurį taip labai mylėjau, dabar man kažkodėl ėmė kelti baimę; prisiminiau jo nuo dusulio ištinusį veidą, išverstas akis ir išžiotą burną, kurioje matėsi iššiepti dantys, ir tamsa smarkiai sutirštino mano prisiminimą. Man per nugarą nuėjo pagaugai įsivaizdavus, kad tas lavonas pražiotais žandikauliais guli kažkur čia pat ir galbūt kaip tik dabar patamsy stebeilija į mane savo stiklinėmis akimis. Keliamis prisilietus prie nepažįstamos krūvos, greit atšokau šalin ir unksčiau per ranką perėjus skausmo pliūpsniui.

Tada prisiminiau, kad kažkur ant rūsio grindų guli ir didelis keptas briedžio šonas. Susiėmiau ir galiausiai ištiesiau sveikąją ranką, kad įsitikinčiau, su kuo turiu reikalą. Baisiai bijojau: juk turėjau ištiesti ranką tamson ir mano pirštai labai paprastai visiškai atsitiktinai galėjo atsidurti mirusiam dėdei tarp dantų. Bet man pasisekė, kad tai tebuvo briedienos gabalas. Valgiau jį, mėsos buvo labai daug, žinojau, kad bent jau bado mirtis man artimiausiu metu negresia.

Kurį laiką nediršau pasitraukt nuo briedienos, nes ta mėsos kaugė, nors irgi negyva, kėlė šiojį tokį saugumą – ji buvo vaišinga ir draugiška, o miręs dėdė mano mintyse tuo tarpu mainėsi į vis baisesnį ir pavojingesnį padarą, kur nors tamsoje mirtinoj tyloj tykantį manęs. Be to, tuo pat metu mano mintyse tebebuvo vietos ir kitam dėdei – besišypsančiam ir maloniam dėdei Votelei, išmokusiam mane gyvačių užkalbėjimų, – ir tiek pat smarkiai, kiek bijojau to išsprogtakio lavono, ilgėjausi gyvo dėdės Votelės ir tyliai pravirkau, kai mano smegenis pasiekė suvokimas, kad dėdė mirė ir mes niekada nebesusitiksim. Šis

suvokimas užeidavo bangomis ir dilgė taip pat skausmingai, kaip lūžusią ranką graužiantis skausmas; jis ritosi per mane, nublokšdavo neviltin ir tada atsitraukdavo, kad po kiek laiko vėl mane pargriautų mintysna. Tupėjau prie briedienos, verkiau ir valgiau, gedėjau dėdės Votelės ir bijojau jo lavono.

Galiausiai vėl užmigau, o vos nubudęs dar pabandžiau truputėlį parėkauti, bet mano balsas tebebuvo užkimęs ir silpnas. Tada, kadangi tuo metu kiek mažiau skaudėjo ranką, sumaniau pabandyti savomis jėgomis išsiveržti iš rūšio. Tam, žinoma, reikėjo vėl pasijudinti ir rizikuoti parklupti ant lavono, bet akimirką padvejojęs vis dėlto išropojau. Man pasisekė ir kopėčias pasiekiau nesutikęs negyvo dėdės Votelės, o tada pavyko gana lengvai pakilti ant pirmųjų kopėčių skersinių. Bet pradėjęs užtrenktą dangtį galva ir sveika ranka stumti viršun, iškart supratau, kad neįmanoma. Dangtis buvo per sunkus, man būtų buvę sudėtinga ir dviem rankomis jį pakelti, bet viena vienintele ranka, be to, dar ir atsidūrus tokioje padėtyje, kur antroji ranka su kiekvienu judesiu kėlė tokias kančias, kad garsiai suunkšdavau, tai buvo neįveikiama užduotis. Leidausi kopėčiomis, bet tamsoje slystelėjau ant vieno skersinio, nusiritau žemėn, iš naujo susižalojau nukentėjusią ranką ir, užplūdus baisiam skausmui, netekau sąmonės.

Nežinau, laiko praėjo daug ar mažai, bet galiausiai atsipeikėjau. Buvau bejėgis ir toks silpnas, kad nesugebėjau nė atsiklausti. Lėtai nušliaužiau ton pusėn, kur maniau esant briedieną, bet, aišku, dabar vos neatsitrenkiau tiesiai į dėdę Votelę.

Buvau išties labai išvargintas to skausmo, plintančio man iš rankos, ir jei ir būčiau norėjęs atšokti, man paprasčiausiai nebūtų pakakę jėgų. Taigi apsiribojau tuo, kad tik nusukau veidą, kuris buvo atsidūręs priešais lavoną.

Dėdė Votelė nekvepėjo, iš jo sunkėsi kažkoks nemalonus dvokas, bet šiaip jis laikėsi tyliai ir romiai, kaip ir dera numirėliui. Staiga man nebebuvo jo baisu, drąsiai ištiesiau sveikąją ranką ir paliečiau šalimais gulintį kūną – pasirodo, atsitrenkiau dėdei į petį. Čia pat buvo jo ranka, kitapus rankos ir toliau turėjo būti veidas, bet jo paliesti netroškau. Palikau dėdę ilsėtis ramybėje ir nuropojau tolyn. Buvau alkanas ir man reikėjo briedienos, o ne numirėlio.

Kitomis dienomis beveik nesitraukiau nuo mėsos kaugės. Dėdė buvo pradėjęs smirdėti ir tas dvokas mane pykino. Nebebijojau dėdės lavono – jis man pasidarė šlykštus. Ten, kažkur tamsoje, jis gulėjo ir lėtai puvo, gadindamas orą, kuriuo aš, jo sūnėnas, turėjau kvėpuoti. Kadaisė jis mane išmokė gyvačių užkalbėjimų – dabar pamažu mane nuodijo.

Kiurksojau tamsoje, praradęs bet kokį supratimą apie laiko tėkmę, mieguistas ir kone paklaikęs iš skausmo, nevilties ir lavono smarvės, ir galvoje man sukosi keistos mintys ir regėjimai. Mano iškamuotos smegenys vieną pavasariškai gaivų nuogą mišką, kurį mačiau lipdamas iš gyvačių urvo į dienos šviesą, suliejo su supuvusiu dėde čia, kažkur kampe, ir man vaidenosi tie patys po sniegu nulūžę medžiai, belapės šakos kaip papuvę iškėtoti sąnariai, o iš šio miško sklido kvapą gniaužianti numirėlio smarvė.

Tada dėdė mano mintyse pavirto Šiaurės Slibinu, milžiniška sparnuota gyvate, bet ir ta dvokė ir puvo. Kone mačiau ją – ji gulėjo šalia manęs, ir kliedėdamas kilstelėjau ranką ir patapšnojau po tamsą, guosdamas nesantį Šiaurės Slibiną: „Nieko tokio, tu dar pasveiksi!“ Bet mano ranka nusileido kiaurai milžiniškos gyvatės žvynų, nes toji buvo supuvusi ir trapi, ir iš ten šnypštu išsiveržė smirdančio oro. Tą šnypštą palaikiau gyvačių užkalbėjimais ir

atsakiau į juos, vienišas šnypščiau dėdės Votelės rūsio tamsoje, o oras tik tankėjo ir sunkėjo. Kai kramčiau briedieną, atsidavė mirtimi ir ji, ir nebuvo įsitikinęs, ar tebevalgau briedį, ar visgi savo kritusį dėdę. Bet netgi ta kraupi abejonė nebegalėjo manęs įbauginti – toks silpnas ir nusigalavęs buvau, – ir mano sapnai tęsėsi vis ilgiau ir vis labiau mane kankino.

Galų gale būtent šnypštai mane ir išgelbėjo – tie patys gyvačių užkalbėjimai, kurių mane mokė tas mielas dėdė, dabar kaip gendantis lavonas gulys ant žemės, paspringęs briediena, kurią taip mėgo valgyti. Gulėjau vidur rūsio savo žudančių sapnų naguose, kalbėjausi, mano manymu, su mirusiu Šiaurės Slibinu ir kliedėjau, išsausėjusiom lūpom spausdamas įvairiausias gyvačių užkalbėjimus. Ir tie tylūs, vos girdimi gyvačių užkalbėjimai prasiskverbė per žemę, ten, kur nebūtų pasiekę nė patys garsiausi žmogaus liežuvio sukelti klyksmai.

Iš žiemos miego pabudusios angys mane išgirdo, ir gyvačių karalius, Intso tėvas, perkando rūsio dangtį. Jie išnešė mane laukan ir nugabeno namo pas motiną, kuriai teko mane ilgai gaivinti ir gydyti, kol vėl pajėgiau vaikščioti ir kalbėti.

Amžiams kreiva liko mano kairė ranka, kurią rūsyje susilaužiau dviejose vietose. Taip pat iš šnervių neišnyko lavono dvokas. Kartais tikrai pasirodo, kad jis išnykęs, daugel dienų jo neužuodžiu, bet tada vieną akimirką jis vėl trenkia man nosin, aitresnis nei bet kada anksčiau, ir suka širdį. Tai paskutinė dovana, kurią gavau iš savo brangaus dėdės, išmokusio mane gyvačių užkalbėjimų ir šalia manęs supuvusio.

Miškas pasikeitęs. Netgi medžiai nebe tokie kaip anksčiau – arba tai aš jau jų nebeatpažįstu, jie pasidarė man svetimi. Nekalbu apie tai, kad kamienai pastorėjo, lajos išsikerojo ir kad jų viršūnės vis aukščiau stiebiasi, – visa tai natūralu. Be paprasto ūgtelėjimo, yra dar kai kas: miškas apsileido. Jis auga kaip pakliūva, įsigauna ir ten, kur jo niekad nebuvo, voliojasi tau po kojomis. Miškas netvarkingas ir pasišiaušęs. Nebe namai, bet atskiras reiškiny; jis gyvena savo gyvenimą ir kvėpuoja paties nustatytu ritmu. Kone galėtumei pamanyti, kad būtent miškas kaltas dėl to, jog žmonės iš jo pasitraukė, nes elgiasi kaip nugalėtojas, kuris plečiasi buvusiems šeiminkams įkandin. Bet iš tikrųjų taip nėra: miškas paprasčiausiai sėlino kaip maitėda ir išsikėtojo tarsi perėti susiruošęs paukštis. Žmonės patys atlaisvino vietą ir, kaip paleido laisvėn savo vilkus, taip iš grandinių išlaisvino ir mišką – ir jis tuoj pat išplito kaip puvena. Eidamas prie šaltinio nuolat aptinku jį sau ant tako ir koja nubraukiu šalin, miškas įžeidžiai ošdamas sminga komon, kad kitą akimirksnį paršliaužtų atgal, iškėtotų šakas ir lapus, o senuosius žmonių takus nuklotų spygliais. Vieną dieną prie šaltinio nebeisiu ir tada galia visiškai pereis jam į rankas.

Dar, žinoma, yra kaimiečiai – jie irgi kartais ateina į mišką prisirankioti uogų, grybų arba žagarų, bet miškui jie ne priešai. Jie bijo miško daug labiau, nei miškas to vertas, ir savo baimei padidinti yra prisigalvoję visokiausių neįtikėtinų siaubūnų: vilkolakių, barstukų ir šmėklų. Net fėjas jie tiki ir bijo, tie vargšai kluikos, – žynys Julgas išties galėtų būt patenkintas, jis turi šaunių sekėjų ir jų yra daug. Keista, kad gyvačių užkalbėjimai pamiršti, o tikėjimas fėjomis išlieka. Kvailybė stipresnė už išmintį. Kvailumas atsparus kaip medžio šaknis, besiknisanti žemėn ten, kur kadaise vaikščiojo žmonės. Miškas veši, kaimiečių vis gimsta, – bet aš esu paskutinis, kuris supranta gyvačių užkalbėjimus.

Paskutinis vyras... Motina irgi taip pasakė, kai vieną vakarą parėjau namo ir atsisėdau savo įpraston vieton paskanaut jos kepto elnio kupros. Nuo dėdės Votelės mirties buvo praėję jau virš septynerių metų; užaugau aukštas, bet tebebuvau liesas kaip anksčiau, ir mano barzda buvo raudona, nors plaukai rudi. Motina įdėjo man šaunų pjausnį atidžiai iškeptos mėsos, atsisėdo antrapus stalo ir nelaiminga atsiduso.

– Kas dabar? – paklausiau, nes motina atsiduso tik tam, kad iš manęs išspautų tą klausimą, – šitai puikiai žinojau. Motina darsyk atsiduso.

– Tu esi paskutinis mūsų šeimos vyras, – pradėjo.

Ši pradžia man irgi buvo pažįstama – ji dažnai taip kalbėdavo. Tiesą sakant, man jau buvo visiškai aišku, apie ką motina nori pasikalbėti, nes panašių pokalbių tarp mūsų būta ne vieno. Miške ne itin dažnai nutikdavo kas nauja, visi ramiai sukinėdavosi apie savo

uodegas ir mūsų dienos priminė vilko blusinėjimąsi: pirmiausia švariai iškrimsčiojamos šlaunys, tada pilvas, tada uodega – ir šitaip vėl iš naujo, visados ta pačia tvar-ka, neaptinkant nė vienos naujos kūno dalies, kuri galėtų sukelti nuostabą.

– Tu esi paskutinis mūsų šeimos vyras, – pasakė motina. – Turi pasikalbėti su Memiu. Salmė vėl dėl jo labai rūpesta.

Memis buvo mano svainis – didelis storas lokys, su kuriuo mano sesuo Salmė gyveno jau virš penketo metų. Puikiai prisiminiau, kaip ji išėjo iš namų, – motinai tai, aišku, buvusi baisi gėda ir nelaimė, nes po savo pačios liūdnos jaunystės patirties ji nė akiraty nepakentė lokių. Tai, kad lokys sukiojasi aplink Salmę, mums, aišku, jau seniai buvo žinoma, bet motina darė viską, ką galėjo, kad suturėtų Salmę atstu nuo gauruotojo. Bet nedaug tegalėjo. Salmė laisvai judėjo po mišką, o lokys taip pat slampinėjo kur panorėjęs, – koks tad stebuklas, kad jų keliai nuolat susikirsdavo kažkur pakrūmėj. Sunku jaunai panelei atsispirti lokiui, kuris toks didelis, minkštas ir mielas ir kurio lūpos kvepia medumi. Motina kovėsi kiek pajėgdama, bet Salmės drabužiai vakare grįžtant namo visad būdavo pilni lokio gaurų.

– Tu vėl buvai susitikus su lokiui! – verkė motina. – Aš juk sakiau tau, nedera taip! Lokys neatneš tau laimės! Jie pikti žvėrys!

– Memis nė trupučio nepiktas! – prieštaravo Salmė. – Priešingai, jo baisiai gera širdis. Nežinau, mama, galbūt tas tavo lokys buvo piktas, bet negali dėl to pasmerkti visų lokių!

Motinai nepatikdavo, kai jai primindavo „jos lokį“, – ji tada visad išrausdavo ir nukreipdavo kalbą. Bet esamu atveju tai bu-vo neįmanoma, ji norėjo išaiškinti Salmei, kad vaikščioti susitikti su lokiui pražūtinga. Vis dėlto truputį susidrovėjo ir pasakė, kad lokiai klastingi ir jų blogis kartais išlenda tik po daugelio metų.

– Po daugelio metų! – purkštelėjo Salmė. – Taip pat kuo puikiausiai gali sakyti, kad man nėra prasmės tuoktis, kadangi anksčiau ar vėliau, šiaip ar taip, turėsiu numirti. Mama, aš myliu Memį!

– Brangus vaike, nedaryk man šitaip! – sudejavo motina. – Nekalbėk taip! Baisu klausytis. Visą gyvenimą perspėdavau tave dėl lokių ir nuo jų saugojau, o dabar tu viską darai kaip tik atvirkščiai.

– Bet, mama, pasakyk, su kuo tada turėčiau tuoktis, jei ne su lokiui? – paklausė Salmė. – Miške juk daugiau nėra jaunų vyrų –tik mūsų Lėmetas. Aš gi negaliu gyventi kartu su savo broliui? Ar turėčiau eiti už senojo Julgo? Ar tas bjaurus senis tau labiau patiktų už gražų storakailį lokį?

Į tai motina nesugebėjo nieko atsakyti, tik nesitvardydama verkė, o Salmės susitikimai su lokiui tęsėsi. Kol vieną dieną ji pranešė, kad suvis kraustosi pas Memį ir taps teisėta jo žmona.

– Memiui nepatinka, kad aš naktį visad turiu pareiti namo, – pasakė Salmė. – Jis sako, kad tai drasko jam širdį ir jis per naktį nemiega, tik dūsauja į mėnulį ir garsiai dejuoja.

– Jei kraustysies pas jį, sudraskysi man širdį! – suriko motina. – Tas lokys iš manęs grobia mano brangią dukterį!

– Kodėl taip? – Salmė suirzo. – Mes juk gyvensime tam pačiam miške. Aš lankysiu tave. Ir, be to, mama, tu irgi gali ateiti pas mus į svečius. Memis net gali įsižeisti, kad tu šitaip jo vengi. Jis nesyk norėjo su tavim susipažinti.

- Neisiu aš niekad į lokio urvą! - išsigandusi sušuko motina ir numojo ranka, tarsi baisyus lokys jau skraidžiotų it musė jai aplink galvą. - Niekados!

- Nu tada labai gaila! - užsispyrusi pareiškė Salmė ir išėjo iš namų.

Motina atsilaikė lygiai vieną dieną, tada iškepė lauktuvėms dvi dideles briedžio kulšis, stenėdama užsimetė ant nugaros ir mes nupėdinome į Memio urvą. Lokys išėjo mūsų pasitikti, patikliai pakreipęs galvą, ir nusižeminęs palaižė motinai kojas.

- Tai jūs ir esate Salmės motina, - pasakė dusliu balsu. - Aš jus kartais matydavau miške, bet niekad nedrįsau prisiartinti, nes buvote tokia graži ir išdidi dama.

Sena motinos meilė lokiams, kurią ji tartum bebras buvo kruopščiai paslėpusi už užtvankos, dabar plūstelėjo visa jėga - ji susigraudinusi prapliupo verkti, glėbesčiavo Memį ir bučiavo už ausų. Padovanojo lokiui abi briedžio kulšis ir susigraudinusi sekė, kaip Memis jas godžiai kremta, visus iki vieno kaulus švariai nupoliruoja liežuvium, o kai lokys pagaliau atsistojo ant užpakalinių kojų ir dėkodamas iki žemės nusilenkė, motinėle buvo galutinai įveikta. Grįžtant ji visą kelią man pasakojo, kad niekad nėra mačiusi mandagesnio ir gražesnio lokio ir kad džiaugiasi dėl Salmės.

- Tas lokys moka ją gerbti ir saugoti, - tvirtino motina. - Tiesą sakant, lokiai - labai malonūs gyvūnai. Tas lokys, kurį aš pažinojau...

Tada motina nutilo pamaniusi, kad nebūtinai mandagu man girdint girti lokį, kuris nukando mano tėvui galvą. Tačiau motina apsiriko: tam lokiui nejaučiau jokios pagiežos. Savo tėvo neprisiminiau, o kai bandydavau įsivaizduoti, man prieš akis iškildavo kaimo seniūno Johaneso veidas ir tai, kaip jis stengėsi mirtinai užkulti Intsą. Nepažįstamas lokys man buvo kur kas artimesnis ir savesnis nei kažkoks kaimietis, tegu pagal kraują ir tikras tėvas.

Motina ėmė kiekvieną dieną lankytis pas Salmę ir Memį, nešdavo jiems mėsos ir tvarkė jų urvą, kadangi Memis jai mainais tįsdavo miško gėlių ir nuo medžių viršūnių parnešdavo korių. Salmė buvo laiminga savo brangiojo lokio glėby ir dažnai raita Memiu jodinėdavo po mišką, įsikniaubusi sutuoktinio gauruosna ant sprando lyg varliukė, priglaudusi skruostą Memiui prie pakaušio.

Žinoma, tai nepatiko Tambetui: jis irgi dar buvo gyvas ir sveikas, augino vilkus ir piktu žvilgsniu varstydavo mūsų šeimą. Salmės ir Memio santuoka jam suteikė dar vieną priežastį niekinti mūsų giminę - juk lokys, jo manymu, buvo už žmogų kur kas žemesnis padaras. Lokiai niekad neidavo šventojon giraitėn, gyveno laukinį ir palaidą gyvenimą; jie buvo besočiai ir gašlūnai. Gėda buvo, kad žmogus atvirai gyveno kartu su lokiu. Slapta - taip, žinoma, ir anksčiau nutikdavę, netgi labai dažnai; pasak velionio dėdės Votelės pasakojimo, senais laikais dažnai nutikdavę, kad tuo metu, kai visi vyrai po saugančiais Šiaurės Slibino sparnais skubėdavo mūšin, namuose vienos likusios moterys trobon įsileisdavo už sodo laukusius lokius ir anie maloniai jas linksmindavo, kol vyrai pakrantėj pliekdavo svetimšalius. Tambetas, aišku, niekad nebūtų sutikęs pripažinti, kad tauriojoje praeityje galėję vykti kas nors šitaip lėkšta. Jam senovė buvo vienas nenutrūkstamas saulės spindulys, o visos negražios dėmės, temdančios jos didybę, kilo iš šiandienos ir daugiausia, žinoma, iš mūsų netikusios šeimos.

Drauge nebuvo priežasties neigti, kad vertindamas lokių būdą Tambetas buvo teisus, juos gašliais pavadinęs. Jie tikrai tokie buvo. Tai ir buvo priežastis, kodėl mano motina

vakarais dažnai dūšaudavo ir mane vadindavo paskutiniu šeimos vyru. Metų metus su Salme laimingai gyvenęs Memis buvo pradėjęs ieškotis naujos nuotakos. Miške iš tam tinkamų buvo tik Hijė – jai Memis ir stengėsi prisimeilinti, užsidėjo ant galvos vainiką ir liūdnei kinkuodamas galva sukiojosi apie mergaitę, bet Hijė neužkibo. Vargu ar to priežastis buvo namuose girdėtos istorijos apie lokių palaidumą, – Hijė namuose daug ko išgirsdavo, bet dažniausiai nekreipdavo dėmesio. Galėjai pamanyti, kad Tambeto ir Malės namuose aš irgi buvau minimas visų blogiausiai, bet tai netrukdė Hijei su manimi bendrauti maloniai.

Dabar ji buvo septyniolikmetė, vis dar tokia pat išblyškusi ir liesa, ne itin graži žemėn nudelbto žvilgsnio ir kaulėtų pečių mergina. Vis dėlto Memis bandė ją suvilioti, nes lokiai pernelyg nekreipia dėmesio į moters išvaizdą – juos gundo jų kvapas, tačiau Hijė kaskart pabėgdavo, išvydusi jį artinantis. Lokiui pabodo, ir jis, kadangi miške daugiau jaunų moterų nerado, persikėlė į naujus medžioklės plotus – tai yra į kaimą.

Ten jam taip pat nenusisekė. Kaimo merginos Memio tiesiog pašėlusiai bijojo ir kaskart, lokiui išnirus miško pakrašty, žemėn lėkdavo visi grėbliai ir pjautuvai ir veriamai klykiant būdavo dumiamą namo, užtrenkiamos durys ir pro mažulyčius langelius žvilgčiojama, ar baisusis miško žvėris tebetyko pomiškyje. Memį šitoks merginų elgesys trikdė: jis juk neturėjo jokių pikty kėslių, priešingai, mielai būtų visas tas mergiotes pamylėjęs, – jų buvo tiek daug, jos kvepėjo taip saldžiai, kad lokys nuo to pamišdavo. Diena iš dienos eidavo smaksoti kaimo pakraštį – bet veltui. Merginos dar labiau bijojo, o lokys vis labiau kaito.

Tiesą sakant, Memio žygiai išvis neturėjo dominti Salmės, nes buvo aišku, kad nė viena kaimo mergina nepriims lokio savo glėbin – geriau jau numirs, bet Salmė vis tiek kankinosi pavydu. Jai nepatiko, kad jos Memis sėdi miško pakrašty, godžiai iškoręs liežuvį, ir stebi klykaujančias kaimo mergiotes. Ir tada man teko būti tam, kuris, kaip „vienintelis vyras“, turėjo sudrausminti Memį, nueiti pas jį miško pakraštį ir parvesti liūdną lokį namo.

To motina dabar manęs ir prašė.

– Jis visą dieną ten smaksojo, Salmė jau visai iš savęs išėjusi, – dejavo. – Aš tau tikrai sakiau, kad lokys neatsispirs savo prigimčiai, – jam paprasčiausiai baisiai patinka visos moterys. Nu tai tegu jis stebi jas, juk jis nieko su jom nedaro!

Buvau pastebėjęs, kad Salmės ir Memio tarpusavio susikibirkščiavimuose motina dažnai stoja lokio pusėn; ji bet kuriuo atveju mėgdavo pabrėžti „suprantanti lokius“, o Salmei irgi siūlydavo juos „mokyti suprasti“. Už tai Salmė visad labai supykdamo ir rėkdavo:

– Kieno tu motina – mano ar Memio?!

– Žinoma, tavo, brangus vaike! – oriai atsakydavo motina.

– Kodėl tada gini Memį?

– Todėl, kad aš suprantu lokius, – iš naujo pradėdavo motina, ir šitai trukdavo valandų valandas.

Aš itin tingėjau eiti parginti Memio, bet jau buvau pripratęs, kad, kaip „vieninteliam vyrui“, man tekdavo suvaldyti ir motiną su seseria, ir sesers lokį, be to, žinojau, kad iki tol motina nepaliks manęs ramybėj. Jau net nujaučiau jos prieštaravimus, kurie pasipils vos man pasakius, jog esu pavargęs ir noriu eiti miegoti: „bet ji juk tavo sesuo“, „jinai taip rūpinosi tavim, kai buvai mažas“, „mes viena šeima, turim viens kitam padėti“, „mes negalim susvetimėt“. Todėl ramiai suvalgiau, ką turėjau burnoj, ir pasakiau:

- Gerai jau, gerai, nueisiu. Bet pirmiausia pavalgysiu.

Valgymas motinai buvo šventa ir ji nepuolė manęs skubinti. Tyčia kramčiau lėtai. Motinai šimtą kartų buvau sakęs, kad Sal-mė juk pati galėtų pasišaukti lokį namo, – tai iš tikrųjų nebuvo sunku. Memis niekad nepriešgyniaudavo, jau pirmą kartą pak-vietus paklusniai pakildavo ant letenų ir nusvirduliuodavo savo urvo pusėn liūdnai dūsaudamas. Bet į tai motina atsakė: „tu mū-sų šeimos galva“, o paskui ėjo šneka apie „vienintelį vyrą“. Pabaigiau kepsnį, užgėriau šaltinio vandeniu ir pakilau.

- Nu tai eisiu, – pasakiau.

- Būk geras! – atsakė motina. – Padaryk seseriai paslaugą. Nepyk ant Memio, tiesiog pasakyk jam, kad taip netinka.

- Aš niekad ant jo nepykstu, – pasakiau ir išėjau.

Buvo jau vakaras, miškas temo, bet būčiau ir užmerktom akim radęs kelią. Memis buvo lygiai toje pačioje vietoje, iš kurios aš jį daugiau kaip dešimt kartų buvau parvedęs namo, – sėdėjo, spoksojo į kaimą ir ilgesingai dūsavo. Iškart suprato, kodėl atėjau, ir jau buvo bekylas ant kojų, bet aš jam nieko nepasakiau – tik prisėdau šalia ir taip pat užsižiūrėjau į kaimą.

Jie kūrė ugnį. Miško pakrašty liepsnojo didelis laužas, aplink jį šokinėjo jaunimas, vaikinai ir merginos. Tikriausiai kur nors ten buvo ir Pertelis – nebuvo jo matęs nuo to laiko, kai anąsyk susipykę išsilakstėm. Nepažinau jo: visi tie kaimo vaikinai atrodė vienodi, tokie plačiapečiai riebiais įraudusiais veidais. Jie man nė kiek nepatiko – atrodė pobukiai. Bet merginos buvo gražios, daug gražesnės nei Hijė ir netgi gražesnės už mano seserį. Ko tada stebėtis, kad Memis kasdien eidavo jų čia tykoti.

- Kiek daug merginų! – svajingai pasakė jis. Tada pažvelgė į mane ir mirkstelėjo kaip vyras vyriui. – Tau jos juk irgi patinka?

- Patinka, – prisipažinau šiek tiek nenorom.

Stengiausi laikytis kaip įmanydamas toliau nuo kaimo, netroškau su juo turėt jokių reikalų ir nenorėjau, kad man ten kas nors patiktų. Bet merginos buvo tikrai gražios. Negalėjau paneigti.

Kurį laiką sėdėjome ir žiūrėjome į kaimiečius.

Vaikinai vedė merginas šokti. Merginos nesispyriėjo, apglėbdavo vaikus ir sukdavosi kartu su jais aplink ugnį. Staiga pasijutau labai prastai, atsistočiau ir pasakiau lokiui:

- Užteks, eik namo! Salmė jau nerimauja. Kokio reikalo tu čia kasvakar vaikštai?

- Aš nieko negaliu padaryt, – atsakė Memis nuolankiai. – Mane čia traukia. Salmė puiki moteris, bet kartais taip labai norėčiau ko nors šviežio.

- O kas tada yra Salmė? – paklausiau aš. – Mano manymu, ji dar tikrai tebešviežia.

- Salmė – kaip pernykštis medus, – liūdnokai pasakė lokys. – Ji irgi gera, bet... – Nepabaigė sakinio.

- Vis tiek tu toks begėdis, – tariau aš. – Kaip tu kalbi apie mano seserį! Pats tu medus, visiems šonus aplipęs. Eik dabar namo ir pasistenk ten ir likt. Išties erzina kasvakar eit tavęs pargint.

- Bet tada tu ir pats gauni pažiūrėt į gražias merginas, ne? – staiga šelmiškai paklausė Memis ir šilta juoda nosim bakstelėjo man tarpukojin.

Tai buvo taip netikėta, kad išraudau ir nesugebėjau nieko atsakyti. Memis paskutinį kartą dar kvėptelėjo moterų kvapo, atsklidusio link jo iš kaimo, ir nurepečkojo į krūmus. Nepuoliau lydėti. Kam aš čia į kitų šeimos barnį kišiuos.

Negali pasakyti, kad kartkartėmis nebūčiau pagalvojęs apie merginas. Tik kad miške dabar jų beveik nebebuvo – vien Hijė. Motina buvo mirtinai įsitikinusi, kad sykį Hiję paimsiu į žmonas. O aš – ne itin. Kas kita, jei tikrai nebūčiau matęs nė vienos kitos merginos, – tada gal išties būčiau galėjęs manyti, kad moterys būtent tokios ir yra, ir susitaikyti su likimu. Bet turėjau seserį, kuri galbūt ir nebuvo pirmos klasės gražuolė, bet vis dėlto visais atžvilgiais putli ir puri. Prisiminiau ir jos drauges, kurių kadaise su Perteliu ėjome nužiūrinėti – tada, kai jos nuogut nuogutėlės vanojosi medžių viršūnėse. Tarp jų būta tikrų gražuolių. Dabar visos buvo išsikrausčiusios į kaimą, bet galų gale juk ir kaimas buvo ne už septynių jūrų, o gana arti mūsų, ir niekas man nedraudė kartkartėmis paklaidžioti miško pakraštyje.

Jo, aš buvau ne ką geresnis už Memį – aš irgi eidavau paspoksoti į kaimo merginas. Buvau jas matęs šienaujant ir pjautuvu pjaunant javus, ir – ką ten slėpti – netgi maudantis ežere. Labai gerai žinojau, kaip turi atrodyti mergina, ir Hijė neturėjo kuo pasivaržyti su kaimo mergužėlėmis. Ji, žinoma, buvo miela ir puiki, mes dažnai susitikdavome ir šnekučiuodavomės, bet man nėsyk nekilo noro jos, pavyzdžiui, apkabinti. Ji neatrodė taip, lyg ją reikėtų liesti. Ji buvo kitokios rūšies. Juk esti ir keletas rūšių gėlių: kai kurios tiesiog kviečia jas nuskinti, jų įvairiaspalviai žiedai šviečia tau iš pievos ir tu juos pastebi net ir aukščiausioj žolėj. Vaikas būdamas, labai mėgdavau skinti gėles ir dovanoti motinai – dar ankstyvą pavasarį, pasirodžius pirmiesiems geltoniems šalpusniams, priskindavau ir nešdavau namo. Šiaip šalpusnis nėra tikra gėlė: viduj beveik iškart nuvysta, bet savo auksiniu žiedynu išsiskiria iš pernykštės žolės ir stačiai prašosi nuskinamas. O ką tada kalbėti apie vélesniuosius burbulius, bobramunius, katilėlius ir aguonas... Vaikas būdamas, niekad negalėdavau ramia širdimi pro juos praeiti – net kai kur nors skubėdavau, kojas pakirsdavo pamačius margus jų žiedus ir kildavo bailsus noras eiti skinti gėlių.

Bet yra visa daugybė augalų, kurie tavęs visai niekuo negun-do. Visokiausi šiaudai ir stagarai, kurių pilnas miškas. Jų niekad neskina! Atrodytų netgi juokinga eiti namo pilna sauja paprastos žolės. Ko tu to šieno namo nešies! Žinoma, puiku, kad ir tokių augalų pasaulyje esama, nes miško paklotė negali gi būti vien iš gėlių, – bet jie nepatraukia žvilgsnio. O Hijė buvo, deja, būtent toks augalas. Neturėjau nieko prieš kartais ją sutikti miške, bet nenorėjau jos nuskinti, nenorėjau parsinešti namo. Mane domino kaime augančios gėlės – ypač tada, kai nuogos plaukiodavo ežere kaip lelijos. Tą gražų reginį buvau matęs daug kartų, mat slankiodavau aplink ežerą kaip ištroškęs stirninas. Hijės niekad nebuvau matęs plaukiojant, nors labai gerai žinojau, kur ji maudosi, buvau net sutikęs, kai ji kaip tik ėjo maudytis. Bet nenusliūkinau iš paskos – nuoga Hijė manęs nedomino. Persimetėm keliais žodžiais, Hijė pasakė einanti praustis, aš supratingai

linktelėjau ir nuėjom skirtingomis kryptimis.

Todėl mane gerokai erzino namuose girdėti motinos svarstymus apie tai, kur ji mus su Hije leisianti miegoti, kai kartu gyventi pradėsime. Motina ketino paplatinti mūsų lūšnelę, pati išsikraustyti į priestatą ir visą senąją trobelę palikti mums. Visad mėgindavau pasipriešinti, teigdavau, kad mes juk dar nesame susituokę, bet motina tik patraukdavo pečiais.

- Dabar nesat, bet juk reikia galvoti apie ateitį! Tu kada nors juk imsi žmoną - ir ką gi tada dar, jei ne Hiją? Kitų merginų čia, miške, juk nėra.

Laimei, motina manęs niekad neskubino imti žmonos, nes, jos manymu, aš tebebuvo vaikas - nors tuo pat metu ir „vienintelis vyras“ - ir mano svarbiausia užduotis buvo tvarkingai suvalgyti tai, ką motina man paruošdavo, ir būti geru berniuku. Nors, laikui bėgant, motina vis labiau ėmė pageidauti, kad ir Hija jos kepsnių paragautų.

- Tikrai būtų puiku, jei Hija kartais pas mus ateitų valgyti, - tarė šypsodamasi ir įpūtė ugnį.

Motina kažkodėl buvo tvirtos nuomonės, kad mes su Hija jau ir esame pora, o aš savo jaunosios į svečius nekviečiu vien iš kuklumo. Bandė mane padrąsinti ir paaiškinti, kad nors mes kartu dar negyvenam, aš vis dėlto galiu užkviesti Hiją pas mus pietų: kuo anksčiau ji artimiau susipažins su būsimąja marčia, tuo geriau.

- Nebijok, aš ją pamiliu kaip savo dukterį! - tvirtino ir maloniai pažvelgdavo į mane, tarsi jau ir matytų mus su Hija greta užstalėje sėdinčius ir mėsą kertančius. Tokias kalbas girdint man visad prapuldavo apetitas, bet aš nieko nepasakiau. Galų gale guodžiausi tuo, kad Hijos tėvas, šiaip ar taip, neleis savo dukters į žmonas už kažkokio kaime gimusio išperos.

Tambetas tikrai nebūtų leidęs. Jis smarkiai tebegriežė dantį ant mūsų šeimos. Aš, jį pamatęs, tikrai nebebėgdavau pamiškin kaip berniukštis - būtų buvę juokinga, juk buvau net aukštesnis už jį, - bet mes niekad nesisveikindavom.

Tiesą sakant, tuo metu miške viešpatavo gana keista padėtis: žmonių buvo labai mažai, bet mes viens su kitu nebendravome. Tambetas ir Malė šiaušdavo pro mūsų šeimą kaip išdidūs vanagai pro dilgėles, nė galvos nepasukdavo.

Žynys Julgas, kuris irgi dar buvo gyvas, nors labai pasenęs ir baisiai surukęs, vis dėlto mus pastebėdavo ir šnekėdavosi, - bet tik tam, kad priburtų ir grasinimus išreiktų. Nuo kiurksojimo tuščioje giraitėje jis sukvailėjo, visur matė fejus, ir dažniausiai jį galėdavai sutikti po koku medžiu lankstantis ir jo kamiene gyvenančiai dvasiai aukojant. Jis buvo tikra rykštė smulkiems žvėreliams, o jo kelią žymėjo kraujo takas. Gyvačių užkalbėjimais jis priversdavo voveres, kiškius ir kiaunes paklusti ir tada nusukdavo jiems sprandą. Paskui keliais apšliauždavo kokią eglę ar liepą ir jos šaknis patepdavo šviežiu krauju. Galiausiai nuklibinkščiudavo iš ten, tačiau netrukus susigalvodavo išvydęs naujų medžio fėjų, kurias būtinai reikėjo pagarbinti ir sutaikinti, ir visos kraupios skerdynės prasidėdavo iš naujo. Lapės ir šeškai eidavo jam iš paskos ir rydavo paaukotų gyvūnų maitą; tai buvo gražu iš jų pusės, kitaip dėl smarvės būtų buvę nebeįmanoma vaikščioti po mišką.

Julgas mūsų šeimai visad klykaudavo prakeiksmus ir šaukdavo, kad jei mes tuoj pat nepradėsime vaikščioti į šventąją giraitę, ateis šventgirės šunys ir mus papjaus. Visą gyvenimą gyvenau miške, bet tokių žvėrių kaip šventgirės šunys nebuvo matęs, taigi į Julgo grasinimus nežiūrėjau rimtai. Jis vis dėlto erzino ir kėlė šleikštulį, ir nuoširdžiai

pasakysiu: nekantriai laukiau to senio mirties. Iš pažiūros būtų turėjęs nusibaigt bet kurią akimirką: buvo sulysęs kaip skeletas, susivėlusi žila barzda karojo iki bambos, o pasišiaušę plaukai styrojo visomis kryptims. Jis beveik nieko nevalgydavo ir jį ant kojų tebelaikė vien jo pamišimas. Bet tai buvo stiprus ramstis. Jis niekaip nemirė.

Be Tambeto ir Malės, kurie į mus žiūrėjo su tylia panieka, ir Julgo, kuris įtūžį išrėkdavo mums į akis, dar tebebuvo gyvas ir Mémė, kuris vis labiau panėšėjo į velėną. Ant jo drabužių augo samanės, visą veidą dengiančios barzdos grimzdo negyvi vabalai, nukritę medžių lapai ir visokie kitokie puveliai. Pro tą šlamštą tešvietė dvejetas akių, kurių blakstienos buvo susipynusios su voratinkliais, ir burna didelėmis raudonomis lūpomis. Prie tos burnos Mémė kas kiek laiko vis kilstelėdavo odmaišį su vynu. Buvo visiškai nesuprantama, kaip jis vis dar sugeba susiveikti ko geriamo; dėl jo išvaizdos galėjai pamanyti, kad jam iš užpakalio skiltelių auga šaknys, kurios jį laiko prie žemės. Bet tikriausiai ta žmogvelėnė visgi tebe pajėgė pakilti ir žudyti – kitaip, nei apiplėšinėjant vienuolius ar geležiuočius, vynu gauti nebuvo įmanoma.

Su kitais žmonėmis Mémė bendravo mažai. Kartais, išvydęs mudu su Hije, sušukdavo kokių nešvankybių ir mes pabėgdavome kitur. Sykį gavau pamatyti, kaip Julgas tikriausiai palaikė Mémę kokia nors miško mote ar samanų fėja ir bandė jam paaukoti, – tada Mémė stebėtinai taikliai spjovė Julgui į akį ir šis paspruko, tarsis nosin įkastas.

Taip pat miške tebebuvo žmogbeždžionės Pirė ir Riaka, tik kad nebegyveno savo senajame urve – išsikraustė į medžio viršūnę. Būtent jie buvo tiek pažengę žavėjimusi senove, kad net gyventi urve jiems atrodė beprotiška naujovė. Jie norėjo grįžti praeitin taip toli, kaip įmanoma, nes tikėjo, kad tik protėviai žinojo tiesą ir visa tolesnė raida buvo ne kas kita kaip nesustabdomas grimzdimas pelkėn. Žmonės kaime, jų manymu, jau panirę akivaran tiek, kad jų ir galvos apsemtos, aš ten įsibridęs iki krūtinės, – o tvirta žemė tebuvo medžio šaka po pliku užpakaliu.

Jie teigė, kad dabar jaučiasi daug sveikesni ir kad tik iš protėvių paveldėtas gyvenimo būdas neša ramybę ir laimę. Mano manymu, ropštis į medį buvo bereikalingas nepatogumas, ir man būdavo negera stebėti, kaip Pirė lėtai ir neužtikrintai lipdavo į kažkokią eglę ir raukydavosi, kai spygliai badydavo nuogą jo pimpalą. Pirė ir Riaka vis dėlto buvo žmogbeždžionės, o ne pirmųkštės beždžionės, iš kurių ėmė pavyzdį, ir gyventi medžių viršūnėse jiems buvo neįprasta ir sunku. Be to, jie buvo nebejauni, pražilusio kailio, jiems buvo didis vargas ant šakų išlaikyti pusiausvyrą. Bet dėlei savo principų jie buvo pasiruošę bet kokioms kančioms.

Visgi gana dažnai svečiuodavausi pas juos – juk daugiau nebuvo pas ką eiti, be to, Pirė ir Riaka, nepaisant keistų sumanymų, buvo gražios žmogbeždžionės. Gyva tebebuvo ir jų utėlė, tartum padidinus vabzdžio kūną būtų pailgėjusi ir jo gyvenimo trukmė. Ji buvo, žinoma, pati seniausia utėlė pasaulyje. Ji irgi kraustydavosi medžio viršūnėn Pirei ir Riakai įkandin ir tupėdavo ant šakos kaip didelė balta pelėda. Tik priartėjus Hije spėriai nulipdavo kamienu žemyn ir nubėgdavo pasitrinti jai į kojas.

Hijė dabar buvo per didelė jodinėti ant utėlės, nors vabzdys niekad neatrodė tai suprantas ir kaskart kviesdamas vis pritūpdavo. Tada Hijė ją glostydavo ir tapšnodavo, paimdavo utėlei už vienos kojos tarsis vaikui už rankos, ir vabzdys džiaugsmingai šokčiodavo ant likusių galūnių jai pašonėje.

Tądien irgi buvau pas Pirę ir Riaką, ir žmogbeždžionės pakaitomis man pasakojo, kaip vis dėlto teisingai elgėsi senieji protėviai, visą gyvenimą gyvendami medžio viršūnėj, ir koks puikus vaizdas nuo eglės smailės. Buvau matęs Pirę ir Riaką ten aukštai sūpuojantis, ir man visad būdavo baisu, kad jie puls žemėn ir užsimuš, nes eglės viršūnė grėsmingai siūbuodavo nuo jų svorio. Sykį Riaka kone ir nupuolė, bet, laimė, jos cickos buvo prilipusios prie sakuoto kamieno ir tai išgelbėjo jai gyvybę. Vėliau žmogbeždžionės, žinoma, kalbėjo, kokie išmintingi buvo jų protėviai, kad savo būstą įkurdindavo būtent sakuotuose medžiuose, ir niekaip negalėjo atsistebėti senovės žmogbeždžionių protu.

Pirė ir Riaka beveik išvis nebelipo iš medžio viršūnės – visas jų prieaugis irgi buvo ten, – o kai panorėdavo ko nors gauti nuo žemės paviršiaus, pavyzdžiui, žemuogių arba bruknių, tada utėlės eidavo uogauti.

Sėdėjau po medžiu ir klausiausi Pirės ir Riakos pasakojimo, kai staiga pajutau, kad kažkas šliaužia man per kojos pirštus. Tai buvo Intsas. Jis dabar buvo suaugusi gyvatė – didelis ir stiprus gyvačių karalius aukso karūna ant kaktos. Padėjo galvą man ant peties ir sušnabždėjo, kad nori man kai ką pasakyti.

Atsisveikinau su žmogbeždžionėmis ir drauge su Intsu nuėjau prie didelio kelmo, ant kurio jam patikdavo degintis. Intsas buvo šiek tiek pastorėjęs. Nutariau, kad neseniai ką nors suėdė ir dabar virškina grobį. Intsas susirangė ant kelmo, droviai pažvelgė į mane ir pasakė:

– Žinai, Lėmetai, pasakysiu tau naujieną. Aš turėsiu vaikų.

Tikra naujiena. Nebūčiau nė įtaręs, kad Intsas turi nuotaką. Žinoma, kartkartėmis matydavau jį šliaužiojant su kitomis angimis, bet, pirma, buvo baisiai sunku atskirti, kuri angis yra patinas, o kuri patelė, o antra – niekad nebuvo pastebėjęs, kad Intsas su kokia gyvate meilikautų. Buvau ganėtinai nustebęs ir truputį piktas, kad Intsas manęs anksčiau nesupažindino su savo žmona, ir pasakiau jam:

– Tai sveikinu! Tikrai netikėta. Kodėl tu man niekad nesi rodęs savo nuotakos?

– Nuotakos? – pakartojo Intsas apstulbęs. – Kokios nuotakos?

– Nu tos, kuri tave netrukus padarys tėvu, – pasakiau aš.

– Ne, aš gi netapsiu tėvu! – atsakė Intsas. – Aš tapsiu mama. Man gims vaikų. Lėmetai! Tu manei, kad aš patinas? Aš juk angies patelė.

Dėbtelėjau į ją, tarsi būtų pasakiusi esanti ne gyvatė, o lūšis. Ints irgi nužvelgė mane sutrikusi.

– Maniau, kad žinai! – pasakė. – Lėmetai, mes juk taip ilgai esam draugai, – kaip įmanoma, kad tu mane visą laiką laikei patinu? Argi aš panaši į patiną? Lėmetai, pažvelk į mane – juk iškart matyti, kad aš patelė!

Pažvelgiau, bet suvokiau tik tai, kad kalbuosi su angimi. O ar ji patinas, ar patelė – apie tai ničnieko nesupratau.

– Aš tikrai iškart supratau, kad tu berniukas, – pasakė Ints įsižeidusi.

– Mano atveju tai juk iškart matyti, – atsakiau aš. – Man, pavyzdžiui, auga barzda, o moterys jos niekad neturi. Ints, aš tikrai negalėjau nutuokti! Be to, tu juk ir pati sakei, kad tave galima vadinti Intsu.

– Nu ir kas?

– Intsas – berniuko vardas.

- To nežinojau, - pasakė Ints. - Mano manymu, tai paprasčiausiai buvo gražus žodis ir derėjo su mano angies vardu. Esu išties giliai sukrėsta tavo kvailumo.

- Aš irgi sukrėstas, - atsakiau. - Aš sukrėstas tavo lyties.

Valandėlę patylėjome.

- Nu, galų gale tai juk nieko nekeičia, - pagaliau pasakė Ints. - Dabar tu, šiaip ar taip, žinai, kad aš patelė. Ir turėsiu vaikų. Greitai turėčiau gimdyti. Norėjau tau apie tai papasakoti, nes esi mano draugas, nors ir toks bukas, kad nesugebi atskirti gyvatės patino nuo patelės.

- Dovanoki, - atsakiau. - Bet, kaip sakei, tai išties nieko nekeičia. Mes tebebūsime draugai ir aš labai džiaugiuosi, kad tu tapsi mama. O kas tada tėvas?

- Ai, viena tokia angis, - pasakė Ints nerūpestingai. - Susimetėm vieną naktį, abiem buvo poravimosi metas, ir taip išėjo. Daugiau nesusitikom ir nė nenoriu. Jis palyginti kvaila gyvatė, tegu šliaužia sau.

- Kaip tai? - nusistebėjau aš. - Argi tėvas neims auginti savo vaikų? Jūs nesituoksite?

- Oi, tu toks iškilmingas! - purkštelėjo Ints. - Mums tai nėra įprasta.

- Tavo tėvas ir motina tikrai po šiai dienai gyvena kartu, - pasakiau aš.

- Na taip, bet tai išimtis. Jie dar prieš vaikuodamiesi buvo draugai. Dažniausiai tiesiog poruojamasi. Tau poravimosi laikas, pakliūva tinkama angis, ir viskas, - paaiškino Ints. - O jei išsyk nepavyksta pastoti, tada ieškai kito patino ir bandai su juo tol, kol galiausiai pavyksta. Kaip tada šitas reikalas vyksta žmonėms?

- Nežinau, - rausdamas prisipažinau. - Bet tikriausiai tarp mūsų turi būti meilė...

- Tikrai? - nusistebėjo Ints. - Ką gi, dėl to jūsų ir yra tiek mažai. Mūsų tikslas - daugintis.

Gūžtelėjau. Atvirai kalbant, aš juk išties labai tiksliai nežinojau, kaip tas reikalas tarp žmonių surėdytas. Su Hije dažnai susitikdavau miške, bet tada mums paprasčiausiai nebūdavo „poravimosi meto“, Ints žodžiais tariant, ir nieko nenutikdavo. Bet kas vykdavo kaime? Ten žmonių buvo daug, kaimo vaikinai ir merginos visur vaikščiodavo drauge ir man dažnai tekdavo matyti, kaip vaikinai glėbesčiuoja merginas, porą kartų buvau matęs ir bučiuojantis. Ar tada jiems buvo poravimosi metas? Panirau į svajas ir įsivaizdavau, kaip kur nors miške sutinku kokią gražią kaimo merginą, kuri ieško, su kuo poruotis, ir nusprendžia pabandyti laimę su manim. Išties nežinojau, ar man tuo pat metu irgi bus poravimosi metas, bet kažkodėl jaučiau, kad bus.

- Apie ką galvoji? - paklausė Ints. - Tu visai nesiklausai, ką pasakoju. Sakiau, kad dabar turiu grįžti lizdan ir kurį laiką negalėsime susitikti. Aš jau labai stora ir man sunku šliaužiot. Bet maždaug po savaitės ateik manęs aplankyti, tada sūnūs turėtų būt gimę. Jaučiu, kad ilgai nebetruks.

Ji lėtai nušliaužė, o aš nuėjau namo. Papasakojau ir motinai, kad Ints iš tikrųjų yra patelė ir laukiasi sūnų. Motina dėl to didžiai susijaudino.

- Kaip puiku! - džiūgavo. - Aš būtinai prisijungsiu, kai tu eisi aplankyti Ints. Mažos angytės, ak, jos išties gali būt mielos, tarsi mažutėliai vikšreliai. Oi, aš irgi labai norėčiau anūkų! Lėmetai, labai ilgai nebelauk! Tu tikrai dar jaunas, bet matai: Ints juk tavo sena žaidimų draugė, o jau taps mama. Turėsi vis tiek greit ir Hiję namo parsivesti - juk taip puiku, jei turėtum sūnelį!

- Mama, prašau! - Atsidusau, bet motina nesileido sustabdoma, tik visą vakarą

prakalbėjo apie tai, kokie mieli yra maži vaikai. Atrodė, lyg ji kartais visiškai pamiršdavo, kad ne aš laukiuosi, o Ints, ir kai aš vėl jai priminiau, ji pasakė:

- Jo, žinoma, aš žinau, kad Ints! Bet tu irgi negali nuo jos atsilikti, taigi greičiausiai ir tau netrukus teks laukti savo šeimynėlės.

- Mama, kitaip nei Ints, aš vis dėlto esu patinas ir neturėsiu jokios šeimynėlės! - atšoviau, bet motina tik numojo ranka.

- Tu, aišku, neturėsi, bet Hijė! Aš juk kalbu apie Hiję!

Paskui pasigirdo jau įprasta šneka apie tai, kur ji leis mums miegoti ir kur kraustysis pati.

Greitai ėmiau gailėtis, kad motinai išvis papasakojau apie Ints ir jos vaikavimąsi, nes motina vis nerimo. Pažiūrėjęs į jos veiksmus galėjai pamanyti, tarsi ji jau ruošųsi vestuvėms ir anūkų gimimui. Ėmė siūti mažutėlius stirnenos marškinėlius ir stumdė baldus iš vienos vietos į kitą. Aš stengiausi jai paaiškinti, kad vaikas gims ne mūsų trobelėje, o angių oloje ir kad Ints sūnams nebus ko prasidėti su marškiniais, nes jie neturės rankučių, kurias kištų į rankoves. Motina mano kalbų nepaisė.

- Manai, aš kvaila? - paklausė piktai. - Gi ne angims marškinius siuvu, o tavo vaikams!

- Aš gi neturiu vaikų! - riktelėjau.

Į tai motina nutaisė gudrią miną, lyg norėtų pasakyti: „Žinau aš tave, išdykėli, greit ir aplink tave bus vaikų!“, - ir toliau siuvo marškinius palaimingai šypsodamasi.

Po savaitės nuėjome pas angis. Ints tėvas, senasis gyvačių karalius, pasveikino mus urvo prieangy, patenkintas linguodamas galvą.

- Sveiki atvykę! - pasakė jis. - Mes jūsų jau laukėme. Turim šeimynelę.

Motina apsiverkė. Sulindome olon, o ten ir Ints gulėjo, ir po žemę raitėsi trys mažos angys, smulktės kaip drugiai meškutės.

- Ak, kokie mieli! - spygtelėjo motina ir švelniai sušnypštė mažyčiams gyvačiukams, o šie atšliaužė jai skreitan ir ėmė ten rangytis.

Paglosčiau Ints ir palinkėjau jai daug laimės, o Ints lyžtelėjo mane savo dvišaku liežuviu ir atrėmė galvą man į kelius, kaip visad buvo papratusi.

- Čia dėdė Lėmetas! - pasakė savo sūnams. - Pasakykite jam labas!

- Labas! - sušnypštė gyvačiukai.

- Kokie meilučiai! - gyrė motina. - Ak, tu tikrai gali būt laiminga, Ints! Bet, žinai, mūsų Lėmetui irgi netrukus gims vaikas. Aš žinau. Mes jau namuose užsiimam paruošiamaisiais darbais.

- Tikrai? - Ints nustebo ir pažvelgė į mane. - Argi?

- Ne, - sušnypščiau jai tyliai. - Motina šiaip sau tauškia.

- Bet juk iš tikrųjų galėtum turėti, - svarstė Ints. - Tau dar neatėjo poravimosi metas? Arba meilė, kaip tu pavadinai?

- Ne, neatėjo! - atsakiau aš ir atsistojau.

Motina pasakojo Ints tėvui, kur paguldys mus su Hije miegoti ir kur kraustysis pati, ir kiek stirnenos marškinių ji jau pasiuvusi. Mane slėgė klausytis. Išėjau iš olos laukan, pasakęs, kad noriu nusilengvinti, bet iš tikrųjų tiesiog prisėdau ant kupsto ir prislėgtas įsispoksojau priešais save.

- Lėmetai! - kažkas pašaukė. Tai, aišku, buvo Hijė. Būtent dabar visiškai nenorėjau jos matyti. Man tikriausiai buvo ne poravimosi metas.

- Eik šalin! - pasakiau išvargęs.

- Ar kas atsitiko? - paklausė Hijė. Priėjo ir susirūpinusi atsistojo šalia manęs. - Atėjau pažiūrėti Ints vaikų.

To dar betrūko! Nė už ką nenorėjau, kad Hijė dabar nueitų angių olon. Įsivaizdavau, kaip motina ją pamačiusi imtų krykštauti ir Ints tėvui pareikštų: „Štai ir mano marti! Greit turės vaikų!“

- Dabar negalima eiti pas Ints! - pasakiau stodamasis. - Jai dabar ne per geriausia. Dar neatsigavo po gimdymo.

- Tikrai! - gąstelėjo Hijė ir norėjo įpulti vidun. Apsivijau ją rankomis.

- Tau dabar negalima ten eit! - pakartojau aš. - Prašau!

Hijė pasižiūrėjo išplėtusi akis. Situacija buvo keistoka: niekad anksčiau nebuvo šitaip jos paėmęs į glėbį. Ji buvo visai prisispaudusi prie manęs, tiesiog nepatogiai arti. Būčiau norėjęs ją greitai paleisti, bet nebuvo tikras, ar Hijė tada visgi nenubėgs pas Ints. Taigi tebelaičiau. Abu tylėjom, ir bent aš jaučiausi neapsakomai keistai. Nežinojau, ką daryt.

Galiausiai iš lėto atleidau rankas ir pasitraukiau šalin. Hijė liko vietoje. Nudelbusi žvilgsnį netarė nė žodžio.

- Tai neik, gerai? - paprašiau.

- Gerai jau, - sušnabždėjo Hijė.

Tebestovėjome. Kandžiojau lūpą ir spoksojau kažkur šonan. Hijė nesijudino.

- Dabar eisi namo? - galiausiai nerangiai paklausiau.

- Taip, žinoma! - atsakė Hijė skubiai, lyg su koku palengvėjimu balse. - Iki pasimatymo!

- Iki pasimatymo.

Tada ji ir nuėjo - greitai, kone bėgte, tarsi nuo ko nors spruktų.

Sėdėjau priešais Ints olą ir jaučiausi kažkaip labai kvailai.

Labai gerai suvokiau, kad reikalas su Hije pasisuko truputį ne ta linkme. Ką ji iš to savotiško apsikabinimo galėjo išskaityti, nebuvo sunku suprasti. Net jei mano šiurkštūs žodžiai ir komanda staigiai eit namo ją nugąsdino, manam glėby, kad ir nerangiam, ji jautėsi akivaizdžiai gerai. Kažkaip suglebo ir sušvelnėjo, nors buvo, tiesą sakant, kaulėta kaip peralkusi lapė. Pusę nakties negalėjau užmigti, buvo kažkaip nepatogu ir negera. Kadangi prisiminimas apie įvykį man smarkiai trukdė, nusprendžiau iškart kitą rytą susieškoti Hiję ir su ja bendrauti taip, lyg priešais angių urvą nebūtų nieko nutikę. Norėjau, kad ji užmirštų ir tą netikėtą apkabinimą, ir mano nemandagius žodžius. Norėjau, kad Hijė būtų mano draugė, tačiau nenorėjau, kad ir ji pradėtų sau vaizduotis nebūtus dalykus kaip mano motina, kuri, pamačiusi Ints sūnus, dar labiau užsidegė. Norėjau nuo vakarykštės dienos nuplauti tą trikdančią dėmę ir amžiams pamiršt tą istoriją.

Kitą dieną ir nubėgau Hijės ieškoti. Namie jos nebuvo, kaip įsitikinau žvilgtelėjęs vidun pro trobelės langą – ten, laimė, išvis nieko nebuvo. Tada pasisukiojau po mišką, aplankiau žmogbeždžiones, kad pakamantinėčiau, ar Hijė nebuvo atėjusi aplankyti savo brangiosios utėlės, bet Pirė ir Riaka tąryt Hijės nematė. Ėjau tolyn, galiausiai pasiekiau miško pakraštį ir išgirdau, kad kažkas spiegia.

Tai buvo mergiškas balsas ir aš išsyk pamaniau suradęs Hiję. Bet tada pamačiau spieglę – tai tebuvo kaimo mergina. Atidžiau įsiklausęs atpažinau savo seną pažįstamą Magdalena, pas kurią su Perteliu buvome dukart svečiavęsi.

Stabtelėjau už medžio ir įsispoksojau į merginą. Nesupratau, kodėl ji šitaip verkia, ir iš pradžių neketinau eiti pas ją, bet kai ji nenustojo verkšlenti, padvejojęs išlindau iš miško ir ėmiau žingsniuoti jos pusėn.

Magdalena pamatė mane, bet nepažino, tik ėmė dar baisiau spiegti ir šauktis pagalbos.

– Neklyk šitaip, – pasakiau. – Kas nutiko?

– Kas tu? – suriko Magdalena ir čiupo nuo žemės pintinę, kad nuo manęs apsigintų.

– Lėmetas, – pasakiau aš. – Argi tu neprisimeni – aš kadaise buvau pas tave svečiuose. Tu man parodei verpimo ratelį, o tavo tėvas norėjo užmušt mano draugą angį.

Magdalena dabar mane tikrai pažino, bet nė kiek neaprimo – tik taip sviedė savo pintinę į mane, kad iš jos plačiai pabiro surinktos žemuogės.

– Ir reikėjo tą maitą užmušt! – klykė. – Nekenčiu gyvačių! Matai, ką jos daro! Viena man įgėlė! Pažiūrėk, kokia mano koja! Aš numirsiu!

Jos dešinė koja iš tiesų buvo stora kaip kaladė, raudona ir ištinusi. Magdalena pabandė pakrutinti koja, bet tikriausiai tai buvo labai skausminga, nes ji vėl puolė kaukti.

– Mirštu, mirštu! – verkė. – Aš jau jaučiu, kaip veikia nuodai! Ta gyvatė mane nužudė! Bjaurus, šlykštus padaras! Pagalbos! Tėve! Pagalbos!

- Nebliauk dabar šitaip, - pasakiau.

Tiesą sakant, mane gana pritrenkė, kad žmogus gali būti toks bejėgis ir vargšas kaip koks paukštukas ir leistis įkandamas angies. Žinoma, aš savomis akimis buvau matęs, kaip Ints užmušė vienuolį, bet vienuoliai ir geležiuočiai, mano manymu, išvis nepriklausė žmonių padermei, nes nemokėjo nei žmonių, nei gyvačių kalbos, tik vapėdavo kažką visiškai nesuprantama. Buvo kaip vabalai ir juos galėjai užmušti ir kramtyti kiek tik nori. Bet Magdalena buvo žmogus, ir vis dėlto angis jai įkando. Tai atrodė toks pažeminimas, kad man dėl Magdalenos buvo tiesiog gėda. Kodėl gi ji nesupranta gyvačių užkalbėjimų, - vienintelis paprastas šnypštas būtų išaiškinęs angiai, kad čia stovi jos sesuo, o ne kokia pelė ar varlė, kuria galima pasistiprinti. Užuoat laiku išmokusi gyvačių užkalbėjimų, ta mergina dabar čia raitosi ant žemės, blauzdoj - dvi raudonos dantų žymės. Ji savanoriškai pasiskyrė gyventi žemesnių gyvių lygyje, užuoat pakilusi greta angių, kur juk žmonėms ir vieta.

- Gelbėkit, mirštu! - vis dejavo Magdalena. - Tėve, išgelbėk mane!

- Tavo tėvas moka gyvačių užkalbėjimų? - paklausiau truputį pašaipiai, nes nujaučiau atsakymą.

- Žinoma, ne! - niršo Magdalena. - Tokių nė nebūna! Tik velnias juos supranta!

Nežinojau, kas yra velnias, bet iš merginos tono spėjau, kad vargiai kas nors iš jos kaimo. Prisėdau greta Magdalenos.

- Tai tavo tėvas dabar menkai tepagelbės, - pasakiau. - Norint ištraukt nuodus iš kraujo, reikia čia pakviesti tą pačią angį, kuri tau įgėlė. Ji iščiulps savo nuodus tau iš kojos, ir viskas. Tai niekis, aš ją tuoj prisišnypšiu vieton.

Magdalena spoksojo į mane netikėdama, bet aš išleidau vieną reikiamą paprastą šnypštą, kurio mane dėdė Votelė dar mažą berniuką buvo išmokęs, ir prie manęs po kurio laiko prišliaužė smulkesnės rūšies gyvatė. Ne kokia angis, priskiriama gyvačių karaliams, o paprasta marguolė, bet aš vis dėlto ją pažinau, nes buvau drauge su ja žiemojęs.

Magdalena krūptelėjo pamačiusi gyvatę ir iš paniškos baimės pabandė nušliaužti, tarsi bijotų, kad dabar gyvatėlė ją visą sugels. Sulaikiau ją ir pasakiau, kad nėra reikalo draskytis ir kad ta gyvatė jai neįkaš, nes aš neleisiu. Magdalena liko vietoje ir tik stebeilijo į gyvatėlę, kuri laukė susirangiusi, kad pasakyčiau, ko iš jos noriu. Mandagiai pasisveikinau angį ir paprašiau, kad ji iščiulptų nuodus iš Magdalenos kojos.

- Kodėl tu išvis jai įgėlei? - paklausiau. - Juk matai, kad ji žmogus.

- Bet nemoka gyvačių užkalbėjimų! - atsakė angis. - Ir dar norėjo man pintine užvožt. Paklausiau, kas jai yra, kad šitaip iš giedro dangaus mane užsipuola, bet nieko neatsakė. Nu tada aš ir krimstelėjau. Tegu kitąsyk nesiautėja!

Atsidusau.

- Žinai, tie žmonės tiesiog kvaili, - pasakiau apgailėstaudamas. - Atleisk jiems - jiems ne visai gerai su galva, dėl to ir gyvačių užkalbėjimų nesugeba išmokti. Bet gelti jiems nēr prasmės - kitąsyk paprasčiausiai laikykis atokiai.

- Aš gi ir nenoriu jų kandžiot, bet ta mergiotė pati prikibo, - paaiškino angis. - Gerai jau, gerai, nepykstu. Tegu ištiesia koją, man bus geriau čiulpti.

- Tau reik ištiest koją! - perdaviau angies žodžius Magdalenai, kuri iš mūsų šnypštimo, žinoma, nieko nesuprato. - Ir kitąsyk netrankyk angių pintine. Jos tau nieko nepadare.

- Bjaurios! - suunkštė Magdalena, bet vis dėlto ištiesė koją kaip prašyta ir kietai užsimerkė.

Angis prisispaudė nosimi prie žaizdos ir pradėjo čiulpti. Plika akimi buvo matyti, kaip slūgo patinimas, iš storos raudonos kaladės greit pasidarė graži liekna blauzda. Angis pakėlė galvą ir pravėrė burną.

- Čiulpiant liežuvį kutena, - pasakė. - Gatava! Nuodų nė lašo neliko.

Padėkojau jai ir gyvatėlė vinguriuodama pradingo žolėje. Magdalena atsistojo ir primynė pagydytą koją, veide - abejonė. Bet viskas buvo gerai. Nuodai iščiulpti.

Tada ji staiga puolė man ant kaklo ir pabučiavo skruostan.

- Ačiū! - šaukė stipriai mane apkabindama. - Tu išgelbėjai man gyvybę! Tu burtininkas! Tu raganius! Gerasis raganius! Eikš su manim, eime pas mano tėvą! Noriu jam papasakoti, ką tu padarei.

Bet kurioje kitoje situacijoje tikrai būčiau atsisakęs tokio pasiūlymo. Neturėjau jokio noro susitikti su Johanesu. Bet Magdalenos rankose, truputį drėgnu nuo karšto bučkio skruostu, nemačiau galimybės atsisakyti. Dar aną savaitę glėbyje laikiau Hiję, dabar mane glaudė Magdalena - bet kokie skirtingi buvo tie apkabinimai! Su Hije pajutau tik nepatogumą dėl to, kad staiga atsidūrėme taip arti, bet Magdalenos rankose buvo labai gera. Dabar, kai nebeverkė ir nebesiskundė, o, priešingai, švietė iš laimės, staiga pamačiau, kokia ji graži. Nė nepradėsiu apskaičiuoti jos išvaizdos, pakaks, jei pasakysiu: mano manymu, ji buvo tobula, daug gražesnė už Hiję, gražesnė už mano seserį, gražesnė netgi už gražiausią ir krūtingiausią jos draugę. Ints žodžiais tariant, man būtent tą akimirką pasirodė, kad atėjo poravimosi metas.

Kaipgi tad galėjau atsisakyti, kai Magdalena mane kvietėsi drauge! Nuėjau.

Per tą laiką pražilęs Johanesas, mane pamatęs, neparodė jokios nuostabos.

- Trečias kartas nemeluoja! - pasakė ir padarė keistą judesį sau prieš veidą. Vėliau sužinojau, kad tai buvo savotiškas burtas, naudotas nusilenkiant prieš kryžį, bet aš niekad nepastebėjau, kad iš to burtažodžio būtų buvę kokios naudos. Johanesas spustelėjo man ranką ir pridūrė: - Esu įsitikinęs, kad trečią kartą tu miškan nebepabėgsi. Krikščioniui ne vieta ten, kur vaikštinėja plėšrūs žvėrys ir viešpatauja šėtonas. Užeiiki vidun, mano sūnau, imsimės pusryčio.

- Tėve, tu neįsivaizduoji, kas man šiandien nutiko! - įsiterpė Magdalena.

Ji nė nepajėgė sulaukt, kol užeisim vidun, o čia pat ant slenksčio papasakojo Johanesui, kaip jai gyvatė įgėlusi, kaip jai koja ištinusi ir kaip ji galvojusi, kad dabar jau paskutinioji. Ir kaip tada aš parkviečiau gyvatę atgal ir pagydžiau jai koją.

- Tėve, argi tai ne stebuklas?! - susijaudinusi šūktelėjo ji ir man pasidarė truputį gėda, kad tie žmonės taip jaudinasi dėl tokio tuščio dalyko, bet sykiu mane ir nudžiugino Magdalenos užsidegimas: gražu buvo žiūrėti, kaip jos akys šviečia dideliu įkarščiu.

Johanesas nieko neatsakė, tik sukryžiavo rankas ant krūtinės ir nukorė galvą.

- Tėve, pasakyk ką nors! - prašė Magdalena. - Mano manymu, tai tikrai stebuklinga. Arba... ar manai, kad ten pragaro jėgų darbas? - Magdalena nubalo ir metė į mane įtarų žvilgsnį. - Ar manai, kad čia buvo kokia nors raganystė? Kad aš neturėjau leist gyvatei čiulpti man kojos? Tėve, bet tada juk būčiau mirusi! Nežinai, kaip blogai man buvo! Tėve, pasakyki ką nors pagaliau! Kodėl tyli!

- Meldžiausi, - tyliai atsakė kaimo seniūnas Johanesas ir dabar pažvelgė Magdalenai tiesiai į akis. - Nebijok, mano vaike: tu prieš Dievą niekaip nenusižengei. Žinoma, gyvatė yra netyras padaras ir paties šėtono rankų darbas, bet Dievo jėga galingesnė nei velnio. Jis ir atkariausias būtybes gali pasitelkti šventam tikslui. Šėtonas užsiundė piktąją gyvatę tau įgelti, bet Dievas iš savo begalinio gailestingumo pas tave atvedė vaikiną, kuris tave išgelbėjo. Dievas privertė gyvatę iščiulpti savo pačios nuodus ir jais paspringti. Tebūnie pagarbintas dangaus valdovas!

- Gyvatė niekad gyvenime nepaspringtų savo pačios nuodais, - pasakiau. - Paprasčiausiai nesusipratimas, kad įkan-do Magdalenai, ir aš paprasčiau, kad ji išvalytų žaizdą. Nėr čia jokio stebuklo, tiesiog reik mokėt gyvačių užkalbėjimų.

- Nieks gi jų nemoka! - tvirtino Magdalena. - Būtent tai ir yra stebuklas - kad tu juos supranti!

- Visi žmonės gali išmokt gyvačių užkalbėjimų, - pasakiau tyliai. - Ne toks sunkus čia menas. Seniau visi juos suprasdavo ir nė viena gyvatė jokio žmogaus nekąsdavo.

Staiga labai nuliūdau ir, kaip man tokiom akimirkom visad nutinka, nosis pagavo švelnų maitos dvelksmą, kuris vis užplūsdavo mane nuo tada, kai visą savaitę praleidau tamsiam rūsy kartu su dėdės Votelės lavonu. Tas kvapas nebeapleido manęs, tartum sudeginus dėdės kūną ta smarvė būtų pakilusi į dangų ir susimaišiusi su dangaus mėlyne, o dabar vėjas bet kurią akimirką vėl galėjo ją atnešti iki manęs. Tas dvokas užeidavo kaip lietaus debesis, ir aš niekad nepastebėdavau jo artinantis, kol pirmieji lašai nenukrisdavo man ant nosies. Dažniausiai užeidavo tada, kai būdavau liūdnas, ir būtent dabar toks ir buvau, nes čia buvo nusistebėta mano gebėjimu suprasti gyvačių kalbą, kas, mano manymu, visgi buvo taip įprasta ir natūralu kaip tai, kad žmogus išvis moka kalbėti, arba tai, kad turi kojas, kuriomis vaikšto, ir rankas, kuriomis gali dirbt. Staiga pasijutau siaubingai vienišas tarp svetimų ir keistų žmonių, su kuriais neturiu ničnieko bendro. Toks pat vienišas ir apleistas jaučiausi anuomet rūsy, kur vienintelė draugija man buvo dėdės Votelės tamsoje yrantis lavonas. Suktelėjau galvą ieškodamas šviežio oro, bet dvokas neapleido ir visas pasaulis rodėsi esąs pilnas puvėsių. Kaimo seniūnas Johanesas pakvietė mane vidun, užėjau - bet ir ten smirdėjo.

Magdalena ėmė triūsti ir dengti stalą, o Johanesas atsisėdo šalia manęs ir uždėjo ranką man ant peties.

- Nemanyk, kad būtum pajėgęs išmokti gyvačių užkalbėjimų, jei Dievas nebūtų tavęs tam išsirinkęs! - pasakė. - Dievas nenori, kad pražūtų nekaltas vaikas, kokia ir yra manoji duktė, tad jis atvėrė tavo mintis gyvačių kalbai, kad tu galėtum išnirti iš miško ir išgelbėti Magdalenai gyvybę.

- Aš nieko nežinau apie dievą ir žinoti nenoriu, - pasakiau. - Mane tų užkalbėjimų išmokė mano dėdė. Visi žmonės juos moka - jei tik, kraustydami į kaimą gyventi, visko nepamiršo.

- Jei mes ką ir pamiršę, tatai yra Dievo valia! - toliau aiškino Johanesas. - Dievas nenori, kad mes kalbėtumės su gyvatėmis, nes gyvatė yra jo priešas, - ir ko mums su Dievo priešu kalbėti? Niekur pasaulyje nekalbama su gyvatėmis, patikėk manim, - aš esu keliavęs ir žinau, ką šneku. Kodėl tada mes turėtume būti paskutiniai vargšai, kurie prie gyvačių šliejasi? Ką jos, vargšės, turi mums pasakyti? Aš manau, kad mes kaip tik turime klausytis

tų, kurie už mus protingesni. Svetimšalių, mokačių statyti akmenines tvirtoves ir vienuolynus, kurių laivai dideli ir greiti, o kūną dengia geležis, per kurią nė viena strėlė neprasisveržia. Argi gyvatės juos išmokiusios visų tų gudrybių? Ne, jie išmokę jų Dievo dėka! Jis nušvietė juos ir padarė galingus, ir mums irgi padeda, kai mes jo paklausome.

- Jeigu nemoki gyvačių užkalbėjimų, tada nepadės nei akmuo, nei geležis, - pasakiau. - Esu matęs, kaip mano draugė angis vienam vienuoliui įgėlė į kaklą. Vienuolis čia pat nusibaigė.

- Viešpatie, pasigailėk! - sušuko Johanesas. - Kokia siaubinga piktadarystė! Tebūnie prakeikta toji gyvatė! Dabar pats matai, kad jos yra šėtono tarnai, jei patį šventąjį tėvą užpuola. Lai-mė, nėra abejonių, kad tas vienuolis dabar jau rojuje, amžinojoje palaimoje.

- Manau, kad lapės ir benamiai vilkai surijo jo odą, - tariau. - Jei nemoki gyvačių užkalbėjimų, tada tu juk dar labiau apgailėtinas negu varlė. Kodėl mes turėtume būti tokie kaip tie kvailiai, kurie iš gyvačių užkalbėjimų nė vieno šnypšto nesupranta? Jie ne žmonės, o pakirkšnutės!

Aš iškart pasigailėjau tai pasakęs, nes prisiminiau, kad Johanesas ir pats juk yra tokia pakirkšnutė, kuriai gyvačių užkalbėjimai - tamsus miškas. Bet Johanesas neužpyko, tik nusijuokė.

- Berniuk, tu tikrai per ilgai gyvenai miške, - pasakė nemaloniai pasipūtęs. - Kaipgi gali sau manyti, kad tu protingas, bet visos tos galingos svetimžemių tautos, kurios Dievo vardu valdo visą pasaulį, yra kvailios? Tada juk ir Šventasis Tėvas popiežius turėtų būti kvailas, nes ir jis nemoka gyvačių užkalbėjimų. Nori tą pasakyti? Geriau nesakyk - tai būtų baisi nuodėmė. Nuodėmė, tiesą sakant, yra netgi tai, kad aš tavęs to klausiu. Aš būtinai turėsiu ją išpažinti.

- O kas tas popiežius? - paklausiau.

- Popiežius yra Dievo vietininkas Žemėje, - pasakė Johanesas tyliu balsu ir jo veidas pasidarė toks saldus, lyg medų laižytų. - Jis gyvena šventajame Romos mieste ir laiko savo ranką mums visiems virš galvos kaip mylintis tėvas. Esu pas jį lankęsis ir jam kojas bučiavęs, kai dar buvau mažas berniukas. Geležiuočiai pasiėmė mane kartu su savim, kad aš, laukinukas, koks tada buvau, pamatyčiau pasaulio galybę. Kad suprasčiau, kokie protingi ir stiprūs esti krikščionys. Aš buvau nusivežtas Romon ir atlydėtas prieš popiežių, ir ta didybė ir prašmatnumas, kuriuos ten pamačiau, man atėmė žadą. Visur tviskėjo auksas, sidabras ir brang-akmeniai, bažnyčios buvo iš akmens ir tokiais aukštais bokštais, kad nė viena eglė čia, miške, jų nesiektų. Tada supratau, kad tas Dievas, kuriam tarnauja svetimšaliai, visų galingiausias, ir jei mes gyvenime norime ką nors pasiekti, tada protingiausia prie jo šlietis ir pamiršti visus kvailus prietaringus papročius, kuriais sekdami apsijuokiam prieš visą pasaulį. Sugrįžau tėvynėn ir man buvo gėda, kad tebegyvename kaip vaikai, kol tuo tarpu kitos tautos pasiekusios suaugystę. Mes turime juos pasivyti, turime įgyti visas reikalingas žinias, kurios kitur pasaulyje nuo seno įprastos. Laimė, mūsų žemėn atvyko dar daugiau riterių ir romiųjų brolių, kurie mums visaip gelbėjo ir padėjo mums tapti tokiais pat kaip išsilavinusios tautos. Jos rodo mums kelią ir, patikėk manim, kada nors mes būsim už jas ne prastesni.

- Štai kodėl dar nereikia užmiršti gyvačių užkalbėjimų, - pasakiau.

Johanesas artokai pasilenkė prie manęs.

- Mielas vaike, įsidėk galvon, ką tau pasakysiu, - sušnabž-dėjo. - Iš tikrųjų nėra jokių gyvačių užkalbėjimų.

Tai buvo toks stebinantis teiginys, kad aš net neprajukau, - tiesiog žvilgtelėjau į kaimo seniūną, kad pamatyčiau, ką dar keisto jis iškrės ar pasakys.

- Taip, nėra! - pakartojo tas. - Kaip kitaip gali būti taip, kad Bažnyčia nieko apie jus nežino? Ar manai, kad Dievas, padaręs popiežių savo vietininku Žemėje, nepadarė jo visagalio? Popiežius yra visagalis, kiekvienas žodis, kurį jis ištaria, yra tiesa, ir su Dievo pagalba jis gali ir upes priversti tekėti prieš srovę. Jei gyvačių užkalbėjimų būtų, jus suprastų ir popiežius, suprastų ir kiti šventi vyrai, - bet jų nėra, nes gyvatėms Dievas nesuteikė kalbos dovanos. Su jomis nereikia kalbėtis - jas reikia tik užmušti arba malda nuginti šalin, ir kiekvienas šventas vyras sugeba Dievo žodžio pagalba visas gyvates atgal pragaro dugnan suvaryti. Štai kaip yra! Tai, kad tu šiandien mano vaiką nuo gyvatės išgelbėjai, - ne tavo darbas, o Dievo! Jis pažvelgė iš dangaus žemyn ir padarė taip, kad gyvatė švariai išlaižytų Magdalenos žaizdą.

- Kas čia dabar per šnekos? - paklausiau. - Aš juk žinau, kad kalbėjausi su juo, lygiai kaip dabar šnekuosi su tavimi.

- Tai neįmanoma! - pranešė Johanesas, ir jo veidas sugriežtėjo. - Gyvatės nešneka! Tau taip tik pasirodė! Tu turi pasitraukti iš miško - ten viešpatauja velnias, jis klaidina tave ir leidžia tau išgirsti ir pamatyti nebūtų dalykų. Ateik į kaimą, leiskis pakrikštijamas, pradėk vaikščioti į bažnyčią ir netrukus suprasi, kad gyvačių užkalbėjimai - apgaulė!

- To niekad nebus! - pasakiau ir atsistojau. - Tada aš turėčiau stačiai iš proto išsikraustyt! Juk aš moku tuos gyvačių užkalbėjimus! Paklausk!

Ilgai šnypščiau, kalbėjausi su Johanesu savo geriausiais gyvačių užkalbėjimais, bet jis tik vėpsojo į mane ir užsispyręs kartojo:

- Tai tik šnypštimas, kuris nieko nereiškia! Pamiršk tas kvailystes! Būtent tai aš ir turėjau omenyje, kai sakiau, kad mūsų tauta tebegyvena kaip vaikai! Metas suaugti! Metas gyventi kaip kitiems! Nėra gyvačių kalbos!

- Ji yra - ir jei visi ją tebesuprastų, tarp mūsų negyventų nė vienas svetimšalis! - pasakiau piktai. - Šiaurės Slibinas būtų visus prarijęs ir pajūry nė jų kaulai negulėtų!

- Vėl vaikiškos kalbos, - pranešė Johanesas. - Koks dar Šiaurės Slibinas? Niekas negali atsilaikyti prieš spindinčiuosius riterius ir jų kalavijus!

Įpykau. Johanesas varinėjo visiškai nesąmoningas kalbas, bet negalėjau jo tuo įtikinti. Aš juk neturėjau iš kur paimti Šiaurės Slibino, kuris riterius drauge su jų kalavijais prarytų. Šiaurės Slibinas miegojo kažki kur, savo slaptame urve, ir aš neturėjau rakto jį surasti, o pažadinti jo, šiaip ar taip, nebūčiau galėjęs. Ir net to, kad gyvačių užkalbėjimų esama, niekaip neįstengiau pagrįsti, nes į Johaneso namus negalėjau pasikviesti nė vienos angies - būtų blogai baigęsi ir, net man šnekantis su kokia gyvate, Johanesas vis dėlto būtų girdėjęs tik sau nesuprantamą šnypštimą. Mes gyvenome skirtinguose pasauliuose lyg dvi sraigės, kurios negali dirstelėti viena kitai kiutan. Aš juk galėjau jam teigti, kad mano kiaušte esama gyvačių užkalbėjimų ir Šiaurės Slibino, jis tuo vis tiek netikėjo, nes savo kiaušte manėsi matęs Dievą ir Romos popiežių.

Norėjau išeiti namo, nes mano nuotaika buvo juoda ir maitos smarvė vis labiau rietė nosį, bet pas mane atėjo Magdalena, palietė petį ir paragino valgyti. Nujaučiau, ką jie valgys. Bet, lygiai kaip anksčiau, Magdalenos pakviestas, įžengiau jos tėvo pirkion, taip dabar nuėjau ir prie stalo.

Nuojauta neapgavo. Ant stalo gulėjo didelis kepalas duonos, o aplinkui jį – įvairaus didumo dubenys ir dubenėliai, pilni keistų gličiai blizgančių medžiagų. Vos jas pamačius mane supykino, bet Magdalena atsisėdo greta ir staiga pajutau, kaip per maitos smarvę prasimuša jos plaukų kvapas, visiškai užpildo mano šnerves ir nuteka gerkle, tad aš ir manausi burnoje jaučiąs Magdalenos skonį. Staiga man neberūpėjo ant stalo gulinčios šlykštynės ir sutikau paaukoti virškinimą dėl Magdalenos.

Johanesas įsitaisė stalo gale, sukryžiavo rankas, nuleido akis ir kažką suvebleno. Magdalena pasekė jo pavyzdžiu. Nutuokiau, kad čia vėl kokia bevertė raganystė: panašiai murmėti buvo papratęs ir žynys Julgas prieš nukirsdindamas aukojamus gyvūnus. Johanesas ir Magdalena ilgai nevebleno, netrukus Johanesas pakėlė galvą, į vieną ranką pasiėmė duonos kepalą, į kitą – peilį ir atriekė storą riekę.

– Čia tau, tolimas svety! – pasakė, juodos duonos riekę man ištiesdamas. – Duona yra pagrindinis krikščionių valgis. Duona šventa. Duona senesnė už mus.

Paėmiau duonos gabalą su prastokai slepiamu pasišlykštėjimu, trūktelėjau oro ir atsikandau gabalėlį. Skonis buvo lygiai toks pat prastas, kaip atminiau, vėlėsi burnoje ir lipo prie dantų.

– Užsitepk ir sviesto! – pasiūlė Magdalena ir padavė mažutį dubenėlį, iš kurio į mane žvelgė kažkokie keisti geltoni taukai, kažkas panašaus į pūlius. Galbūt tik mirties akivaizdoje būčiau sutikęs tai valgyti. – Imk pagaliau, čia skanu! – kalbėjo Magdalena ir pati peilio galiuku užtepė geltono riebalu ant duonos gabalo, atsikando jo ir nutaisė tokį apsalusį veidą, lyg būtų suvalgiusi žemuogę.

Sukaupiau drąsą, užtepiu truputį sviesto ant savojo duonos gabalėlio ir pamėginau valgyti. Nebuvo taip jau šlykštu, kaip baiminausi, bet vis dėlto bjauru.

– Jūs visai nevalgot mėsos? – paklausiau.

– Per šventes valgom, – atsakė Johanesas, godžiai rydamas duoną. – Tada pas mus ant stalo visad būna kiaulė ar avis.

– Kodėl tik per šventes? Kodėl ne kasdien?

– Mes ne tokie turtingi. Mūsų žmonės tebėra vargšai, – paaiškino Johanesas. – Kasdien mėsą sau gali leisti tik ponai riteriai tvirtovėje. Jei mes imtume šitaip taškytis, greit viską pravalgytume.

– Gyvūnų juk miške tiek ir tiek, – įrodinėčiau. – Briedžių, stirnų, kiškių... Kodėl jų nevalgot? Johanesas suburbėjo.

– Kas juos pagaus! Ponai riteriai, be abejo, – jie medžioja, turi greitus arklius ir aštrias užsieny padirbintas ietis. Bet tokiam senam žmogui kaip aš tiesiog neįmanoma pagaut stirnos. Kiškį dar dar – jiems galima paspėti kilpas, bet jie irgi sukti, neina į spąstus.

Vėl pasijutau prislėgtas. Štai sėdėjo žmogus, kuris atsižadėjo gyvačių užkalbėjimų ir netgi įnirtingai neigė juos esant. Ir jis didžiavosi savo sprendimu, tikėjo žengiąs teisingu keliu ir norėjo ir mane ten drauge nusitempti. Tiesą sakant, jis buvo lyg žmogus, kuris nusikando sau rankas ir dabar guli ant žemės bejėgis kaip ryšulys. Mano motina nebuvo jaunesnė už Johanesą, be to, buvo moteris ir gana stora, tačiau jai nekilo jokio vargo nors ir kasdien užmušt briedį maistui. Tiek daug mes, žinoma, nesuvalgydavome – toli gražu, bet iš principo buvo įmanoma. O štai šis vyras, kuris gyrėsi matęs kažkokį popiežių, negalėjo nė kiškio užmušti, plušo su juokingomis kilpomis ir skundėsi, kad kvailas kiškis už jį suktesnis! Jis buvo mirtinai įsitikinęs, kad stirnai pagauti reikia arklio ir ieties ir kad tai lydi valandų valandas trunkantis persekiojimas! Kodėl jis netikėjo gyvačių užkalbėjimais, kuriais labai lengva tą pačią stirną per minutę priversti paklusti? Vėl pajutau, kad esu iš visai kito pasaulio.

– Paragauk ir košės, – pasakė Magdalena ir padavė man medinį šaukštą. Vidur stalo stovėjo didelis dubuo su nematyta mute, kurią ir Johanesas, ir Magdalena godžiai valgė.

– Kas čia per daiktas? – paklausiau ir nepatikliai pakabinau dubens turinio.

– Miltų košė, – atsakė Johanesas. – Geras, tirštas maistas. Prisikimšk pilną pilvą, tada pajėgsi dirbti.

– Iš kur kilęs šitas maistas? – kamantinėjau su pasibjaurėjimu. Neįsivaizdavau, kad mano motina išdrįstų svečiams pasiūlyti tokio mitalo. Ji tokią pliurę išpiltų kur papuola, nuneštų miškan ir pakastų žemėn, kad ta neterštų gamtos. – Ar Romos popiežius tai valgo?

Johanesas papurtė galvą.

– Kuo čia dėtas Romos popiežius? – paklausė priekaištingai. – Jis yra Dievo vietininkas Žemėje, mes negalime su juo lygintis. Mes esame paprasti valstiečiai, o jis – mūsų Šventasis Tėvas! Jo valgio stalas, žinoma, gausnis, jam nereikia apsiriboti miltų koše. Tarnai atneša jam geriausių veislių paukštienos ir žvėrienos, iš tolimų šalių jam lauktuvių atsiunčiama retų vaisių. Būtų paika, jei mes stengtumės gyventi taip pat. Žmogus turi žinoti savo vietą: mes esame maža ir varginga tauta!

– Aš tai tikrai kasdien valgau mėsą, – pranešiau.

– Dovanoki, bet tu, mano sūnau, tesi laukinis, – griežtai pasakė Johanesas. – Ir vilkas ryja mėsą, – bet ar mes turim imti iš jo pavyzdį? Mes veržiamės į šviesą ir tarnaujame Dievui, o mainais į tai jis duoda mums mūsų kasdienės duonos ir ko ant duonos užsidėti.

– Nematau čia jokios prasmės, – tariau ir išmečiau savo duonos gabalą iš rankos. Nepajėgiau iki galo suvalgyti, nes pamačius košę man galutinai pasidarė bloga. – Verčiau tada būsiu vilkas ir bent jau gausiu padoriai pavalgyti, negu gyvensiu čia, kaime, ir krimsiu iš kažkių kokių šiaudų iškeptas spiras.

Johanesas ir Magdalena nutilo ir keistai sužiuro į mane.

– Nekalbėk taip! – galiausiai pasakė Johanesas lėtai ir atsargiai. – Berniuk, pasakyk man nuoširdžiai: argi tu nepadarei pačios didžiausios nuodėmės, kurią žmogus gali dūšion įsileisti? Ar tau neteko pasiversti vilktakiu?

– Kas yra vilktakis? – norėjau sužinoti.

– Tai žmogus, kuris piktomis raganystėmis įgauna vilko pavidalą, – atsakė Johanesas. – Pamaldieji vienuoliai man yra sakę, kad toks dalykas įmanomas, jų gimtinėje būna nedorų žmonių, kurie išmano šį meną. Sakyk, juk tu nesi to daręs? Tai siaubingas nusikaltimas!

- Toks dalykas išvis neįmanomas, - pasakiau suiržęs. - Žmogus yra žmogus, o vilkas yra vilkas. Vilkas skirtas melžti ir jodinėti. Nė vienas žmogus nenorėtų pavirsti vilku - niekas juk nenori, kad jį melžtų arba kad jam liptų ant sprando. Mulčiai tie vienuoliai.

- Jie mokyti ir protingi žmonės, - ginčijosi Johanesas. - Bet aš tikiu tavim, kai sakai, kad tu tokiomis raganystėmis neužsiimi. Tavo veidas sąžiningas ir iš tavęs kada nors dar išeis puikus krikščionis.

- Kaži, - murmtelėjau ir atsistojau nuo stalo. Johanesas linktelėjo Magdalenai.

- Dabar eik ir aprodyk berniukui kaimą. Tikiuosi, kad jis nebegrįš atgal į mišką. Juk būtų gaila iššvaistyti jaunystę!

- Galim nueiti prie vienuolyno, - pasakė Magdalena. - Ten gieda vienuoliai. Visas kaimo jaunimas eina jų paklausyti - nuostabiai gražu!

- Taip, eikit tenai, - sutiko Johanesas. - Šventos bažnytinės giesmės sielą pasotina. Eikit eikit, aš dar turiu padirbėti. Žmogus juk yra kaip skruzdė, jo likimas - liejant prakaitą duoną užsitarnauti.

Šis palyginimas buvo ganėtinais teisingas, turint omenyje, kad nei skruzdė, nei Johanesas nemokėjo gyvačių užkalbėjimų ir todėl miško tradicijų atžvilgiu priklausė patiems bejėgiškiausiems padarams. Nesakiau to kaimo seniūnui, nes man buvo smagu, kad dabar galėsiu kažkur eiti su Magdalena, ir nenorėjau įžiebti ginčo. Ėjome vienas šalia kito ir kaskart, kai mano petys ar piršto galiukas prisiliesdavo prie Magdalenos, many kažkas suvirpėdavo. Būčiau norėjęs savo ranka taip mosuoti, kad ji vis užkliudytų Magdalena, bet bijojau, kad mergaitė tai gali priimti už įkyrumą, ir elgiausi priešingai: susitraukiau kaip pagalys ir stengiausi kaip įmanydamas mažiau jos prisiliesti. Koks kvailai drovus atrodau sau dabar, po tiekos metų! Nenuostabu, kad tokie baikštūs padarai kaip aš išmiršta. Mes tebuvom šešėliai, kurie prieš saulėlydį trumpam nusidriekia, kad paskui galutinai pranyktų. Aš irgi nykstu. Niekas nežino, kad tebegyvenu.

Ėjome su Magdalena ir aš grūmiausi, iš vienos pusės, su noru ją paliesti, iš kitos pusės - su baime ją atbaidyti, bet Magdalena galvojo apie visai kitus dalykus. Ji staiga atsisėdo, prisitraukė mane už medžio ir susijaudinusi pakuždom paklausė:

- Ar tu melavai tėvui, kai sakei, kad nepasiverti vilktakiu? Iš tikrųjų juk žinai, kaip tai padaryti. Juk taip?

- Nežinau, - pasakiau. - Toks dalykas neįmanomas. Vienas padaras negali pavirsti kitu. Angis numeta odą, bet dėl to nepavirsta žalčiu arba gluodenu. Žmogus dar niekad nėra vilktakiu pavirtęs. Tikėti tokiu dalyku yra visiška kvailystė.

- Aš tuo tikiu! - pasakė Magdalena ir man iškart pasidarė baisiai gėda, kad neparinkau žodžių. - Vienuoliai juk irgi taip kalba. Lėmetai, aš suprantu, kad tu nenori man apie tai pasakoti. Tėvas juk pasakė, kad tai baisi nuodėmė, ir dabar tu manai, kad aš irgi taip pat manau. Bet aš taip nemanau - mano manymu, tai baisiai įdomu. Žinai, aš norėčiau galėti pasiversti vilku!

Nesumojau į tai niekaip kitaip atsakyti, kaip tik gūžtelėti pečiais.

- Pasakyk: kaip tai padaryti? - reikalavo Magdalena.

- Aš iš tiesų nežinau! - atsakiau. Būčiau mielai padėjęs Magdalenai - ji juk buvo tokia graži, jos labai būčiau viską padaręs, bet vilku jos paversti negalėjau, nes tai buvo neįmanoma. Bet tada man atėjo gera mintis.

- O nori - išmokysiu tave gyvačių užkalbėjimų! - pasiūliau.

- Ar jais galima pasiverst vilku? - tebevarė savo Magdalena.

- Ne, to tikrai ne. Bet jais galima susikalbėti su visais gyvūnais. Turiu minty, žinoma, tuos, kurie ir patys moka kalbėti. Daugelis nemoka. Bet vis tiek supranta gyvačių užkalbėjimus ir jiems paklūsta. Tu gali, pavyzdžiui, lengvai apsirūpinti maistu: paprasčiausiai pasikvieti briedį pas save ir užmuši. Nori, išmokysiu! Tai paprasta!

- Kaip tada tai veikia? - paklausė Magdalena. Neatrodė ypatingai susižavėjusi: gyvačių užkalbėjimai, palyginus su pasivertimu vilku, nebuvo pakankamai geri mainai.

Sušnypščiau jai patį paprasčiausią šnypštą ir Magdalena pabandė atkartoti, bet jai iš burnos pasigirdo tik kažkoks šnipštas, kuris visai neskambėjo kaip gyvačių užkalbėjimai.

- Neblogai, - pasakiau. - Pradžioj ir būna sunku - aš irgi sukinėjau liežuvį taip, kad skaudėjo. Pabandyki iš naujo. Atidžiai klausykis, kaip aš šnypščiu, ir pamėgink pakartoti.

Vėl sušnypčiau, labai lėtai ir rūpestingai, kad Magdalenai būtų paprasčiau pagaut balso svyravimus. Ji atidžiai pabandė, stengėsi taip, kad paraudo veidas ir pro dantis ištryško seilių. Bet jai išėjo ne gyvačių užkalbėjimai.

- Ne, ne tai. - Atsidusau.

- Aš gi dariau lygiai taip pat, kaip tu, - įrodinėjo Magdalena.

- Tiesą sakant, nedarei, - pasakiau stengdamasis kuo mažiau ją įžeisti.

Aš taip labai būčiau norėjęs Magdalenos sau į mokines. Pradėtume mokytis miške, pačiose gražiausiose vietose, kurias tik galėčiau rasti, sėdėtume dviese drauge po medžiu ir šnypštume viens su kitu rungdamiesi. Ir gal ten, po medžiu, nutiktų ir kas kita. Aš nenorėjau tos nuostabios ateities nė už ką atsisakyti, todėl ėmiausi naujo šnypšto ir paprašiau Magdalenos, kad ji pamėgintų.

- Čia juk lygiai tas pats, kaip anksčiau, - pasakė Magdalena, išklausiusi mano šnypšto.

- Kaip tai? - nusistebėjau. - Argi negirdėjai skirtumo? Šie šnypštai juk visiškai nepanašūs. Nu paklausk dar!

Sušnypščiau jai iš pradžių pirmą užkalbėjimą, o paskui antrą.

- Mano manymu, tai vienas ir tas pats šnipštas, - tarė Magdalena jau truputį purkštaudama. - Ir aš irgi taip pat padariau.

Ji vėl sušnypštė, bet tas šnipštas nieko nereiškė - jį išgirdusi angis būtų pasakiusi, kad šnypštėja burnoj turi negyvą žiurkę ir kad pirma tegu nuryja, jei nori ką pasakyti.

Aš, žinoma, Magdalenai taip nepasakiau, o ji juk ir neturėjo ko nuryti. Bėda buvo jos liežuvis. Tiesiog nuostabu, koks nerangus buvo jos gražusis rausvas liežuvėlis, kurį ji, mano paprašyta, iškišo iš burnos, kad galėčiau patyrinti, kodėl jis visgi neveikia. Magdalenos liežuvis nejudėjo: jis buvo sumanytas tik duonai kramtyti ir košei ryti. Prisiminiau, koku graudžiu žvilgsniu Pirė ir Riaka visad nužvelgdavo mano užpakalį, kai jiems matant eidavau maudytis, - ten uodegos nebuvo nė pėdsako. Ji buvo išnykusi, lygiai kaip iš Magdalenos liežuvio buvo išnykę visi raumenys, be kurių ištarti gyvačių užkalbėjimus buvo tiesiog neįmanoma. Liežuvis įsodintas per giliai, peraugęs ir silpnas. Žmonės smuko mums patiems prieš akis: aš nebeturėjau senolių ilčių, Magdalena nebeturėjo net tinkamo liežuvio. Jos klausia irgi nuslopo: ji iš tiesų neskyrė vieno šnypšto nuo kito, visa gyvačių kalba jai buvo tik vienas begalinis šnipštas, kuris neturėjo reikšmės, - kažkas panašaus į jūros bangų teškenimą.

Buvau priverstas pasiduoti. Magdalenos nebuvo įmanoma išmokyti gyvačių užkalbėjimų, jai buvo skirta amžinai gyventi kaime, tarp grėblių ir verpimo ratelių. Tiesa, būtent taip ji ir norėjo gyventi. Ji buvo praradusi neįkainojamą lobį, bet to nė nepaisė.

- Aš negaliu tavęs išmokyti gyvačių užkalbėjimų, - pasakiau nerangiai. - Tu niekad nesugebėsi be klaidų jų ištart. Tau nesilanksto liežuvis.

Magdalena neatrodė itin susisielėjusi.

- Nieko tokio, - pasakė. - Aš ir nenoriu susikalbėti su gyvatėmis - aš jų bijau. Klausyk, papasakok man visai kitą dalyką: tu esi matęs fėjų?

- Kokių dar fėjų? - paklausiau nenorom, nes ši tema iškart priminė žynį.

- Miške juk gyvena fėjų! - sušnabždėjo Magdalena. - Ir tėvas tuo tiki, o jis juk labai protingas vyras, lankęsis svetimoj šaly ir matęs visus pasaulio stebuklus. Jis ir svetimšalių kalbą moka ir yra su jais kalbėjęsis, - jie irgi tvirtina, kad miškas pilnas dvasių, fėjų ir mažučių barstukų, kurie po žeme gyvena. Jie visi tarnauja šėtonui, todėl ir žmogui negerai eiti į mišką. Bent jau ne gilumon, nes tada dvasios ir fėjos išves jį iš kelio ir nusitemps į savo pilį. Tu neabejotinai esi juos matęs!

Argi tai nebuvo baisu? Gyvačių užkalbėjimus tie žmonės neigė; visa vertinga, ko su kaupu būta miške, jiems buvo nežinoma ir svetima, - bet fėjos, tie žynio Julgo išgalvoti pasakų veikėjai, galop pasiekė kaimą ir net čia gražiai prigijo! Suglumau. Ką man reikėjo sakyti? Jei tvirtinsiu, kad fėjų nebūna, tada Magdalena manim, šiaip ar taip, nepatikės ir manys, kad aš tik slepiu tai nuo jos, kaip ir žmogaus pasivertimo vilku triuką. Bet man irgi buvo šlykštu taukšti tokias pat nesąmones, kurios miške ir taip pernelyg sklisdavo iš Julgo ir Tambeto burnų. Nežymiai truktelėjau pečiais.

- Nesu itin daug jų sutikęs, - tarstelėjau.

- Bet vis dėlto kartais? Kokios jos?

- Aaa... Magdalena, ar mes neturėjom eiti pasiklausyti kažkokių dainų?

- Tu nenori man apie jas pasakot! - sušnabždėjo Magdalena. - Aš suprantu! Tau negalima! Fėjos neleidžia tau atskleisti jų paslapčių. Bet dabar aš bent jau žinau, kad esi jas matęs. Galėsiu apie tai kitiems papasakot, - kad pažįstu vaikiną iš miško, kuris yra matęs fėjų ir dvasių! Oi, stebėsis!

Ji griebė man už rankos ir greit nusitempė keliu, ir aš jaučiau šiltą jos delną ir labiau už viską bijojau, kad mano rankos iš susijaudinimo nesuprakitautų. Mes praėjom keletą namų ir galiausiai atsidūrėme ten, kur prieš daugelį metų Intsas užmušė vienuolį. Netoliese ir stovėjo vienuolynas. Magdalena nusitempė mane prie mūrų ir davė ženklą sėstis ant žemės.

- Argi neisim vidun? - paklausiau aš.

- Žinoma, ne! Čia juk vienuolynas, ten jokioms moterims neleidžiama. Ir tau ne, nes tu juk nesi nei riteris, nei vienuolis - tik paprastas valstietis. Svetimšaliai neįsileidžia valstiečių į savo pilis.

- Bet juk tavo tėvas yra ten buvęs, - pasakiau aš. - Turiu minty, pas popiežių ir...

- Tėvas išimtis. Dėl to visi jį ir gerbia - jis yra pats garbiausias žmogus mūsų kaime. Jis moka su svetimšaliais jų kalba kalbėtis ir to ir mane yra išmokęs. Žinai, ko labiausiai trokštu? Kad koks riteris pasikviestų mane į savo pilį! Baisiau norėčiau pamatyti, kaip jie gyvena. Jie juk tokie gražūs ir didūs, ir kilnūs! Kokius šarvus turi! Su kokiais plunksnuotais

šalmais! Žinai, aš tikiu, kad vienąsyk ši svajonė išsipildys. Kartais jie pasikviečia valstietes į savo pilis – gana retai ir apskritai ne visas. Bet aš tikiuosi, kad mane nusiveš. Mane reik nusivežt! Aš nepakelsiu, jei manęs nenusiveš!

Iš už vienuolyno mūrų pasigirdo tęsiamos giesmės. Magdalena prigludo prie sienos ir užsimerkė.

– Argi ne dieviška! – sušnabždėjo ji. – Kaip puikiai gieda! Man be proto patinka tokia muzika!

Nesugebėjau nieko sumąstyti apie vienuolių giesmę. Skambėjo, lyg kas skaudama gerkle dejuotų ir skūstųsi, be to, greit pastebėjau, kad vienuolių giesmė varo snaudulį. Mane užplūdo nuovargis, giesmė sukosi man aplink ausis ir lindo galvon tarsi kepurė iš samanų. Magdalena alsavo šalia manęs, būčiau mielai atrėmęs galvą jai į petį ir laimingas užmigęs. Žinoma, nedrįsau to padaryti ir per prievartą laikiausi atsimerkęs. Giesmė prailgo ir spengė, lyg kas giliai urve aimanuotų, aš nusižiovavau ir man burnon įskrido musė. Išspjoviau ją lauk ir snūdas mažumėlę nuslinko. Pažvelgiau į Magdaleną.

Mergina niūniavo kartu su vienuoliais, buvo parėmusi galvą ant kelių, pasikaišiusi ilgą sijoną apie kojas. Atrodė tokia miela ir graži, kad vienuolių giesmė man nuslinko kažkur į antrą planą, – susitelkiau į Magdaleną ir pamažu ėmiau slinktis arčiau. Kaklas nukaito ir širdis ėmė daužytis iš susijaudinimo, bet tikslą pasiekiau ir pagaliau sėdėjau visai šalia Magdalenos. Savo ranka nuslydau prie merginos kojos ir lengvai paliečiau jai kulkšnį. Nuo to man galvon tokia jėga plūstelėjo kraujas, kad prieš akis sutavaravo. Dar kartą paglosčiau Magdalenai koją. Bet tada pasigirdo balsai ir iš už vienuolyno kampo išniro kaimo vaikinai. Tarp jų buvo ir mano senas draugas Pertelis, kurio aš ilgus metus nebuvau matęs.

Berniukų buvo trejetas: be Pertelio, dar du už jį – ir už mane – visa galva žemesni vyručiai, irgi tokių pat stulbinamai plačių pečių, kad atrodė kone keturkampiai. Vėliau sužinojau, kad galingi pečių raumenys susiformuoja diena iš dienos bukai lauką ariant ir, plūgo nusitvėrus, paskui jautį vaikštinėjant. O štai žemas ūgis – skurdaus maisto pasekmė: vien tik duoną ir košę lapnodamas, aišku, ligi dangaus neišstypsi. Be to, ūgis kaimo žmogui išvis nerekomenduotinas: kad pjautuvu pjautum javus, šiaip ar taip, reikia visą laiką būti susilenkus, ir jei tavo stuburas per ilgas, jį ims siaubingai skaudėti. Žymiai lengviau gyventi tiems, kurie nustojo augę ir liko neįprastai kresni. Taip ir atsiranda kaime gyventi tinkami išperos.

Pertelis stypsojo virš tų brolyčių, panašių į grybus, lyg bokštas, o jo pečiai nė truputėlio neatsiliko nuo draugužių. Jis išaugo į tikrą galiūną ir jame ne kažin kiek liko to berniuko, kurį kadaise pažinojau, su kuriuo ėjau paspoksoti į mėnesienoj besivanojančias moteris ir kuris buvo mano geriausias draugas. Vis dėlto tuoj pat jį atpažinau. O jis pažino mane. Įsistebeilijo į mane ir pasakė:

– Tai tikrai tu. Ką – negi pagaliau atėjai gyventi kaime? Aš tai tikrai maniau, kad neateisi.

– Niekur aš neatėjau, – atšoviau. – Magdalena paprasčiausiai pasikvietė mane čia paklausyt muzikos. Labas, Perteli!

Pertelis susiraukė.

– Aš pats jau pamiršęs šitą vardą, bet tu jį tebeatsimeni. Aš juk sakiau tau anąsyk, kai susitikom. Dabar mano vardas...

– Petras, – pasakiau. – Taip, aš prisimenu.

– Būtent, būtent! – pagyrė Pertelis-Petras. – O čia mano draugai Jokūbas ir Andriejus. O čia Lėmetas. Jis iš miško.

Jokūbas ir Andriejus nužvelgė mane ir ištiesė ranką. Tai buvo dar vienas kaimo žmonių paprotys, kurio aš nesupratau: kam reikia nuolat liesti kits kitą? Suprantu, jei nori paliesti mylimą mergelę, – kitas reikalas. Sesuo Salmė yra pasakojusi ir apie tai, kaip malonu taršyti minkštą lokio kailį; aš to, aišku, niekad nesu daręs, bet iš principo tikiu, kad tankus lokio kailis glostant atrodo šiltas ir kutena delną. Angies oda irgi šilkinė ir ją malonu glostinėti. Bet kaimo vaikino delnas šiurkštus, purvinas ir lip-nus, panagės pilnos duonos trupinių. Jį palietus norėtusi savo ranką kelias valandas mirkyti šaltame šaltinio vandeny. Vis dėlto jausmų neparodžiau, o gerbdamas vietinius papročius paspaudžiau abiem vyručiams ranką, – jų rankos buvo nemaloniai didelės ir negrabios tartum žmogbeždžionių kojos.

– Manėm, kad miške nė nebėr žmonių, – pasakė Andriejus. – Kas tau atsitiko, kad anksčiau neatėjai? Sirgai, ar ką?

Norėjau pasakyti, kad per visą gyvenimą esu sirgęs tik kartą –kai prisivalgiau šlykščios ruginės duonos, – bet neturiu papratimo būti begėdis ir su žmonėm jau per pirmą susitikimą pult ginčytis. Tiesiog patraukiau pečiais ir sumurmėjau kažką neaiškaus.

– Nieko tokio, – tėviškai tarė Jokūbas. – Geriau vėliau negu niekada. Ar jau esi nusižiūrėjęs vietą, kur daryt skynimą ir sau lauką pasiruošti?

– Nesu, – pasakiau; šįkart nuoširdus atsakymas nuostabos nesukėlė.

Jokūbas man tuoj ėmė dalyti patarimus, bet, laimė, šiuos nesąmoningus tauškalus pertraukė Magdalena.

– Vaikinai, patylėkit, – paprašė. – Juk dabar vienuoliai gieda! Klausomės!

Pertelis ir jo sėbrai susėdo ant žemės ir kurį laiką tylėjo.

– Veža, – pripažino Pertelis galiausiai. – Tu, Lėmetai, tikriausiai nė nesi anksčiau jų girdėjęs?

– Kur jis bus girdėjęs, jei visą laik miške gyveno, – pasakė Andriejus. – Vienuoliai gi neina į mišką giedoti! Na ir pasisekė mums, kad jie savo vienuolyną nusprendė kaip tik netoli mūsų kaimo pasistatyt. Antraip tiesiog tektų važiuot užu jūrų, tikrą choralą išgirst panorėjus.

– Ką tokį? – paklausiau aš.

– Choralą! – pakartojo Andriejus. – Ši muzika vadinasi choralas. Dabar visur pasauly labai vertinama. Tau juk irgi patinka, a?

– Taip, – atsakiau atsargiai, nes sutikti atrodė saugiausia, o štai pasakius „ne“ paprasčiausiai būtų kilęs ginčas. – Tik kad nė žodžio nesuprantu.

– Nu jo, tai juk lotynų kalba! – pasakė Pertelis. – Choralai ir giedami lotyniškai, visur taip yra. Tai pasaulio muzika!

– Berniukai, jūs visai nesugebat patylėti! – išrėžė Magdalena piktai, atsistojo ir paėjęjo toliau. Ten vėl atsisėdo ant žemės, priglaudė ausį prie vienuolyno mūrų ir, kad labiau susikauptų, net užsimerkė.

– Mes patys galvojom irgi mokytis giedoti choralus, – sušnibždėjo Andriejus. – Mergoms beprotiškai patinka. Vienuoliai turi galybes moterų – jiems tereikia tik pragysti ir visos bobos iš kailio nerias.

– Taip, mes jau netgi repetavom, – patvirtino Pertelis. – Kažkas tikrai išeina, bet turim tokią bėdą, kad mūsų chore nėra kastrato.

– Kas tai yra? – paklausiau aš.

– Kastratai yra žymiausi dainininkai, – paaiškino Jokūbas. – Čia, vienuolyne, irgi toksai yra – gieda laibu balsu kaip vyturys. Dėl to, kad jam nupjauti kiaušiniai.

– Bet juk taip skauda! – Aš nuoširdžiai nustebau. Man dar niekad neteko girdėti nieko tokio kraupaus.

Andriejus paniekinamai niurgztelėjo.

– Iškart matyt, kad iš miško! – pasakė. – Skauda! Na tai kas, kad skauda! Visur pasauly kiaušinius nupjauna! Pats kaimo seniūnas Johannesas pasakojo, kad Romoj, ten, kur gyvena popiežius, pusė vyrų buvo be kiaušinių ir giedodavo taip gražiai, kad virsk iš koto. Tas dalykas tenai madoj! Johannesas pasakojo, kad, tiesą sakant, ir jam norėta nupjauti kiaušinius – vienas vyskupas buvo tuo reikalu užsiėmęs, bet, deja, kažkas pasipainiojo ir tada jis turėjo išvažiuoti, ir taip planas žlugo. Čia, mūsųose, juk kiaušinių nepjauna. Čia vis

dar užkampis.

Mintyse padėkojau likimui, kad kaimo seniūno Johaneso kiaušiniai išliko, nes kitaip juk nebūtų Magdalenos, būtų tik vieversiu suokiantis senis, – koks šiurpus vaizdinys, oda pagaugais eina! Bet Pertelis ir jo draugai atrodė paniurę. Jie sėdėjo, klausėsi vienuolių giesmės ir kasėsi tarpukojus, ir tas kasymasis jiems nuolat primindavo jų netobulumą.

– Galima juk ir su kiaušiniais giedoti, – tarstelėjau.

– Ne tas pat, – atsakė Jokūbas. – Kiekvienam tikram chore turi būti keli kastratai. Žinoma, kur nors paupy arba prie krosnies kiekvienas vyras gali gausti, bet žymus šitaip netapsi. Tikri chorai veikia prie vienuolynų.

– Tai eikit į vienuolyną ir tapkit vienuoliais! – pasiūliau. Vaikinai papurtė galvas.

– Nepagauni reikalo, – pasakė Pertelis. – Į vienuolyną tokių kaip mes nepriima. Kas gi tada lauką artų ir šienautų, jei visi choralus giedotų? Toks darbo pasidalijimas – supranti?

– Mes ir neturim nieko prieš arimą ir šieno pjovimą, – pridūrė Jokūbas. – Visiškai puiku plūktis su plūgu. Tu išvis esi stovėjęs prie plūgo?

– Nesu, – nuskambėjo nuoširdus mano atsakymas.

Kiti trys nusijuokė.

– Tu tikrai visiškas tamsuolis, – pasakė Andriejus. – Plūgas galingas daiktas, juo gali taip art, kad... Smagumėlis. Arti gerai, bet lankyti chorą norėčiau tik tam, kad žmoną gaučiau. Pažiūrėk, kaip Magdalena eina iš proto dėl tų choralų! Man užvis labiausiai patiktų taip: ryte ariu, o vakare giedu choralus ir paskui kirkinu bobikes.

– Vienuolio šukuosena irgi būtų neblogai, – svajingai pridūrė Pertelis. – Ir merginoms patinka, bet mums negalima šitaip kirptis. Vienuoliai neleidžia. Valstiečiams negalima atrodyt kaip vienuoliams.

– Kodėl jūs jų klausot? – pasiteiravau.

– Kaip tai – kodėl? – nusistebėjo Jokūbas. – Jie juk atvykę iš svečios šalies, jie geriau žino, kaip pasaulio dalykai surėdyti. Jie visad turi mums kamandyti, o ne mes jiems. Mes juk tik neseniai atėjom iš miško – ko gi mes juos išmokysim?

– Gyvačių užkalbėjimų, – atsakiau. Trijulė smerkiamai sužiuro į mane.

– Tu moki jų, a? – paklausė Andriejus.

– Žinoma, moku, – atsakiau. – Ir bent jau Pertelis – tai yra Petras – kažkada irgi mokėjo. Mokėjai juk, Petrai?

Pertelis susiraukė.

– Aš nepamenu, – pasakė kažkaip atkariai. – Vaikas būdamas juk žaidi visokiausių žaidimų ir visokių nesąmonių prisigalvoji. Taip seniai buvo, nebeprišimenu.

– Turi prisiminti! – karščiavausi. – Negali sakyti, kad gyvačių užkalbėjimų nėra – aš pats esu tave girdėjęs juos šnypščiant!

– Nu, gal tada ką nors ir šnypščiau, – sutiko Pertelis. – Tikrai nebeprišimenu nė vieno užkalbėjimo. O manęs ir nedomina. Ką aš darysiu su tais gyvačių užkalbėjimais, aš gi ne gyvatė! Aš žmogus, gyvenu žmonių kaime ir kalbu žmonių kalba.

– Kitas reikalas būtų, jei gerai mokėtum lotynų, – pasakė Andriejus. – Tada giedotum choralus ir visas moteris temptumeis lovon. – Apie nieką kita jis tikriausiai nė negalvodavo.

– Vokiečių kalba irgi svarbi, – pridūrė Jokūbas. – Ja kalba riteriai. Jei moki vokiškai, gali nutikti taip, kad koks nors riteris pasiims tave sau už tarną.

- Tai negi tu norėtum būt tarnas? - paklausiau apstulbęs.

- Žinoma! - atsakė Jokūbas. - Būtų didu! Galėčiau gyvent pilyje ir keliauti kartu su ponu riteriu į svečias šalis. Tarnu tapti labai sunku - visi nori, o riteriai kaip tik labai retai ima buvusius valstiečius. Verčiau vežasi tarnus iš užsienio, nes mūsų žmonės dar per kvaili ir rimtoje draugijoje gali riteriui gėdos pridaryti.

- Kaimo seniūnas Johanesas kurį laiką buvo vieno vyskupo tarnas, - pasakė Pertelis ir maloningai pridūrė man: - Vyskupas yra maždaug tas pats kas vienuolis, tik daug turtingesnis ir svarbesnis. Tada, kai Johanesas dar buvo jaunas, nu, anuomet, kai lankėsi pas Romos popiežių. Johanesui buvo leista gyventi vyskupo pilyje ir valgyti prie jo stalo. Jis netgi miegodavo vienoje lovoje su vyskupu, nes svečiose šalyje įprasta, kad svarbūs vyrai miega ir su moterimis, ir su berniukais.

- Ką? - Buvau pritrenktas.

- Nu tikrai iš miško, tikrai iš miško! - nusišaipė Andriejus. - Užčiaupk burną ir nespoksok tokia kvaila mina! Jo, toks va paprotys pasauly! Tiktai iš miško atėjęs žmogus gali stebėtis. Johanesas yra pasakojęs, kad Romoje miegoti su berniukais yra dieviškai įprastas dalykas. Aš ir pats esu šitą dalyką pabandęs su savo broliu, bet mums nieko labai neišėjo, tik suprakaitavom ir kelnės praplyšo. Aišku, reikėtų pas kokį riterį arba vienuolį mokslus išeiti, kitaip ir liksi šitaip nevėkšliškai kepurėtis.

- Tik kad labai retai koks riteris ar vienuolis valstietukus savo lovon įsileidžia. - Jokūbas atsiduso. - Jie mūsų visai nelaiko sau lygiais.

Pasakiau jiems, kad ir miške tai nėra nežinomas paprotys: gana dažnai pasitaiko, kad susijaudinęs lapinas ant kito lapino užsilipa. Tai išgirdę visi įsiuto.

- Tai tu galvoji, kad aš kaip koks lapinas?! - paklausė Andriejus piktai. - Kam įdomu, ką kokie gyvūnai tavo kvailam miške daro? Aš kalbu apie tai, kas pasaulyje dedasi. Tu apie tai juk nieko nežinai, tu kalbų nemoki!

- Tik gyvačių užkalbėjimus, - pridūrė Jokūbas ir nusiviepe. - Gyvatės turbūt šviežiausių Romos naujienų nežino?

- Tu, Lėmetai, nesigirk! - patarė dabar ir Pertelis. - Neseniai atėjai į kaimą - geriausia būtų, jei akis išpūtęs ir ausis pastatęs pasistengtum kiek įmanydamas daugiau išmokti, kad gyventum taip, kaip žmonės gyvena, o ne kaip žvėrys miške. Kur tu išvis pradėsi gyventi? Tau reik pasistatyti namą, pasidaryt skynimą, apsirūpinti visais reikiama darbo įrankiais. Galiu tau paskolint trinamąsias gernas, aš dvejus turiu.

Norėjau jam pasakyti, kad nė neketinu ateiti gyventi į kaimą ir kad gali savo trinamąsias gernas susikišt į užpakalį, bet tada baigėsi vienuolių giesmė, Magdalena ranka persibraukė akis, tarsi nusimesdama kokį užkeikimą, ir sugrįžo pas mus.

- Jūs, vaikinai, vis dėlto keisti, - pasakė. - Kam jūs išvis atėjot paklaustyti choralo, jei visą laiką patys klegat? Šiandien giedoja itin gražiai, o tas kastratas taip dailiai skambėjo, kad man širdis apsalo. Dievinu tą balsą!

- Argi nesakiau, kad moterys tirpsta nuo vienuolių! - suburbėjo Andriejus. - Aš juk irgi moku giedoti. Ar per šienapjūtę negirdėjai? Vieną giesmę netgi lotyniškai pagiedoju.

- Ak, Andriejau, tu ir pats supranti, kad nesi vienuolis, - pasakė Magdalena. - Aš nieko prieš, kai valstiečiai dainuoja prie laužo, bet tas kaukimas nėra tikra muzika. Tikra muzika būna tiktai vienuolyne.

- Ką gi... - Jokūbas atsiduso. - Ko tu nori iš mūsų - mes juk neseniai iš miško išėję, mūsų balse tebeskamba miško žvėries urzgimas. Aš tikrai tikiu, kad kada nors ir mūsų tautoj atsiras žymių choristų ir kastratų, kurie išgarsės visame pasaulyje. Bet tam mūsų šalis turi pasiekti tiek, kad čia būtų pradėta pjaustyti kiaušinius. Juk gėda: lyg mes būtume koks pakraštys, visur kitur taip daroma, o pas mus ne! Tavo tėvas šiaip jau gerai sutaria su tais riteriais ir kitais svarbiais vyrais, - ar nėra nieko girdėjęs, kada pagaliau ir mums bus galima nuraut kiaušinius?

- Ne, apie tai tėvas nėra pasakojęs, - atsakė Magdalena. - Man jau reikia namo, turiu daug reikalų.

- Nu, o mes irgi, - sutiko trijulė. - Nužnybom kiek laiko, kad paklausytume muzikos, o dabar teks vėl darbą dirbti. Duoną reikia pelnyti, - negi Dievas ką šiaip sau duoda!

Aš, priešingai, niekur neskubėjau. Žinojau, kad namuose manęs laukia didžiulis briedienos kepsnys, bet dar nesijaučiau alkanas. Beigi nesiryžau dar palikti Magdalenos: staiga užplūdusi meilė mane tartum pavadžiu pririšo prie josios prijuostės ir aš negalėjau ir nenorėjau ištrūkti.

- Eisiu su tavimi, - pasakiau Magdalenai.

- Teisingai, kaimo seniūnas mokės geriausiai tau patarti, kaip pradėti naują gyvenimą. - Pertelis mano žodžius suprato saviškai.

Penkiese patraukėme kaimo pusėn.

Kai pasiekėme Magdalenos namą, tuojau lauke pasirodė Johanesas su peiliu rankoje.

- Ką veiki, tėvai?! - riktelėjo Magdalena.

- Myrai prasčiau, - atsakė Johanesas susirūpinęs. - Visai nebesilaiko ant kojų.

- Ar karvei kas negerai? - paklausė Pertelis.

- Taip, jau savaitę nesveikuoja, - paaiškino Magdalena. - Nenori nei ēsti, nei ko, tik mūkia tyliai ir liūdnei. Gaila gyvulio. Tėvas gydė, bet niekas nepadeda.

- Nieko tokio, aš dar nebandžiau geriausių menų, - pasakė Johanesas. - Jų mane išmokė vienas riterių arklininkas, tikras vokiečių. Jis šitaip gydydavo savo ponų žirgus, taigi čia bus išmėgintas triukas. Ne kokia nors namudinė gudrybė, o svetimoj šaly sumanytas mokslas.

- Galėčiau pasižiūrėti? - paprašė Jokūbas. Johanesas maloniai sutiko.

- Žinoma, eikškit, jaunuoliai! Šitos gudrybės gali ir jums prisireikt. Kol gyveni, tol reikia mokytis.

Visi kartu suėjom tvartan. Karvė Myra gulėjo šiauduose ir atrodė tikrai bejėgė ir peralkusi. Man iškart buvo aišku, kad gyvulio dienos suskaičiuotos. Buvo tiesiog per sena. Žmogus irgi negyvena amžinai, - ką tada dar kalbėt apie gyvulį. Johanesas tikrai kalbėjo apie karvės gydymą, bet aš vyliausi, kad jis paprasčiausiai perpjaus gyvuliui gerklę ir užbaigs padaro kančias. Johanesas greičiausiai taip nemanė. Taip smarkiai tikėjo vokiečių arklininko mokymu, kad, matyt, būtų įsivaizdavęs, jog jį pasitelkus įmanoma ir mirusius prikelti. Nuėjo prie karvės, pasiėmė peilį ir gyvuliui po uodega įrėžė gilią žaizdą. Karvė inkštelėjo iš skausmo.

- Aha! - pasakė Johanesas pergalingai ir peiliu įpjovė karvei ausis.

- Ką darai? - pagarbiai paklausė Andriejus.

- Darau pjūvius jos kūne, per kuriuos liga galės lauk išeit, -paaiškino Johanesas ir pradūrė mažą skylutę karvės tešmenyje. Ėmė sruventi kraujas ir vargšė karvė gailiai mūktelėjo. -

Atminkit, berniukai: skyles reikia daryti krūtinėj, pauodegy ir šonuose! – pamokė Johannesas, ir Pertelis, Jokūbas ir Andriejus pakuždomis pakartojo tuos žodžius, kad visi amžiams liktų atmintyje. Man buvo šlykštu stebėti gyvulio kankinimą, bet ir nesikišau: koks mano reikalas, ką kaimiečiai daro su savo gyvuliais? Aš tai tikrai žinojau, kad miške nė vienas žmogus nebūtų savo vilkų taip plovęs. Bet tai dar buvo ne viskas. Vokiečių arklininkas Johannesą buvo daugelio triukų išmokęs.

Johanesas susirado kubiliuką, kuriame žvilgėjo kažkokia keis-ta medžiaga.

– Ruonio taukai, – pasakė. – Karvei teks juos suėsti.

Karvė, žinoma, atsisakė šitokio gardėsio. Net gaišdama tebebuvo pakankamai stipri, kad atkakliai sučiauptų žandikaulius ir nusuktų galvą šalin, kai jai pasiūlė ruonio taukų. Johannesas atsiduso.

– Kvailas gyvuly, nežinai, kas tau gera yra! – ištarė su švelniu priekaištu balse. – Ruonių taukai pikta ligą turi per žaizdas iš tavo kūno išvaryti. Berniukai, šen į pagalbą! Praskėskit peiliu jai žabtus, kad galėčiau įgrūst taukų.

Po akimirkos karvė užremta jau keturiese, – tik mes su Magdalena nedalyvavome gyvulio kankinime. Tiesa, Magdalena tai vargiai laikė kankinimu – ji atsitraukė, kad netrukdytų svarbaus vyrų darbo. O aš širdyje vyliausi, kad karvė galų gale nugaiš ir išsigelbės nuo viso to taršymo. Juk buvo matyti, kad jos dvasia kybo ant plauko.

Vis dėlto vyrams nebuvo lengva priversti ją būti ruonio taukus. Peilį tikrai sunkiai įbruko jai tarp dantų, dabar jį įkišęs Pertelis laikė gyvulio žabtus išžiodytus, o tuotarp Jokūbas su Andriejumi apsižergę pasiligojusią karvę sėdėjo ant čiupros, kad ji nepajęgtų grumtis. Kaimo seniūnas Johannesas dabar bruko gerą gabalą ruonio taukų karvei gerklėn, o kita ranka rovė ilgą tamsų liežuvį. Karvė baisingai sustūgo, tarsi būtų ėmusi dusti, ir nieko nuostabaus: sunku kvėpuot, kai tau gerklėn įbestas pagaly. Johannesas kaišiojo pagali pirmyn atgal, kol įsitikino, kad ruonio taukai nutekėjo karvės gerkle. Tada ištraukė pagaikštį; karvė žagtelėjo ir jai išvirto akys. Bet vis tiek nesugebėjo nugaišti – ir tai buvo jos nelaimė, nes vokiečių arklininkas Johannesą buvo primokęs išties daugelio baisių dalykų.

– Taukai išstums ligą lauk, bet reikia, kad ir iš išorės kokia jėga ateitų į pagalbą, – paaiškino Johannesas rimtai. – Vienas vaistas stumia, kitas traukia! Tas traukikas bus garas. Magdalena, eik, atnešk iš kambario nuo židinio tą katiliuką, kurį ten užkaičiau virti. Greitai! Matau, kad taukai jau įsiveikė ir varo ligą visa jėga.

Johanesas patenkintas parodė į karvės žaizdas, kurios nuo smarkaus taršymo paplūdo krauju. Andriejus ir Jokūbas, tebesiraivą karvei ant nugaros, irgi buvo kruvini. Jie įtariai nužvelgė iškruvintus savo drabužius.

– O ta liga dabar mums nepersimes? – paklausė Andriejus.

– Būk ramus, nepersimes! – patikino Johannesas. – Ji visą savo jėgą ir galybę praradusi. Tuoj dar prileisime į žaizdas karšto garo, tada karvė bus visiškai sveika.

Aš buvau visiškai įsitikinęs, kad šitos kankynės karvė nebeišgyvens. Magdalena štai pargrįžo su garuojančiu katilu ir Johannesas ėmė trupinti jį kažkokius šiaudus.

– Atminkite, vaikinai, kokius augalus aš čia, karštan vandenin, dedu! – tarė. – Tai didis menas, nė vieno augalo nedera pamiršti. Viskas turi būti tinkamu santykiu. Matot, dedu čia čiobrelių, kraujažolių ir galiausiai dar ir ugniažolių. Jų reikia pridėti pačioje pabaigoje, – taip mane pamokė arklininkas. Tai tikras vaistas, visas pasaulis jį vartoja. Dabar pabandykit

truputį kilstelėti karvės subinę, noriu šitą katilą pakišt jai po uodega.

Pertelis ir Jokūbas dviem kartimis ėmė kelti vargšės karvės užpakalį nuo žemės. Gyvulys jau buvo be sąmonės, tik sunkiai dvėsavo. Vis dėlto, kai Johannesas po uodega pakišo karštą puodą, dar įstengė paskutinįsyk sumauroti. Paskui padvėsė.

Tai pastebėjau aš vienas, o Johannesas toliau gydė karvę.

- Liga beveik nugalėta! - tarė patenkintas ir žvaliai sukruoto virš nusibaigusios karvės. - Prileiskim dabar dūmo vidun ir per žaizdą krūtinėj, iš ten smarkiausiai ta liga teka. Matyt, ten ir yra didžiausias jos židinyš.

Pasmilkė dvėseną iš visų pusių, kažką sumurmėjo, paplekšnojo lavoną ir tiktai po kiek laiko susivokė, kad kažkas ne taip.

- Myra! - sušuko jis ir nykščiu atvėpė užverstą karvės akį. - Myra, kas tau?

- Ji negyva, - pasakiau.

- Ką čia šneki? - Johannesas nusistebėjo ir tik dabar paleido savo puodą iš rankos. Iš pradžių atrodė ganėtinai nusivylęs, bet netrukus nutaisė nuolankią miną ir romiai užvertė akių obuolius dangop. - Iš tikrųjų - tu teisus. Nu, ką daba. Vadinas, Dievas turėjo kitų planų.

- Tokia gera buvo karvė... - Magdalena irgi atsiduso. - Kaip liūdna!

- Nieko nepadarysi, - pasakė Johannesas. - Žmogaus širdis pilna visokių norų, bet bus vykdomas tik Viešpaties užmojis. Padarėme viską, kas mūsų galioj, bet galutinį sprendimą visad priima Dievas.

Ši pasakėlė man taip priminė Julgą ir jo fėjas, kurioms galėjai suversti visus savo paklydimus, kad pasijutau visiškai keistai. Niekas nesikeičia. Amžinai rasis koks nors išgalvotas baubas, kurį galėsi apkaltinti. Paklausiau Johaneso, ar tas vokiečių ark-lininkas kada sugebėjo savo baisingomis gydymo priemonėmis kokį arklį pagydyt.

- Žinoma! - pakiliai atsakė Johannesas. - Kodėl išvis klausi? Bene jis tuos menus pats išgalvojo. Jis jų iš frankų mokėsis, o anie gi savo ruožtu - iš pačios Romos!

Paminėjus Romą iškart prisiminiau vieną tokį vyskupą bei tai, ką girdėjau apie jo sugulovą, ir, neneigsiu, kurį laiką stebeilijau į Johannesą gan keistu žvilgsniu. Jis, aišku, to nepastebėjo -staiga ėmė labai skubintis. Su Perteliu, Andriejumi ir Jokūbu aptarinėjo kažkokius man nesuprantamus darbus ir veiksmus, o kadangi pastebėjau, kad iš tvarto dingo Magdalena, išbėgau jos ieškoti.

Radau ją ties vartais. Tolėliau kalvos ketera jojo vienišas geležiuotis ir Magdalena negalėjo nuo jo atitraukti akių.

- Argi jis ne puikus! - sušnabždėjo man. - Pažiūrėk gi, kokie šarvai! Koks šalmas! Koks brangus žirgas ir kokia plonytė gūnia!

Neįstengčiau persiimti Magdalenos susijaudinimu; kadangi ir šarvai, ir šalmas, mano nuomone, buvo nenaudingi įtaisai, neturėjau priežasties jų savininkui pavydėti. Tiktai mažumėlę nuliūda, nes į mane Magdalena nebekreipė jokio dėmesio, tik išbėgo per vartus, kad kaip įmanoma ilgiau pasigėrėtų geležiuočiu, - o kai anas galiausiai dingo iš akių ir Magdalena sugrįžo, pasakiau einąs namo.

- Namu? - nusistebėjo ji. - Kurgi? Ar miškan?

- Taip, žinoma, - atsakiau. - Ten juk gyvenu.

Maniau, kad Magdalena mėgins mane atkalbinėti, kaip, aišku, būtų darę jos tėvas arba

Pertelis, tačiau ji tik linktelėjo ir sušnabždėjo man ausin:

- Eik, eiki! Man smagu, kad pažįstu berniuką, kuris moka pasiverst vilktakiu ir yra sutikęs fėjų. Taip paslaptina! Ateik vėl manęs aplankyti ir išmokyki ir mane kokių raganysčių. Oi, žinau, kad tai nuodėmė, – bet juk malonu. Sutinki, Lėmetai?

- Kad aš tik gyvačių užkalbėjimų moku, – sumurmėjau.

- Ne, moki daug daugiau! – atsakė Magdalena. – Tu tik dar nenori man apie viską pasakoti, žinau. Tiek to, eiki jau! Lauksiu tavęs greitai grįžtant. Tu juk visų pirma – mano gelbėtojas. Ačiū dar kartą, mano brangusis vilktaki!

Pabučiavo man į skruostą ir šmurkštelėjo vidun, o aš nužirgliajau per temstantį mišką link namų.

Vos įlindęs tarp medžių, tamsoje užlipau ant kažko minkšto. Tas kažkas minkštas atsirūgo, tada riebiai nusikeikė ir aš supratau, kad mano koja nusileido gulinčiam Mėmei ant pilvo.

- Dovanokit, - pasakiau. - Čia taip tamsu.

- Tamsu! - Mėmė nusivaipė. - Tai žinoma, iš kaimo grįžtant akys nebeskiria. Ten viskas atbunka, pradedant protu. Aš kaip tik gurkšnojau, kai tu man ant pilvo užlipai, kvaiša prakeiktas. - Nusivalė vynu apvarvėjusį veidą ir apsilaižė ranką.

- Gaila, - pasakiau. - Bet juk nereikia vidur kelio tįsoti, galima gi krūmo šešėly miegot įsitaisyti.

- Kurgi miške kelias? - paklausė Mėmė. - Miške nebėr kelių, nes žvėrys klaidžioja pomišky, o žmonės čia juk nebegyvena. Miškas tuščias - tik tu ir keletas kitų juokdarių tebesišlaisto aplink ir trukdo ramiai gulinėjantiems ramybę. Ko tu čia atėjai? Jukėjai į kaimą - ten ir lik. Ko tau čia reikia? Ar kaime nėr kam pilvo pamindyti?

- Ne, ten nieks neguli ant žemės ir neprimena trūnėsių, - tariau jau pyktelėjęs. Mėmė nusijuokė.

- Aš neprimenu trūnėsių, aš ir esu toks, - pasakė. - Nejauti puvimo smarvės?

- Aišku, jaučiu, - atšoviau. Išties tasai dvokas pargrižo man į šnerves ir skanus Magdalenos dvelksmas, nors tebebuvo dar truputėlį justi mano rūbuose, miške greit išsivadėjo. - Aš tuo nesistebiu. Pažiūrėk, kaip atro dai!

Mėmė vėl nusijuokė.

- Taip, trūniju, - pasakė. - Ne vien aš. Tu taip pat. Apsiuostyk, nelaimingas nulėpausi! Visi mes pūvam ir virstam dulkėmis: pirmiausia tavo dėdė, tada aš ir galiausiai tu. Mes kaip pernykščiai lapai, kurie pavasarį iš po sniego atitirpsta, rudi ir papuvę. Mes iš praeitų metų ir mūsų likimas - tyliai dulke pavirsti, nes medžio viršūnėj jau prasikalė nauja gyvybė ir ten sprogsta nauji, švieži ir žali pumpurai. Gali gi po mišką marširuot ir sau vaizduotis, kad esi jaunas ir žvitrus ir kad turi kažką svarbaus nuveikti, bet iš tikrųjų t esi trūnėsi - kaip ir aš. Tu smirdi! Apsiuostyk! Atidžiai apsiuostyk! Tas puvėsis - tavy!

Jis užsikosėjo ir aš greit dėjau į kojas iš baimės šlapia nugara. Mėmė pasakė tai, ko jau seniai baiminausi: varginantis puvimo dvokas sklido iš manęs paties, aš jį pasigavau nuo dėdės Votelės kaip užkratą. Kai kaimo seniūno Johaneso namuose užuodžiau trūnėsius, iš tikrųjų užuodžiau save!

Tą smarvę skleidė, žinoma, ne kokia nors matoma, atvira ir pūvanti žaizda; tai nebuvo ir vidinis ligos židiny, pilvo ertmėje ar krūtinėje glūdintis pūlinys, ir galima gan tvirtai teigti, kad, be manęs, to dvoko niekas nejuto. Tik tai aš užuodžiau save, kaip vien pats žmogus gali perskaityti ir suprasti savo slaptas mintis.

Tai gyvačių užkalbėjimai dvokė mano burnoj – naujam pasauly pasirodžiusios nenaudingos ir nebesvarbios žinios, kurios tyliai puvo ir skleidė salsvą kvapą. Staiga baisiai aiškiai išvydau savo ateitį: vienišias gyvenimas vidur miško, vieninteliai bičiuliai – pora angių, aplink girią šuoliuoja geležiuočiai, gieda vienuoliai ir kaimiečiai tūkstančiais eina pjautuvais pjauti javų. Aš iš tikrųjų buvau nuo medžio viršūnės nukritęs pernykštis lapas, kuris, deja, prasiskleidė per vėlai, kad išvystų praėjusios vasaros didybę. O naujoji vasara atsinešė naujų lapų, jie tebebuvo žali ir paikai šnarėjo, tačiau jų buvo daug, jie dengė visą medį. Praėjusi vasara pamiršta ir paskutiniai jos pėdsakai nugrimzdo nebūtin. Giliai įkvėpiau – be abejonės, tai buvo trūnijimo dvokas.

Ar galėjau ką nors pakeisti? Eiti į kaimą ir imti kartu su kitais kaimiečiais žemę dirbti ir duoną valgyti? Man nepatiko tenykštis gyvenimas, už kaimiečius jaučiausi nepamatuotai geresnis ir protingesnis. Toks ir buvau. Mylėjau mišką, mylėjau gyvačių užkalbėjimus, mylėjau tą pasaulį, po kurio šaknimis miegojo Šiaurės Slibinas, – kas iš to, kad neturėjau vilties kada nors jį savom akim pamatyti. Bet ir čia neturėjau kas veikti. Dabar tai suvokiau itin skaudžiai. Kaime praleidau visą dieną ir, nors nesimėgavau cypia vienuolių daina anei negyriau karvės kankinimo, staiga supratau, kad man buvo įdomu. Pabendravau su daugybe žmonių, pasikalbėjau, pasiginčijau, daug ko naujo patyriau. Miške mano dienos eidavo gan vienodai. Taip, vaikystėje čia buvo puiku žaisti, – tačiau ko man imtis suaugus milžiniškoj, bet bežmogėj girioj? Kaip čia praleisti visą savo gyvenimą?

Tie keletas žmonių, kurie dar, be manęs, gyveno miške, savo dienas pripildydavo pačių išrastų nenaudingų pramogų: štai Tambetas ir Malė augino armijas vilkų, kurių niekam iš tik-rųjų nereikėjo, Julgas bindzinėjo po šventąją giraitę ir atnašavo išgalvotoms fėjoms. Žmogbeždžionės veisė utėles ir bandė įsisprausti pirmykštiškiausiom praeitin. Mano motinos dienos slinko kepant, Salmės – sergstint Memį. Hijės? Ji bastėsi po mišką kaip ir aš ir tikriausiai jautėsi dar vienišesnė.

Buvo dar, žinoma, Ints ir kitos angys, tačiau jos visgi buvo gyvatės – turėjo savų reikalų, ypač dabar, Ints tapus mama. Staiga miškas man pasirodė baisiai niūrus. Kaime tikrai gyventa paikai, bet pilnakraujiškai. Ten gyveno Magdalena, kurios geidžiau. Būčiau turėjęs ten eiti, kad išsigelbėčiau nuo trūnėsių smarvės savo nosy. O aš visgi nenorėjau, šlykštėjausi jau vien ta mintimi. Miške neturėjau kuo užsiimti, čia neturėjau jokios ateities, – bet čia buvo mano namai. Kaimas buvo svetimas. Ir nieko ten negalėjau pakeisti. Negalėjau pavirsti žaliu lapu, buvau pernykštis.

Šis suvokimas, ši neišvengiama padėtis mane varė į neviltį. Norėjau gyventi miške, norėjau būti su Magdalena, norėjau, kad aplink mane būtų ir kitų žmonių, norėjau, kad jie nebūtų kvai-šos ir suprastų gyvačių užkalbėjimus, norėjau, kad mano gyvenimas turėtų bent kokią prasmę, nenorėjau sutrūnyt. Bet visi tie norai buvo prieštaringi ir nederėjo tarpusavyje, ir aš žinojau, kad didžiajai daliai nelemta išsipildyti. Greičiausiai viskas būtų buvę kitaip, jei mano motina kadaise nebūtų išsikrausčiusi iš kaimo, jei nebūtų susikukavusi su lokiu ir jei tas lokys nebūtų mano tėvui nukandęs galvos. Tada būčiau užaugęs tarp kaimiečių storu nuo duonos valgymo liežuviu ir nemokėčiau nė vieno gyvačių užkalbėjimo. Būčiau dabar paprastas kaimietis, o mano gyvenimas būtų lengvas ir aiškus. Bet per motiną ir lokį vėl atsidūriau miške – kaip tik paskutinę akimirką, – ir dabar aš čia. Pakeliavau laiku ir pasiekiau praeitį prieš pat galutinai užsiveriant durims. Nebegalėjau

ištrūkti – mane saistė gyvačių užkalbėjimai.

Nepaguodžiamas parbridau namo ir užtikau visą savo šeimą: motiną, Salmę ir Memį, be to, pilną stalą keptos briedienos, kurios plačią vagą Memiui jau buvo pasisekę praryti. Iš pradžių pamaniau, kad vėl bus kalbų apie lokio piktadarystes ir nuklydimus į šoną, apie kuriuos aš, kaip vienintelis šeimos vyras, turėsiu pareikšti nuomonę. To tikrai nenorėjau. Ir taip buvau pavargęs ir juodai nusiminęs, neturėjau jėgų baigiantis dienai dar ir su kvailu lokiu terliotis. Bet paaiškėjo, kad šįkart reikalas nė nebuvo susijęs su painiais Salmės ir Memio meilės santykiais. Padėtis buvo dar blogesnė.

Motina buvo išbalusi ir, vos tik aš įžengiau vidun, prišoko prie manęs ir suriko:

– Turi ką nors daryti! Hijė juk vis dėlto tavo nuotaka!

Ypač šįvakar, po susitikimo su Magdalena ir iš jos gauto bučkio, man nė trupučio nerūpėjo šnekos mano ir Hijės santykių tema. Bet motina buvo šitaip įsiaudrinusi, kad supratau: šįsyk reikalas – ne mažutėlės kūdikių kelnuokės. Turėjo būti nutikę kažkas tikrai baisaus.

– Kas tad su ta Hije? – paklausiau.

– Ją nori paaukoti! – pasakė Salmė ašarom pasrūvusiomis akimis. – Kur tu išvis basteis visą dieną? Mes visur tavęs ieškojom, Memis netgi įlipo eglės viršūnėn ir žiūrėjo, ar tu iš kur nors nepasirodysi, bet nepamatė. Kur buvai?

– Dabar nesvarbu, – pasakiau aš. – Geriau sakyk, ką reiškia paaukoti. Kas ją aukos ir kam?

– O vargeli, nu tai, žinoma, Julgas, tas blogas žmogus! – atsakė motina. – Kas gi kitas? Juk jis įsikalęs į galvą, kad mūsų gyvenimas čia, miške, nepagerės, kol fėjoms nebus paaukota jauna mergelė. Pakvaišęs senis! Kuo blogas mūsų gyvenimas? Mėsa ant stalo, pilvas pilnas, – ko tu, žmogau, dar nori? Bet jam, matai, vis mažai. O kadangi Hijė – vienintelė jauna mergelė čia, miške, tai ją ir išsirinko. Laimė tikrai, kad tu, Salme, vyrą turi! Labai gerai, kad susiradai savo mielą Memį!

– Ačiū, mamyte, – nuolankiai padėkojo Memis, nepaliaudamas graužti kaulo.

– Ką apie tai sako Tambetas ir Malė? – paklausiau apstulbęs. – Hijė juk – jų duktė.

– Jie gi nupušę, sveiko proto nebeturi! – virkavo motina. – Julgas juos iš proto išvarė. Pats priekvailis – ir kitus tokius pat daro. Mačiau jį šįryt – senis rinko sudžiūvusius šakalius ir garsiai dainavo. Paklausiau, kas jį taip džiugina, ir jis atsakė, kad šiąnakt miškas bus išgelbėtas, nes jaunas kraujas nuplaus visą purvą ir iš aukojimo laužo dūmų prieš mus vėl iškils senovinis pasaulis. Parodė man tas šakas, kurias buvo susirankiojęs, ir pareiškė, kad ant tų šventų medžių sudeginsime jauną mergelę. Man pasidarė baisu, – aš juk irgi dukters motina, – ir paklausiau: kokias kvailas šnekas čia varinėji, ką gi nori įstumt į liepsnas? Jisai: Hiję. Pirmiausia jis, fėjų džiaugsmui, nuleisias mergaitei kraują, o paskui sudeginsias lavoną ant stulpo. Fėjos esą jam sakiusios, kad tik jaunos mergelės kraujas dar gali pasaulį atversti. Man pasidarė bloga, nes pamačiau, kad Julgas čia iš rimtųjų, – jis juk stačiai pakvaišęs, akys blizga, lyg būtų pasiutęs! Pasikaišiau sijono padalkas ir nubėgau pas Tambetą ir Malę – aš, sena ir stora, – širdis veržės iššokt per burną nuo lėkimo!

Tambetas ir Malė buvo priešais trobelę ir aš jau iš tolo surikau: gelbėkit, gelbėkit, Julgas pakvaišo, nori jūsų dukterį sudegint! Ir įsivaizduok tu sau: Tambetas atsakė, kad žino. Jo veidas buvo visiškai pilkas kaip pelenai, o pats suguręs. Malė buvo tokia pat, jos veidas

nebepriminė žmogaus, o užvis baisiausias buvo jūdviejų akys – tarsi ničnieko nematė, spangino kaip negyvų žuvų. Šūktelėjau: susimildami, jei jau žinot, kodėl tada nieko nedarot, – eikite ir nugalabykit tą pakvaišusį Julgą ar suriškit! – bet Tambetas kilstelėjo ranką ir pasakė, kad taip reikia. Kad jie pasiruošę ir pačiai didžiausiai aukai, idant išgelbėtų senovinį pasaulį ir sugrąžintų miškui gyvybę. Aš sakau – tai, kas pasigirdo jam iš burnos, buvo ne žmogaus balsas, to balso buvo baisu klausytis – tarsi kalbėtų lavonas. Nežinau, ką Julgas jam padaręs. Sušukau: tai juk tavo paties brangi dukrelė – negi tu tikrai leisi jai perpjauti gerklę kaip zuikiui?! Malė sukando dantis, kad nepravirktų, bet nieko nepasakė, o Tambetas irgi tylėjo ir tik dėbčiojo iš tolo.

Tada vėl surikau, kad Hijė – mano sūnaus nuotaka, bet tai Tambetą įsiutino, jis atėjo prie tvoros ir man sustūgo, kad Hijei daug geriau tapti auka fėjoms ir taip išgelbėti senąjį gyvenimo būdą, negu pradėti gyventi su kaime gimusiu išdaviku. „Koks gi gyvenimas ten jos lauktų?! – klykė jis man į veidą. – Aš verčiau užmuščiau ją savom rankom, nei tavo sūnui atiduočiau! Verčiau ji kilniai mirs, geresnės savo tautos ateities vardan, nei taps tavo sūnaus pati ir išsikraustys su tuo niekšu į kaimą, spjaudydama ant mūsų protėvių kaulų!“ Pamačiau, kad su tuo vyru nėra ko kalbėtis – visai nuo proto nušokęs. Apsiverkiau ir parėjau namo. Tada ėmėm ieškot tavęs – bet tu buvai dingęs, o dabar jau vakaras ir mes turim taip mažai laiko. Jie užmuš Hijė! Jie užmuš tavo nuotaką, Lėmetai! Pasakyk, ką darysi!

Aš išties nežinojau, ko griebtis. Žinojau tik tiek, kad turėjau pabandyti išgelbėti Hiję. Žinoma, nebuvo ji mano nuotaka, bet buvo graži ir miela mergina ir nenusipelnė tokio siaubingo galo. Du pakvaišę seniai norėjo paaukoti ją savo liguistiems kliedesiams – taip neturėjo nutikti! Praėjusių laikų nieks negalėjo sugrąžinti miškan, – ką jau ten išgalvotos fėjos. Net jeigu tos fėjos iš tikrųjų būtų buvusios – ir tada vienos nekaltos merginos mirtis būtų per didelė kaina už nors ir kažki kokį stebuklą.

Hijė buvo mano draugė, mes kartu žaisdavom, kartu užaugom. Aš visada ją atjausdavau, nes vaikui nėra didesnės nelaimės, nei turėti motiną ir tėvą, kurie tavęs nemyli. Jie visad varinėdavo ją ir ūdydavo, bet aš niekad nebūčiau patikėjęs, kad galiausiai norės užmušti. Tambetas ir Julgas man buvo tokie šlykštūs, kad pajutau netikėtą įsiūčio šuorą: tą akimirką būčiau įstengęs jiems nagais širdis iš krūtinės išplėsti, kaktomuša trenkti juos į medį, sukapti ir suplėšyti į gabalus. Ta baisi pykčio banga mane ir patį nugąsdino: apskritai aš buvau visai drovus ir romus vaikiną, nuo priešo verčiau sprukdavęs pomiškin nei ieškojęs progos susikaut. Bet dabar norėjau karo. Prisiminiau, kaip dėdė Votelė tąsyk ten, paežerėj, lyg supykdyta angis šoko ant Julgo. Apgailėjau savo senelio iltis – būčiau norėjęs suvaryti jas Julgui ir Tambetui į kaklus, norėjau tuos bestijas užmušt... Greičiausiai ir kiti pastebėjo, kad man dedasi kažkas keisto, nes Memiui, į mane pažiūrėjus, ant sprando pasišiaušė kailis, o motina ir Salmė vienu sykiu klyktelejo.

– Kas tau? Ar negera pasidarė? – paklausė motina. – Tu iš veido toks... keistas!

– Nieko man nėra, – atsakiau giliai įkvėpdamas. – Eisiu dabar pas Tambetą ir parnešiu Hiję.

Motina ir Salmė kažką šaukė, greičiausiai ragino pasisaugot, bet aš negirdėjau. Keistas siutas tebevyrė many, tarsi būtų išsiveržęs kažkur iš kūno gelmių, ir jaučiausi taip, lyg būčiau savyje aptikęs kažin kokią slaptą olą, kurios anksčiau nė nenumaniau esant. Ilgą laiką sausai buvusios samanų staiga užsiliepsnojo nuo žaibo ir traškėdamos degė.

Tamsian vakaro dangun sušnypščiau ilgą šnypštą, kurį angys išleidžia prieš pat žaibiškai kirsdamos į aukos kūną. Paskui nubėgau Tambeto trobelės link.

Ten buvo tamsu ir tylu. Akimirką pasiklausiau už durų, tada įpuoliau vidun. Lūšna buvo tuščia. Nei Tambeto, Malės, anei Hijės. Vadinasi, jau bus išėję. Turėjau pasiutusiai skubintis, jei dar norėjau išgelbėti merginą.

Įsiveržiau Tambeto tvartan. Vilkai gulėjo šonas prie šono, bet, mane pamatę, pašoko ant kojų ir užstaugė. Sušnypščiau jiems reikiamus užkalbėjimus, vilkai nutilo, nuolankiai nuleido galvas, o aš ant vieno užsiropščiau ir nukūrėm link tūkstančio ir keturių giraičių.

Taip, jie jau buvo tenai. Laužai liepsnojo, Julgas stovėjo apšviestas ugnies, rankas iškėlęs į dangų, Hijė kiūtojo čia pat susigūžusi, kiek toliau lyg dvi akmenų statulos stypsojo Tambetas ir Malė.

Raitas ant vilko nulėkiau tiesiai į vidurį giraitės – tai, tiesą sakant, buvo baisinga šventvagystė, kadangi gyvūnai neturėjo teisės įžengti šventojo giraitėn. Kol niekas nesuprato, užsitempiau Hiję pas save, vilkui ant nugaros, ir sušnypščiau naujus užkalbėjimus, kurie reiškė: bėki dabar kiek įkabindamas!

Vilkas nukūrė, o aš užnugary girdėjau, kaip Tambetas mane keikia ir Julgas rėkia nesavu, tiesiog šiurpą keliančiu balsu. Po kiek laiko klyksmas nurimo. Švilpėm miško takeliais per tūkstantį ir keturias giraites. Prapliupo lyti, netrukus kiaurai permirkom. Hijė be sąmonės karojo vilkui ant kupros ir buvo benuslystanti. Sušnypščiau vilkui sulėtinti greitį. Tiesą sakant, jis, šiaip ar taip, būtų sulėtinęs: du žmonės jam buvo per sunkus našumas. Tą pat akimirką užnugary išgirdom staugiant kitus vilkus.

Tai buvo Tambeto vilkai, o jis pats sėdėjo raitas ant pirmutinio, jam įkandin šuoliavo Julgas ir jie jau visai prisigretino prie mūsų, nes mano vilkas buvo pavargęs ir turėjo nešti du žmones, o mus besivejanti vilkų gauja bėgo tuščiomis. Buvo aišku, kad jie mus netrukus sučiups, taigi aš atsisukau į persekiotojus ir per smarkėjantį lietų vilkams sušnypščiau migdantį šnypštą.

Tačiau vilkai nesumigo, jų staugimas vis artėjo ir aš išgirdau Julgą pašaipiai riktelinti:

– Šnypšk nešnypštęs, angijų mokinuk! Šie vilkai tavęs neklauso! Jų ausys sakų pripiltos, jiems galios tu neturi!

Žvėrimis ausis užpilti sakais buvo šlykšti ir, be to, pavojinga išdaiga, nes tų sakų nebebuvo galima iškrapštyti, taigi ateity tų vilkų niekaip nebepavaldysi gyvačių užkalbėjimais; nuo šiol jie buvo patys sau šeiminkai ir darė, ką tinkami. Bet iš aklo pykčio man ir nenumaldomo geismo pagaliau perrėžti Hijei gerklę Julgas ketino rizikuoti. Mano vilkas jau ėmė klupčioti ir aš žinojau, kad greit bus viskas.

Tą pat akimirką iš tankumyno atšuoliavo dar vienas vilkas – prišoko mano žvėriui prie šono ir aš pamačiau, kad tam vilkui ant nugaros sėdi Malė, Hijės motina.

– Jok kairėn, – pasakė, į mane nežiūrėdama, žvelgdama tik į sąmonės netekusią Hiję, kurią laikiau glėby. – Ten bus jūra. Pamatysi pakrantę akmenis, už paties didžiausio bus paslėpta valtis. Pasiimk ir išplauk, tada išsigelbėsit.

Kitą akimirką ji vėl nukreipė savo vilką pomiškin ir pradingo. Nebuvo laiko padėkoti už gerą patarimą; galų gale, Malė tiesiog atliko motinos pareigą. Ji niekad švelniai nesielgdavo su Hijė, bet paaukoti dukrą, matyt, net ir jai buvo pervirš. Nors viešai nedrįsdavo prieštarauti pakvaišusiems vyro sumanymams, įsikišo dabar, kai galėjo man

padedant išgelbėti vaiką, o pati likti šešėly.

Nukreipiau savo vilką kairėn ir po akimirksnio buvom pajūry.

Vieta buvo man pažįstama: būtent čia prieš daugybę metų sudegintas senasis Manivaldas, kranto sergėtojas. Pamačiau didelius akmenis, o užnugary girdėjau vilkų kaukimą ir nenustygstantį Julgo žvygčiojimą. Žinojau: jei Malė apsiriko arba pamelavo ir valties nėra, jie mus pričiups. Sukaupęs paskutines jėgas, vilkas spaudė per pakrantės smėlį, tiesiai prie akmenų.

Ten buvo valtis. Įmečiau jon Hiję ir pastūmiau iš visų jėgų. Valtis buvo giliai įsėdusi smėlin ir nenorėjo pajudėti iš vietos. Subliuvau iš nevilties, sukandau dantis, sukaupiau visą jėgą – ir ją išjudinau. Po akimirkos jau buvome vandeny, valties dug-ne radau irklus, ir kai vilkų gauja su Tambetu ir Julgu pasiekė krantą, mes jau sūpavomės saugiamė toly.

Vilkai, žinoma, būtų galėję šokti į vandenį ir bandyti mus prisivyt, bet, kadangi jų ausys buvo pilnos saku, negalėjai jiems duoti tokio įsakymo, o savanoriškai sušlapti jie, aišku, netroško. Julgas ir Tambetas vis dėlto įsibrido vandenin, nors paliegęs žynys bemat slystelėjo ant jūros dugne pasislėpusio akmens ir parvirto keturpėsčias.

Tambetas brido tolyn, kol vanduo pasiekė smakrą, tada ėmė plaukti – plaukė nuožmiai ir ilgai, bet viskas perniek. Valtis už senį buvo daug greitesnė ir jo galvutė vis mažėjo, kol galiausiai susiliejo su tamsa. Tačiau balsą girdėjome dar ilgai.

– Aš jus prigriebsiu! – rėkė jis. – Aš jus surasiu, kad ir kur pabėgtumėt! Parvilksiu atgal! Pričiupsiu!

Hijė miegojo valtios dugne, susirangiusi lyg gyvatėlė. Jau buvau ėmęs dėl jos nerimauti ir baimintis, ar tik nenukentėjusi sprunkant, bet nuodugniau įsižiūrėjęs lūpose pamačiau lengvą šypsėnėlę ir išgirdau ją giliai ir ramiai kvėpuojant. Viskas jai buvo gerai.

Lėtai slinkome visiškai lygia jūra be menkiausios bangelės. Lietus jau seniai liovėsi pliaupės. Iš pradžių irklavau, bet paskui mečiau šitą užsiėmimą, kadangi, šiaip ar taip, negalėjau pasirinkti, kurion pusėn leistis. Laukiau saulėtekio, kad paaiškėtų, kur tiksliai esame.

Keistas ir laukinis siutas ir kažikoks ligi šiol nepatirtas žiaurumas, apėmęs mane praėjusią naktį, jau seniai išsisklaidė. Vėl buvau paprastas, atsargus ir romus. Lėmetas ir man buvo baisoka galvoti apie išgyventą pavojų. Argi tikrai tai aš nakties dangun leidau šnypštus lyg koks mūšin besiveržiąs senų senovės karys? Iš kur gavau tokios netikėtos jėgos ir tūžmasties? Dabar tai visiškai pranyko, ir nusivylęs mėščiau, kad motina jau, aišku, nerimaujanti ir manęs laukianti, ir gailėjasi pakliuvęs į šitą košę.

Pagalčiau ėmė švisti. Pirmi saulės spinduliai plačiai pasklido per jūrą, tarsi kas vandens veidrodin būtų įlašinęs skystų sakų, – tuo metu nubudo ir Hijė. Atsimerkė, pažiūrėjo į mane, į mus supančią jūrą, ir jos žvilgsnyje nebuvo nė žymės nuostabos ar baimės. Juk ji buvo be sąmonės nuo tada, kai iš po Julgo peilio užsitempiau ją vilkui ant kupros. Paskiausia, ką ji galėjo atsiminti, – naktinė šventgirė ir keistai staugiantis žynys, į dangų išmetęs rankas. Bet dabar ji netikėtai atsidūrusi valtyje su manimi. Atrodė, jai tai nė kiek nekeista. Ji nusišypsojo man, atsisėdo ir pasiražė.

– Tai, vadinasi, tu mane išgelbėjai, – pasakė. – Taip ir žinojau.

– Iš kur tu galėjai žinot? – paklausiau. – Pasipainiojau paskutinę akimirką, o pasprukti nė trupučio nebuvo lengva. Jie mus bemaž pagavo.

Greitosiom papasakojau Hije praėjusios nakties įvykius: kaip vilku raiti jojom ir kaip Julgas kitiems vilkams ausis užpylė sakais. Hijė užsikikeno, tartum būčiau porinę ką nors baisiai linksmo. Tik man paminėjus, kokį vaidmenį mums gelbstintis atliko jos motina, staiga surimtėjo.

– Vargšė motulė, – tarė, bet tada vėl prapliupo juoktis. – Ir vargšas tėvas! – Sukikeno. – Turbūt baisiausiai piktas ant manęs. Viską buvo taip gražiai ir kruopščiai sudėliojęs – dar kiek, ir miškas būtų išgelbėtas, bet štai dabar mes viską sugadinom ir senasai gyvenimas niekad nebesugrįš. Oi, tikrai jis dabar nusivylęs!

Juokas tiesiog veržėsi jai iš burnos. Dar niekad nebuvau Hijės tokios matęs. Akys švietė, skruostuose atsirado šelmiškos duobutės, o kai, bandydama nors kiek sulaikyti juoką, baltais priekiniais dantimis prikando lūpą, atrodė tarsi peliukė. Per šią naktį neatpažįstamai pasikeitė: lygioje jūroje, vaiskioje pirmųjų saulės spindulių šviesoje buvo nepaprastai graži. Rodės, lyg sprunkant iš miško būtų sutrūkę kažkokie nematomi siūlai, lig tol ją varžę ir pančioję. Tartum būtų išsiritusi iš kokono. Aš turbūt labai nustebęs įsispoksojau, nes Hijė

vėl prajuko, ištiesė ranką ir aptaškė mane vandeniu.

- Ko į mane taip spokasai? - paklausė. - Išgelbėjai mane, mišką pražudei ir senąjį gyvenimą pragaišinai, - kas toliau? Ką dar moki?

Nusijuokė, pasidėjo galvą ant kelių ir gudriai žvilgtelėjo į mane. Tą akimirką ji man nesveikai patiko: buvo tokia miela ir švytinti, žvilgsny - padykus kibirkštėlė, kuri mane stačiai žavėjo. Staiga man pasirodė, kad gal motina visgi teisi, gal man iš tikrųjų vertėtų apsvarstyti Hijės ėmimą į žmonas...

Ir taip galvojau aš, vos prieš dieną pamilęs Magdalena! Beje, tas įsimylėjimas niekur nedingo. Magdalena ir Hijė tiesiog buvo tokios skirtingos merginos, kad kuo ramiausiai galėjau gėrėtis abiem. Magdalenos moteriškumas buvo pirmykštis: putli, ilgų šviesių plaukų - kuo tikriausia gražuolė. O Hijė - bent jau tą akimirką ten, valtyje, - kaip visad liesutė ir berniukiška, tamsių ir visai neilgų plaukų, bet žvelgė į mane kitaip - gaiviai, su ką tik pabudusiu žavesiu.

Beveik galėtumei teigti, kad ilgai miegodama Hijė užgimė iš naujo. Tai mane netgi šturpino: baiminausi, kad naujoji, ryškioji Hijė gali taip pat staigiai pradingti ir vėl atvirsti į tą blyšką ir drovią merginą, susiliejančią su pomiškiu. Jau vien ši baimė mane būtų sulaikiusi nuo kelio atgal, nes nenorėjau, kad jūroje radęsis stebuklas išsisklaidytų Hijeį grįžus į seną, pažįstamą aplinką. Bet namo grįžti, šiaip ar taip, negalėjom. Nebuvo jokios abejonės, kad krante mūsų lauktų visa gauja gyvačių užkalbėjimams kurčių vilkų, kuriuos Julgas su Tabetu užsiundytų mums gerkles perkąst. Turėjome rinktis kokį nors kitą kelią.

- Galim plaukti tenai, - pasakė Hijė ir mostelėjo ranka į tolumoje juoduojančią žemės juostą, kur greičiausiai buvo kokia nors sala. - Ji tikrai tolokai. Ar įstengsi iki ten nusigauti?

- Kai pavargsiu, pailsėsiu, niekur neskubam, - atsakiau. - Tiktai ką mes ten veiksime?

- O ką gi čia veikiame? - paklausė Hijė. - Ar tu nori visą likusį gyvenimą nugyvent valtyje? Vėl purkštelėjo.

- Čia juk tam tikra prasme visai neblogai, - pasakė. - Praustis paprasta ir maudytis nereikia labai toli eiti. Tik pramist truputį sunkiau, o kai orai atvės, tai mums visai šalta pasidarys. Ar ne taip?

- Taip, - pripažinau. Kibus Hijės tonas pagavo ir mane. - Likti čia žiemoti būtų kvaila. Taigi iki sniegui iškrintant turime pasiekti tą salą. Tai svarbu dar ir dėl to, kad žiemą jūra užšals ir aš nebepairkluosiu.

- Taip, - sutiko Hijė. - Taigi nėr tau kada labai ilgai ilsėtis: daugiausiai pora mėnesių, tada vėl turėsi imt irkluot.

- Pasistengsiu išsiverst su tiek laiko, - oriai pažadėjau.

- Tai pabandysim tas striukas dienas gerai išnaudoti, - pasakė Hijė. - Rytas toks gražus - o jei eitume maudytis?

- Maudytis... - Tespėjau prasižioti, o Hijė per galvą nusitraukė vilkenos marškinius ir nuoga pūkštelėjo į vandenį. Nustėręs nužvelgiau ją.

Hijė apiplaukė valtį ir šūktelėjo:

- Eikšen ir tu! Vanduo toks šiltas!

Hijeį matant, niekaip neįstengiau prisiverst apsinuoginti, bet negalėjau ir atsisakyti. Droviai nusiplėšiau apsiaustą nuo nugaros, kelnes nuo kojų ir taip pliūkštelėjau vandenin, kad nuo mūsų nutolo valtis.

Vos panirus jūra dar buvo gana šalta ir aš greitomis apiplaukiau porą ratų, kad sušilčiau. Šlapias ir šelmiškas Hijės veidas priartėjo, mudu susitikome ir kurį laiką plaukėme greta. Jūra mus dengė, bet visą tą laiką žinojau, kad čia pat, šalia manęs, plaukia nuoga mergina, ir Hijė man staiga pasirodė tokia geistina, kad nusprendžiau su ja trūks plyš susituokti, o pas Magdaleną tiesiog lankytis pavakariais.

Sukaupiau drąsą, priplaukiau visai arti Hijės ir pabučiavau jai nosį. Ji nusijuokė ir pabučiavo mane.

Šitai mane taip sujaudino, kad panorau ją čia pat čiupti į glėbį, lioviausi plaukęs ir kitą akimirką panirau po vandeniu.

Kai spjaudydamasis vėl išnėriau į paviršių, Hijė jau buvo nuplaukusi prie valties ir tenai juokėsi.

- Tu gi ne žuvis! - šaukė. - Eikšen ant sausos žemės!

Ji įsirabždino valtį ir sėdėjo ten, nuoga ir šlapia. Paplaukiojusi dar labiau pagražėjo. Hijė išties išsinėrė iš odos it gyvatė, ir ta naujoji, nuo savo tėvų, vilkų ir visų kitų vaikystės rūpesčių laisva Hijė buvo tokia miela, tokia patraukli, tokia žavinga, kad aš kuo greičiausiai nuplaukiau iki valties ir įsiropščiau greta.

- Atmink, laiko turim tik iki žiemos! - sušnabždėjo Hijė, kai pabučiavau ją. - Tada suledėsime!

- Žinau, - sumurmėjau. - Prieš žiemą vėl imsiu irkluoti.

Irkluoti vis dėlto ėmiausi daug anksčiau - jau tą popietę. Visą dieną prasitaškėme jūros vidury, bučiavomės, mylėjomės, vėl plaukiojom ir vėl ropštėmės atgal valtį, kad ten viens kitą apsikabinę gulėtume ir kalbėtumės. Dar niekad anksčiau nebuvau girdėjęs Hijės tiek daug kalbant! Paprastai ji visada tylėdavo - net tada, kai žaisdavo su manimi ir Perteliu, tai mudu visąlaik kalbėdavom ir išrasdavom naujus žaidimus, o Hijė tik spoksodavo į mus apvaliomis akimis, išvis stebėdamasi, kad priėmėm ją savo šutvėn, sutikdama su viskuo, ką tik pasiūlydavom.

Ji buvo mūsų šešėliukas, mažoji mergaitė-žiogaitė, labiausiai norėjusi eiti mums uodegoj - rimta ir įsigilinsi, tarsi žaidimas būtų svarbus darbas, kurį reikia kuo uoliausiai atlikti, lyg būgštaudama, kad už netyčinį apsirikimą galėtų būti pavaryta iš mūsų draugijos ir vėl turėtų sėdėti namie. O namie buvo jos tėvas, reikalaudavęs tylos, mat turėjo svarstyti apie šlovingą savo tautos ateitį ir jam trukdė kvailas vaiko lalėjimas. Apskritai Hije namie verčiausia buvo likti kaip įmanoma mažiau pastebimai, antraip Tambetas būtų, pavyzdžiui, prisiminęs, kad jo dukra negerianti vilko pieno, - taigi Hije buvo geriausia vaikščioti pirštų galais. Taip ji ir darė, visur, visada, - kol dabar čia pat, valtyje, mano akyse pražydo. Gulėjo mano glėbyje, laiminga ir nuoga, ir vien tik šnekėjo. Ji buvo lyg lapiukė, kuri, šviežiai atakusi, dabar godžiai stebi pasaulį ir sliūkina iš urvo, užuot apsnūdusi ir bejėgė gulėjusi motinos pašonėj, kaip iki šiol. Hijė čiauškėjo ir juokė, kol aš ją kuriam laikui bučiniais nutildydavau, ir tada vélei tęsdavo. O aš vien klausiaus ir jutau jos šiltą kūną prie savojo. Tai buvo viena gražiausių dienų mano gyvenime: mes buvome visiškai atskirti, toli nuo visų kitų žmonių ir žvėrių, saulė šildė mus ir danguje nebuvo nė debesėlio.

Vakarėjant prisiminėm, kad žmogui reikia ir pavalgyti ir kad nakčiai būtų protinga susirasti kokią kitą užuoglaudą nei valtelė, nes jūros ne visad supaisysi, ir jei staiga kiltų audra, valtpalaikėj miegoti būtų ne itin malonu. Apsimoviau kelnėmis, apsigobiau

apsiaustu ir pasiemiau irklus. Po keleto valandų pasiekėme salą.

- Įdomu, ar čia ir žmonių gyvenama? - paklausė Hijė. - Tikiuosi, ne. Man labiausiai patiktų čia gyventi tik su tavimi, dviese.

- Man irgi, - atsiliečiau.

Nė truputėlio nebesijaudinau, kad namuose manęs laukia motina, kuri nieko nežinojo apie mūsų likimą. Galų gale ji juk pati reikalavo, kad aš lėkčiau gelbėti Hijės, savo nuotakos, - o aš ir nubėgau, nors tą akimirką dar netikėjau, kad Hijė esanti mano nuotaka. Motina turėjo būti patenkinta, nes Hijė visgi išgelbėta ir, be to, galiausiai tapo mano nuotaka, taigi mažutėlės kūdikių kelnukės buvo suruoštos anaipol ne be reikalo. Motina vis dėlto buvo protingesnė už mane, turėjau džiaugsmingai pripažinti, kai susikibę su Hije už rankų žirgliojome po salą ieškodami tinkamos olos, nes vakarėjant tingėjome imtis rėsti lūšnelę. Mums skersai tako nustraksėjo didelis zuikis - pašaukiau jį gyvačių užkalbėjimais, zuikis sustojo ir aš jį užmušiau.

Po kurio laiko radome nakvynei tinkamą vietą, užkūriau laužą, Hijė ėmėsi kepti zuikį, o aš tuo metu klojau olą ir stengiausi visaip kaip išgražinti. Gyvenimas kartais visgi baisiai greit skrieja: dar tik ryte pamilau Hiję, o dabar mes jau turėjom savo namą ir mano žmona ruošė mūsų pirmą bendrą vakarienę. Aš tapau žmonos vyru ir namo šeimininku - o gal netgi visos salos valdovu, nes kol kas čia nesutikome nė vieno žmogaus. Išties galėjai pagalvoti, kad saloje esame dviese.

Bet taip nebuvo. Artinausi su nauja šakalių krūva prie šviežutėlės mūsų olos, bet mane sugriebė už kojos - ir dar taip smarkiai, kad klyktelėjau ir parkritau ant kelių. Buvo jau gerokai sutemę, apsižvalgęs pamačiau tik dvi degančias akis, kone veriančias man veidą, ir išgirdau balsą, mygantį:

- Kas tavo tėvas? Pasakyk, kas tavo tėvas!

- Mano tėvas... - sumikniojau. - Seniai miręs.

Pamačiau stambią nosį, kuri styrojo iš visą veidą dengiančio pilko kaltūno it grybas iš samanų.

- Ar jo vardas buvo Votelė? - mygo balsas. - Pasakyk, ar jo vardas buvo Votelė?

- Nebuvo, - pasakiau ir sudejavau, nes koją man tebekaustė geležiniai gniaužtai. Įsivaizdavau, kad maždaug toks jausmas, kai vilkas graužia tavo blauzdukaulį. - Skauda... Votelė buvo mano dėdė, bet ir jis miręs.

- Ak, dėdė! - sušuko gauruota būtybė degančiom akim. - Tada tu Lindos vaikas!

Linda išties buvo mano motinos vardas, - taip ir pasakiau. Gniaužtai kaipmat atsileido, tuomet pajutau į veidą susmingant kažką labai gauruoto ir dygaus, nelyg kas nors būtų įstūmęs į egles. Mane pabučiavo į lūpas ir patąsė už ausų.

- Taip ir maniau, kad smarvė nemeluoja! - šnekėjo nepažįstamasis. - Savo kraujo kvapą visad atpažįstu. Koks tavo vardas, dukters sūnau?

- Dukters sūnau? - pakartojau nustėręs. - Mano vardas Lėmetas, o tai negi tu tada esi mano...

- Tavo senelis! - pranešė gauruotas senis ir apglėbė mane su siaubinga jėga. - Tavo motina Linda ir dėdė Votelė - mano vaikai. Ak, tai Votelė miręs! Kaip gaila! Mano mielas sūnus! Kas gi jam atsitiko - ar kautynėse žuvo?

Buvau pernelyg nustebejęs, kad atsakyčiau. Mano senelis! Tik-riausiai tas pats, apie kurį

dėdė Votelė kažkada seniai buvo man pasakojęs, – tas patrakęs vyras gyvatės dantimis, kuriam nukapojo kojas, o patį įmetė jūron, kad paskęstų. Bet jis nepa-skendo – jis buvo gyvas. Tik kojų iš tiesų neturėjo: žemiau kelių kelnės buvo sumazgytos, kad tuščios klešnės nesivilkėtų žeme. Senis pasekė mano žvilgsnį ir pareiškė:

– Kojas man nukapojo, maitos. Bet nieko tokio, aš jiems už tai dar ant sprando užšoksiu. Pačiu laiku pasirodė, dukters sūnau, man kaip tik reikėjo pagalbos. Bet apie tai pakalbėsime vėliau. Ar ta mergina, kur ten zuikį kepa, tavoji? Nepuoliau kęsti – pagalvoju, kad pirma sužeisiu vyrą, bet tada iškart pažinau savo kraujo kvapą. Ką čia darai, Lėmetai? Ar į karo žygį išsirengėi?

Trumpai papasakojau seneliui visą istoriją. Senis klausėsi susidomėjęs. Visas jo veidas buvo vieni gaurai, lyg krūmas, o iš šito krūmokšnio stebeilijo dvi labai didelės ir labai baltos akys. Stačiai švietė tamsoj. Senelio rankos, kuriomis rėmėsi, buvo didžiulės ir baisiai kaulėtos, priminė erelio nagus. Kai jis įspaudė jas į samanas, spangindamas į mane nė nemirktelėdamas, pasidarė panašus į pelėdą. Jam nepatiko mano pasakojimo pabaiga ir jis nepritariamai papurtė galvą.

– Vyras nesprunka! – rėžė. – Aš būčiau tuos šūdvilkius užpuolęs ir mirtinai sukandžiojęs kaip žiurkes. Žyniui – dantim žarnas lauk išrovęs, o Tambetą už daikto pagriebęs ir tą su visa pilvo skūra iki smakro nuplėšęs. Išsižiok, dukters sūnau!

Aš paklusniai išsižiojau, senelis pažiūrėjo vidun ir atsiduso nusivylęs.

– Ilčių tu neturi, – pasakė. – Gaila. Nežinau, kaip čia yra, kad nesugebėjau jų perduoti savo palikuonims. Nei sūnus neturėjo, nei dukra... Vyliausi, kad gal išdygs trečioj kartoj, bet perniek. Taip, tada, žinoma, sunkiau eit su vilkais į mūšį, bet stengtis juk reikia. Sprukt vyrui nepritinka! Aš bekojis luošys, bet argi dėl to kokin urvan neriu? Ne, į visas svetimas kulšis įsisegu. Čia mano sala ir aš ją ginu.

– Kaip tu išvis čionai atsidūrei, seneli? – paklausiau. – Dėdė Votelė sakė, kad tave jūron įmetė.

– Ruoniai atplukdė, – atsakė senis. – Jie juk irgi supranta gyvačių užkalbėjimus. Jie atkakdino mane čia ir aš prisiėmiau šią salą į savo valdas. Čiagi per ilgus metus visoks šūds grūdosi, pilnutėliai laivai riterių prieš dešimt metų išsilaipino ir po kurio laiko atvyko pulkas vienuolių su samdiniais, ketino kažką čia imtis statyti. Aš visus juos užverčiau. Šliaužiodavau žolėj kaip gyvatė ir suleisdavau iltis jiems į šlaunis, parversdavau ant žemės ir perrėždavau gerklę. Tada nudirdavau odą ir virdavau, kol nuo kaulų atsiskirdavo mėsa, o iš makaušių, norėdamas laiką prastumti, padirbinau kaušus gėrimams. Vakaraš čia juk nėra jokių pramogų, tai nuobodulį šalin vydamas ir drožinėju kaukoles.

– Kam tu jas virei? – paklausiau lengvai pasišlykštėjęs. – Negi dar ir žmogiena minti?

– Nemintu, – atsakė senelis. – Turiu čia zuikių ir stirnų su kaupu. Bet man reikėjo kaulų. Supranti, aš iš jų renčiu sparnus! Žmogaus kaulai geriausiai tam tinka. Išgręži kaule skylę, išimi čiulpus, kad būtų lengvesnis, ir tada teisingai surenki. Tik kad daug reikėtų kaulų – mažiausiai šimtą žmonių teks nugalabyt, kad išėitų padorūs sparnai, kurie vyrą pakeltų. Aš juk nesirengiu čia numirt! Turiu aiškų planą skaudžiai dar geležiuočiams įkrėst. Nusileisiu ant jų iš dangaus lyg žaibas ir išbelsiu smegenis. Ak, jie man kojas nukapojo ir jūron įmetė! Eina šikt, tokiais vaikiškais šposais tikrai manęs neatsikratys. Aš niekad nepasiduosiu!

Senelis plačiai išsiviepė ir taip griausmingai nusižiovavo, kad pasimatė du pajuodę, bet

tebeaštrūs iltiniai. Nužvelgiau juos su nuostaba. Štai prieš mane stovėjo tikras senovės žmogus, laukinis ir pilnas jėgos, – savotiškas Šiaurės Slibinas, kurio beprotiška gyvybinė galia žėrė kibirkštis ir priešus plėnimis paleisdavo. Nukapojai jam kojas – o jis susiręs sau sparnus ir puls iš oro! Kada gi jis prapuolė? Daugelį metų prieš man gimstant – o visą tą laiką jis čia, saloje, tykojo ir kurdė keršto planus, nėsyk neprarasdamas vilties, vis toks pat karingas ir kietas kaip medžio šaka, kuri nulenкта iškart vėl išsitiesia ir tau netikėtai žiebia atgal.

Įsivaizdavau, kokią sumaištį ir mirtį senelis pasėtų miške. Žinoma, nesėdėtų kaip Memis ir aš kur nors pomišky ir nenužiūrintų kaimietukių iš tolo, bet ir nekiurksotų su Julgu ir Tambetu šventojoj giraitėj, klusčiodamas nesančių fėjų balsų. Ne, jis nuvinguriuotų per žolę tiesiai prie vieškelio, sukandžiotų pro šalį jojančius riterius, nukąstų vienuoliams nosis, įgeltų ir kaimo seniūnui Johanesui, ir visiems kitiems geležiuočių draugams bei samdiniams. Tikriausiai jis vis dėlto kristų, bet prieš tai šitas piktas, patrakęs senis pajėgtų sunaikinti keletą kaimų. Jis buvo pavojingas, jis buvo pilnas senovinės stiprybės, ir būdamas šalia jo jaučiau, kaip many vėl lėtai kelia galvą tas pats aklas šišas, apnikęs tūnakt, kai gelbėjau Hiję, – troškimas kautis ir žudyti. Senelis to įniršio buvo sklidinąs ir tarytum įkaitintas, o paskui prie kūno prispaustas akmuo spinduliavo savo šilumą ir į mane.

– Nori, parodysiu tau savo iš kaukolių padirbintus kaušus? – paklausė senelis.

Tą akimirką mane pašaukė Hijė. Iškepė zuikį ir kvietė valgyt.

– Tavo žmona šaukia! – pasakė senelis dalykiškai. – Eime ir pirmiausia sugraužkim tą zuikį, kaukolės palauks. Niekur jau jos nenueis!

Jis nusijuokė, vėl parodydamas iltinius.

Saulė buvo jau nusileidusi, kai pasiekėme laužą – aš eite, o senelis tiesiog stebėtinai mitriai rangydamasis žeme it kokia gauruota angis. Tai buvo išties keista diena, kuriai prasidėjus radau žmoną, o paskui – ir senelį.

Hijė, aišku, apstulbo pamačiusi iš žolės išvinguriuojant gauruotą senį, bet aš greit jai paaiškinau reikalą. Senelis nušliaužė prie laužo, išsigriebė dar čirškantį zuikį ir spėriai perplėšė.

- Labai gerai, trašku! - pagyrė kąsdamas savąją pusę ir spjaudamas kaulus lauk. - Bent jau zuikius jūsuose moka kepti, dėl kitko tai tiek to.

Pusė zuikio stebėtinai greitai dingio senio pilve. Jis švariai apsilaižė pirštus ir žvilgtelėjo į mus nustebęs.

- Ką, jūs dar nepradėjot valgyt? Ko laukiat? Zuikis geriausias, kol šiltas, - kai atvėsta, jaučias dobilų skonis.

Dviese pasidalijom likusią zuikio pusę ir suleidom dantis į mėsą. Senelis spitrijo į mus svilindamas akimis.

- Smagu vėl matyt gyvus žmones, - gyrė. - Kitaip tai neturiu laiko stebėt - vos tik pamatau judant, iškart puolu ir kandu. Tik tada, kai brolytis jau negyvas ir reik lavoną virti, turiu kada akį užmest. Bet, na, - tada jau vėlu, mėsa nuo kaulų atsiskiria ir viskas viena košė.

Hijė suraukė nosį, ir akimirksnį pasirodė, kad jai jau sunku toliau valgyti zuikieną. Senelis pastebėjo ir pamokomai pagrasė.

- Nesivaipyk taip, mergyt! - pasakė. - Kaulų atsargas reik gi papildyt, ir išvis - mano dėka šita sala tebėr laisva. Čia nė vienas geležiuotis neįsikerojo. Klausykit, papasakokit man dabar miško naujienas! Kaip mano duktė gyvena? Ar tu seserų ir brolių turi?

Papasakojau seneliui, kad motinai einasi puikiai ir kad turiu seserį Salmę, kuri gyvena kartu su lokiu.

- Ko ji su lokiu gyvena? - paklausė senelis supykęs. - Ar miške vyrų nebėr?

- Tai va, kad nebėr, - atsakiau aš. - Visi išsikraustė į kaimą.

- Nu tai nėr kas daryt, išties geriau jau lokys nei koks kaimo pirdžius, - pasakė senelis. - Lokys bent jau savas, nors ir durnas. Savo laikais tarp lokių turėjau daug draugų, buvo smagu juos už galo vedžioti. Lokiai juk tiki viskuo, ką jiems sakai. Aš juos prišerdavau zuikiašūdžių, sakydavau: žiūrėk, čia didelės rudos žemuogės, ėsk! Lokiai visad ir suėsdavo - kone visą kraitelę susiversdavo, paskui dar ir girdavo. Griūk iš juoko! Nu, aš manau, kad tavo sesuo linksmai gyvena! Valgyt gamint nereikia, paimi zuikį ir pasodini lizdan kaip paukštę, paskui pasiūlai lokiu spirų ir sakai, kad čia zuikio kiaušiniai, ką tik išperėti, - še, skanauk!

Senelis taip apsidžiaugė dėl savo paprastučio ir vulgaroko triuko, kad kurį laiką prakusėjo iš laimės.

- Tikrai gaila, kad aš čia, saloj, - mielai norėčiau pamatyt tą tavo svainį! - pasakė

ilgesingai. – Oi kaip apmaučiau jį! Bet nieko tokio – tuoj, kai tik sparnus pabaigsiu, parskrisiu pas jus ir iškrėsime lepeškai tų kiaušinių juokų.

– Kada tu baigsi tuos sparnus? – paklausiau. – Daug dar tau kaulų reik?

– Nebedaug jau, – atsakė senelis. – Gal kokių trijų keturių vyrų reikėtų. Tikrai per kokį mėnesį susirinksiu. Bet man daug reikalingesnio daikto trūksta. Žiūrėk, tie sparnai patys oran nepakils – tam reikia vėjo.

– Vėjo? – pakartočiau. – Vėjas juk visą laik pučia.

– Pūst tai pučia, bet to neužtenka, – paaiškino senelis. – Turi pūst tinkama kryptim ir tada, kai man reik. Man reikia vėjamaišio, berniuk, – ir jį man atnešti turėsi tu.

– Iš kurgi? – paklausiau.

– Iš Saremos. Ten gyvena vienas senas mano draugas – vėjų žynys Mioigas. Iš jo gausi vėjamaišį, jei pasakysi, kad aš tave siunčiau.

– Ar tu įsitikinęs, kad tas vėjų žynys tebegyvas? – apdairiai pasitikslinau. – Kada paskutinįsyk jį matei?

– Seniai tai buvo, bet tie sališkieji gi taip spėriai nemiršta, o ypač vėjų žyniai, – paaiškino senelis. – Du šimtus metų gyvena, nes kartkartėmis leidžiasi vėjo perpučiami. Prispaudžia vėjamaišį prie burnos ir tas švilpia per visus vidurius, iššluoja lauk visas ligas ir kitą šlamštą ir purkšteli iš subinės su tokiu trenksmu, kad dideli pušų stuomenys lig žemės prilinksta ir perlūžta pusiau. Šitaip prasivedinęs būsi iš vidaus perskalautas ir dar toks sveikas, kad, jei tik kas kirvio nugaron nesuvarys, galėsi ramutėliai dar penkiasdešimt metų gyventi. Ne, nė kiek nesijaudink, kad senasis Mioigas miręs! Jis mus visus pergyvens ir toliau ramutėliai ganys savo vėjus.

Sutarėme, kad leisimės į kelią ryt iš pat ryto, nes seneliui vėjamaišio reikia skubiai.

– Kas ten žino, gal ryt čia išsilaipins visas geležiuočių laivynas, – kalbėjo įsikarščiaęs. – Tada jau vakare turėčiau reikiamus kaulus. Kvaila būtų likti lūkuriuot saloje tik dėl to, kad nėra vėjamaišio. Žinai, berniuk, aš jau taip ilgai čia bergždžiai gulinėju, kad tiesiog gėda. Kasnakt sapnuoju, kaip subaladoju geležiuočius, kaip jie putoja lyg skystas šūdas. Aš vėl noriu eit karan, anūkėli! O tu eisi kartu su manim, nes kai tie maitos pasislėps po eglėmis ir iš oro negalėsiu jų pagauti, tu turėsi juos spyriais išvyt, kad galėčiau jiems vėzdu užtvot per viršugalvius.

Senelio įkarštis mane taip užkūrė, kad tą akimirką planas man atrodė netgi puikus. Man, kuriam niekad nei imtynės, nei kautynės nerūpėdavo! Bet vaizdelis, kaip po medžiais užuoglaudą radusius geležiuočius išvarau tartum stirnas ore siaučiančiam seneliui, man patiko. Prie laužo sėdįs senis gyvatės dantimis ir man įžiebė kovos troškimą, ir mano raumenys sutrūkčiojo iš įtampos, tartum mūsų dabar pat prasidėtų.

– Bet pirmiausia pamiegosim, – pasakė senelis, staiga iš kraujo ištroškusio plėšriojo paukščio pavirsdamas rūpestingu dieduku. – Jūsų rytoj laukia ilga kelionė – turit pailsėti. Vaikai, aš šliaužiu dabar į savo urvą, kitaip dar kokia lapė ateis ir ims graužt brangiuosius žmogikaulius, – ot liūdnas galas būtų! Aš kiekvieną kaulą suskaičiau. Jūs čia išsitieskit – ryte ateisiu ir jus pažadinsiu. Pusryčiai – mano. Šiandien jūs mane pavaiši-not – rytoj aš jus. Ateisit pas senelį pavalgyt!

Ir nuvinguriavo į krūmus lyg koks didelis driežas prieš nukąsta uodega.

– O kiek iš tikrųjų jam metų? – paklausė Hijė.

- Apie aštuoniasdešimt, - tarstelėjau. - Tiksliai nežinau - dėdė ir motina apie jį visada kalbėdavo kaip apie kažką iš senovės, kas seniai prapuolę.

- Jis ir yra iš senovės, - pasakė Hijė. - Aš jo truputį bijau, bet sykiu jis mane kažkaip giedrai nuteikia. Tai visai kas kita nei mano tėvo ir motinos senųjų laikų vaikymasis. Jų užsiėmimai padvisę, o tavo senelis - tarsi koks augalas, kuris tiesiog žydi sau, nors jau užėjusi žiema.

Įsikniaubėm viens į kitą, bet aš ilgai negalėjau užmigti - galvojau apie netikėtai rastą senelį. Jis man kažkuo priminė dėdę Votelę, nors, žinoma, buvo kur kas labiau laukinis. Jiedu buvo nutašyti iš to paties medžio, tik dėdė Votelė buvo glotnus ir stiprus to medžio kamienas, vis dėlto perlaužiamas audros, o senelis panėšėjo į giliai iš žemės išrautą stambią ir įdiržusią šaknį, kurios perlenkt nė lokys nepajėgtų. O aš - aš buvau to medžio viršūnė, linkstanti vėjų ir trapi. Aš buvau smailė taip suplonėjusiomis šakomis, kad jos nebeišlaikydavo nė mažutės pečialindos. Aukščiau manęs nebebuvo nieko, tik dangus, tuščias ir mėlynas.

Bet tą akimirką visa tai atrodė nesvarbu. Hijė įsikniausė miegoti man ant rankos, jos ausys buvo truputį atlėpusios ir ji atrodė kaip žiurkutė. Prisispaudžiau nosimi jai prie skruosto ir kaipmat užmigau.

Senelis pakėlė mus ryte garsiu šnypštu, režiančiu ausis it peilis ir akimirksniu išbaidančiu miegus. Mes su Hije staiga atsisėdom, greta mūsų kniūbsojo senelis, saulės šviesoje dar gauruotesnis ir dar labiau raukšlėtas, ir pamerkė akį.

- Ateikit jau valgyt! - pasakė. - Iškepiu jums visą briedį. Valgykit, kiek įstengsit, likučius pasiimsit į Saremą.

Senelis gyveno itin keistam statiny, suręstam pusiau iš medžio, pusiau iš akmenų. Tegalėjai įsivaizduoti, koks vargas jam teko vieton atridenti akmens riedulius aukščio sulig keliais. Juk negalėjo jų kelti, turėjo stumte stumt akmenis priešais save kaip kokia skruzdėlė. Taip pat tegalėjai stebėtis jėga, kurią parodė senelis, partempdamas medžių kamienus. Nesusilaikiau ir paklausiau senelio, kaip toks dalykas įmanomas, bet jis tik neaiškiai murmtelėjo ir atsakė, kad namas juk turi būti stiprus, kitaip neatlaikys karo.

- Aš gi niekad negaliu žinot, kada čia, salon, atburiuos koks laivas, taip tankiai prikimštas geležiuočių ir jų samdinių, kad neįstengsiu jų vienu ypu užmušt, - paaiškino. - Tada man reikės tvirtovės pasislėpti, kad atlaikyčiau apgultį. Čia, tarp akmenų, turiu visokių siaurų takelių, kuriais galiu išvinguriuoti, kad užklupčiau geležiuočius, o jie manęs tam akmenų ir medžių raizgalyne nesurastų.

- Bet vis tiek - kaip tu pajėgei? - pakartojau klausimą. - Tu juk neturi kojų, esi vienas, o tie akmenys ir rąstai sveria nežinau kiek.

- Ech! - purkštelėjo senelis. - Nėr čia ko kalbėt. Kiekvienas tik-ras vyras seniau su tokiais akmenimis ir medžiais susidorodavo. Eikit jau, atpjausiu jums briedžio ir parodysiu savo kaušus.

Nuėjom prie laužo, kuriame kepė didžiulis briedis. Čia pat, netoliese, išrikiuotos stovėjo šimtai kaukolių - visos tvarkingai nušveistos iki blizgesio, o per didelės skylės senelio užkamšytos, dargi ne šiaip sau - brangakmeniais ir auksu. Matyt, būta reikalo su papuošalais ir lobiais, kuriuos su savim gabenosi tie nelaimingi geležiuočiai, žiaurus likimo nublokšti salon, kuri iš pirmo žvilgsnio rodėsi tokia graži ir nepavojinga, tačiau žolė

tykojo piktasai senelis su iltimis.

Senelis pripylė tris kaušus šaltinio vandens.

- Šio šaltinio vanduo kaip reta skanus ir tyras, - gyrė. - Prašom, vaikai! Gerkit! Tavo kaukolė, Hije, priklausė tokiam vienuoliui. O tavoji, Lėmetai, buvo geležiuočio. Na, susidaužkim!

Stuktelėjome kaukolinius ir sriūbtelėjome šaltinio vandens. Nepasakytum, kad geriant iš šitokios keistos talpos nebūtų kilę šiokių tokių dvejonų. Hije, pakėlusiai kaukolę prie lūpų, truputį sudrebėjo ranka, o aš irgi gąščiojau, kad šaltinio vanduo gali atsiduoti numirėliu. Bet ne, vanduo tikrai buvo tyras ir pasakiškai skanus. Tiesą sakant, tenka pripažinti, kad senelis labai protingai pasielgė, - ką gi dar jis turėjo daryt su tomis geležiuočių kaukolėmis? Dabar nenaudingiems daiktams radosi bent tokia paskirtis. Iš kaukolių buvo labai malonu gerti. Ištuštinau savąją ir vėl įsipyliau šaltinio vandens.

- Argi ne puiku? - Senelis kinktelėjo. - Tuos kaušus dirbint -mano aistra. Man juk, tiesą sakant, jų tiek daug nereikia - pačiam pakaktų vičvienos, bet tiesiog patinka drožinėti. Kiekviena kaukolė turi savo ypatumų. Vienos pailgos, o štai kita apvali kaip bruknė. Kai kurios gumbuotos. Dar kitos mažutėlės. Pažiūrėkit į šitą! Tiesiog juoką kelia - pamanytum, kad žiurkės kaukolė! O juk ji buvo užmauta ant vyro kaklo ir pats vyras buvo visai įprasto ūgio. Nu tai turėjo priekvailis būt, kad jau tokia maža kaukolė!

- Įdomu, - pasakiau ir pasukiojau rankose kaukolytę, kurioje tetilpo pora gurkšnių vandens.

- O jūs namie neturit tokių kaušų? - pasiteiravo senelis. - Neturit? Nu tai aš jums duosiu, kai sugrįšit iš Mioigo. Pasiimsit, kiek tik norėsit, ir parsinešit namo. Bus mano vestuvinė dovana.

Susižvalgėm su Hije ir nejaukiai šyptelėjom.

- Kad nė nežinom, ar mums reiktų sugrįžti namo, - pasakė Hijė. - Jie juk norėjo mane paaukoti ir dar ir dabar mūsų tebeieško.

- Mostelėkit jiems kirviu per galvas, ir baigtas kriukis, - pasiūlė senelis. - Aš niekados nieko nebijoju. Visad eidavau kur panorėjęs, tuoj vėl pradėsiu vaikščiot - tai yra skraidyt, kai parnešit man vėjamaišį. Pilvai prikimšti? Tai verčiau jau keliaukit -aš kaip ir nekantrauju. Kuo anksčiau išvyksit, tuo greičiau ir sugrįšit - ar ne?

Jis liepė mums prisikrauti pilną valtį briedienos, nes „valgyt reikia, valgis duoda jėgų“. Paaiškėjo, iš kur mano motina paveldėjusi papratimą visus giminaičius ir pažįstamus primaitint iki apsvaigimo. Pasiėmėm ir porą kaukolių - jas senelis liepė padovanoti vėjų žyniui Mioigui. O paskui jau buvome valtyje ir aš stengiausi irkludamas laikytis tos pusės, kur, anot senelio, buvo Sarema.

Kelionė Saremon truko kur kas ilgiau negu mūsų pirmasis jūrinis žygis. Gal būtume ir truputėlį greičiau atsidūrę vietoj, bet neskutom. Seneliui, aišku, reikėjo vėjo, bet viena diena šen ar ten nieko nebereiškė vyrui, vienam saloje praleidusiam keliasdešimt metų. Vis padėdavau irklus, tada maudydavomės ir glaustydavomės, ir valgydavom šaltą briedieną. Tai buvo mūsų povestuvinė kelionė, nors tą akimirką to ir nežinojom. Buvo-me tiesiog laimingi, kad galime būti kartu ir kad mums niekas netrukdo, be smalsių ruonių, kurie iškišdavo galvas iš vandens ir stebeilydavo į mus nuoširdžiai susidomėję. Buvo dar ir kelių rūšių mažų ir didelių žuvų, kurios nardydamo jūroj ir kurių juodas keteras, pažvelgęs į

vandenį, galėjai pamatyti greitai praskriejant. Būtume galėję prisigaudyt, bet tingėjom, be to, žuvų negalėjome kepti valtyje, o ir briedienos turėjome sočiai. Bandžiau laikytis krypties pagal saulę ir mes veikiausiai slydom nei yrėmės link Saremos.

Vakare vis dar nebuvo nusigavę toli ir nakvojome valtyje, vidur bangų mūšos ir teškesio, keliamo paviršium iškylančių ir tada vėl į jūros gelmes nardančių ruonių. Ryte pabudome anksti ir aš bandžiau išsiaiškinti, kurgi atsidūrėm. Akiraty išniro kažkas tamsaus – tikriausiai krantas. Nuleidau irklus į vandenį ir puoliau irkluoti, bet valtis nejudėjo iš vietos.

– Įsipainiojom į kažkokias jūržoles, – pasakė Hijė.

Pažvelgęs vandenin pamačiau, kad valtį supa keista pilka medžiaga, – atrodė, tarsi jūra būtų apaugusi gaurais. Ištiesiau ranką norėdamas nudrėksti ją nuo valtės ir, savo nuostabai, patyriau, kad šis keistas kailis – iš ilgų gaurų, kurių kiekvienas – maždaug šiaudo plonumo ir dryksta nežinia kur.

– Nieko panašaus dar matęs nesu, – tariau. – Netgi dėdė Votelė man nepasakojo, kad jūroj gali augt gaurai. Beveik pamanytum, kad mes kokiam nors gyvūniui ant kupros.

– Mes jam ne ant kupros, o barzdoj, – atsakė Hijė. – Pasižiūrėk užnugarin. Mes žuvies barzdoj, bet ji, atrodo, nepyksta.

Greit apsigrėžiau ir pamačiau nebūtą vaizdą. Per keliasdešimt valčių nuo mūsų bangose plūkavo pati nepaprasciausia būtybė, kokią apskritai įsivaizduotum. Tai buvo žuvis – bet didelė kaip kalnas. Ir tikriausiai baisiai sena, nes visa jūra buvo pilna jos ilgų pilkų barzdaplaukių. Žalsvus žvynus per metų metus buvo nukloję tūkstančiai geldelių ir kitoks jūros šlamštas, milžiniški pelekai karojo kaip kokio didžiulio šikšnosparnio sparnai, o labai senos ir labai pavargusios akys žvelgė į mus liūdnei, bet sykiu ir smalsiai. Mes irgi spoksojom – ir tada tas keistas padaras pravėrė burną ir šnypstelėjo gryna gyvatkalbe, kurioj, žinoma, pasitaikė ir keletas man nežinomų užkalbėjimų – tikriausiai tokių senovinių, kad jų, be žuvies, nieks daugiau ir nesuprato:

– Labą rytą, žmonės! Kur plaukiate?

– Į Saramą, – atsakiau.

Žuvis nupūtė burnon lendančius barzdaplaukius.

– Tiesiai priešais, – pasakė. – Per piet turėtumėt būt vietoj, nors aš nedirščiau visai tvirtai to teigti, nes dar niekad nesu matęs žmonių tokioj mažoj valtelėj. Kai paskutinį kartą išnėriau vandens paviršium, pro mane praplaukė trys karo laivai, kiekvienam bent keturiasdešimt irkluotojų, ir anąsyk tai irgi mane prajuokino, nes ankstesniais laikais tų laivų visad būdavę daug daugiau. O dabar tik mažutė valtelė ir du žmonės. Jo jo, ką darysi. Tikriausiai taip jau surėdyta, kad kaip tik jūs būsit paskutinįkart mane matę žmonės. Ir paskutinįkart mano matyti.

– Kodėl paskutinįkart? – paklausė Hijė.

– Nes tai paskutinis kartas, kai iš jūros dugno išneriu į gryną orą. Paviršium kildavau syki kas šimtą metų, bet daugiau tingiu. Pasenau. Ir šiandien ilgai maščiau, ar apsimoka vilktis iš savo patogaus urvo ir čion plaukti, bet tada nusprendžiau: tegu bus tai paskutinis kartas. Mano barzda užaugo tokia ilga, kad ne-lengva tąsytis, prisisunkia vandens ir netgi man pasidaro per sunkus nešulys. Bet kaip nors išsiversiu. Taip, jūra ištuštėjo. Kurgi visi tie žmonės, kadaise zuidavę laivais aplink? Ar jus koks antkrytis apipuolęs?

Nepradėjau aiškinti žuviai, kad daugelis mūsų išsikraustė į kaimus, augina rugius ir nebevyksta laivais tolimų šalių apiplėšinėti, kaip mūsų protėviai vykdavo. Tačiau geležiuočių laivai tebesukdavo ratus – ir vis didesniais būriais. Paklausiau žuvies, ar jų nemačiusi.

– Geležiuočių? – nusistebėjo žuvis. – Ne, nesu sutikęs. Kaip gaila, būčiau visgi norėjęs juos pamatyti, nes virš vandens nebeiškilsiu. Gal šiandien dar praplauks pro čia? Aš, aišku, neturiu daug laiko, reikės netrukus plaukti atgalios savo olon – bet gal man pasiseks? Kokie jie?

– Maždaug kaip žmonės, tik geležine oda, – pasakiau. Žuvis pasibaisėjusi pliaukštelėjo.

– Negirdėta neregėta... – murmtelėjo. – Taip, pasaulis keičiasi. Per retai virš vandens iškildavau, daug dalykų pro mane praplaukė. Juk man kadaise pasirodė, kad kaip tik kas šimtą metų bus pats tas mažumėlę prasivėdinti. Viskas visada būdavo taip pat kaip ir praėjusį sykį. Jūra pilna karo laivų, o danguje skraidžioja Šiaurės Slibinas.

– Tu matei Šiaurės Slibiną?! – sušukau.

– Žinoma, daugybę kartų! – atsakė žuvis. – Ir ne tik mačiau – kartais jis nusileisdavo man ant keteros, kad pailsėtų nuo skraidymo. Buvo didelis ir galingas, nors aš tuomet buvau dar galingesnis ir lengvai galėdavau jį panešti. Dabar tai jau būtų virš mano jėgų. Bet nesvarbu – Šiaurės Slibino jau seniai nemačiau. Nežinai, kur pasidėjo?

– Miega, – pasakiau. – Ir nieks nežino kur.

Žuvis pritariamai atsidūsėjo.

– Tai ir teisingai. Miegoti, ilsėtis – gerai. Netrukus eisiu ir aš ilsėtis: nurersiu į patį jūros dugną, pasislėpsiu savam urve ir nebeišlįsiu. Barzda visas apeisiu ir galėsiu ramybėje snūduriuoti. Ilgu, ilgu miegu. Jaučiu, kaip gerai bus.

Sumerkė senas akis ir lėtai krustelėjo pelekus.

– Tikriausiai jau ir eisiu, – pasakė atsimerkdama. – Geležiuočiai taip ir liks mano nepamatyti, bet tuščia jų. Per gyvenimą ir taip daug prisižiūrėjau – bus ką gulint jūros dugne prisiminti. Po teisybei, manęs ne itin domina tie geležiniai žmonės. Ką gi prarasiu, jei taip ir nepamatysiu? Ničnieko. Jei juos sutiksite, pasakykit, kad didelė žuvis Achteneumionas pasitraukė jūros dugnan. Aš jų nepamatysiu ir jie nepamatys manęs, bet jiems praradimas didesnis.

Ta mintis senajai žuviai pasirodė juokinga, ji mostelėjo uodega ir pamerkė mums akį.

– Tik pagalvokit, vis plauko ir plauko tais savo laivais, tie jūsų geležiuočiai, bet nė neįsivaizduoja, kad kažki kur jūros dugne miegu aš po savo barzda, – pasakė ir net prapliupo juokais. – Jie galvoja, kad vandeny – tik žuvukės, medūzos ir kitas toks šlamštas, amžinai plūduriuojąs vandens paviršiuje, – bet niekad nesužinos, kad ir aš ten esu. Vargšai kvailiai!

Vėl nupūtė burnon lendančius barzdaplaukius.

– Likit sveiki, jau keliausiu, – pasakė. – Jūs – paskutiniai žmonės, kuriuos aš matau ir kurie mane sutiko. Jūs žinote, kur Achteneumionas ir ką jis veikia. Kiti ne. Jūs dabar patys protingiausi žmonės žemėj. Patys paskutiniai, matę mane. Gerai gyvuokit!

Kitą mirksnį didžioji žuvis panėrė. Vanduo subangavo ir valtis kone apvirto. Barzdos gijos nuvilnijo aplink mus ir aš nusigandau, kad jos nusitemps mus žuviai pavymui – gelmėn, kur mūsų kaulai kartu su savo žiniomis galės per amžius dūlėti Achteneumiono glėbyje. Bet

viskas baigėsi geruoju: barzda šeiminkui įkandin dingo gelmėje, jūra nurimo ir mes likome vieni.

- Tai štai mes čia sėdim, du protingiausi pasaulio žmonės, - pasakė Hijė. - Paskutiniai, matę didžiąją žuvį.

- Man šitai jau pakyrėjo - visur būt paskutiniam, - atsilie-piau. - Aš paskutinis savo šeimos vyras, paskutinis bernas miš-ke. Dabar dar ir paskutinis, matęs milžinišką žuvį. Kaip čia taip vis nutinka, kad būtent aš visados paskutinis?

- Man tai tu pirmas, - pasakė Hijė ir pabučiavo mane. O po kurio laiko, kai vėl apsirengėm, irklavau toliau.

Tiesą sakant, aš jai buvau ir paskutinis, bet tada šito dar nežinojau.

Buvau gerokai pavargęs, kai galiausiai pasiekėme Saremą, ir staiga man toptelėjo, kad senelis juk nedavė mums jokių gairių, kur ieškoti vėjų žynio Mioigo. Kaip visados, šįkart irgi pagelbėjo gyvačių užkalbėjimai. Pakako vos porąšyk šnypštelėt ir pro kadagius atšliaužė puikutėlė stora angis iškelta galva.

- Turiu pasakyti, esu gerokai nustebinta, - tarstelėjo pasisveikinusi pagal tenykštį paprotį ir atidavusi pagarbą. - Matyt tai mačiau jus lipančius krantan, bet nė į galvą neatėjo, kad galėtumėt suprast gyvačių užkalbėjimus. Šiandien tai, deja, labai reta. Salon visokių atvyksta, bet su niekuo nepasikalbėsi - visi it kurti, vien tik lala nesuprantamai. Taigi - garbės žodis, kone nustėrau, išgirdusi jus šaukiant. Pasirodo, tik mūsų reikalai prasti, o kitur visgi dar rasi mokytų žmonių.

- Ir kitur reikalai ne ką geresni, - atsakiau. - Tiesą sakant, ieškau vėjų žynio Mioigo. Gal žinai, kur jis gyvena?

- Aišku, žinau, - pasakė angis. - Sekit man iš paskos, nuvesiu pas jį.

Mioigas gyveno netoliese. Jo trobelė stovėjo pajūry, gerai paslėpta tarp kadagių. Angis palinkėjo mums geros dienos ir nuvinguriavo.

Pabeldžiau į duris. Jos atsivėrė ir į mane pažvelgė... vienuolis! To aš tikrai nesitikėjau. Atšokau per kelis žingsnius, tartum užkliudęs širšių lizdą.

- Ar tu - vėjų žynys Mioigas? - paklausė Hijė - ji irgi apstulbo išvydusi vienuolį ir įsikibo man į ranką.

- Ne, mergele mieloji, aš tik netikša jo sūnus, - atsakė vienuolis laibučiu, čiurlenančiu balsu, tarsi jam iš burnos kas būtų melžęs pieną. Buvo dar gana jaunas vyras, bet be plaukų, o dar keisčiau - kad ir be antakių, todėl veidas priminė paukščio kiaušinį. Vienuoliui už nugaros pasigirdo nernėjimas ir iš trobelės išropojo neūžauga senis rausva barzda, supinta į šimtus mažyčių kaselių. Tasai tai tikrai turėjo būti Mioigas, - vienuolis bemat irgi patvirtino, kad taip ir yra.

- Štai ateina gerbiamas mano tėvas, - pasakė ir uždėjo ranką raudonbarzdžiam seniui ant peties. - Tėtuk, tie žmonės pas tave.

- Taip, aš ir pats matau! - suniurnėjo Mioigas. - Ko jums?

- Jūs krikščionys? - paklausė vienuolis, mums dar nespėjus atsakyti. - Ar jums patinka Jėzus Kristus?

- Tylėk, Rioksai! - sustūgo Mioigas. - Nedaryk man gėdos!

- Tėtuk, aš tau juk sakiau, kad mano vardas nebe Rioksas, - sučiurleno vienuolis tokia išdidžia mina, lyg tarti kiekvieną žodį jam būtų buvę neapsakomai džiugu. - Tai netinkamas vardas - tokio krikščioniškame pasaulyje niekas neturi. Mano vardas Danielius - juk šimtą kartų tau sakiau, mielas tėti. Brolis Danie-lius, - taip mane vadina kiti

pamaldieji broliai vienuolyne.

Prisiminiau Pertelį, pavirtusį Petru, ir man baisingai pagailo senojo vėjų žynio, nes prarast draugą nemalonu, bet tikrą sūnų iš kūno ir kraujo – daug blogiau. Mioigas, tarytum perskaitęs mano mintis, niūriai kaip giltinė pažvelgė į mane ir teisindamasis tarė:

– Sūnus perniek nuėjo, dovanokit. Gal dėl to, kad be motinos liko. Juk negalėjau ano deramai užauginti. Bet ką man daryt, savas juk vaikas, negaliu gi užmušt dėl to, kad jisai – tpfu, šlykštu ir sakyt – vienuoliu pasidarė.

– Tėtuk, tu mane labai gerai užauginai, – sučiurleno vienuolis. – Aš tau iki pat mirties valandos būsiu dėkingas, kad tu mane pradėjai ir švelniai manimi rūpinaisi.

– Ką tu apie pradėjimą žinai, nelaimingas! – Senasis Mioigas atsiduso. – Pats kiaušinių neturi!

– Mūsų vienuolyne nė vienas neturi, dabar taip madoj, – atsakė vienuolis Danielius. – Dėl to galime tyrais balsais Dievui gyrių giedoti. Tėtuk, juk kviečiau tave pasiklausyti, – kodėl tu vis neateini? Tu tikrai didžiutumeis girdėdamas savo sūnų kartu su kitais pamaldžiaisiais broliais giedantį.

– Nė už ką nenoriu to nei išgirst, nei pamatyti – man prieš save patį būtų gėda!

– Oi, tėtuk, ką gi tu kalbi! Ko čia gėdytis – visame pasaulyje taip daro. O mūsų choras turi daug gerbėjų, moterys verkia mūsų klausydamosi, vyrai irgi varvina ašaras – tokie tyri ir gražūs mūsų balsai.

– Nepykink širdies! – pasakė Mioigas ir pasisuko į mus. – Dovanokit, svetieji, kad tokį negražų dalyką jums tenka matyti ir girdėti. Kas gi jus pas mus atvedė? Papasakokit! O tu, Rioksai, tylėk ir nesikišk!

Greitosiomis paaiškinau, ko ieškome ir kas mus siuntė. Senojo Mioigo akyse pasirodė ašaros.

– Ak, senasis Tiolpas dar tebegyvas!.. – Atsiduso. – Na, ko čia stebėtis: juk visados buvo drūtas diedas. O dabar įsikalė į galvą skraidyt! Ko gi ne, ko gi ne!

– Žmogus negali skraidyti, – įsiterpė vienuolis. – Tik angelai skraido, o Jėzus mokėjo vaikščioti vandeniui.

– Sakiau, Rioksai, nesikišk! – stūgtelėjo Mioigas. – Ir nešnekėk niekų! Ko tu man prieš tuos puikius jaunuolius gėdą darai? Imtum verčiau pavyzdį. Pažiūrėk, kokie šaunūs! Gerbia savo senelį ir nesitrainioja su jokiais geležiuočiais ar broliais vienuoliais. Matai tą jauną vyrą Lėmetą? Jisai tebeturi kiaušinius! Ar ne, Lėmetai?

– Tebeturiu, – greit atsakiau.

– Girdi, Rioksai! Ko tu kaip koks lapelis, kuris skrenda ten, kur vėjas papučia? Lai visas platus pasaulis krečia kokias nori kvailystes, negi tau iškart reik savo kailiu išbandyt!

– Mielas tėtuk, pradėkim pirmiausia nuo to, kad aš ne Rioksas... – iš lėto ėmė čiurlenti prisimerkęs vienuolis, bet senasis Mioigas jį užčiaupė.

– Ko tu man visą laik kalbi, kad nesi Rioksas! Man tu visados liksi Rioksas, niekad nepradėsiu tavęs Danielium vadint. Dabar sėsk ir užsikišk, turiu eit surast tą vėjamaišį. O jūs, mieli sveteliai, luktelėkit biškutį. Nekreipkit dėmesio, ką mano sūnus šneka! Jis, gaila, mažumėlę trenktas – visos giminės gėda! Nelaimingas aš tėvas!

Sulig tais žodžiais Mioigas pranyko trobelėje. Vienuolis Danielius įsitaisė saulėkaitoje, draugiškai linktelėjo ir tarė:

- Tėvelis jau labai senas, jo galva jaunų žmonių reikalų nebepagauna. Niekas nepadarysi - jo laikai jau praėjo. Ką jūs krašto jaunimas mano apie Jėzų? Man jis baisiai patinka. Turiu jo paveikslą virš lovos.

- Nežinau, kas yra Jėzus, - pasakiau.

Vienuolis iš nuostabos išleido tokį garsą, lyg kiru klyktelejo.

- Tu nežinai, kas yra Jėzus?! - pakartojo ir pasigrąžė rankas, žvelgdamas į mane maloningai ir užjaučiamai. - Krikštytas bent?

- Ne, - atsakiau.

- Rimtai? - miktellejo vienuolis. - Aš maniau, kad šiais laikais visi jaunuoliai pakrikštyti. Krikštytis gi taip smagu - tau ant galvos lieja vandenį. Be krikšto į vienuolyną nepriima.

- Aš nenoriu į vienuolyną! - pareiškiau dabar jau gerokai suirzęs.

Vienuolis man priminė Magdaleną ir tai, kaip ėjom pasiklausyti vienuolių giesmės, o sykiu - kad buvau ją iki ausų įsimylėjęs. Dabar, sėdint šalia Hijės, tai prisiminti buvo kažkaip nemalonu. Atrodė, lyg vienuolis galėtų staiga pasakyti: „Ooo, mačiau tave su viena gražia mergužele už mūsų vienuolyno sienos!“ Ką Hijė tada darytų ir saktų? Žinojau, kad iš tikrųjų toks dalykas neįmanomas, kad tai buvo visai kitas vienuolynas ir ten giedojo visai kiti vienuoliai, bet nesmagus jausmas neapleido. Mane trikdė tie šiuolaikiniai žmonės, ištisai besigiriantys savo naujais papročiais ir keistais gyvūnėliais - kaip tasai Jėzus, apie kurį nieko nežinojau ir nė nenorėjau žinoti. Manęs nedomino, kieno paveikslą virš lovos laiko koksai vienuolis, - šitaip ir pasakiau, ne taip šiurkščiai, bet vis tiek gana atšiauriai.

Vienuolis tebesilaikė gražiuoju.

- Kvaila užmerkti akis prieš išsilavinimą, - tepasakė ir pamokomai kilstelėjo pirštą. - Tu tiesiog neprasimuši šiandieniam pasaulyje, jei nieko nežinai apie Jėzų. Neturėsi apie ką kalbėtis su kitais žmonėmis. Tu juk jaunas vyras, nori gyvenime ko nors pasiekti. Tegu - jei muzika nedomina, - neprivalai eit į vienuolyną, kastruoti irgi nebūtina. Bet ir pas riterį ginklanešiu negalėsi eit, jei nesi krikštytas ir Jėzaus nepažįsti!

- Kodėl turėčiau eit pas ką nors ginklanešiu? - paklausiau aš. Dar vienas keistas bruožas, vienijęs visus tuos šiuolaikinius žmones, - troškimas būti kieno nors tarnu.

- Na, o ko tu tada išvis nori gyvenime? - paklausė vienuolis. - Nori būt valstiečiu, arti ir sėti? Kilnu, žinoma, - Adomas irgi arė ir sėjo, ir suplukęs žemę dirbo. Taip, kam neduota aukštesnių dvasios dovanų, tie turi tenkintis lauko darbais.

- Kas tas Adomas? - dabar paklausė Hijė.

- Mūsų protėvis - pirmasis žmogus, kurį Dievas padarė iš žemės dulkių, - paaiškino vienuolis. - Prieš tai Žemė buvo tuščia ir plika, bet tada Dievas per šešias dienas viską surėdė ir visa tebėra nepaliesta iki pat šios dienos.

- Taigi čia paistalai, - pasakiau. - Mačiau žmogbeždžionių istoriją, jų išpieštą ant urvo sienos per tūkstantmečių tūkstant-mečius. Nėr ten jokio Dievo anei jokio Adomo. Ir ką reiškia „nepaliesta“? Tiek daug dalykų amžiams išnykę. Pavyzdžiui, Šiaurės Slibinas. Pavyzdžiui, didžioji žuvis Achteneumionas, kuris šįryt paskutinį kartą išniro iš vandens ir paskui amžiams nunėrė jūros dugnan. Arba gyvačių užkalbėjimai. Ar moki juos, Rioksai?

- Gyvačių užkalbėjimai - iš šėtono, - pareiškė vienuolis, pirmąsyk sunerimęs. - Žmogus ir neturėtų jų mokėti. Šėtonas sukūrė gyvates ir davė joms kalbos dovaną, kad galėtų sugundyti pirmąją moterį levą. Jos visos - šėtono tarnai.

- Dabar tikrai matyt, koks tu kvailas, - pasakiau. - Pats tar-nauji Dievui ir geležiuočiams, ir kažkokiems Romos popie-žiams, - o gyvatės nėra niekieno tarnai. Niekas jų nesukūrė, jos buvo jau pačiais seniausiais laikais, tada, kai miške dar negyventa nei žmonių, nei žmogbeždžionių. Juk žinau, ką kalbu, gerai jas pažįstu. Aš tai moku gyvačių užkalbėjimus! Manau, angims daug gardaus juoko būtų, jei tik girdėtų tavo pezalus. Tave vienuolyne tiesiog išmokė vienos šiuolaikinės pasakaitės - bet pasaulyje pasakų daug. Kai kurias užmiršta, jų vieton sugalvoja naujų...

- Mielas berniuk, - tarė vienuolis, atgavęs ankstesnę ramybę. - Nenoriu su tavim vaidytis - mokyklos juk nelankei ir nieko nežinai. Žmonija tapo protingesnė, nei tu numanytumėi. Man tik gaila, kad nenori gyventi kaip kiti jaunuoliai. Net jeigu ir moki gyvačių užkalbėjimus, o jie ne iš šėtono, - na, ką tu su jais darysi plačiajame pasaulyje? Su kuo jais kalbėsies? Jaunimas šiais laikais Jėzumi domisi, daug apie jį kalba, jisai didžiai mėgstamas.

- Manęs jis nedomina, - pasakiau aš.

- Labai gaila, - atsakė vienuolis šypsodamasis.

Kurį laiką patylėjome. Mudu su Hije stebeilijome į vienuolį, bet jis atrodė įsnūdęs saulės atokaitoje. Staiga pragydo tyru bal-su - mes su Hije net krūptelėjome.

Iš trobelės bemat išpuolė vėjų žynys Mioigas ir užriko:

- Nutilk! Tuoj pat nutilk! Nedaryk man gėdos prieš visą pasaulį!

- Tėtuk, tai tik nekaltas choralas, kuriuo aukština Jėzaus malonę ir gailęstingumą, - tingiai atsiliepė vienuolis. - Kaipgi tokia graži muzika galėtų užtraukti tau gėdą? Šis choralas visam pasauly dabar didžiules bangas kelia, jį visose šventėse gieda.

- Bet ne už mano durų! Ne čia! - staugė Mioigas. - Pasaulis gali nors ir galvom eit, o mano namuose elgiamasi teisingai!

Jis davė ženklą man su Hije sekti iš paskos.

- Neturiu dabar namie jokio gatavo vėjamaišio, - paaiškino, -bet nieko tokio, tuoj supakuosim tinkamų vėjų. Tada jūsų seneliui bus gera skristi. Tegu atskrenda ir pas mus į svečius.

- Taip, tegu, - pasakė vienuolis. - Mielai pasisveikinsiu su tavo draugu, tėveli, ir pasimelsiu už jį.

- Ne, tada verčiau tegu neskrenda, - pasakė Mioigas. - Tiolpas - smarkus vyras, dar įdūkęs tave užmuš.

- Puiku, tada mirsiu kankinio mirtimi, - pareiškė vienuolis, -ir pateksiu tiesiai dangaus karalystėn, kur galėsiu sėdėti Jėzaus dešinėje. Kankiniu būti didelė garbė - apie tave knygas rašo, o tavo atvaizdą pakabina bažnyčioje. Tėtuk, pagalvok - jei tavo sūnus taptų kankiniu!

- Tai gali labai lengvai nutikt! - riktelėjo Mioigas. - Jei pagaliau neužsičiaupsi, pats galiu tave sužalot. Vaikai, eime greit vidun! Sūnus varo mane iš proto!

Suėjom su vėjų žyniu trobelėn. Ant sienų kabojo gausybė plonų, storų ir dar storesnių virvių, surištų į didelius mazgus. Mioigas, pasirausęs jų krūvoje, išsirinko dešimtį ryšulių virvių.

- Čia vėjo mazgai, - paaiškino. - Kiekvienoj virvėj - po vėją. Išplaukiu valtimi jūron jų gaudyti, kaip koks kitas vyras eitų žvejoti. Tik vėją daug sunkiau pagauti, jis greitas ir

slidus; turi būti nepaprastai įgudęs, kad jis tavo kilpon įkliūtų. Tada šast mazgus – ir gali kabint vėją ant sienos, kol tau jo prireiks. O vėjas ne žuvis – neprašvinks. Gali nors ir šimtą metų kabėti ant sienos, o kai jį paleisi, stūgaus ir ūžaus, tarsi būtų tik vakar pagautas ir visiškai šviežias. Turiu čia apysenių vėjų, dar mano tėvo susemtų, tokių audrų ir vėtrų, kurių šiandien niekur neberasi. Čia tebėra, pavyzdžiui, vėjas, kurį patį pirmą pagavau dar visai mažas berniukas būdamas. Visai neblogas silpnas vasarinis vėjelis – toksai, kuris karštą dieną atneša truputėlį malonios vėsos. Matote, čia toks pat. Tokį vėją gana lengva pagauti, bet anuomet aš ir su juo sočiai prisikirkinau. Vaikų žaidimai, dešimčia nagų turėjau laikyti kitą, virvė susimazgė, – bet kai pagaliau pakabinau ant sienos, tai bent gera buvo! Tartum būčiau susėmęs patį Viesulą. Jų pas mus irgi galybės, bet jūsų seneliui nesiūsiu – netinka skraidyti. Juos naudodavo kare: paleidai tokį – ir paskandina visus priešo laivus arba jo kaimus sulygina su žeme. Piktesnis už gaisrą! Oi, aš čia visokių vėjų turiu: žieminių, sniegą atnešančių, ir rudenių, atpučiančių lietaus debesimis. Va, pavasariniai vėjai – paleidi vieną tokį, ir iškart taip lengva ir gaivu kvėpuoti. Yra pavėjų, žvejams padedančių, ir priešinių vėjų, kuriais nuo priešų gali apsiginti. Visko yra. Daugiau nebepagausiu, senas jau esu, didokos vėtros turbūt nė nebesučiupsiu – dantys atšipo. Ir ką aš iš tų vėjų bepešiu – po mano mirties su jais, šiaip ar taip, nebus kas veikt. Norėjau sūnų vėjų žyniu išauginti, bet tas maita į vienuolius mat išėjo. Manasis vėjų rinkinys jo nė kiek nedomina. Tad kuo mieliausiai nusiūsiu keletą vėjų jūsų seneliui – vieninteliam, kam jie rūpi ir kas mokės juos panaudo-ti. Atrinkau dešimt vėjų – turėtų pakakti.

– Ar mes šitaip už virvės juos ir pasiimsim? – paklausiau.

– Ne, taip negalima, – atsakė Mioigas. – Vėjas protingas ir miklus, visai kaip gyva būtybė. Kol jis mano rankose, laikosi ramiai, nes atpažįsta, kad aš vėjų žynys ir su manim jam nėra ko šposyti. Bet kai supras, kad už virvagalio laiko koks paprastas žmogus, ims spurdėti ir muistytis, stengsis atsiplėšt nuo virvutės galo. Ne, aš juos sudėsiu į maišą, tada jie niekur neištrūks ir jūs gražiai nukeliansit pas senelį.

Vėjų žynys iš po stalo išsitraukė mašnelę, pasiūtą iš galybės odos skiautelių ir užrištą virve. Pasiėmė pirmąjį vėją ir atidžiai atmazgė jį veržusius mazgus, – kambaryje ūmai sujudo oras, o Hijės plaukai ėmė plazdėti, tartum staigaus vėjo gūσιο sušiaušti. Tada Mioigas sugrūdo vėją maišan. Šitaip padarė su visais virvių ryšuliais, galiausiai mašnelė gerokai išpampo. Prispaudus prie jos ausį buvo girdėti ūžiant ir stūgaujant, lyg maiše siaustų vėtra.

– Štai taip, baigta, – pasakė Mioigas. – Dabar belieka tik praverti maišą ir išleisti tiek vėjų, kiek reikės. Tavo senelis tikrai susitvarkys. Jis įvaldęs jų meną. Taip, geras vyras, pats šaunuolis buvo ir vaikus protingais žmonėmis užaugino. Matai, aš su savo sūnum nesusitvarkiau – perniek nuėjo, net pažiūrėt šlykštu. O varge, vėl lauke kažkoks erzelis! Vėl gieda! Juk sakiau, kad jei netylės, ausis nurausiu. Nu paklausykit! Juk siaubinga!

Kieme tikrai girdėjosi klyksmas. Tyra vienuolio giesmė sumišo su kažkieno keiksmiais, lyg sklindančiais iš statinės dugno. Išskubėjome per duris ir pamatėme, kad vienuolis vaidijasi su kažin koku baisiai mažu, bet siaubingai storu seniu, kuris įniršęs švaistėsi lazda ir plyšojo:

– Ar baigsis pagaliau šitas spiegame?! Visai nebeturiu ramybės, ištisai nasrus atlapojęs ir vilku staugia! Kas tau yr, Riokasai, skauda ką nors, a?!

- Mielas dėduli, - romiai atsakė vienuolis ir lėtai pasitrynė delnus, lyg saulės spinduliuose praustųsi rankas. - Galėtumėt juk būti truputėlį pakantesni. Tokia muzika dabar jaunimo labai vertinama. Tu senas, turi savo mėgstamų gaidų, bet turėtum suprasti, kad laikas nestovi vietoje ir tai, kas nepatinka tau, gali džiuginti naująją kartą, pavyzdžiu imančią Kristų.

- Tasai Kristus tave šitaip giedot išmokė, a?! - užriko kresnasis kaimynas.

- Žinoma, Kristus, - atitarė vienuolis. - Jis didelis mano ir apskritai viso jaunimo dievukas. Tokias giesmes angelai rojuje gieda, tokias giesmes gieda kardinolai šventajame Romos mies-te - kodėl gi negalėtume ir mes tų giesmių giedoti kaip visas krikščioniškas pasaulis?

- Už mano durų - joks ne krikščioniškas pasaulis! - dabar įsikišo ir Mioigas. - Dovanoki, Hėrbau, kad tau sutrukdė. Turbūt snaudei pokaičiuo.

- Nugį, aišku, snaudžiau pokaičiuo! - nusiskundė striukasis Hėrbus. - Ir kaip tik per patį saldžiausią įmygį tavo sūnpalaikis kad ims spiegti, tartum šūds būtų šiknaskylėję užstrigęs. Ko tu išvis jam leidi čia ateit - tegul sėdi savo vienuolyne, jei jau tokį kelią pasirinko. Ko jis čia vaikšto seniems žmonėms trukdyt!

- Tai kad tikras sūnus... - Mioigas atsiduso.

- Kas kad sūnus! Aš savo dukteriai pasakiau: jei tu, padraika, kada į vienuoles išėisi, tada mano namuos veido neberodyk. Paleistuvė šita!

- Be reikalo apdovanojai savo dukterį tokiais negražiais žodžiais, brangus kaimynėli, - paprieštaravo vienuolis. - Johana -labai pavyzdinga vienuolė, dažnai su ja susitinku. Kam jai likti šitam laukiniam krašte? Šiandieninei mergaitei nėra geresnio kelio išgelbėti platųjį pasaulį, kaip tik tapus Kristaus nuotaka!

- Reikėjo jai už vyro išėiti! - rėkė Hėrbus. - Tų Kristaus nuotakų ten vienuolyne - penkiasdešimt. Tai juk nešvankybė, visa ko apvertimas aukštyn kojom!

- Tu ne taip viską supratai. - Vienuolis užjaučiamai atsidūsėjo. - Kristaus nuotaka ir kūniška meilė - du skirtingi dalykai. Pamaldžiosios vienuolės dienas leidžia gilioje dorybėje ir išvis nesiliečia su jokiais vyriškiais.

- Tu juk ten buvęs! Pats, sakei, dažnai su ja susitinki.

- Aš gi vienuolis. Ak, kaimynėli, tu visai nieko nesupranti apie šiuolaikinio jaunimo gyvenimą.

- Aš irgi nei suprantu anei noriu suprast! - pareiškė Mioi-gas. - Nekalbėk už visą jaunimą! Matai, Lėmetas irgi jaunas, bet tokiom šlykštynėm neužiima.

- Jis iš miško, visai nemokytas ir tamsus, - atsakė vienuolis su vos pastebima panieka balse. - Gaila, gaila, tėveli, kad tau svarbiau dvasios tamsybė, kad svarbiau - kabintis į praėjusius laikus, o ne platūs užmojai ir troškimas mokytis.

- Jei tu taip trokšti mokytis, kodėl tada nenorėjai išmokti gaudyt vėjų? - niauriai paklausė Mioigas. - Šitas senovinis menas su manim jau į kapą nueis. Būtum įgijęs garbingą amatą, kuris visad išmaitintų.

- Priešingai, tėveli, šitas amatas neturi ateities. Vėjų nereikia gaudyti - pakanka tik nuolankiai meldžiantis nusilenkti Dievui ir jisai iškart nukreips vėją ten, kur reikės, užtildys audrą ir nuramdys vėtrą.

- Ne taip paprasta, deja. - Mioigas atsiduso. - Bet su tavim nepasiginčysi. Tu tiki tik tuo, ką tau vienuolyne šneka, o ne savo senu tėvu.

- Dovanok, tėveli, bet jie tenai, vienuolyne, - apsiskaitę kny-gų, lotynų kalba parašytų. Kai protingieji užjūrio kraštų vyrai jas rašė, mūsų protėviai dar su lapėm po miškus bėgiojo, - pasakė vienuolis šypsodamasis, lyg nudžiugęs, kad tokiom štai apgailėtinom aplinkybėm pažėrė šitokios didžios išminties. Iškilmingai linktelėjo, nužvelgė mus visus iš eilės ir dūsaudamas atsikėlė. - Pasimelsiu už jus, vargšai pagony, ypač už tave, brangus tėve, - tarė. Tada dar sykį nužvelgė mudu su Hije ir pridūrė: - Jei susidomėtumėt Jėzumi Kristumi, žinote, kur mane rasti. Budrius jaunus vyrus mūsų vienuolyne visada priima išskėstomis rankomis. O merginą galėsiu užtarti moterų vienuolyno abatei.

Neatsakiau. Vienuolis dar kartą linktelėjo, ore pirštais išvedžiojo kryžiaus ženklą ir oriai pasišalino.

Hėrbus širdingai nusispjovė.

- Dovanok, Mioigai, bet tasai tavo sūnus - irgi neblogas šeškas.

- Taip... - Mioigas liūdnai atsiduso. - Kadaise buvo toks mielas berniukas. Vis tie nauji vėjai - jie keičia žmones, tų vėjų aš jau nebegaliu pagaut. Per greiti.

- Bene jis kitoks. - Hėrbus atlyžo. - Mano duktė irgi buvo tokia šauni žiogaitė. Bet tada ėmė valkiotis po tą vienuolyną! Aš, aišku, uždraudžiau, netgi į kailį daviau, bet ji vis tiek sėlindavo ten, kur neleidžiama. Kas gi ją ten traukė? Išvis - kodėl į vienuoles išėjo? Galbūt mes iš tikrųjų seni ir naujojo pasaulio nė galo nesuprantam?

- Taip, kas žino, - sutiko Mioigas.

Nosyje vėl pajutau tą šlykštų lavono dvoką, kuris mane vis užklupdavo. Būčiau mielai atrišęs vėjamaišį ir paleidęs visas Mioigo audras ir vėtras sau į nosį, kad išvaikytų tą priplėkusią smarvę, leidęs, kad prapūstų man šnerves. Bet tie vėjai buvo skirti seneliui skraidyti. Atsisveikinome su Mioigu bei Hėrbumi ir sėdome savo valtin.

Pakeliui į senelio salą pamatėm horizonte praplaukiant vieną geležiuočių laivą.

- Achteneumionas mažumėlę per anksti išnėrė paviršiun, - pasakė Hije. - Būtų dabar geležiuočius pamatęs. Ir geležiuočiai būtų pamatę jį. O dabar jie plaukioja tenai ir nežino, kas jūros dugne miega po savo barzda. Tik mes žinom! Negi ne šaunu?

Tą akimirką man toptelėjo, kad mes ir taip jau žinome per daug to, ko nežino kiti, - ir, priešingai, per mažai to, kas visiems kitiems žinoma, - bet nieko Hije nepasakiau.

Pirma, ką pastebėjome grįždami senelio salon, buvo krantan užvilкта svetima valtis. Tiksliau pasakius, ta valtis buvo svetima man, – atrodė, Hijė atpažino luotą. Persimainiusiu veidu įsikibo man parankėn ir, netarusi nė žodžio, ėmė tempti mane atgal prie jūros.

– Kas yra? – paklausiau.

– Išplaukiam atgal, Saremon, nesvarbu kur, tik išplaukiam... – sumurmėjo ji ir pažvelgė į mane paklaikusiomis akimis. – Prašau, paskubėkim!

– Kieno ta valtis? – pasiteiravau jau nujausdamas atsakymą.

– Mano tėvo, aišku! – klyktelėjo Hijė plonyčiu balseliu. – Argi pats neatpažįsti? Čia mūsų šeimos valtis! Jis išplaukė mums įkandin, vejasi mus, turbūt tebenori mane užmušt, pamišęs jisai! Lėmetai, varom pagaliau! Plaukiam toli – taip toli, kiek tu tik pajėgsi irkluoti! Prašau!

Turiu prisipažinti: žinia, kad Tambetas kažkur čia pat, ir man sukėlė nerimo. Tasai kvaištelėjęs senis niekaip negalėjo susitaikyti su tuo, kad pasaulio gelbėjimas neišdegė. Sykį galvon įsikalta nesąmonė jaugo kaip ragas. Nė galo neįsivaizdavau, kaip man pavyktų apginti Hiję, jei josios tėvas staiga iššoktų iš pomiškio ir norėtų nusitempti dukterį. Tambetas visgi buvo didelis ir stiprus vyras – aš greta jo atrodžiau kaip šermukšnelis ažuolo paunksnėj. Stengiausi savyje pažadinti nirštą ir narsą, apėmusius mane tą vakarą, kai pagrobiau Hiję iš aukojimo vietos, bet iš protėvių paveldėtoji liepsna šįkart nenorėjo išžiėbti mano dvasioje. Man irgi pasidarė baisu pažvelgus į pakrantės mišką ir pabandžius įsivaizduoti, kur šiuo metu tyko Tambetas, ar jis mus jau pastebėjo. Ėmė rodytis, kad Hijės planas sėsti valtin ir plaukti kokion nors nepavojingon vieton ne toks jau blogas. Hijė jau buvo valtyje, ten verkė ir šaukė:

– Ateik pagaliau! Ko tu dar lauki?! Turim išplaukt, kol jis mūsų nepamatė, – jūroj nuo jo nepaspruksi, jis taip greit irkl-luoja! Aš gi žinau!

Buvau besutinkąs daryti taip, kaip ji norėjo. Mane sulaikė tik Mioigo vėjamaišis. Juk turėjau nunešti seneliui! Aišku, galėjai tikėtis, kad, jei dabar dėsime į kojas, kelias dienas kur nors pasislapstysim ir tada pamažiukais parsiišim atgal į salą, Tambetas bus pasitraukęs, oras grynas ir aš galėsiu ramiai įteikti vėjamaišį seneliui. Bet buvo kažkaip gėda šitaip pakniopstom pabėgti, prisipažinti esant tokiam silpnam ir bailiam, kai tavo senelis turi iltis ir ruošiasi oro mūšiui su visu pasauliu. Prisiminus senelį, į galvą man šovė dar viena mintis: kartu su juo gal ir Tambetą įveiksim. Galų gale senelis juk susirentė kuo tikriausią tvirtovę apgulčiai atremti. Jei patektume ten Tambeto nepastebėti, būtume gana saugūs. Gal vis dėlto neverta beprotiškos baimės pagautiems vėl irtis jūron, kaip Hijė sumanė? Galgi protingiau likti saloje ir kartu su seneliu priešintis Tambetui, pasakyt jam, kad Hijė dabar – mano nuotaka ir apie jokią aukojimą negali būt nė kalbos? Tegu plaukia

atgal į savo mišką – mes liksime čia, saloje. Mes jo netrukdytume ir pageidautume, kad jis mus irgi paliktų ramybėje.

– Kodėl neateini? – iš valtės paklausė Hijė. Ji turbūt jau visas ašaras išverkė ir išbliovė, nes dabar sėdėjo visai tyliai ir varstė mane liūdnu žvilgsniu. Pirmas baimės šuoras praėjo, Tambeto dar nesimatė ir Hijė nuvargusi laukė, kaip viskas klostysis toliau.

– Ne plauksim, – pranešiau, – o susirasim senelį. Turiu gi jam paduoti tą vėjamaišį, o tada paprašysim, kad pats pasikalbėtų su tavo tėvu.

– Tėvas nieko nesiklauso, – tarė Hijė.

– Na, mano senelis tiesiog privers klausytis, – narsiai atsakiau, norėdamas padrąsinti Hiję. Paėmiau merginą už rankos ir truktelėjau, kad atsistotų. – Ateik jau, svarbiausia – pasiekti senelio namus. Kai jau būsime ten, tavo tėvas nieko nebepadarys.

Hijė nesiginčijo, tik atsiduso, netikėtai ir labai smarkiai pabučiavo mane ir toliau ėjo greta.

Sėlinome pomiškiu ir kas kartą, kur nors trakstelėjus šakai ar sušnarus lapams, apimdavo jausmas, kad Tambetas jau mina mums ant kulnų, įsisprendęs į šonus ir grėsmingai suraukęs antakius, kad jis čiups mus už pažastų ir nusitemps savo valtį kaip kokius zuikius. Taip vis dėlto nenutiko – Hijės tėvo nesutikome ir šlapi iš baimės pasiekėm senelio namus.

Senelis drybsojo vidur pievutės ir kažką virė dideliam katile.

– Seneli! – sušukau ir pripuoliau prie ugnies. – Mes sugrįžom!

– Žinau, – pasakė senelis. – Girdėjau, kaip sėlinot miške. Ar vėjamaišį gavot?

– Gavom, – atsakiau aš ir padaviau seneliui maišą. – Bet...

– Aha! – nutraukė senelis mane pergalingu šūksniu. – Vėjamaišis! Nu pagaliau! Dabar dar kelis kaulus surinkt ir pridėt reikiamoj vietoj – ir tada laikykitės, geležiuočiai ir vienuolpalaikiai! Užskrisiu ant jūsų lyg pats mėnuo, iš dangaus krintantis, kad jus į nieką sutrinčiau!

– Seneli, mano tėvas čia, saloj, – pasakė Hijė. – Pameni – juk pasakojom, kad jis mus vejasi. Dabar ir čia atsibastė.

– Taip, toks nelaimingas tas jo likimas, išties, – atsakė senelis ir iš savo katilo išžvejojo didžiulę kaukolę. – Iš šitos išeis pati didžiausia taurė, kokią kada turėjau, – pridūrė išdidžiai.

– Padovanočiau tą taurę tau, mergut, vis tiek tavo tėvo makaulė – bet ką gi moteriška su tokia didele taure darys? Moteriška tiek daug vienusyk išgert nepajėgia.

Netekom žado. Tambetas, kurio taip bijojom ir nuo kurio kone norėjom sprukti atgal Saremon, tas pats Tambetas, Hijės tėvas, virė čia, dideliame puode, sukaptas į gabalus kaip stirna. Jo kaukolė išties buvo be galo didelė ir stipri – nieko nuostabaus, kad naujos mintys čion įsigaudavo tik vargais negalais, o kiekviena mintis, kuri galiausiai visgi patekdavo po šituo kietu luobu, čia ir pasilikdavo nelyg į spąstus pakliuvęs paukštis.

Pažvelgiau į Hiję, norėdamas pamatyti jos veidą išvydus nuosavo tėvo makaulę, netrukus tapsiančią didinga taure. Hijės išraiška nieko ypatingo nesakė. Ji nužvelgė kaukolę, prikando lūpą ir galiausiai įsikniaubė veidu į kelius.

– Verki? – tyliai paklausiau.

– Ne, – atsakė Hijė, nepakeldama galvos. – Kodėl turėčiau? Jis norėjo mane užmušt, pamišęs buvo. Tiesiog jaučiuosi žiauriai pavargusi. Baimė mane išvargino. Aš taip

siaubingai persigandau, pamačiusi tėvo valtį. Pagalvojau, kad... kad dabar būsiu partempta namo, ir net jei manęs nepaaukos fėjoms, vis tiek viskas vėl bus kaip seniau – taip vargana, taip liūdna, taip graudu. Bet dabar žinau, kad niekas niekad nebus taip pat. Jo nebėra – iš jo padarė taurę. Aš dabar tokia rami, kad kone snaudžiu. Ar neįsižeisit, jei eisiu truputį numigti?

– Kaip galėtume prieštaraut, mielas vaike! – atsakė senelis. – Eik ir parpk, kiek tik nori! Vakarienės tikrai pažadinsim.

Hijė atsistojo, nusišypsojo mums ir dingo senelio urve. Senelis nulydėjo ją meilium žvilgsniu, pats tuo pat metu dideliu samčiu maišydamas Hijės tėvo likučius.

– Šauni mergina, – pagyrė. – Tuščiai bangų nekelia. Man labai labai reikėjo kaulų – tiesiog negalėjau leist nueit tam galiūnui. Be to, aš jį perpratau ir iškart sumečiau, kad persekioja jus, todėl, šiaip ar taip, buvo sumanu jį patiesti. Vis dėlto neužpuoliau neperspėjęs – galų gale juk žmogus, o ne koks sušiktas geležiuotis, už uodus neką vertesnis. Sušnypščiau: „Dėmesio! Aš tau įkąsiu!“, kad turėtų galimybę apsiginti. Bet jis nė nemirkstelėjo, tarsi nebūtų supratęs, tik niūriu veidu brido tolyn kaip per sieną. Nu tai neliko kitos išeities. Nušliaužiau vyrui įkandin ir, pasitaikius tinkamai akimirkai, perkandau kairį kelį. Kai rėkdamas parkrito ant žemės, krimstelėjau sykį ir gerklėn – i gatava. Nudyriau odą, nuvaliau mėsą ir stambesnę šlamštą nuo kaulų, dabar štai juos verdu, kad būtų balti ir barškėtų sukrisdami. Beje, Hijės tėvo kuo puikiausi blauzdikauliai – seniai tokių ieškojau, o iš geležiuočių šitokių negausi. Jų kreivos kojos, nes visą laiką sėdi ant arklių.

Senelis pasukiojo rankose Tambeto makaulę.

– Visgi šita kaukolė didingiausia, – pasakė. – Nepalčiau stebėtis. Iš jos bus man pergalės taurė, iš josios gersiu kare užmuštų priešų kraują. Į sveikatą senovinės laisvės!

Argi Tambetas būtų galėjęs palinkėt savo kaulams geresnės lemties, pamaniau karčiai vyptelėdamas. Tasai, kuris taip ilgėjosi senų gerų laikų ir, idant juos sugrąžintų, sutiko paaukoti netgi savo dukterį. Dabar iš jo kaulų renčiami sparnai, ant geležiuočių užnešiantys karingą senelį, o jo milžiniška kaukolė bus panaudota kaip pergalės taurė. Pablūdęs Tambetas norėjo fėjoms paaukoti Hiję, bet dabar pats buvo paaukotas – dargi iš jo, žinoma, daugiau naudos, nei būtų buvę užmušus Hiję. Galingi griaučiai dabar galėjo vesti mūšin paskutinę estų armiją. Tik ją sudarė vienas diedulis gyvatės iltimis, – bet ir tai geriau negu ničnieko.

Tambetas visad vylėsi, kad kada nors miške vėl bus gyvenama senoviškai, ir dabar štai atsidūrė saloje, kur šliaužiojo neabejotinai senoviškiausias estas, išlikęs iki mūsų dienų. Tambetas būtų turėjęs nudžiugti, bet paaiškėjo, kad ir pats pernelyg sušiuolaikėjęs – kad pamiršo gyvačių užkalbėjimus! Arba tiesiog jų nepaisė, o senelio perspėjimą palaikė įkyriu šnypštumu ir tikėjo – be abejo, paveiktas Julgo, – kad jo likimą kreipia fėjos, ne angys. Tambetas neberado sau vietos senoviniame pasaulyje, nesuprato jo kalbos – todėl buvo užmuštas ir išvirtas, o iš jo kaukolės padirbta taurė.

– Eikš, parodysiu tau savo sparnus, – pasakė senelis ir navinguriavo už krūmų. Nusekiau jį ir pamačiau du didelius baltus tvėrinius, kruopščiai suręstus iš didesnių ir mažesnių kaulėlių. Jie buvo lyg du apšerkšniję krūmai – tankūs, bet tokio lengvumo, net permatomi. Šitokius sparnus suręsti, be abejo, – sunkus darbas. Netinginiavo senelis visus tuos metus. Man sparnai atrodė tobuli, bet senelis tvirtino, kad dar trūksta kelių svarbių kaulų.

- Čia, čia ir, aišku, čia, - pasakojo baksnodamas pirštu. - Viskas turi būti tikslu, kitaip dribsiu iš dangaus kaip negyva varna. Jau nebedaug kaulų reikia, bet porą geležiuočių dar būtinai reiks užverst. Atsibelstų jau pagaliau!

Švelniai paglostė savo rankų darbą.

- O kai pagaliau pakilsiu į dangų, - sumurmėjo, - atsiims jie man tada už visus tuos metus, kai turėjau čia tupėt kaip urve įstrigęs barsukas.

Atkragino galvą, įsistebeilijo į patekėjusį mėnulį ir visa gerklė sustūgo, - man per nugarą pagaugai nuėjo.

- Einu miegot, - pasakiau seneliui, bet tą akimirką jis manęs nesiklausė.

- Čia tu, - pasakė Hijė, kai įropojau senelio urvan.

- Nemiegi? - paklausiau guldamasis šalia.

- Ne, jau pabudau, - atsakė Hijė. - Ką dabar darysim? Grįšim namo? Dabar juk galima.

Nebuvau apie tai nė pagalvojęs, bet kai Hijė šitaip pasakė, tučtuojau supratau: iš tiesų - dabar mes juk galim parplaukti namo! Visas mūsų problemas senelis išsprendė pora įkandimų. Kaip buvo lengva, pasirodo! Kokie juokingi dabar atrodė mūsų planai: įtikinti Tambetą, kad paliktų mus ramybėje, sutarti, kad išsikraustysim kur nors toli ir niekad vieni kitiems netrukdysim. Kaip kvaila! Pakako tiesiog užmušti Hijės tėvą - ir viskas susitvarkė.

Senelis tai žinojo, todėl visą salą ir valdė ir net senatvėje kunkuliavo gyvybingumu. Jis tikrai buvo toji šaknis, kuria teka visi medžiui gyvybę teikiantys syvai. O mes buvom viršūnė, vos girdimai šnaranti seneliui stūgaujant. Galgi ir stūgavimas nedavė daugiau naudos negu mūsų drovus šlamesys, bet bent jau ritosi per miškus ir kalnus, kad net oda šurpo. Jis buvo pilnas gyvybės ir niršto, įžūlus ir pagiežingas, nepaisęs jokių pasekmių ir apreiškias save. Senelio dvasioje glūdėjo Šiaurės Slibino jėga ir ugnis, o mūsų ugnis buvo užgesusi. Bet galgi galėjo įsiplieksti iš naujo?

Senelio urve gulėdamas greta Hijės vėl pajutau, kaip man įsidega toji jėga, užplūdusi tąnakt, kai gelbėjau Hiję nuo Julgo peilio. Grįšiu į mišką, įsirengsiu su Hije namus ir gyvensiu kaip norėsiu - kaip vyras, kuris supranta gyvačių užkalbėjimus ir panorėjęs gali leisti vilkams į skutelius sugrauzti visus geležiuočius, vienuolius ir kaimiečius. Pirmą kartą iš tikrųjų suvokiau tą galią, gyvačių užkalbėjimų man duotą pasaulyje, kuriame visi kiti žmonės juos užmiršę. Galėjau leisti gyvatėms juos sugelti, galėjau paskui netgi išgelbėti nuo mirties, paprašęs gyvačių iščiulpti nuodus iš žaizdos. Galėjau daryti ką panorėjęs - lygiai kaip mano senelis darė ką tinkamas. Tiesa, neturėjau ilčių, bet žinojau, kad ir be jų išsiversiu.

Aišku, grįšiu į mišką! Apkabinau Hiję, nusijuokiau jai į ausį ir sušnabždėjau:

- Rytoj pat plaukiam namo ir tu tapsi mano žmona!

Hijė pasitrynė nosimi man į smakrą.

- Puiku! - pasakė. - Viena, kas mane neramina, - tai Julgas. Jis juk vis dar miške ir gal vis dar nori mane paaukoti. Aišku, dabar, kai tėvo nebėr...

- Greit ir jo paties nebeliks, - pranešiau aš. - Jei išdrįs man pasirodyt, galvą nupjausiu, išvirsiu lavoną, o kaulus nusiūsiu seneliui. Julgas tikrai labai senas ir kiaurai perpuvęs, bet gal ir jame rasis bent vienas sveikas kaulas, galimas panaudot. Taurės iš jo kaukolės nedarysim - ji, žinoma, nuo kvailumo sutrešusi, pralašės.

- Lėmetai, kas tau? - persigandusi paklausė Hijė. - Niekad taip nekalbėdavai!

- Šiandien gavau senelio palikimą, - atsakiau, tvirtai apglėbiau Hiję ir nusiridenau su ja per urvą, net žvėrių kailiai išsiplaikstė.

- Ką darai! - sukliko Hijė. - Pakvaišai!

- Aš tave myliu! - atšoviau ir pabučiavau jai bambą.

- Gerai, - tarė Hijė. - Betgi tu kažkoks kuoktelėjęs. Tikiuosi, praeis.

- Tikiuos, kad ne, - atsakiau. - Man atrodo, tik šiandien supratau, kaip reikia gyvent.

Kitą rytą leidomės namo. Senelis palydėjo mus pajūrin, patikino, kad pasivys, vos tik gaus paskutinius kaulus ir užbaigs sparnus.

- Perduok linkėjimų savo motinai ir mano dukteriai! - pasakė man. - Taip seniai jos nemačiau ir labai ilgiuosi.

- Tai gal šįkart keliasi su mumis, aplankysi ją, o paskui grįši atgal į salą, - pasiūlė Hijė, bet senelis papurtė galvą.

- Kur ten! Nėr laiko! Svarbiausia - pabaigt sparnus. Moterys turi laukt, kai vyrai užsiėmę karo žygiu.

Jis mums į kelią iškepė keletą zuikių; dar turėjom pasiimti galybę kaukolinių taurių.

- Pasidalykit, - pamokė. - Duok motinai ir seseriai, sau irgi pasilik. Nesirūpink - atskridęs vieną dieną dar atnešiu.

Kai jau, sėdėdami valtyje, yrėmės nuo kranto, senelis pamojo mums ir suriko:

- Tik vienas nepradėk, berniuk! Sulauk manęs! Tada tu kalsi iš apačios, aš kąsiu iš viršaus - kaip du žandikauliai! Ūhūhū!

Netrukus jis dingo iš akių. Irklavau greitais grybšniais namų pusėn, vanduo vėl buvo tykus, beveik be jokių bangelių, lyg būtų toks buvęs visas tas dienas. Iš tikrųjų atrodė, lyg viešėdami pas senelį būtume nukeliavę į praeitį, į kokius paslaptinius vandenis, kur laikas stovi ir nė vėjas neužpučia. O gal visa tai buvo sapnas - nuo to vakaro, kai, sprukdami nuo kurčių vilkų, šokom į valtį ir išslydom jūron. Nejau galėjo būti taip, kad aš tiesiog susapnavau savo iltėtą senelį, milžinišką žuvį, saliečio vėjų mazgus ir tai, kad visiškai netikėtai pamilau Hiję? Sapno Hiję, jau kitokią nei ta tyli drovi mergaitė, kurią pažinojau prieš užmigdamas.

Šiaip ar taip, šia prasme sapnas dar nesibaigė, nes Hijė tebesėdėjo čia pat, valtyje, greta manęs, ir jos akys tebešvietė kaip anksčiau, tad man tiesiog teko paleisti irklus ir ją apkabinti.

- Tu mano sapnas, - pasakiau. - Ir aš ketinu miegot amžinai.

- Šlykštus snaudalius, - sušnabždėjo Hijė ir parvertė mane, bet po mumis atsidūrė viena kaukolė aštriu žandikauliu ir mes vaitodami atsisėdom.

- Čia, valty, per daug kaukolių, kad galėtum myluotis, - pasakiau, o Hijė parodė savo klubą, kuriame kaukolės akiduobės buvo įspaudusios du apskritimus. - Jis tave nužiūrino, - burbtelėjau.

- Nepakęsiu, kad kažkoks nepadorus geležiuotis į mane šitaip spangintų, - pareiškė Hijė ir išmetė prasikaltusią kaukolę jūron. - Tegu spokso dabar už bausmę į žuvis.

Bet kaukolių valtyje tebebuvo devynios galybės, taigi vis tiek nebuvo vietos prigulti -

neliko nieko kito, kaip tik irkluoti toliau.

Pirmiausia namų krante pastebėjome utėlę. Ji siuvo pirmyn atgal pakrante ir susijaudinusi mosikavo letenėlėmis.

- Kodėl ji čia? - nusistebėjo Hijė. - Juk paprastai nesitraukia nuo Pirės ir Riakos - o jie visą laiką savo medžio viršūnėj. Negi kažkas atsitiko?

Netruko paaiškėti, kad utėlė nenuspruko nuo savo šeiminkų, - iš už medžių išniro ir žmogbeždžionės. Aukštai medyje sėdint sumenko jų gebėjimas vaikščioti - eidamos dviem kojomis jos smarkiai svyravo ir kartkartėmis, kad išlaikytų pusiausvyrą, vis turėdavo delnais atsiremti į žemę. Seniai nebuvo matęs jų nusileidusių iš medžio žemėn, ir šis neįprastas reginys kėlė man nerimą.

- Kas nutiko?! - surikau, stengdamasis dar greičiau irkluoti.

- Pamatėm jus nuo medžio, - atsakė Pirė, - o utėlė visai nebegalėjo nustygti. Nusprendėm eiti jūsų pasitikti. Puiku, kad pargrįžote namo gyvi ir sveiki.

- Bijojom dėl jūsų, - pridūrė Riaka. - Nuo mūsų medžio viršūnės juk matyti visa, kas dedasi miške. Matėme, kaip jus vijosi vilkais ir kaip jums pavyko pabėgti valtimi, - tada lengviau atsikvėpėm. Bet jau kitą dieną Tambetas išplaukė jūsų ieškoti ir mes vėl susirūpinome, nes užu jūros netgi mes nematome, nors ir kokion aukšton viršūnėn įsiropštume. Šįryt Pirė pastebėjo jūsų valtį ir mes taip apsidžiaugėme, kad nulipome žemyn ir atėjome jūsų pasveikinti.

- Nors vaikščioti šita plokščia žeme irgi ne itin lengva, - pasakė Pirė. - Senųjų žmogbeždžionių visgi būta protingų, kad namus kurdavosi medžiuose. Visos ligos ir nelaimės - nuo to vaikščiojimo žeme.

Dūšaudamas atsisėdo ir pasitrynė pavargusias pėdas.

Tuo metu mes jau išlipome į krantą, o utėlė strykčiojo apie Hiję kaip pasiutusi. Paėmiau iš valtios dvi kaukoles ir ištiesiau žmogbeždžionėms.

- Senelis padarė, - pridūriau. - Dovanoju jums.

Žmogbeždžionės pasukiojo taures rankose.

- Gražus darbas, - pagyrė. - Senoviškas! Šiandien tokių kaukolinių nieks nebemoka padaryt, visoms kaukolėms leidžiama pragaišti. Bet neįsižeiski - mes vis dėlto nepriimsime. Supranti, turim savų pažiūrų ir mums tos taurės pernelyg šiuolaikiškos.

- Kaip tai - juk patys sakėt, kad čia senoviškas darbas, - užginčijau.

- Kaip rankdarbis - taip, - šypsodamasis atsakė Pirė. - Bet pažiūrėk į medžiagą. Pažiūrėk į šitą kaukolę, jos išgaubimus ir linkius. Čia šiuolaikinio žmogaus kaukolė, jos šeiminkas greičiausiai buvo koks geležiuotis arba vienuolis. Dirbinių iš tokios medžiagos mes iš principo namo neimsim. Netiks.

Nesiginčijau su žmogbeždžionėmis. Tuo labiau kad ir neprireikė. Nes tą pat akimirką pakrantėn atsigrūdo žynys Julgas ir užriko:

- Pričiupau! Žinojau, kad Tambetas jus suras ir parvilks už ausų. Fėjos niekad neišleis iš rankų savo aukos.

Buvo akivaizdu, kad Julgas, kaip ir utėlė, nekantriai mūsų laukė, - tik utėlės tikslas buvo iš laimės pasiraičioti Hijeį po kojų, o štai žynys troško kuo skubiau mus užmušti. Atrodė atgrasiai: pleiskanota oda glaudžiai aptempusi kaulus, ilgi pražilę plaukai plevėsavo vėjyje, o akys taip giliai įdubusios kaukolėj, kad iš tolo žiūrint atrodė, lyg būtų tuščios.

Jo galva ir taip jau gatava taurė, pagalvojau. Tereikėjo tik nupjaut nuo kaklo. Parodžiau Julgui kaukolę, kurią norėjau padovanoti Pirei, ir sušukau:

- Iš tavo draugo Tambeto nieko nebeliko, tik taurė! Nori - padovanosiu? Bet turbūt neverta - tuoj iš tavo galvos tokią pat padarysiu.

Taip pasakęs, puoliau prie Julgo ir užsimojau peiliu. Nesitvėriau pykčiu, norėjau nukirst Julgui galvą ir jau mėgavausi ta ilgai laukta akimirka, kai iš kaklo strampo plačia srove pasipils kraujas. Bet tokiuose darbuose ir užsiėmimuose buvau per mažai patyręs, taigi nutiko taip, kad nepataikiau ir žyniui galvos nenukirtau, tik nupjoviau dešinę ausį ir skruostą. Julgo veidas apsipylė krauju, o ant žemės smėlyje šalia skruosto likučių liko gulėti ausis, iš kurios styrojo žilas kuokštas gaurų.

Julgas puolė viauksėti ir pabėgėjo į šalį, o aš, nusivylęs, kad nepavyko užversti senio, pabandžiau dar kartą kirsti peiliu.

- Nevidone! - suriko Julgas, skuosdamas link miško, o jo galva priminė nudirtą zuikį, leidžiantį kraujo burbulus. - Pakėlei ranką prieš žynį! Fėjos tau nedovanos! Šventgirės šunys atlėks ir užkandžios tave negyvai! Nepasigailės! Atmink - šventgirės šunys!

- Visą gyvenimą miške nugyvenau ir dar niekad nemačiau nė vieno šventgirės šuns! - sušukau jam įkandin. - Tie šunys - tik tavo makaulėj, Julgai! Gaila, kad nepasisekė jos perkirst, gal pagaliau ir tuos siaubūnus būčiau pamatęs. Čiūžink namo ir, jei nenukraujuosi, pasistenk kaip galėdamas greičiau pastipt, nes, patikėk, kur tave bepamatyčiau, tenai subaladosiu ir į gabalus sukaposiu! Grįžau namo, vesiu Hiję, o tokiam atmatai kaip tu būtų protingiausia toj savo šventoj giraitėj pasikart!

Julgas staugė tarp medžių ir šaukėsi šventgirės šunų ir fėjų, bet aš jau nebesiklausiau jo nesąmonių. Sukroviau terbelėn likusią zuikieną ir kaukoles ir pasakiau Hije:

- Eikim jau pas mane. Namu.

- Taip, mielasis, - atsakė Hijė. - Sakyk, ar galėčiau pasiimt Julgo ausį? Susidžiovinsiu įsaulę kaip negyvą varlę ir tada bus gražu juostele pervėrus nešiot ant kaklo. Tau patiktų, jei tavo žmona turėtų tokį papuošalą?

- Taip, - pasakiau aš. - Jis man primintų šiandieną ir tai, kad turiu pasimokyt tiksliau kirsti. Man dar labiau patiktų, jei tu ant kaklo nešiotum sudžiovintą šito išgamos širdį, prikimštą šermukšnio uogų, kad papurčius barškėtų kaip vaiko žaisliukas.

Nusijuokėm ir pasibučiavom.

- Neilgai jūsų nebuvo, - nustebeš pratarė Pirė. - O atrodo, lyg daug metų būčiau jūsų nematęs. Toks jausmas, tarsi tie metai būtų tekėję atgal. Atrodo, lyg vėl būtų tie seni seni laikai, kai jūsų protėviai čia ant kranto kapojo priešus, o virš jūros galėjai išvysti Šiaurės Slibiną, atskrendantį suryti paskutinių skenduolių.

Mudu su Hije vėl prapliupom juokais, o Hijė pasakė:

- Betgi tikrai - gali taip nutikti, kad Šiaurės Slibinas išties netrukus atskris!

- Mes tuo nesistebėtume, - atsakė Pirė ir Riaka ir mąsliai sulinksėjo. - Galų gale visa tai - nesena praeitis, ji anaipol ne amžiams prarasta. Tai pasaulis, mūsų protėvių pavaizduotas ant olos sienos, kurią ir jūs matėte. Giliausios senovės atvaizdai nutrupėję - va tų dienų tai niekas nesugražins.

Mudviem su Hije tokių senų laikų nė nereikėjo - pakako ir šių dienų. Pamojome žmogbeždžionėms, kurios liko pakrantėje minkyti savo galūnių, nepratusių vaikščioti, ir

leidomės į kelią. Utėlė, gerokai padususi nuo strykčiojimo aplink Hiję, lekuodama gulėjo ant smėlio ir laižė nupjautą Julgo skruostą.

Motina atvėrė duris ir riktelėjo iš džiaugsmo.

– Vaje, čia tu, Lėmetai! Ir tu, Hije, gyva ir sveika! Kaip puiku! Kaip aš jūsų laukiau! Eikškit greičiau prie stalo, stirna kepa!

Užėjom vidun. Salmė pribėgo prie manęs ir, drūčiai apkabinusi, prapliupo verkti. Kampe gulintis Memis atsisėdo ir pamojavo letena.

– Kas tavo lokiui atsitiko? – paklausiau. – Kodėl jis ten guli po kailiais?

– Memis sužeistas, – atsakė Salmė. – Tu nežinai, ką mums visiems teko patirti. Visai neįsivaizduoji!

– Salmute, aš įsitikinusi, kad Lėmetas su Hije irgi patyrė daug žiaurių dalykų ir gana gerai įsivaizduoja, kokių bjaurysčių žmonės gali prikrėsti, – pasakė motina. – Nors, taip, žinoma, – ką jie padarė mūsų Memiui, baisu. Įsivaizduokit: tą pačią naktį, kai jūs pabėgote iš šventgirės, Julgas su Tambetu atėjo čia. Norėjo sužinoti, kur išplaukėte valtimi. Aš jiems iškart šokau į akis ir išplūdau kaip įmanydama, pasakiau, kad jie žmogžudžiai ir blusos nelaimingos ir kad nešdintūs nedelsdami iš mano trobelės, nes tokių šlykščių padarų savo namuose nepakęsiu. Dovanok, Hije, kad tavo tėvą taip apšaukiau, bet kiaule gimęs kiaule ir dvės.

– Nieko tokio, – atsakė Hijė. – Dabar jis vis tiek jau miręs.

– Miręs? – nusistebėjo motina. – Kaipgi jis mirė? Papasakokit man, bet truputį luktelkit, pabaigsiu pirma savo istoriją. Taigi, vienu žodžiu, išplūdau juos kaip įmanydama. Jiems nei šilta, nei šalta, tik stovėjo ir dėbsojo, – nu aš nežinau, ar jie musmirių prisivalgę, ar to Mėmės vyno prisisiurbę, ar tiesiog medžiu trenkti, bet, šiaip ar taip, atrodė labai keistai. Tokie niūrūs ir pikti.

– Jie pasakė motinai: tylėk, sena ragana, vis tiek galiausiai surasim ir fėjoms paaukosim! – įsiterpė Salmė.

– Ko tu dabar primeni, kad jie mane sena ragana išvadino! – užsirūstino motina. – Kam tai Lėmetui su Hije pasakoji?

– Nu betgi jie taip pasakė!

– Tikrai pasakė, galvijai šitie! Aš juk dar ne kokia sena ragana! Dar jiems pasakiau: tu, Julgai, išvis atrodai kaip dviem kojom vaikstantis lavonas, jau tau tai tikrai tinka kitus seniais išdėt. O tu, Tambetai, irgi nebejaunas, irgi gerai neatrodai, visa galva pražilus! Ak, tai dabar jisai išvis miręs? Matai, ir dar jam reikėjo mane sena ragana apšaukt!

– Motin, nesvarbu! – nutraukė Salmė. – Supranti, tada jie išėjo...

– Palauk! Leisk, aš papasakosiu! – Motina pyktelėjo. – Neišėjo jie niekur taip greit, dar kurį laiką stovėjo ir mygo: kur jūs išplaukėt, kur jūs išplaukėt! Tu man nė žodžio nepasakei apie tai, kad ketinate kur nors plaukti, – maniau, parsivesi Hiję pas mus ir imsi į žmonas. Tambetas, aišku, tai išgirdęs pamėlo, bet aš jo nepabūgau. Pasakiau dabar matanti, kad mano sūnus teisingai pasielgė. Kad jis visgi šaunus ir protingas vyras, nes jei būtų Hiję parsivedęs namo, tada būtų turėjęs čia su jumis pešiotis, ir koks gi gyvenimas, kai visą laiką žmogžudžiai apie namą šmaižioja ir žmoną nudėt nori. Ir dar pasakiau: net jeigu žinočiau, kur jiedu su Hije išplaukė, jums nė nemurmtelėčiau! O dabar maukit lauk, nes tuoj mano žentas namo pareis ir, jei dar man trukdysit, ims jus ir užmuš.

- O tada Memis ir atėjo... - atsiduso Salmė, nešdama keptą stirną prie stalo.

- Atėjo, atėjo, o aš pasakiau, kad, va, labai prašom, štai ir mano žentas, o dabar galit vyniotis! Ir tu įsivaizduok: tada tasai Tambetas taip pastūmė Memį, kad anas atsisėdo į židinį ir pasidegė užpakalį. Memi, parodyk Lėmetui ir Hijeį, kur tave sužeidė!

- Nieko tokio, jau geriau, - iš lovos numykė lokys ir pasisuko ant šono, kad pamatytume jo paskuigalį nusvilusiu kailiu.

- Argi ne žiaurūs žmonės!.. - Motina atsiduso. - Vargšas lokys! Na, kaipgi žmogus gali būti toks niekingas, kad gyvą būtybę stumtų į ugnį? Mielai būčiau jiems suvariusi peilį į nugaras, bet nebuvo kada - Memis plyšojo židiny, reikėjo gelbėt. Tuo tarpu tie plėšikai išėjo ir daugiau jų nebemačiau. Argi ne baisu, ką mes visi turėjom patirti? Sakau, miške visai mažai žmonių telikę, bet ir iš tų keleto pusė - kvankos.

- Memi, ar prie stalo pajėgsi ateit? - pasiteiravo Salmė sutuoktinio ir švelniai paglostė jam galvą.

- Prie stalo gal pajėgčiau, - didvyriškai atsakė lokys, - bet sėdėt nevaliosiu. Tegul, jūs valgykit - aš šiaip pagulėsiu.

- Kas čia per kalbos! - Motina pyktelėjo. - Tau reikia valgyti, kitaip nepasveiksi. Atnešim tau į lovą mėsos, stalą irgi prislinksim, nesijausi vienišas. Lėmetai, Salme, nutempkit stalą prie Memio guolio - šiandien valgysim ten.

Praėjo kiek laiko, kol radom vietą stalui, o tada dar teko rasti sužeistam Memiui tinkamą mėsos gabalą ir jo gultą įkurdinti taip, kad būtų patogų valgyti. Tik paskui galėjome prisėsti už stalo ir motina nustebusi pažvelgė į mane.

- Ko gi jūs nieko nepasakojat? Mes juk laukiam! Norim žinoti: kur buvot visas tas dienas ir kaip išsigelbėjote iš to šlykštaus žynio nagų?

- Ir kaip numirė tavo tėvas, Hije? - pridūrė Salmė.

- Tavo senelis jį užmušė, - atsakė Hijė.

- Mano senelis? - pakartojo Salmė. - Aš neturiu senelio.

Padėjau ant stalo vieną kaukolinę taurę ir stumtelėjau priešais motiną.

- Nuo tavo tėvo, - pasakiau. - Siunčia linkėjimų, sakė, greit atvyks į svečius.

- Mano tėvo... - sušnabždėjo motina ir pažvelgė į mane drumstomis akimis. - Jis juk miręs, jį išmetė jūron.

- Oi ne, jis netgi labai gyvas, - pasakė Hijė. - Kojų tai neturi, bet susirentė sparnus ir netrukus atskris pas mus.

Motina nužvelgė iš kaukolės padarytą taurę.

- Pamenu, vaikystėj tokią turėjau, - sumurmėjo. - Tėvas padarė - gerdavau iš jos šiltą pieną. Buvo mano mėgstamiausias puodukas.

Ji pabučiavo taurę, priglaudė sau prie skruosto ir tyliai pravirko.

- Vaikai, jūs nežinot, ką tai reiškia... - šnabždėjo proverksmiu. - Rasti savo tėvą - ir dar mano amžiuje. Aš maniau, kad jis seniai miręs... Bet jūs sakote, kad jis sugrįš namo. Vėl jaučiuosi kaip mergaičiukė. Tada juk ir buvau mažytė... Vaikai, čia stebuklas. Neįsižeiskit, kad šitaip verkiu, bet aš išties... Aš tiesiog negaliu...

Ji dar kartą pabučiavo savo taurę - jon nuvarvėjo ašaros.

- Gaila, kad Votelė šios dienos neišvydo, - pasakė. - Juo mū-sų tėvas visad labai didžiavosi. Jis juk ir vyresnis buvo, labiau jį prisiminė. Vaikai, tai nuostabiausia diena mano

gyvenime.

- Motin, senelis gi dar namo negrižo, - tarstelėjau. - Tu dar tik jo padirbintą taurę glaudi. Palauk, kol pats grįš!

- Ne, ne, - motina kūktelėjo, - šita taurė man taip pat brangi. Primena man vaikystę. Papasakokit pagaliau, viską papasakokit! Kaip jūs sutikot mano tėvą? Kur jis gyvena?

Ėmėm su Hije viens per kitą pasakoti savo nuotykius. Motina klausėsi ir mus pertraukdavo vien tam, kad kartais šūktelėtų: „Ir užvalgykit pagaliau, visai nevalgot!“, ir, vos mums atsikandus mėsos: „Kas buvo paskui? Pasakykit pagaliau, kas buvo pas-kui!“ - taigi turėdavom beveik nekramtę nuryti kąsni kepsnio ir pasakoti toliau. Salmė sėdėjo lovoje greta Memio, glostė savo lokį ir vis padavinėjo jam kaulus, kuriuos tas lėtai, bet užtikrintai graužinėjo. Užpakalį buvo nusvilęs, bet apetitu, kaip ir anksčiau, nesiskundė.

Pamažėle atėjo vakaras. Išpasakotos visos istorijos. Ant stalo sukrovėme visas likusias kaukolines, ir motinos susižavėjimui nebuvo galo. Ji išrikiavo kaukoles eilėn ir švelniai glostė.

- Tėvas tikrai didis meistras! - Atsidūsėjo. - Galbūt ir tave, Lėmetai, išmokys šito taurių gamybos meno - ot būtų puiku.

- Ką ketinate dabar daryti? - paklausė Salmė.

- Galvojam susituokt, - atsakiau ir apglėbiau Hiją.

- Kaip miela girdėt. - Motina nusišypsojo. - Tikėkimės, ir senelis spės į jūsų vestuves.

- Manau, kad nelauksim, - pasakiau. kažkas viduje kuždėjo, kad gal netgi būtų protingiau atšvęsti vestuves prieš pasirodant seneliui, kadangi senelis, aišku, iškart pareikš, jog moterys palauks, ir išsives mane į karą. Nors ir neturėjau nieko prieš kautis greta senelio, iš pradžių norėjau bent jau keletą dienų pasimėgauti ir ramiu, nerūpestingu šeimyniniu gyvenimu. - Tuoksimės kaip įmanoma greičiau, - pranešiau.

Memis linktelėjo savo lovoje.

- Jei turėčiau tokią gražią nuotaką, taip pat daryčiau, - pareiškė ir meilingai nužvelgė Hiją.

- Kaip tavo užpakalis gyvuoja?! - suirzusi užriko Salmė ir skaudžiai niuktelėjo lokiui alkūne.

- Skauda... - Lokys atsiduso ir paklusniai nusuko gintarines akis Salmės pusėn.

Miegojome savo trobelėje, bet kitą rytą Hijė panoro aplankyti motiną ir aš, žinoma,ėjau kartu. Iš tikrųjų juk būtent Malė išgelbėjo mums gyvybę, o mes dar deramai jai neatsidėkojome. Be to, turėjome nunešti žinią apie Tambeto mirtį. Motina prikimšo mums pilnus pilvus ir perspėjo saugotis po mišką šmaižiojančių vilkų.

- Tie patys žvėrys, kuriems Tambetas su Julgu sakais ausis užkišo, - paaiškino. - Niekieno dabar nebeklauso, tik laksto aplink dantis iššiepę ir taikosi įkąsti. Gali šnypšti jiems kiek tik nori, bet vilkpalaikiai nekreipia jokio dėmesio - nieko kito nelieka, kaip tik bandyt slėptis namie. Sakau, buvo kvailų kvailiausias šposas sakais užlipint vilkams ausis. Anksčiau ar vėliau vis tiek ką nors suės. Būkit labai atsargūs, o jei pamatysit nors kokį kvaištelėjusį vilką, ropškitės į medį.

Išties - vos tik su Hije truputėlį paėjėjom mišku, pamatėme vilką. Jis stebeilijo į mus iš pomiškio, o iš jo žalių akių negalėjai išskaityti, ar šiaip sau spokso, ar ketina šokti ant sprando.

Atsargumo dėlei sušnypščiau keletą gyvačių užkalbėjimų, nuo kurių žvėris turėjo pasidaryti jaukus ir romus, tačiau vilkas nė nemirktelėjo ir ėmė iš lėto sėlinti link mūsų. Veikiausiai tai buvo vienas tų niekam nebetinkančių apglušintų žvėrių, kuriuos Julgas su Tambetu buvo ant mūsų užsiundę. Gali būti, kad vilkas mus atpažino ir dabar nori įvykdyti paskutinį įsakymą, dar spėjusį pasiekti jo smegenis, iki jam amžiams užmūrijo ausis. Išsitraukiau peilį iš makštų ir pasiruošiau gintis.

- Gal visgi verčiau lipam į medį, kaip patarė tavo mama, - pasiūlė Hijė.

- Ar mano senelis nuo kokio vilko liptų į medį? - paklausiau.

- Tavo senelis, aišku, ne, - pasakė Hijė. - Manau, kad pats vilkas, tavo senelį pamatęs, bandytų gelbėtis kailį lipdamas medin. Bet tu gi ne senelis. Negi manai vilką papjausi?

- Aišku, manau, - atsakiau - ir tiesą sakiau. Vidujai buvau tvirtai įsitikinęs, nors dar niekad anksčiau man neteko grumtis su vilku. Bet žygis į senelio salą man atvėrė nelyg kokias naujas duris, per kurias plūdo pasitikėjimas savimi ir saldus troškimas su kuo nors susigrumt, kapoti gyvą kūną ir gerti priešų kraują. Aš laukte laukiau, kad vilkas pagaliau pultų ant manęs, o kai jis taip ir padarė, žvygtelėjau iš malonumo ir staigiai kritau atatupstas. Vilkas mane perskrido, o aš peiliu perrėžiau jam pilvą -nuo gerklės ligi uodegos. Išvirto viduriai ir aš vos vos spėjau nusiridenti į šoną, kad vilko žarnos nekliudytų veido.

- Gražu! - šūktelėjo Hijė ir supliaukšėjo rankom, bet tada susirūpinusi pridūrė: - O iš ten dar du ateina.

Proskynon išties atrisnojo du nauji vilkai ir dabar kraugeriškais snukiais sėlino link mūsų. Hijė sušnypštė kelis gyvačių užkalbėjimus, bet jie, žinoma, krito ant kurčių ar veikiau

sakuotų ausų ir vilkai nė galvų nepasuko. Sukriokiau jiems į akis, kaip senelis anuomet, kai naktį spangindamas į mėnulį svajoto apie artėjantį karą, ir pasiruošiau juos atremti.

Betgi nė nespėjau susidurti su naujais vilkais. Pirmiausia pasigirdo pažįstamas šnypštas ir vilkai kaukdami pašoko į orą, paskui purtomi traukulių susmuko ant žemės ir lėtai nusibaigė. Iš aukštos žolės išniro dvejetas gyvačių karalių ir aš sumojau, kad tai jos įgėlė vilkams į kaklus. Iškart pažinau gyvates – tai buvo Ints ir jos tėvas, o Ints iš paskos – visa vada mažų angiukų.

– Sveikas, brangus Lėmetai! – pasakė Ints tėvas. – Kaip puiku, kad grįžai!

– Norėjau tą naktį būti kartu su tavim, – tarė Ints. – Būčiau mirtinai sugėlusi visus tuos niekingus vilkus ir Tambetą su Jul-gu – kas iš to, kad jie supranta gyvačių užkalbėjimus. Jie mums nebe broliai. Bet visai negalėjau atsitraukti nuo vaikų. Dabar kitas reikalas – dabar ir patys moka kąsti. Garbės žodis, šiandien beveik patys vieną vilką užmušė.

– Na, ne beveik patys, būkim visgi tikslūs, – užginčijo senasis gyvačių karalius. – Tu kaip visos motinos – ištisai giri savo vaikus. Pirmiausiai aš įkandau tam vilkui į šlaunį taip, kad jis nebegalėjo pasijudinti, o tada mažieji pribaugė. Taip, reikia pripažinti, ištis šaunuoliai.

Angiukai klausėsi senelio kalbos ir išdidžiai lingavo galvas.

– Kur einat? – paklausė Ints. – Galbūt grįšit kartu su mumis? Šliaužiojame po mišką ir ieškome vilkų sakuotomis ausimis, kad padarytume jiems galą. Žvėris, nebesuprantantis gyvačių užkalbėjimų, turi mirti. Jie pernelyg pavojingi ir nenuspėjami. Mudu su tėvu jau šešis padarus nugalabijom, visos kitos angys irgi darbuojasi miške, bet gausybė kurčių vilkų dar tebelaigo aplink. Eime kartu jų medžioti! Aš juk tavęs taip seniai nemačiau, Lėmetai, senas drauge!

– Dabar negaliu, Ints, – pasakiau. – Kitą sykį. Mes pakeliui pas Hijės motiną. Ints, žinai, aš vedu.

– Šaunu, – pasakė Ints, – kad ir tau pagaliau prasidėjo poravimosi metas. Tai malonu – labai laukiu ateinančio pavasario, kad vėl galėčiau poruotis. Kiek tas tavo poravimosi metas truks?

– Amžinai, – pasakiau apkabindamas Hiję. – Ir kiaurus metus.

– Ooo!.. – pavyzdžiai nutęsė Ints. – Kažkuo žmonės už mus vis dėlto pažangesni.

– Dienų dienas vien apie dauginimąsi tegalvoti – gal visgi mažumėlę per daug, – nusprendė senasis gyvačių karalius. – Šiaip ar taip, linkiu jums laimės! Užsukite tada vakare mūsų urvan ir papasakosite, kur buvę, ką matę.

Pažadėjome būtinai ateiti. Gyvatės nušliaužė toliau medžioti vilkų, o mes netrukus pasiekėme Hijės namus.

Pirmiausia mūsų žvilgsnį patraukė vilkų tvarto durys, besisupančios vėjyje. Prisiartinę pamatėme, kad milžiniškas tvartas, kuriame kadaise tilpo šimtai vilkų, dabar stovi visiškai tuščias. Visi vilkai buvo pabėgę.

– Ar jis iš tiesų visiems vilkams užlipino ausis sakais? – apstulbusi šūktelėjo Hijė. – Tai bent darbo bus angims.

– Ne, ne visiems, – pasakė kažkas. Tai buvo Hijės motina Malė – ji stovėjo savo trobelės tarpdury ir žiūrėjo į mus drėgnomis akimis. – Tų, kuriems tėvas į ausis pripylė sakų, buvo apie trisdešimt. Likusius paleidau miškan. Nebenorėjau jų matyti, nebevaliojau gyventi viename name su vilkais – po tos nakties, kai jie gainiojo tave, dukra miela. Tu gyva! Fėjos

tave apsaugojo!

Malė priėjo prie Hijės ir apglėbė dukterį per kaklą – su meile, bet vis tiek kažkaip nerangiai. Galėjai įspėti, kad per dažnai to nedarydavo. Tikriausiai ir Hijei motinos apkabinimas pasirodė neįprastas. Ji atsakė į glustelėjimą, bet atrodė sumišusi ir, kai Malė ją paleido, greit atsitraukė į šalį.

– Taip... – Malė kaltai atsidūsėjo. – Nedažnai glėbesčiuodavomės. Tavo tėvui nepatiko – jisai labai griežtas buvo. Ir sau, ir kitiems.

– Motin, – pratarė Hijė. – Tėvas numirė.

– Žinau, – atsakė Malė, mūsų nuostabai. – Kažin kodėl iškart, vos tik jam išplaukus, supratau, kad atgal nebesugrįš. Tada ir paleidau vilkus. Negi manai, kad būčiau drįsusi taip padaryti, jei manyčiau, kad tavo tėvas dar grįš? Ničniekados! Jo žymioji vilkininkystė, – pridūrė liūdnai šyptelėjusi. – Tu niekad taip ir neišmokai gerti jų pieno.

– Man jis buvo šlykštus, – pasakė Hijė, – bet jūs versdavote mane, jėga pildavote gerklėn.

– Na, taip, – sumurmėjo Malė neryžtingai. – Buvau tau pernelyg pikta – žinau. Tavo tėvas norėjo – troško, kad užaugtum tikra estė.

– Jis gi norėjo mane užmušt! – sušuko Hijė.

– To norėjo Julgas... – Malė atsiduso; atrodė, kad gūžiasi į tokį mažulytį apgailėtina gniutulą, kad man jos stačiai pagailo. – Tėvui tai buvo labai sunku, bet jis pratęs atnašauti aukas. Žinojo, kad fėjų troškimus reikia pildyti – joms nepaprieštarausi. Jos visad gauna, ko panorėjusios.

– Bet juk mes čia! – šaukė Hijė. – Mes gyvi! Mūsų nepaaukojo fėjoms. Negavo jos, ko norėjusios.

– Aš iškart nepatikėjau, kad jos trokšta tavo žūties, – atsakė Malė. – Julgas apsiriko. Fėjos geros, jos saugo mišką ir jo gyventojus – negali jos trokšti kokio vaiko mirties. Jos man padėjo, davė jėgų, kad galėčiau joti jums iš paskos ir nulydėti iki valtės. Vaikai, fėjos jus išgelbėjo!

Ji taip smarkiai kinkavo galva – ta mažutė, staiga taip pasenusi ir susmulkėjusi moterėlė, – kad niekaip negalėjau nusijuokti jai į akis ir pasakyti, kad jokių fėjų nėra, kad jei ji mus ir išgelbėjo, tai tik per savo iki galo neprišiktą širdį, kurios Julgui nepavyko visai užteršti pasakėlėmis. Jos vyro širdį tos nesibaigiančios fėjų pasakos pavertė mėšlo gabalu, o Malė visgi išliko žmogus ir motina. To nepasakiau. Ji žvelgė į mus tokiu naiviu ir sykiu dvasingu veidu, kad man tiesiog paliko graudu. Tegul tiki savo fėjomis, jei kitaip negali. Nusilenkiau jai, vieną po kitos pabučiavau jai rankas ir pasakiau:

– Motin, imsiu dabar Hiję savo žmona.

– Man smagu, – atsakė Malė nedrąsiai šyptelėdama ir pirštų galiukais paglostė man galvą; greičiausiai nebuvo pamiršusi visų tų istorijų, kurių Tambetas apie mane pripasakojo, ir, matyt, tebekėliau jai baimę. Visgi buvau didis fėjų priešininkas – nuo pat žymiųjų utėlės maudynių. Pernakt mielas netapsi, bet tai manęs labai ir nedomino. Tuoksiuosi vis tik su Hije, ne su jos motina, ir man, tiesą sakant, buvo ganėtina tas pat, ką Malė apie mane galvoja.

– Gal man reiktų su Julgu pakalbėti... – Hijės motina pradėjo naują sakinį, bet čia pat susinepatogino, nes ir pati suprato, kad nei mano, nei Hijės santykiai su Julgu toli gražu ne patys geriausi. – Jūs tikriausiai nenorit Julgo kviesti į vestuves?

- Nenorim, - atsakiau. - Vargu ar ir pats norės ateit mūsų į porą sujungti. Vakar nukirtau jam ausį ir skruostą ir pažadėjau, kad jei dar prisiartins prie manęs, visa galva nulėks.

Malė apstulbusi nužvelgė mane, gurktelėjo ir tada ieškodama pagalbos nusuko akis į Hiję.

- Kurgi tada tuoksitės, jei ne šventojoj giraitėj?

- Tuoksimės bet kur, tik ne tenai, - atsakė Hijė. - Motin, jie norėjo mane ten užmušti! Aš ten niekados nebeisiu; vienintelė vestuvių dovana, kurios prašau Lėmeto, - kad jis išvis tą giraitę iškirstų ir sudegintų visus medžius.

- Mielas vaike, nekalbėk taip! - prašė Malė. - Mūsų protėviai ten tūkstančius metų vaikščiodavo ir aukodavo! Kiekviename giraitės medyje gyvena po fėją. Kaipgi galima juos nukirsti - tie medžiai šventi!

- Joks medis nėra šventas! - atrėžė Hijė. - Ugniai pakurt ir mėsai kept giraitės medžiai tinka lygiai kaip ir koks kitas rąstas ar šaka. Taip, mes savo vestuves ir švęsim su didžiuliu laužu! Padegsim visus senus šlykščius giraitės medžius, kepsim briedį ir šoksim aplink ugnį. Lėmetai, šitokių vestuvių noriu - ir jokių kitokių!

- Labai gerai, - pasakiau. - Šiandien pat einu iškirst giraitės ir tikiuosi, kad pasiseks nukirst ir Julgą.

- Vaikai! - aimanavo Malė. - Vaikai!

Nužvelgė mus persigandusi, lyg baimintusi dėl mūsų gyvybės.

- Motin, pakaks tų kvailysčių, - pasakė Hijė. - Tėvas miręs, Julgas gal kaip tik baigia nukraujuot, nebereik jau mums tų beprasmių rąstigalių. Mūsų čia, miške, tiek mažai belikę, kad bent dabar galėtume gyventi sąžiningai, be šposų ir melų. Motin, jei nori tikėt fėjomis, tai tikėk - miške pakankamai medžių, kuriems galėtum lankstyti, kuriuos puoštum, o aš noriu, kad šita šlykšti giraitė, kurion mane nutempė kaip zuikį paskersti, per mano vestuves sudegtų ir pelenais pavirstų. Nekenčiu tų medžių! Supranti, motin!

- Vaike, kokios žiaurios kalbos! - pasakė Malė. Visu kūnu tirtėjo. - Nelaimę prišauksi. Jei fėjos tave išgirs... Išgirs, išgirs, žinoma, jos viską girdi!

- Negirdi jos, - pasakiau. - Motin, raminkis! Dėl keleto papuvusių medžių nėra prasmės pulti į nevilgtį. Svarbu, kad laužas bus gražus ir šaunios vestuvės, kad galėsime puikiai valgyti iki rudumo iškeptą kepsnį ir kad mums bus smagu.

- Bijau dėl jūsų, - pasakė Malė. - Bijau, kad nutiks kas nors siaubingo. Šventoji giraitė... Prašau, neiškirskite jos!

- Neketinam gyventi vienam miške su šita bjaurastim - pareiškė Hijė. - Jei Lėmetas jos neiškirs, pati kirvį pasiimsiu - tą patį, su kuriuo tėvas mane vaikystėj versdavo žnekint zuikiams galvas.

- Nereikia, - pasakiau. - Aš juk nueisiu. Su džiaugsmu.

Galėjai gąsdintis, kad iškirsti šventąją giraitę - sunkus darbas, bet taip nebuvo. Didžiulės praamžės liepos buvo kiaurai perpuvusios. Jos tebuvo tręstantys lavonai - pakakdavo prarakti skylę ir milžinas virsdavo. Kamienai vietomis buvo tokie minkšti, kad kirvis strigdavo klampion masėn, lyg būčiau dumblą kapojęs. Stebuklas, kad tie medžiai anksčiau neišvirto. Krisdami žemėn jie lūžo į šimtus gabalėlių, pabiro pjuvenomis, ir visokiausi vabalai, medyje perėję savo baltus kiaušinius, dabar glūpai siuvo aplink, nesuprasdami, kodėl jų minkšti, tižūs namai staiga persprogo.

- Štai ir fėjos, - pasakiau Hije, rodydamas į nerimo pagautus šimtakojus ir kitus

vabzdžius, paknopstom lekiančius į žolę ieškotis naujų lizdų. – Jie medžius taip kruopščiai išgraužė ir minkštai perkramtė, kad čia nė padoraus laužo neužkursim. Briedis žalias išeis, jei kepsim tik ant šitos šventos giraitės. Reiks dar atsinešt gero sauso medžio. Tos liepos tik švilps ir rūks.

Šlamštą, tai yra tai, kas liko iš šventgirės medžių, sukrovėm į vieną didelę krūvą ir dairėmės sudžiūvusių šakų – jų miške buvo į valias, – kurios gerai degtų ir nebūtų nė trupinėlio šventos. Vyliausi, kad kertant giraitę prisistatys ir Julgas, bandydamas apginti savo lizdą, ir man pasitaikys proga jį dar kartą smigtelėti peiliu, šįsyk kaip pridera – taip, kad trečio smūgio neprireiktų. Bet žynys akyse nesirodė, greičiausiai kur nors galavosi ir čiūčiavo supjaustytą skuostą – galgi vylėsi, kad fėjos pagydys. Galbūt netgi buvo atėjęs paspoksoti į mus kur nors iš krūmų ir čiūženo po žolę kaip ir kiti vabalai, kurių namai buvo senoji giraitė. Šiaip ar taip, niekas nebandė mums sukliudyti.

Vakare visi šventosios giraitės medžiai buvo nukirsti, o laužavietė paruošta. Briedžio galabyti iki ryto nebuvo prasmės, taigi dabar su Hije galėjome atsipūsti. Ketinome aplankyti Ints, kaip ryte pažadėta, bet staiga pamačiau Mėmę. Jis pasirodė taip pat tyliai kaip visuomet, atsirėmė į medį ir sriūbtelėjo iš savo vynmaišio. Pamatęs, kad jį pastebėjome, tingiai pamojo.

– Sakyk, kaipgi tau visąlaik pavyksta šitaip atsėlinti, kad niekas neišgirsta? – užklausiu. – Gulinėji tai šen, tai ten, betgi niekad nesu tavęs matęs vaikstant. Kokia čia gudrybė?

Mėmė sukikeno.

– Gyvačių užkalbėjimus tu įvaldęs ir šiaip, kaip tokioj jaunystėj, baisiai protingas esi, bet ne visus dalykus žinai, o ir negali sužinoti, – nusišaipė. – Taip, spėki, spėki, kaipgi senasis Mėmė sugeba taip tyliai judėt iš vienos vietos į kitą, kad net tavo išlavinta ausis negirdi!

– Tingiu spėliot, – pasakiau. – Man tas pat. Beje, rytoj vedu, tu irgi kviečiamas į vestuves.

– Jau atėjau, – atsakė Mėmė. – Į paskutines miške vestuves būtinai reik paveizėt. Lyg kas prieš mirtį dar iki blizgesio šveistų kaplius, tarsi nebūtų vis vien – sudegt laidotuvių lauže valytom ar nevalytom iltim. Jei dar išvis bus, kas laužą pakuria.

Sukuksėjo iš juoko, užsikosėjo ir apsispjovė skrepliais krūtinę.

– Vėl paskutinės! – purkštelėjau piktai. – Paskutinės vestuvės miške! Man šitos vestuvės pirmos, vienintelės ir pačios svarbiausios – ir Hijeį taip pat. Mes dar neketinam nei mirti, nei laidotuvių laužan gultis. Gal tikrai tavo sveikata prasta ir mirtis priešaky, sprendžiant iš šito nepaliamajamo krenkštimo. Jei tu tuoktumeis, tada būtų išties juokinga, tau iš tikrųjų neverta iki spindesio šveist kaplių.

– Aje, koks piktas! – Mėmė nusiviepe į barzdą ir sriūbtelėjo iš vynmaišio. – Jaunikis! Pasaulio bamba!

– Beje, pažadu, kad kai tu numirsi, surėsiu tau gerą laidotuvių laužą ir savo rankom pakursiu, – pridūriau baigdamas šneką.

– Ne, priešingai! – sušuko Mėmė ir grasindamas kilstelėjo leteną baisingo ilgio nagais, susisukusiais kaip pušies šaknys. – Turi pažadėt, kad nerėsi man laidotuvių laužo. Noriu supūti ten pat, kur pastipsiu. Tu juk matai, kad aš šitam pradžių jau padariau, ir nesikišk čia su savo gera širdimi ir užuojauta. Degini-mas – didiems karžygiams ir galingoms tautoms; tokie kaip aš turi tyliai suirti kaip nukritusios gilės.

– Tegū, būk sau gilė, – pasakiau gerokai įpykęs. – Man tas pat. Rytoj vedu, turiu ir

daugiau apie ką galvoti nei apie mirtį ir puvimą – čia tavo rūpesčiai. Būtų gražu, jei rytoj per šventę apie šituos reikalus nuolat nepliaukštum. Jei tau patinka gromuluot mintis apie artėjantį galą – daryk tai tyliai ir pats sau vienas. Per vestuves turi būt linksma.

- O vynu vaišinsi? – paklausė Mėmė.

- Vynas – geležiuočių gėrimas, – atsakiau. – Miške nėra papročio jį gerti.

- Berniuk, neskiesk! – sušuko Mėmė. – Aiškina čia man apie papročius. Ką tik iškirtai šventąją giraitę – aišku, visiškai bergždžiai varginaisi, tas šūdas būtų ir pats po keleto metų sutrupėjęs. Nežaisk čia senųjų laikų pranašo. Ateina galas ir nebeverta čiaupti burnos prieš gerą daiktą. Kuo gi ketinai savo svečius pavaišinti?

- Norėjome kepti briedį, – pasakė Hije.

- Fe! Ne apie valgį kalbu – aš ištroškęs, ne alkanas! O jūs irgi –nejau norit kepsnius šaltinio vandeniui nuplauti kaip žvėrys? Pasirūpink vynu, berniuk, – jis pakelia nuotaiką! O gal ketinai musmires graužti? Aš abiejų ragavęs, ir nemažai, – patikėk manim, vynas geriau! Tai vienintelis geras dalykas, kurį galima gauti iš kaimo. Juk nesiūlau tau miškan duonos parsinešt – šitą šūdą zuikiai tegraužia. Bet vyną jie puikiai sumanė. Paklausk manęs, berniuk, – žinau, ką kalbu!

Mudu su Hije susižvalgėme. Galų gale – kodėl gi ne? Viskas, šiaip ar taip, per kelias dienas apsvirtė aukštyn kojoms: iškirtau šventąją giraitę ir nušniojau žyniui pusę veido. Niekas nebebuvo kaip buvęs. Kas būtų pasikeitę, nugriovus dar vieną senovinio gyvenimo ramstį? Išties, kodėl gi negalėtume gerti vyno? Miškas tuščias, mums nereikia paisyti niekieno nuomonės. Neketinome gyventi kaip kaimiečiai, laukuose pjautuvu šiaudus pjaustantys ir vienuolyno mūruose besiklausantys bekiaušių vienuolių giesmės, bet neplanavome ir dantimis kabintis į senoviškus papročius. Mudu su Hije norėjome gyventi savaip, laisvai – taip, kaip mums patinka, taip, kaip gera.

- Koks šito vyno skonis? – paklausiau Mėmės.

- Paragauk!

Pasiėmiau vynmaišį ir gurkštelėjau. Vynas buvo stebėtinai saldus ir maloniai kuteno gerklę. Tikrai buvo skanu – visai kas kita nei duona ir košė. Visai stebėtina, kad tie keistieji svetimšaliai sugebėjo išrasti kažką tokio gero. Truktelėjau darsyk.

- Kabina? – nusišaipė Mėmė. – Ką aš sakiau, smarkus daiktas čia.

- Kur tokio gaut? – pasiteiravau grąžindamas vyną.

- Eik prie didelio kelio ir patykok, kol koks geležiuotis ar vienuolis jos pro šalį – jie visad vynmaišį turi, – paaiškino Mėmė. – Tada užmušk – vynas tavo. Jei nuskils, gali tekt visa bačka.

Jaudinantis troškimas žudyti sukilo pilve, ėmė tvinkčioti smilkiniai. Jau vaizdavausi, kaip kelio dulkėse ridinėjasi geležinės galvos.

- Parūpinsiu vyno, – pasakiau Mėmei. – Bus miške pirmos vestuvės – atmink, Mėme, pirmos, ne paskutinės, – kur šalia senos geros briedienos sriaubs užjūrinį gėrimą.

- Jei tau tas žodis labiau patinka, tai prašom, – atsakė Mėmė. – Pirmos ar paskutinės – anoks čia skirtumas.

Nakvojome pas angis, o ryte pasiskirstėme darbus. Hijė turėjo užmušti briedį, jį iškepti patikėjome mano motinai. Kitaip ir būti negalėjo. Motina būtų mirtinai įsižeidusi. Ji niekad niekam kitam neleisdavo kepti mėsos ir, jei aš ar Salmė mėgindavom jai padėti, tik palaikydavo tai nepasitikėjimu, kartais netgi pravirkdavo.

- Ak, tai mano gamintas maistas jums netinka! - kūkčiodavo.

- Ne, motin, mes mėgstam tavo maistą! - užginčydavome.

- Ką gi jūs tada veikiat čia prie židinio? Leiskit, pati iškepsiu tą zuikį.

- Pagalvojom, kad tu pavargusi, - paaiškindavom. - Kasdien gamini valgyt, galim juk ir mes truputį padėti.

- Aha, aišku, tai jums neskanus mano maistas!.. - Motina ir vėlei pravirkdavo ir mes liaudavomės mėginę jai kaip nors padėti ruošti valgį. Tad buvo savaime suprantama, kad ir vestuvinį kepsnį gamins motina.

Pasakėme jai, kad Hijė parūpins briedį; motina į tai linktelėjo ir pasakė, kad ji tada atsinešianti dar dvi stirnas ir dešimt zuikių.

- Ne, motin, mes juk galvojom kepti tiktai vieną briedį, - paaiškinome.

- Kiba juokaujat? - nusistebėjo motina. - Taigi vestuvės! Vie-no briedžio neužteks - būtinai reik ir stirnienos, ir zuikienos.

- Motin, nereik taip smarkiai užsimot! - mėginau ją įtikinti. - Kam tiek daug - kas valgys?

- Tegu nevalgys, o stalas vis tiek turi būt gausiai padengtas, - motina tvirtai laikėsi savo.

- Kitas dalykas, aišku, jei jums neskanus tas maistas, kurį aš gaminu...

Jos akys jau ėmė drėkti.

- Ne, ne! - Tai pamatę, nedelsdami pasidavėm. - Labai skanus! Gerai, iškepk tada dar prie briedžio ir stirnų su zuikiais. Daryk, kaip nori!

Motinai tiko, ji pasiraitojo rankoves, puolė dirti kailius ir kapoti.

Išėjau vyno, kartu su manim - Ints.

- Noriu truputį prasivėdinti, - pasakė ji. - Baisiai vargina sėdėt namie su vaikais.

- Kur tada vaikus paliksi? - paklausiau.

- Vaikai, aišku, eis kartu, - atsakė Ints. - Jiems juk irgi reikia pramogų. Jie dar niekad nematė jokio geležiuočio ar vienuolio, labai nekantrauja. Vos prieš keletą dienų papasakojau jiems, kaip mudu su tavim užmušėm tą vienuolį ir kaip gluodenas jo pilve žiedo ieškojo, - vaikams daug juoko buvo. Pameni dar tą istoriją?

- Kodėl turėčiau neprisimint, - tariau. - Žinoma, eikškit - galbūt man prireiks ir tavo ilčių.

Nuėjome prie didelio kelio, kuriuo visad prajodavo vienuoliai ir geležiuočiai, ir įsitaisėm pasaloj. Angiukės vaikėsi viena kitą ir dūko bruknienojus.

Pagaliau pasirodė vienišas raitelis geležiniais rūbais.

- Šitas tiks? - paklausė Ints.

- Nematau, kad vynmaišį neštūsi, - pasakiau stebeilydamas į artėjantį geležiuotį su savotišku malonumu, kurį tik neseniai įpratau jausti. - Bet vis tiek užverskim.

Kai geležiuotis jau beveik priartėjo prie mūsų, garsiai sušnypščiau. Žirgas tuos gyvačių užkalbėjimus kaipmat suprato ir žvenddamas atsistojo ant užpakalinių kojų. Geležiuotis išvirto iš balno ir aukštelninkas nukrito ant kelio.

Kitą akimirksnį aš jau stovėjau prie jo ir galingai riaumodamas peiliu nupjoviau jam galvą.

- Štai taip! - surikau. - Štai taip darydavo Šiaurės Slibino laikais!

Paspyriau nupjautą geležinę galvą ir ta nubildėjo pomiškin.

- Didinga! - pagyrė Ints, o jos vaikai laimingi šnipštelėjo ir puolė uostyti negyvo geležiuočio. - Kur taip išmokai?

- Savaime išėjo, - pasakiau. - Senelio palikimas.

Tebebuvau susijaudinęs ir tebedvėsavau. Jei tą akimirką kas nors man būtų pasakęs, kad turiu nedelsdamas grįžt į vestuves ir baigt tykoti pakelėj, būčiau atsisakęs. Dabar kuo puikiausiai supratau senelio žodžius, kad kare moterys turi palaukti. Nė už ką dabar nebūčiau sutikęs baigti savojo karo. Norėjau dar kartą pasimėgauti tuo jausmu, apėmusiu mane, prieš galvai dardant keliu. Be to, dar neturėjome vyno.

Nunešiau negyvo geležiuočio galvą tarp medžių ir pats prigulčiau šalia laukti naujos aukos.

- Atvaro, - po kurio laiko pranešė Ints, kurios klausia buvo gerokai jautresnė nei mano. - Ir šįsyk vežimas, ne raitelis.

Netrukus pamačiau, kad ji teisi. Mums tiesiog neįtikėtinai pasisekė. Keliu artinosi du jaučiai, iš paskos traukiantys vežimą su dviem vienuoliais ir dviem didelėmis vyno statinėmis.

- Mano vestuvinis vynas važiuoja, - pasakiau Ints. - Geriau ir nenuskiltų.

Ints susirangė.

- Manau, kad tu pats susitvarkysi, - tarė. - Nesikišiu - tu ir taip žvitrus. Vaikai, traukitės dėdei iš po kojų! Paskui pažiūrėsit į vienuolius, paskui!

- Bet tada jie jau nebeturės galvų, - tarė angiukas.

- Koks skirtumas? Traukitės!

Viskas pavyko taip pat sklandžiai kaip ir aną kartą. Išgirdę gyvačių užkalbėjimus, apsnūdę jaučiai išvertė akis, staiga smarkiai sujudo sukruoto ir nutempė vežimą tiesiai į mišką. Vienuoliai plyšodami kartu su statinėmis nusirito pomiškin, o aš pasielgiau su jais taip, kaip norėjau.

- Viskas, - pasakė Ints žiovaudama. - Vaikai, namo valgyt.

Vakarop paruošiamieji darbai buvo baigti ir galėjo prasidėti vestuvių šventė. Iš šventosios giraitės medžių sukrautas laužas jau liepsnojo, jame kepė galybė mėsos. Čia pat stovėjo vyno statinės, o tarp jų gulėjo Mėmė, į rankas pasiėmęs senelio pagamintą kaukolinę. Jau buvo girtutėlis, bet vis tiek iš statinės nuolat siurbčiojo skystimėlį.

- Ir tu paragauk, - pasakiau motinai, siūlydamas vyno.

- Nedrįsiu šito gert! - Motina nustėro. - Niekad šitokio daik-to burnon neėmiau. Lėmetai, tu irgi negerk. Žiūriu, tu visas į tėvą - jam juk irgi patiko tas kaimiečių maistas. Niekad

nesuprasdavau, ką jame rado. Matai, dabar ir tu!

- Motin, kaimiečiai negeria vyno, - pasakiau. - Jiems neduoda - jie įpratę tenkintis koše ir duonos rieke. Vyną geria geležiuočiai ir vienuoliai.

- Dar blogiau! - pareiškė motina ir vėstelėjo rankom. - Ne ne, šito tai neliesiu! Lėmetai, valgyk verčiau zuikį - pažiūrėk, kokia čia kojėlė gražiai iškepusi!

- Valgysiu, valgysiu, - atsakiau, - o tu paragauk vyno. Šlakelį!

- Ko tu mane gundai!.. - Motina atsiduso, kietai užsimerkė ir gurkštelėjo šlakelį iš taurės. Čeptelėjo ir suraukė nosį. - Ne toks blogas kaip košė, bet ir ne geras, - pasakė. - Prisigalvoja čia visokių kvailysčių. Ko gi šaltinio vanduo ir vilko pienas netinka?

- Duok ir man paragaut! - paprašė Memis.

Iš pradžių motina su Salme man tvirtino, kad negaluojuantis lokys tikrai negalės ateiti į vestuves, kadangi jam siaubingai skauda apdegusį paskuigalį. Salmė dargi manė, kad gal jai būtų protingiau likti namuose ir slaugyti pasiligojusį Memį.

- Jis juk visai vaikščioti negali, tik guli, - kalbėjo liūdnai. - Aišku, man jo gaila! Tas gražusis rudas kailis - juk dėl šito kailio jį ir įsimylėjau! Dabar visas susvilęs, baisus.

- Tik vienoj vietoj, - guodžiau. - Ataugš ten tas kailis, tikrai.

- Gaila, kad negalėsi ateiti, - pasakė Hijė. - Gausim ir tau stirną.

- Kodėl negalėsiu ateiti? - nusistebėjo Memis ir bemat atsisėdo. - Aš irgi noriu į vestuves!

- Tau juk negalima, mielasis, - bet nieko tokio, - paguodė Salmė. - Liksiu kartu su tavim namie, kad nenuobodžiautum.

- Ne, Salme, visai nekokia mintis, - pasakė Memis ryžtingai ir išlipo iš lovos. - Kaipgi taip - tavo brolis veda, o tu liksi namie? Reikia eiti, o aš irgi eisiu.

- Oi, bet tu nepajėgsi! Tau skauda vaikščiot!

- Aišku, skauda, - sutiko lokys ir nuklibinkščiavo kelis žingsnius. - Bet jei tu mane prilaikysi, manau, vis dėlto susitvarkysiu.

- Tikrai taip manai?

- Žinoma! Dabar paklausk, Salme, - kokia prasmė jums iš vestuvių tempti valgį man namo, jei pats galiu ateiti ir tenai pavalgyti!

Taip dūsaudamas ir dejuodamas Memis ir atvižlojo prie ug-nies. Dabar ramiai sėdėjo po medžiu ir kimšo mėsą.

Padaviau jam vyno sklidiną kaukolinę, Memis vienu mauku susivertė gerklėn ir ilgu rausvu liežuviu apsilaizė nosį.

- Skanu! - pagyrė. - Duok dar vieną.

Išgėręs ir antrąją kaukolinę, gudriai žvilgtelėjo į mane ir mik-liai nukūrė Salmei už nugaros.

- Kukū! - šūktelėjo ir letenomis uždengė jai akis. - Kas čia?

Atspėti nebuvo itin sunku, nes iš visų vestuvininkų tiktai Memis turėjo letenas.

- Memi! - šūktelėjo Salmė. - Ko tu plavinėji?! Užsigausi žaizdą! Aš kaip tik norėjau atnešt tau naują briedžio kulšę.

- Dabar jau nebenoriu valgyt! - narsiai pareiškė Memis. - O mano žaizdai nieko nenutiks, išsilaižiau. Argi nežinai, kad lokio liežuvy - devynios žolelės? Palauk, mažute, tuoj parodysiu!

Smarkiai iškišo liežuvį ir lyžtelėjo Salmei veidą.

- Memi, ką darai! - Salmė sukriženo. - Kiti mato!
- Tu saldi kaip medus, - gyrė Memis. - Pašokim!
- Bet tavo užpakalis, Memi! Ką tik šlubčiojai!
- Tai čia ryte, o dabar vakaras! Ryte raišavau, vakare kūliais vartaus - va šitoksai aš lokys! - išbėrė Memis ir pabandė persiversti per galvą, bet apvirto ir dabar juokdamasis gulėjo paslikas, keturias letenas dangun išmetęs.
- Memi! - maldė Salmė. - Kas gi tau užėjo? Ko tu siautėjai?
- Šokam, Salme, šokam! - mygo lokys, atsikėlė ir ėmė šauniai trypalioti, kartkartėmis nusilenkdamas ir pasisukiodamas. Pats sau būbavo kažin kokią keistą lokišką dainelę ir atrodė įsismaginęs.
- Motin, pažiūrėk, ką Memis daro!.. - sušnibždėjo Salmė. - Kokia gėda!
- Kodėl gėda? - Motina nusijuokė ir jau pliaukšėjo rankomis į Memio dainelės taktą. - Kaip tik šaunu ir linksma! Per vestuves ir reikia paišdykaut. Eik, pašok su savo vyru!
- Ne, aš tai tikrai neisiu! - atsisakė Salmė ir iš padilbų nužvelgė liumpsintį sutuoktinį.
Į vestuves atėjo ir Hijės motina. Nuo kitų laikėsi kiek atokiau ir baugščiai žvilgčiojo į liepsnojančias liepas bei trypiantį lokį.
- Motin, ateik valgyt! - pakvietė Hijė.
- Nenoriu, - atsiliepė Malė, ir balse vėl pasijuto ta pati griežta moteris, kartu su Tambetu atšiauriai auginusi vaiką. - Ant šventosios giraitės liepų iškepta mėsa man į gerklę nekeliaus. Ir tas šlykštus svetimšalių gėrimas čia visai ne vietoj. Aš gal ir sena ir savo jau nugyvenau, bet, dovanoki, dukra, visa tai mane žeidžia. Aš turiu savas pažiūras.
- Jokio skirtumo, ant kokio medžio kept mėsa, - svarbiausia, kad išeitų pakankamai sultinga, - pasakė Hijė. - O jei koks gėrimas mums saldus, nėra priežasties jo uždrausti. Motin, aš užaugau namuose, taip prigrūstuose pažiūry, kad neturėjau kuo kvėpuoti. Nekenčiu pažiūry. Tenoriu, kad man būtų gera. Noriu būt laiminga!
Ji sugriebė mane už sprando, pabučiavo ir nusivedė ten, kur liumpsėjo Memis.
- Pašokim ir mes! - įsigeidė.
Ji stumtelėjo mane nuo savęs, plačiai išskėtė rankas ir ėmė suktis raudonuose laužo atošvaituose. Kaip tik tą akimirką tarp mūsų įpuolė didelis vilkas ir suleido dantis Hijeį į kaklą.
Sukriokiau, lyg man pačiam būtų įkandę. Girdėjau, kaip Ints su kitomis gyvatėmis veriamai sušnyptė. Dūriau vilkui peiliu, bet iš susijaudinimo neįstengiau užmušti, tiktai žvėries čiuproj palikau pailgą pjūvį. Vilkas paleido Hijeį ir paklaikęs iš skausmo atsisuko į mane. Kaip tik tada prie Hijės puolė motina, o vilkas nasrais taip sugriebė jai veidą, kad iš po ilčių trykstelėjo kraujas. Dar kartą smigtelėjau vilkui peiliu, bet tasai neparkrito, tik šone išryškėjo pailga žaizda, su pirmuoju pjūviu sudarydama raudoną kryžių. Tada pasigirdo Memio riaumojimas, nusileido lokio letena ir vilko stuburas, šlykščiai triokstelėjęs, perlūžo.
Visai tai atsitiko per vieną mirksnį.
Kaipmat pasilenkiau prie Hijės. Ji buvo be sąmonės, iš perlaužto kaklo virveno kraujas.
- Ints! - surikau. - Ar negali ko padaryt! Sustabdyk kraują! Negi nėra nė vieno gyvačių užkalbėjimo, kuris tai įstengtų?
- Tokio užkalbėjimo nėra, - tyliai atsakė Ints tėvas gyvačių karalius, prišliaužęs greta. - Tekančio kraujo sustabdyt nieks neįstengia, lygiai kaip ir upės. Mes negalime išgelbėti

Hijės. Pažvelk į samanas – pažliugusios krauju. Didesnė gyvybės dalis ją jau apleidusi, o tasai trupinėlis, kursai dar tebėra, irgi tuojau ištekės. Man baisiai gaila, Lėmetai.

Ints irgi atvinguriavo, priglaudė nosį prie išblyškusio Hijės skruosto. Pirmąsyk gyvenime pamačiau, kaip verkia gyvatė.

Šalia Hijės gulėjo jos motina, kurią tegalėjai iš rūbų atpažinti: visas veidas pranyko vilko nasruose. Ir vis dėlto ji tebebuvo gyva ir net prašneko.

– Laužas iš šventgirės medžių... – sumurmėjo. – Baiminausi, kad taip nutiks. Nelaimė! Fėjos nedovanoja!

– Nutilk! – užrikau visiškai praradęs savitvardą. – Nezirk, kvaiša!

– Fėjos! Fėjos! – kartojo krešulys, kadaise buvęs žmogaus veidu. – Atkeršijo!

– Tai tavo vyras mums kenkia net miręs! – plyšojau. – Jisai vilkus iš proto išvarė! Jisai juos apkurtino! Per jį miške nebėr naudos iš gyvačių užkalbėjimų!

Malė nebekalbėjo. Buvo nebegyva.

Buvau toks perpykęs, toks įsiaudrinęs, kad spyriau lavonui. Tada apsikabinau Hiję ir užkaukiau. Purčiau ją taip, kad perkąstas kaklas nenatūraliai nukaro vienon pusėn ir prieš mane visu gyliu atsivėrė žaizda. Bučiavau Hiję, gniaužiau, maigiau su tokia jėga, kad, jei dar būtų ką nors jautusi, būtų suklikusi iš skausmo. Ak, kaip norėjau, kad ji šitaip padarytų! Spaudžiau Hiję taip, kad turbūt sulaužiau jai šonkaulius, – bet man nerūpėjo. Buvau visiškai paklaikęs ir tiktai tada, kai Memis visa savo lokiška jėga nuvilko mane šalin, palikau Hijės lavoną ramybėje.

Taip, ji jau buvo lavonas. Nebegyva.

– Kaip siaubinga! Kaip siaubinga! – kartojo mano motina, išsipleikusi čia pat ant žemės nelyg trečias lavonas, ir nenumaldomai verkė. – Kaip siaubinga!

Mane supykino. Į šnerves vėl smelkėsi senas pažįstamas pu-vėsio dvokas – kėlė šleikštulį. Pasirėmiau į vyno statinę ir gausiai nusivėmiau. Ant samanų ištryško nesuvirškinti mėsos gabalai, susimaišę su raudonuoju vynu.

Iki šiolei smulkiai prisimenu, ką veikiau tą dieną, tomis akimirkomis po Hijės mirties.

Išsivėmęs apėjau keletą ratų apie tebedegantį laužą. Nieko negalvojau, tik žengiau susitelkęs į kvėpavimą. Jaučiau, kad jei taip nedarysiu, pamiršiu įtraukti oro ir uždusiu. Niekas su manimi nekalbėjo, niekas nediršo manęs stabdyti.

Tada nupjoviau negyvam vilkui kojas ir uodegą, keistai atbukęs, tarsi atlikčiau kokį nors nuobodų, tačiau būtiną darbą. Nupjovęs palikau uodegą ir kojas toje pat vietoje, nusviedžiau peilį ir nužygiavau miškan.

Vis ėjau ir ėjau be aiškios krypties. Ūkčiojo pelėdos, kelią perbėgo kelios stirnos ir zuikiai. Prasiskyniau taką per patį tankiausią sąžalyną nejudamas, kaip bado šakos ir spygliai. Galvoje nebuvo nė minties, jaučiausi taip, tarsi stebėčiau save iš kažkur aukštai, nuo medžio viršūnės, – tarsi mažutį žmogelį, vienui vieną besibraunantį tamsiu mišku.

Tada man staiga atėjo į galvą: Hijė! Bemat apsisukau, tartum ką tik gavęs žinią apie jos mirtį, ir nuskubėjau pramintu taku atgalios.

Laužas dar ruseno, tebebuvo ir visi vestuvinkai. Hijė buvo nunešta greta savo motinos, o šalia jos tupėjo utėlė.

Buvo prisišliejusi prie Hijės peties ir man staiga šovė baisi mintis, kad utėlė iš žaizdos čiulpia kraują.

- Ką ji daro? - užrikau ir prišokau spyriu nuvaryt utėlės.
- Ji nieko nedaro, ji negyva, - pasakė Ints. Pritūpęs paliečiau didįjį vabzdį. Ints sakė teisybę: utėlė jau buvo visiškai sukietėjusi, styrojo bejėgiškai išskėtriotos laibos kojelės.
- Ji atbėgo iškart tau išėjus, - tarė Ints, šliauždama man prie kojų. - Atlėkė čia, prisispaudė prie Hijės ir pastipo.
- Matėm iš medžio, kaip vilkas ją užpuolė, - dabar pasakė Pirė, kurio iš pradžių nepastebėjau. Žmogbeždžionės sėdėjo medžio šešėlyje - vėl atėjo dviem kojomis ir dabar minkė mėšlungio sutrauktus kojų pirštus. - Iškart atėjome čionai, o utėlė nubėgo priešaky mūsų. Labai mylėjo Hiję. Tegul miega ten, šalia jos.
- Tegul miega, - pakartojau ir akyse man aptemo.

Sirgau kelis mėnesius. Tiesiog neturėjau noro pasveikti – buvo taip gera karštinės įkaitintoje užtemusioje sąmonėje, be jokių minčių, be prisiminimų. Sapnai užeidavo ir praeidavo, bet, jei juose ir buvo kas liūdna ar baiminga, man neįsimindavo ir greitai išsisklaidydavo, o tada užeidavo kiti. Man patiko būti užsimerkusiam; po galvą kažin kokiais švytinčiais ratilais plaukiojo spalvotos pamėklės – bevardės, neaiškaus pavidalo, tartum įspėjančios nepabusti. Netgi pajutęs, kad kažkas – tikriausiai motina – lašina burnon mėsos sultinį, nepanorau pargrįžti tik-rovėn. Mano ryklė dirbo, bet smegenys slėpėsi kaip padykęs vaikas, tupintis miške, žemę siekiančių eglių šakų šešėlyje, girdintis šaukiant namo, tačiau nesirodantis, nesileidžiantis sugaunamas ir tempiamas vidun. Ten, miške, po eglės skaromis, buvo geriau, – tai jaučiau ir suvokiau, nors ir buvau pusiau be sąmonės; viduje lauktų tik rūpestis ir neviltis, o sapnuose buvau laisvas ir džiugus. Plūduriavau vidur nebūtos erdvės tartum paukštis, atsidūręs kitapus debesų ir staiga atskirtas nuo visko, kas žemiška.

Šitos slėpynės truko ilgai ir savo ligą mielai būčiau ištesęs iki amžinybės. Bet nieko nepadarysi: kūnas išdavė mano slaptavietę, kažkieno stiprios rankos ištempė mane iš po eglių ir, nors atkakliai tebesilaikiau užsimerkęs, tarsi vildamasis, kad šitas triukas padarys mane nematomą, link manęs su visais savo garsais ir spalvomis palengva ėmė veržtis pasaulis. Kartkartėmis susivokdavau spoksąs į lubas, pasukęs galvą pamatydavau motiną, besisukiojančią apie židinį ir kažką verdančią katile. Kartais pamatydavau ir Salmę su lokiu, sėdinčiu užstalėj ir triauškiančiu briedžio kaulus. Bandžiau vėl apalpti, kad išvengčiau to vaizdo, bet karštinė buvo nuslūgusi – ji nuslydo nuo manęs kaip šiltas žvėries kailis ir be jos jaučiausi tarytum nuogas, buvo šalta ir bloga. Dienų dienas turėjau klausytis motinos ir Salmės pašnekesių, kurie daugiausia sukdavosi apie Memio reikalus, kartkartėmis nuklysdami ir prie mano sveikatos bei skandindami mane trikdančia užuojauta. Bandžiau gelbėtis miegodamas, bet tai tebuvo vargas pakaitalas tos nuostabios nesąmoningos būsenos, kuri keletą mėnesių mane globojo ir popino. Įprastas miegas dabar man rodės per trumpas – jis tebuvo balutė, į kurią geriausiai atveju teįmerktumei galvą, o aš troškau gilaus juodavandenio ežero, kurin įnerčiau ir kuriame pasilikčiau.

Kaskart vis išaušdavo rytas, motina imdavo tarškinti ir ruošti valgį. Neilgai trukus pasirodydavo ir Salmė su Memiu, ir aš žinojau, kad netruks ateiti akimirka, kai jie visi susirinks aplink mano lovą, švelniai, su gauduliu sužiurs į mane ir pasiteiraus: „Na, brangusis Lėmetai, kaip jauties?“ Neatsakydavau jiems – ne dėl to, kad nebūčiau įstengęs, o todėl, kad baimindavausi, jog nuo pirmų mano žodžių po ilgos ligos jie iš džiaugsmo apsvaigs. Bijojau, kad, jiems iš susijaudinimo ėmus ploti ir džiūgauti man pasveikus,

neišlaikysiu – stryktelėsiu iš lovos ir jiems įkąsiu; taip, maniau, tiek aš pajėgčiau. Todėl jiems vėl susirinkus pažiūrėti į mane tikrai užsimerkdavau, klusniai gerdavau karštą sultinį ir klausydavausi, kaip jie liūdnai dūsauja. Jaučiau, kaip motina glosto man galvą; tai mane erzino: būčiau norėjęs, kad jie suvis išsikraustytų iš trobelės ir paliktų mane ramybėj. Sykiu galvos glostymas mane virkdė, o tai dar labiau trikdė; būtent dėl to ir ilgėjausi savo ilgo sirgimo, kur nebuvo ašarų, nebuvo pykčio, nebuvo skausmo – tikrai tylą ir abejingą snūduriavimą gyvenimo ir mirties paribų.

Galiausiai supratau, kad nebeturiu jėgų kęsti to nuolatinio tauškimo, kuris dienų dienas mane supo. Išsigelbėti tebuvo vienas kelias: turėjau greitai atsistoti ant kojų. Tada vos panorėjęs galėčiau pabėgti iš trobelės, praleisti dieną kur nors miške atokiai nuo visų įkyruolių ir grįžti namo tik nakčia – jei išvis grįžčiau. Spėjau, kad jau esu pakankamai sveikas; mane dar keletą dienų sulaikė tikrai baimė dėl džiaugsmo antplūdžio, kuris turėjo lydėti mano išlipimą iš lovos, bet galiausiai sukaupiau drąsą.

Vieną rytą greitu mostu numečiau žvėrių kailius į šalį, atsisėdau lovoje ir pasakiau motinai:

– Motin, paklausk manęs! Aš sveikas, bet tau dabar negalima man nieko sakyti – nė vieno žodžio. Apsirengsiu, pavalgysiu ir išėsiu. Kad negirdėčiau nė šūktelint, kad nematyčiau jokių ašarų. Noriu tylos. Supranti, motin? Nesakyk nieko.

Motina nebyliai linktelėjo ir žvilgtelėjo į mane išplėtusi akis. Burną buvo prisidengusi ranka, o akys taip blizgėjo, kad supratau: balsą suvaldyt tai ji gali, bet ašarų – ne. Smarkiai dėl to susinervinau, norėjau kaip įmanydamas greičiau apsirengti, kad pagaliau pabėgčiau iš namų. Lyg tyčia nesisekė mikliai rengtis – ir siutau, kad dabar motina jau tikrai verkia. Nepažvelgiau jos pusėn, pasičiupau nuo stalo gabalą šalto stirnienos kepsnio ir išpuoliau pro duris.

Mane kaipmat apspangino saulė, taigi ranka prisidengiau akis ir nuplumpinau gilyn į mišką, medžių šešėlin. Ieškojau nuošalios vietos, kur niekas niekad neužėina, kad ten prigulčiau ir prastumčiau dieną iki vakaro. Buvau labai patenkintas, kad pakako drąsos iškelti koją iš namų – išties nebetvėriau tų svarstymų, turi Memis pilve kirmėlių ar ne, o jeigu turi – kaip jas iš ten iškrapštyti. Aš, žinoma, supratau, kad gyvenimas miške tekėjo sava vaga ir kad kirmėlės kokiam žmogui ar žvėriui buvo kuo skubiausias reikalas, – bet mane tokios kalbos varė iš proto.

Nuošalią vietą rasti nebuvo lengva: visur tai koks paukštis nustriksėdavo, tai zuikis nušokuodavo ir mane blaškė. Ėjau vis pirmyn, kol pasiekiau miško pakraštį. Ten pamačiau kaimietukes.

Magdalenos tarp jų nebuvo – tuo iškart įsitikinau. Tiesą sakant, reikėjo eit šalin, nes kaimietukės blaškė dar labiau nei kokia zylė ar zuikis ir nė trupučio netiko vyrui, ieškančiam vienatvės. Bet pasilikau, parpuoliau tarp krūmų ant pilvo ir įsispit-rijau į merginas.

Su savimi buvo atsivedusios keletą avių ir dabar taikėsi palikti jas rupšnoti pievutėje pamišky.

– Tikrai kaip bus, jei vilkas ateis? – paklausė viena mergina.

– Yra toks vaistas, – atsakė antra. – Argi nepameni, ko kaimo seniūnas Johanesas mus mokė? Reikia paimti diržą, su kuriuo eini bažnyčion, ir apvesti juo aplink ganyklą. Šito

švento brūkšnio vilkas negalės peržengti – Jėzus neleis.

– O tu turi tokį diržą? – pasiteiravo pirma.

– Žinoma, aš visad pagalvoju, prieš eidama iš namų! – atrėžė antra.

Nusijuosė nuo marškinių ilgą margą juostą ir ėmė brėžti aplink avis neregimą ratą. Pirma mergina pagarbiai stebėjo, kuo draugė užsiima.

– Kitąsyk pasiimsiu savo diržą, – pažadėjo. – Tik pagalvok, kaip iš tiesų lengva kovoti su vilkais! Jėzus viską gali.

– Taip, – sutiko antra mergina – jau baigusi brėžti apsauginį ratą, dabar vėl juosėsi diržu.

– Čia užsienio išmisalai – juos žinant kur kas lengviau gyventi.

Jiedvi nerūpestingai nukūrė – ramutėlės, kad avys apsaugotos nuo visų pavojų.

Aišku, netrukus prisistatė vilkas. Jį pamačius, man, keista, nekilo jokių jausmų – nors tai ir buvo pirmas vilkas, su kuriuo susidūriau po ano vakaro... Neturėjau noro jo užmušti arba kaip nors kitaip ant jo išgiežti pyktį. Iš tikrųjų nė nebuvau piktas – tik abejingas. Ką dar tas vilkas galėjo man padaryti? Užpulti? Nebuvau įsitikinęs netgi tuo, ar pasivarginčiau gintis.

Bet vilkas prie manęs nėjo – jį domino avys. Jis, aišku, nė nepastebėjo, kad mergina buvo pasisklaidžiusi kažin kokių diržu – matyt, ta juosta nė kvapo nepaliko. Vilkas puolė vienai aviai ant kupros, užmušė gyvulį ir nusitempė tarp medžių.

Avys kurį laiką vangiai pabliovė, paskui vėl ėmė ėsti žolę; tada atėjo antras vilkas ir nusinešė kitą avį. Nebegalėjau į tas žudynes žiūrėti – nebuvo abejonės, kad, jei merginos greitai nesugrįš, vilkai švariai pasidarbuos. Žinoma, galėjo nutikti ir taip, kad, merginoms sugrįžus, jas irgi suės – kartu su Jėzumi ir diržu.

Ši mintis man staiga pasirodė labai atgrasi. Ne, to išvysti nenorėjau – ketinau tam sukliudyti! Tegul vilkai ryja avis – man tas pat, bet dar viena mergina tų padarų nasruos, – nuo užplūdusio įsiūčio ėmė suktis galva. Neleisiu, kad tai nutiktų, apginsiu tas kaimietukes! Tad likau kur buvęs ir iš ten stebėjau, kaip buvo nugalabytos paskutinės avys.

Praslinko kiek laiko ir merginos sugrįžo. Grįžo ne vienos – kartu buvo kaimo seniūnas Johanesas su Magdalena.

Prisispaudžiau taip žemai, kaip tik įstengiau. Nebuvau matęs Magdalenos nuo to sykio, kai tąjį vakarą ją įsimylėjęs plumpinau namo, – regis, tai dėjosi kokiam kitame gyvenime. Paskui – pabėgimas su Hije, senelis ir visa kita, bet ir šis pasaulis dabar buvo dingęs, nukirstas nuo manęs kaip kojos nuo senelio.

Kurgi tas senelis pasidėjo – juk žadėjo greitai pas mus atskristi? Ar kas nutiko, ar nesugebėjo pasirūpinti paskutiniaisiais reikiamais kaulais?

Užsimiršau apie senelį tolimojoje saloje ir pagalvojau apie Magdalena, kuri stovėjo čia pat, taip arti manęs, kad, jei būčiau atsistojęs, iškart būtų mane pamačiusi. Buvo pasidariusi dar putlesnė, bet vis tiek nuostabiai graži, ir, savo didžiai nuostabai, pajutau, kad ją tebemyliu.

Bandžiau nuvyti šitą jausmą – jis man atrodė niekingas ir pasibjaurėtinas. Išėjau į mišką ieškoti vienatvės – tylumoje pagulėti, vienumoje pamurksoti, susiliet su samanom kaip Mėmis, nes koks man gyvenimas be Hijės, kurią taip mylėjau, – bet pakako tik išvysti Magdalena ir nebegalėjau atitraukti akių.

Visi tie jausmai, užplūdę mane prie vienuolyno mums klausantis vienuolių giesmės, tasai

troškimas ją paliesti, jos artumoje sėdėti, ją pauostyti sugrįžo ūmai, kaip užgriūva netikėtai prapliupusi liūtis. Bemat permirkau.

Ar galėjo būti kas negražiau! Atrodė, lyg būčiau pabėgęs iš lovos vien tam, kad ateičiau čion, miško pakraštį, geisti Magdalenos.

Betgi, sykiu dingtelėjo man, juk senelis nepametė proto kojų netekęs, o kibo rėsti sparnus. Jei vienaip neišeina, reikia bandyti kitaip.

Bemat pasišlykštėjau tokia minčių seka. Teguodė, kad ir pačiam tai atrodė bjauru.

Ir vis dėlto troškau Magdalenos. Patiko ji man. Buvau ją įsimylėjęs.

Kaip visa tai šlykštu! Kaip visgi gera buvo smilkti karštinėj – be jokios minties, be jokių abejonių!

Ir kaip gera buvo vėl matyti Magdalena!

Kol pomišky kariavau su savimi, merginos su seniūnu užsiėmė avimis. Tiksliau, jų nebuvimu. Pėdsakai žolėje nepaliko jokios abejonės, kad avys bus tapusios vilko grobiu.

– Aš diržu apie jas apvedžiau šventąjį ratą! – virkavo viena. – Juk turėjo padėti!

– Padeda, – patikino Johannesas, – bet tik nuo paprasto vilko, paklūstančio Dievo įsakymams. Nuo vilktakio diržas nepadės: jam šėtonas jį peršokti padeda.

– Tai čia vilktakio būta?! – šūktelėjo antroji ir iš baimės suspigo.

– Nėr kaip kitaip paaiškinti, kodėl dingo avys, – atsakė kaimo seniūnas. – Bažnytinis diržas atbaido visus paprastus miško žvėris – šita gudrybė jau šimtmečius žinoma Vokietijoje ir šventajame Romos mieste. Greičiausiai vilktakis bus eibių prikretęs.

– Argi Jėzus prieš jį nestoja? – kūkčiodama paklausė antra mergina.

– Stoja, stoja! – paguodė Johannesas. – Tiktai kad prieš vilkolakius reikia veiksmingesnių ginklų nei koks diržas. Reiks man pasitarti su šventaisiais vienuoliais ir paklausti, ko jie siūlantys imtis. Neabejotinai esama kokios maldos ar relikvijos, atbaidysiančios tą šėtono tarną.

– Bijau!.. – Pirma mergina atsiduso. – Eime namo!

– Taip taip, eikit! – sutiko Johannesas. – Gaila avių, juk daugiau kaime nebeturime. Bet Dievas tikrai mus vėl išgelbės!

Jie nuėjo ir aš pasistiebiau į juos pažiūrėti, kad dar pamatyčiau Magdalena prieš jai dingstant iš akių. Bet Magdalena nėjo į kaimą. Ji kažką pasakė tėvui, apsigrįžo ir leidosi kitu keliu. Tada sulėtino žingsnį, apsižvalgė lyg norėdama įsitikinti, kad tėvas ir kitos merginos jos nebemato, ir parbėgo atgal į miško pakraštį. Pamaniau, kad ką nors pametė, bet, savo didžiausiai nuostabai, išgirdau, kaip tyliai pašaukė:

– Lėmetai! Tu čia? Lėmetai!

Atsistojau ir išnirau iš krūmų.

– Labas, – pasakiau. – Tu matei mane?

– Ne, bet žinojau, kad turėtum būti kur nors netoliese, – atsakė Magdalena, priėjo ir uždėjo rankas man ant pečių. Pažvelgė tiesiai į akis ir gudriai šyptelėjo. Pajutau jos kvapą ir nuo jo man sulinko keliai. Prisitraukiau Magdalena prie krūtinės ir pabučiavau.

Magdalena nesipriešino; jaučiau, kaip laižo man lūpas.

– Tu papjovei avis!.. – sušnibždėjo.

Pritrenktas atstūmiau ją.

– Ką čia šneki?

- Tavo lūpos ne kraujo skonio, bet žinau, kad čia tu taip padarei. - Magdalena sukriženo, lyg jai būtų didžiai linksma. - Tu juk moki pasiverst vilktakiu. Kas gi dar?

- Aš juk tau sakiau, kad žmogus negali pasiverst vilku, - nesąmonė, - paaiškinau. - Paprasti vilkai avis suėdė. Pats mačiau.

Buvo matyti, kad Magdalena manim netiki.

- Suprantu, kad tu nenori man išpasakot visų savo paslapčių, - pasakė ji. - Bažnyčioj irgi man daug kas nesuprantama, nes vienuoliai kalba lotyniškai. Galingus burtus tikrai pridera gerai paslėpti. Aš jau nebe noriu, kad pamokytum mane vilktakiu pasiversti, neturiu laiko. Bet noriu, kad išmokytum mano vaiką.

- Tavo vaiką? - pritrenktas pakartojau. - Tu turi vaiką, Magdalena?

- Dar ne, bet tuoj turėsiu! - atsakė mergina. - Paklausk, tuoj papasakosiu! Nenoriu slapukaut ir, be to, čia ne toks reikalas, kurį reiktų slėpti. Šito nė nereikia slėpti - gana greit visi pamatys, kaip čia man atsitiko. Aš tokia laiminga! Žinai, tai nutiko tą patį vakarą, kai paskutinį syk su tavimi matėmės. Tu pabėgai į mišką, o ašėjau atgal į kaimą. Ar pameni, kaip tik matėm riterį, kuris taip išdidžiai prajojo ant žirgo? Įsivaizduok sau: žingsniuodama atgal į kaimą vėl jį sutikau! Šįkart prijojo visai prie pat manęs, aš tūptelėjau ir pasisveikinau vokiškai. Nelabai moku vokiečių kalbos, bet tiek visgi sugebu. Riteris sustabdė arklį, pažvelgė į mane ir paklausė, kuo aš vardu. Iš susijaudinimo vos įstengiau atsakyti - juk niekad anksčiau man neteko kalbėtis su jokių riteriu. Prisistačiau, riteris paėmė mane už smakro ir pažiūrėjo į akis. Sutaršė plaukus, apčiupinėjo krūtinę ir tada - nepatikėsi - užsitempė ant arklio ir nusinešė tiesiai į pilį. Kaip ten viskas didinga! Gryno sidabro taurės, brangiais kilimais apklostytas guolis... Jis permiegojo su manim! Lėmetai, supranti, svetimšalis riteris permiegojo su manim! Jis užtaisė man vaiką!

Nužvelgiau iš laimės švytinčią Magdalena kaip kuoktelėjusią, bet turėjau pripažinti, kad jos pasakojimas mane sujaukino ir mielai būčiau pasekęs riterio pavyzdžiu. Tam tikra prasme Magdalena tapo dar žemiškesnė: jei svetimas geležiuotis galėjo grabalioti jai plaukus ir krūtinę, tai kodėl gi aš ne? Man trukdė tik tai, kad žinojau merginą nešiojant vaiką, - tarsi kas trečias nemačiom būtų tarp mūsų ir atidžiai stebėtų Magdalena.

- Tai dabar gyveni pilyje? - paklausiau. - Tu to riterio meilužė?

- Ne, ką tu dabar! - purkštelėjo Magdalena. - Jisai, žinoma, kitą rytą išsiuntė mane namo. Kodėl būtų turėjęs pasiimti mane į pilį? Juk yra dar daug kaimo merginų, kurias gali padaryt laimingas. Nors tikiuosi, kad taip nepasielgs. Dar nesu girdėjęs, kad kokia mergina iš mūsų kaimo būtų patekusi riterių pilin. Aš esu vienintelė, kurią jisai išsirinko, vienintelė, kuriai jis padovanojo vaiką! Supranti, Lėmetai, aš pagimdysiu jėzų!

- Šito tai aš nesuprantu, - atsakiau. - Argi tasai jūsų jėzus nėra kažkas panašaus į fėjas? Dievas, ar kaip ten jį kaime vadinat.

- Taip, jis yra Dievas, bet juk riteriai - Dievo draugai ir mokiniai, - pasakė Magdalena. - Man jie tokie pat geri kaip Jėzus. Dievas išmokė juos visokiausių gudrybių ir padarė galingus bei gražius. Jis ir mus gali tokius padaryti, jei tik klausysim jo žodžio, - bet užtruks. Vaikas, kurį iščiose nešioju, jau gims būdamas toks kaip jie, nes jo tėvas - taip pat vienas iš jėzų! Mano vaike teka jo kraujas! Jėzaus kraujas! Kaip man pasisekė, kokia garbė! Bus riteris ir, manau, dar vaikystėj ims mokytis vokiškai kaip ir jo tėvas. Laimė, išmoks ir estiškai, nes aš jo motina, - kitaip juk visai negalėčiau susišnekėti su savo vaiku. Liūdna

būtu!

Magdalena papurtė galvą ir kalbėjo toliau.

- Mano tėvas taip pat baisiai laimingas, - pasakė. - Jam siaubingai svarbu, kad mūsų giminė kuo daugiau pasiektų. Jis pats dar miške gimęs, aš jau - kaimietukė, o mano vaikas išeis į platųjį pasaulį ir taps žymiu vyru. Gal netgi nuvažiuos į šventąjį Romos miestą ir ten apsigyvens. Kodėl gi ne? Jis juk nebe valstietis - jis jėzus, o jėzūs dabar valdo pasaulį.

- Tai tada ir aš sveikinu... - sumurmėjau. Pajutau, kad man visgi neišdegs permiegoti su Magdalena. Kam dar jai kažkoks laukinis, jei jos pilve jau gyvena tikras jėzus, būsimasis pasaulio valdovas? Šiais laikais neabejotinai madingiau susilaukti vaikų nuo riterių, o ne nuo kokių pradvirusių gyvatžodininų. Vėl pajutau, kad man iš vidaus trenkia puvėsiu, - smarvė buvo tokia stipri, kad atrodė stačiai nesuprantama, kodėl Magdalena jos nejuto.

- Ačiū, Lėmetai, - atsakė Magdalena. - O dabar noriu tavęs kai ko paprašyti. Noriu, kad taptumei mano vyru.

Buvo taip netikėta - tiesiog įsispoksojau į Magdalena.

- Kodėl būtent aš? - tesugebėjau galų gale pasiteirauti.

Magdalena apglėbė man kaklą ir smarkiai prie manęs prisispaudė. Buvo malonu, bet visgi negalėjau nepagalvoti, kad kažkur čia pat, prigludęs man prie pilvo, - ir jėzulis, o šitai man kėlė šiokį tokį nepatogumą. Bet tada Magdalena šmurkštelėjo ranką man po apsiaustu, o aš atsakiau tuo pačiu ir pamiršau visus pasaulio jėzus. Dėl manęs jų galėjo būti tiek kiek mašalų: kolei galėjau glostyti Magdalenos nugarą, man dėl jų buvo nei šilta, nei šalta.

- Žinau, kad Dievas galingas... - šnabždėjo Magdalena man ausin. - Bet žinau ir tai, kad kartais jis nusileidžia velniui. Dažnai pasitaiko, kad šventieji paveikslai ir kryžiai nepajėgia jo sustabdyti, šiandieną bažnytinis diržas juk irgi nepadėjo - tavęs jis nesustabdė, tu vis tiek paskerdei avis.

Tingėjau ginčytis: man dabar buvo tas pat, ką kalba Magdalena, - svarbiausia, kad galėjau glamonėti jos nuogą karštą odą.

- Kaime tokių dalykų dažnai nutinka, - tęsė Magdalena. - Tėvas labai protingas, tolimose šalyse išmoko daug naudingų burtų, bet visi jie remiasi Dievo jėga. Velnią jis pamiršo - velnio nepažįsta nei vienuoliai, nei kiti svetimšaliai. Tik bijo, nes žino, kad ne visada Dievas nuo jo išgelbės. O tu velnio nebijai -tu jį pažįsti, moki su juo susikalbėti. Tu fėjų matęs ir gyvačių kalbą supranti, bet juk gyvatė - beveik tas pat, kas velnias. Mano sūnus - jėzus, prieš jį atsivers visas Dievui priklausąs pasaulis, bet noriu, kad tu jam atvertum ir velnio pasaulį. Noriu, kad augintumei ir mokytumei jį kaip tikras tėvas, kad išmokytumei gyvačių užkalbėjimų ir meno pasiversti vilktakiu - visko, ką pats moki ir žinai. Lėmetai, ar išpildysi mano prašymą? Tau nereikės pas mane gyventi, jei nepajėgi palikti savojo miško, bet turėsi kasdien ateiti į kaimą, nes mano sūnus turi užaugti vyru, suprantančiu ir Dievo, ir velnio kalbą. Jei miške pasidarys šalta, mano lovoje tau visada rasis vietos.

- Tai kad man jau šalta, - pasakiau.

- Jau?.. - murmtelėjo Magdalena. - Čia, miške, neturiu lovos, kur galėčiau tave šilumon pakviesti. Čia tavo pasaulis, vilktaki, ir tavo guolis. Tad turiu paklausti, ar tavo lovoje atsiras vietos man.

- Visados, - atsakiau aš - ir iš tikrųjų vietos turėjau apščiau.

- Eisi su manim? – paklausė Magdalena, kai vėl apsirengėme.

- Taip, eisiu, – atsakiau.

Kodėl gi būčiau turėjęs neiti? Nenorėjau likti miške. Pareiti namo atrodė visiškai neįmanoma, ypač dabar – pirmą kartą po Hijės mirties pakilus iš lovos ir tiesiu taikymu nuėjus permiegoti su gražia kaimietuke. Įsivaizdavau, kaip motina su Salme jau laukia manęs gailėsčio ir liūdesio pilnomis akimis ir viena per kitą puola pasakoti viską, kas nutiko po tos siaubingos vestuvių šventės, – pasakoja apie Hijės sudeginimą, gal netgi nori parodyti laidotuvių laužo likučius, o aš štai pareinu iš kitos moters, su savimi atsinešdamas jos kvapą, ir jaučiuosi niekšas. Būtų siaubinga – neištverčiau tokios kankynės. Vos pagalvojęs apie užverktas motinos akis, sielvartingą žvilgsnį, kuris būtinai sekios mane kiauras dienas, tą skandinančią užuojautą, vejančią mane iš namų, gerklėje pajutau sprangų gumulą. Nenorėjau, kad manęs gailėtų, o kaime nereikėjo to baimintis. Ten manęs niekas neužjautė. Ničniekas nė nenutuokė, kad aš – nelaimingas vyras, vestuvių dieną netekęs žmonos. Tai buvo proga pabėgti nuo savo liūdnos šlovės ir gedulo.

Be to, tebegeidžiau Magdalenos. Suvokiau, kad tai niekinga ir šlykštu, turėjau likti ištikimas Hijės atminimui, bet jeigu jau ir taip elgiausi kaip rujojantis lokys – juk nebeturėjau ko prarasti. Tai ir išsikraustysiu į kaimą, paskėsiu tarp tų mulkių kaimo vyrų, imsiu pusti šleikštulį keliančią duoną ir dirbti laukuose kaip paskutinis kvailys, – taip man ir reikia. Tai mano baismė. Aš nebe Lėmetas, o kažkas kitas – bevardis kaimo gyventojas; mano gyvenimas naujas, drabužiai nauji ir moteris nauja. Lėmetas mirė kartu su Hije, o kaime apsigyvens kažin koks kvaišas vyrutis, toks pat daužtas kaip ir jo kaimynai.

Taip, tai buvo vienintelė galimybė. Jei dabar atsisakyčiau, užsigraužčiau miške negyvai – ir dėl to, kad išdaviau Hiję, ir dėl to, kad atsisakiau kerinčio Magdalenos grožio, kurį ji pati taip maloniai man siūlė. Šiaip ar taip, negalėjau gyventi kaip anksčiau – būtų buvę neįmanoma, tad reikėjo nuo to nusigręžti.

Siaubingai bijojau, kad paskutinę akimirką iš pomiškio dar išnirs Ints, mano motina, Memis ar kokia žmogbeždžionė ir ką nors pasakys – arba net jei ir nepasakys, tai pamatys mane, o aš nenorėjau, kad kas iš miško žmonių ar žvėrių mane pamatytų. Norėjau pranykti be pėdsako ir visą praeitį nukirsti vienu smūgiu tarsi driežas, kuris numeta uodegą ir svirduliuodamas kažin kur nurūksta.

- Eime, – pasakiau Magdalenai. – Myliu tave, liksiu pas tave visam laikui. Niekados nebegrįšiu į mišką

- Tu toks mielas, – atsakė Magdalena su švytinčia šypsena. – Žinojau, kad sutiksi. Tu imsies mokyti mano vaiką – ar ne? – ir saugosi jį lyg savo.

- Tai aišku, – patikinau.

Iš tiesų ketinau taip daryti. Magdalenos pasakos apie kažkokių dievus, velnius ir jėzus, žinoma, buvo visiškai bukaprotiškos ir aš ničnieko iš tų keistų paistalų nesupratau, bet išties norėjau tapti jos vaiko tėvu. Prisiminiau dėdės Votelės kalbas apie gyvačių užkalbėjimus ir apie tai, kad kada nors ateis laikas, kai man teks išsiugdyti įpėdinį, kaip jis kadaise mane išmokslinęs. Gyvačių užkalbėjimai galėtų toliau gyvuoti tik tokiu atveju, jei aš nelikčiau paskutinis vyras šiam pasauly, suprantąs gyvačių kalbą. Man reikėjo vaiko, su kuriuo galėčiau dalytis žiniomis, – ir kurgi kitur galėjau rasti tą vaiką, jei ne kaime. Miške vaikų nebuvo ir dabartės liko visiškai aišku, kad niekados ir nebegims. Hijė mirusi, visas miškas merdi – bet gyvačių užkalbėjimai tebegyveno, kadangi gyvenau aš, ir troškau, kad jie pagyventų nors trupučiuką ilgiau už mane.

Manęs nėra maž netrikdė, kad Magdalenos vaiko tėvas – geležiuotis; nejaučiau jokie pavydo anam barškančiam padarui, vieną naktį apvaisinusiame Magdalena. Jei mano mokymas nusiseks, vieną dieną Magdalenos vaikas vičvienaičiu užkalbėjimu galės pabaidyti tėvo arklį ir paskui nusukt sprandą senajam geležiuočiu. Jei išsipildys Magdalenos viltys ir jos vaikas iš gimtojo kaimo tikrai iškeliaus į platųjį pasaulį, tai pasitelkęs manusius gyvačių užkalbėjimus dar ir kiek galės nuveikti! Juk aš savo kailiu buvau patyręs, kokie beginkliai esti gyvačių užkalbėjimų nesuprantantys žmonės, jei tinkamai juos užpuoli. Norėjau tą vaiką padaryt savo įpėdiniu, norėjau padovanoti jam puikutėlį slaptą ginklą, kuriuo visam pasauly vien tik jisai temokėtų naudotis. Tai buvo vienintelė mintis – vienintelis tikslas, kurį gyvenime dar galėjau turėti.

Plumpinau paskui Magdalena į kaimą neatsigręždamas. Su mišku buvo baigta, nebesitikėjau dar kada pasimatyti su motina ir seserimi. Žinojau, kad tai jas neabejotinai nuliūdins, bet teks susitaikyti. Tiesą sakant, jei viskas būtų ėjęsi sklandžiai, turėjau mirti nuo karštinės, man atsigauti buvo visiškai beprasmiška ir nesuprantama. Negalėjau imti ir tęsti nuo ten, kur sustabdė liga, netgi nuo tenai, kur atsidūriau prieš pat tą naktį, kai išgelbėjau Hiję iš tėvo nagų. Viskas pernelyg pasikeitė, nebegalėjau rasti teisingo kelio. Jis prapuolė, o vienintelė galimybė tebuvo iš nutrūkusio kelio stačia galva nerti į krūmus. Taip ir padariau. Priešaky išvydau Johaneso namą ir giliai įkvėpiau tarsi nerdamas.

Johanesas pasisveikino mane su, savo supratimu, neapsako-mu draugiškumu.

– Vargšas berniuk, – pasakė. – Atrodai toks liesas ir nusistekėnęs. Bet dabar tavo ašarų pakalnei atėjo galas. Eikš vidun –duosiu tau duonos. Galėsi valgyt kiek panorėjęs, nes, ačiū Dievui, duonos kąsnio turim pakankamai.

Prisiverčiau nusišypsoti, o pats sau galvojau: „Štai ir prasideda.“ Vos spėji padėt koją ant jų slenksčio, o jie jau veržiasi tave užkišt duona. Bet taip jau nusprendžiau, – aš ir norėjau uždusti. Atėjau į kaimą ne gyvenimu mėgautis ir skonėtis, neskaitant Magdalenos, ir juo labiau turėjau priežastį pamiršti visus kitus malonumus. Į samanas panaši duona buvo tinkamas penas – jos pakako gyvybei palaikyti, o daugiau man ir nereikėjo.

– Mielai paragaučiau trupučio duonos, – pasakiau Johannesui.

Man padavė riekę šviežios duonos, atsikandau ir nurijau gabalais nekramtęs, tartum trokšdamas kuo greičiau prisikimšti svetimos medžiagos ir pavirsti nauja būtybe. Mano godumą Johannesas, žinoma, palaikė beprotišku alkium, užjaučiamai nužvelgė mane ir atsiduso.

– Koks siaubingas turėjo būti tavo gyvenimas tenai miške... Vargšas berniuk! Kodėl gi

anksčiau nelikai pas mus? Šįsyk tai jau tikrai nepabėgsi – be to, netrukus stos žiema. Tu miške numirtum nuo šalčio ir bado.

Man prieš akis iškilo milžiniškas baltas gyvačių olos akmuo, kurį buvo taip saldu laižyti, ir tas malonus kaipmat apimantis nuilsis, ilgas, švelnus miegas. Žinojau, kad nebeisiu žiemoti pas angis – paskutinis menkysta gyvybingų ir sėkmingai besivaikuojančių gyvačių apsuptyje. Nenorėjau būti vargšas giminaitis, neketinau prisiimti retenybės, per stebuklą iki mūsų dienų išlikusio padaro vaidmens. Viskas baigta – mūsų padermė išmirė.

– Taip, daugiau nebebėgsiu, – pasakiau Johanesui. – Dabar liksiu čia.

– Teisingas sprendimas, – pagyrė Johanesas. – Reiks tau pradžiai rasti kur gyventi, kolei pats pirkia susiręsi.

– Tėve, Lėmetas liks pas mus, – pasakė Magdalena. – Jis taps mano vyru.

Seniūnas Johanesas išsižiojo.

– Vaikeli brangus, čia tai man staigmena... – sumurmėjo. – Kodėl būtent jis? Į tavo juk ir kiti akis varvino, mūsų kaimo berniukai, kuriuos nuo mažų dienų pažįsti. Tu visad toks degtukas buvai, sakydavai, kad už tujų valstietukų tai jau tikrai neisi... Bet šitas gi – išvis iš miško.

– Būtent, tėve! – šūktelėjo Magdalena. – Kodėl turėčiau eiti į žmonas už kokio valstiečio, kurs nemoka ir nežino nieko kito kaip tik tai, ką iš riterių ir vienuolių nusižiūrėjęs? Noriu sau į lovą ne mokinio, o paties meistro, jį ir gausiu, – tu juk žinai, tėve, kieno vaikas mano pilve auga ir į ką jis išaugs!

– Šitai žinau, – pasakė Johanesas ir pažvelgė į Magdalenos juosmenį tokiu prakilniu žvilgsniu, kad išsyk prisiminiau pasakojimą, kaip seniūnas, būdamas jaunas berniukas, su kažin koku vyskupu lova dalijęsis. Vargšas žmogus greičiausiai tikėjosi ir pats tapti nėsčias, tulžingai pagalvoju. Koks nusivylimas turėjo apimti dėl to, kad netgi jo numylėtasis dievas negali padėti vyrams pastoti ir gimdyti svetimšalių vaikus! Nieko nesakiau, nes akivaizdžiai turėjau apsigyventi po vienu stogu su Johanesu – būtų buvę neprotinga jau pačią pirmą dieną susipykti.

– Šitai aš kuo puikiausiai suprantu, – pasakė Johanesas. – Tu visa į mane, dukra, aukštai taikai. Didelis dalykas, kad gavai pažinti tikrą riterį, – tokios patirties neturi jokia kita mūsų kaimo mergina, ir aš tavimi didžiuojuosi. Bet Lėmetas? Tik pažiūrėk į jį! Jis juk laukinis!

Nusistebėjau, kad jis nesigėdijo man girdint šitaip kalbėti, bet senis, matyt, palaikė mane tokiu išbadėjusiu, kad dėmesį aš tegalįs kreipti vien tik į duoną.

– Tėve, turiu savų priežasčių, kodėl išsirinkau būtent Lė-metą, – pareiškė Magdalena. – Tegų, kaip sau nori, vadink jį laukiniu – man jis vis tiek ypatingas.

– Ypatingas tai tikrai, bet tasai ypatingumas nieko vertas, – atrėmė Johanesas ir nužvelgė mane su akivaizdžiu priešišku-mu. – Nieko nesakau – iš jo dar išeis šaunus valstietukas, kuris išmoks arti ir sėti, – bet dabar jis gi niekas. Gyveno kaip žvėris. Nėr netgi krikštytas. Magdalena, kvailas čia pokštas!

– Tėve, žinau, ką darau, – pasakė dabar Magdalena ir išsitiesė visu ūgiu. – Nepamiršk, aš – būsimo riterio motina! Tėve, savo laikais daug keliavai ir daug pamatei, o dabar esi senas; naująjį pasaulį aš geriau suprantu. Man reikia būtent Lėmeto ir nieko kito. Jis bus mano vaiko tėvas. Jisai kuo puikiausiai tam tinka.

Ji pažvelgė į mane, iš aukšto ir vertinamai, bet tada nusišypsojo nelyg atsiprašydama.

- Be to, aš jį myliu, - sumurkė, atsisėdo šalia manęs ant suolo ir apglėbė man kaklą. - Tėve, nė nebandyk ginčytis. Reikalas yra nuspręstas.

- Na ir gerai... - Johanesas atsiduso. - Lai lieka. Vietos juk turime - bet aš ne dėl to, tiesiog... Bet tegu. Naje, šiaip ar taip, šiandien dar turiu nueiti į vienuolyną ir pasiklausti šventųjų brolių patarimo dėl vilktakio reikalų. Gal tada sutarsiu ir krikštijimo laiką. Lėmetas gi turės tapti krikščioniu, jam reikės duoti krikščionio vardą. Turės mokytis pažinti Dievo žodį ir žmonėms Viešpaties duotus įsakymus.

- Jokio dievo, - tariau. Išties buvau nusiteikęs ryti duoną, laukuose pjauti šiaudus, sukti girnas ir krėsti visas kitas kvailystes, kaimiečių išmoktas iš svetimšalių, bet nuo dievo norėjau laikytis atokiai. Man jau iki kaklo buvo visų tų fėjų ir jėzų, ir kitų pramanytų padarų. Erzino mane miške, kaime irgi niekur nedingo, tik vardą pakeitė - ir vis tiek liko tokie pat nematomi ir beprasmingi. Apie šitas nesąmones nebenorėjau nieko girdėti - jos man priminė Julgą ir tai, kad įstengiau jam nušnioti tik pusę galvos. Sunaikinau šventąją giraitę, kad daugiau niekad neberekėtų ten kojos kelti, bet neketinau eiti ir į bažnyčią, kuri nuo šventgirės skyrėsi tikrai tuo, kad vietoj Julgo ten plyšojo vienuoliai. Galbūt tikrai šiuolaikiškiau - bet nemačiau jokio skirtumo.

- Kaip tai jokio Dievo? - Johanesas suirzo. - Aš nepakęsiu, kad mano pirkioj gyventų nekrikštas pagonis. Taip negalima! Mes krikščioniškas kaimas ir priklausome krikščioniškajam pasauliui, esame lygiavertė jo dalis, nors kol kas dar vargana ir truputį atsilikusi, bet ir mums virš galvos savo ranką laiko Šventasis Tėvas popiežius, kurs gyvena šventajame Romos mieste. Turi leistis apkrikštijamas ir priimti tikrąjį tikėjimą, turi eit į bažnyčią ir mokytis Dievo įsakymų!

- Nė neketinu, - atrėžiau. - Dabar paklausk! Sutinku daryti visus darbus, dirbti laukus ir gaminti duoną, kuri, nors ir tikrai neskani, bet visgi pilvą prikemša; gali ją ranka pačiupinėti ir dantimis pajusti, taigi jinau kuo tikriausia. Bet man nereik naujų fėjų! Jau ir taip miške nuo tų pramanų prisikentėjau - užteks.

- Aš gi nekalbu apie fėjas! - sušuko Johanesas. - Fėjos žmonėms, žinoma, vien nelaimę užtraukia, nes velniui tarnauja. Jų tikrai reikia baimintis. Kalbu apie Dievą, kuris mus saugo.

- Seniūne, aš visą gyvenimą miške nugyvenau ir sakau tau -nėr jokių fėjų! - paprieštaravau. - Nereik jų bijoti - bijoti reikia žmonių, fėjomis tikinčių. Ta pati dainelė ir apie tavo dievą. Čia tik naujas fėjų pavadinimas, vienuolių duotas. Tas pat, jei mane perkrikštytų. Ką tai keistų? Aš vis tiek išliksiu savimi - nesvarbu, kaip mane vadintų, o fėjų irgi niekaip negali būti, tevodinie jas kaip nori. Tingiu veltis į šitą žaidimą.

- Čia ne žaidimas! - dabar užriko Johanesas ir pašoko ant kojų. - Tau teks rinktis: ar leidiesi pakrikštijamas ir tapti krikščioniu, kaip visi žmonės čia, kaime, ar varai atgal į mišką? Neleisiu tarp mūsų gyvent pagoniui - joku būdu!

- Tėve, nutilk! - dabar sušuko Magdalena. - Lėmetas gali neiti į bažnyčią, jei nenori. Nereikia jo apkrikštyti. Noriu jo būtent tokio, koks yra.

- Jis juk pagonis! - suriko Johanesas. - Visi pagonys tarnauja velniui!

- Tėve, kodėl tu manai, kad mums kartais neprireiks ir velnio pagalbos? - paklausė Magdalena. - Negi manai, kad Dievas - visagalis? Matai: šiandien šventas diržas mūsų kaimo avių neišgelbėjo. Gal tokiu atveju būtų buvę naudingiau kreiptis į velnią?

- Vaike, tai, ką tu kalbi, - baisi nuodėmė! - tarė Johannesas baldamas. - Velnias nepajėgia nieko apginti - jis temoka kulti ir pulti. Pamatysi, šiandien pat nueisiu pas šventuosius brolius ir jie man duos žolelių, kad sužeisčiau tą vilktakį prakeiktą, mūsų avelėms mirtį atnešusį.

Magdalena bailiai žvilgtelėjo mano pusėn, matyt, nerimaudama, ar vienuolių žolelės manęs, vilktakio, visgi nugalabys. Vyptelėjau jai - regis, nurimo. Kokie jie visgi buvo kvaili! Magdalena bent jau buvo graži, bet kaimo seniūno Johaneso niekas negelbėjo. Staiga man pasidarė siaubingai nuobodu. Magdalena su tėvu vis dar ginčijosi dėl to, ką gali dievas, o velnias nepajėgia - o gal atvirksčiai; nebeįstengiau sekti jų tarškalų. Kaip tai skyrėsi nuo mudviejų su Hije pokalbių! Man ūmai taip pagailo savęs, kad net ašara nusirito. Bet kelio atgal nebebuvo. Dabar sėdėjau čia, supamas šiuolaikinės kvailybės, ir turėjau čionai likti iki gyvenimo galo. Troškau, kad Magdalena dabar pat pagimdytų ir vaikas koku antgamtišku greičiu užaugtų toks didelis, kad galėčiau imtis jį mokyti gyvačių užkalbėjimų. Žinojau, kad šito tikėdamasis esu toks pat kvailas kaip kaimiečiai su savo dievais. Antgamtinių dalykų nebūna: viskas vyksta gamtos nustatyta tvarka ir gimstama bei mirštama numatytu laiku.

- Nu? - suirzęs paklausiau. - Ko savo kalbom pasiekėt? Galiu čia likti ar turėsiu grįžt miškan? Ką pasakysi, Johannesai?

Pažvelgiau seniūnui į veidą, išraudusį iš pykčio, ir staiga man į galvą atėjo puiki mintis: užmuščiau jį paprasčiausiai ir pasibaigtų visas šitas juoko vertas vaidijimasis; iš jo pasidirbčiau kaukolės taurę ir ramiai gyvenčiau su Magdalena, nereikėtų kęsti kvaišo senio zaunijimo. Betgi atėjau į kaimą ne kariauti - atėjau pasilaidoti, todėl kaimo seniūnui dovanojau gyvybę. Laukiau atsakymo ir klausiausi, kaip Johannesas dūsta iš įtūžio, - bet nieko jis nepasakė, prabilo tik Magdalena.

- Tai žinoma, lieki čia, - pasakė ramiai. - Tu mano vyras ir mano vaiko tėvas ir neprivalai tapti krikščioniu. Krikščionių čia pas mus, kaime, ir taip daug; jei būčiau norėjusi išsirinkti sau vyrą iš jų, jau seniai jį turėčiau. Aš panorau tavęs. Girdėjai, tėve? Noriu Lėmeto, ir mano vaikas - kurs yra riterio vaikas ir kurio gyslomis teka jėzų kraujas, nepamiršk! - irgi nori Lėmeto.

- Tebūnie, - pasakė Johannesas - man pasirodė, kad išgirdau jį griežiant dantimis. - Lai lieka čia. Bet sakau tau, Magdalena: užtrauks jisai nelaimę mūsų namams! Dievas nedovanos, kad suteikiam prieglobstį pagoniui, - Jis nubaus mus už tai. Netarnausi dviem šeiminkams! Visą gyvenimą buvau Dievo vergas, o Jis mane už tai palaimino, kaip laimina visus žmones ir tautas, kurios Jam nuolankiai tarnauja, ir apdovanojo mane jėga ir galia. Magdalena, pagalvok, kol dar ne vėlu! Aš juk nelinkiu blogo šitam vaikinui - noriu, kad ir jis turėtų galingą Viešpatį, kuriam galėtų tarnauti ir kuris jam už tai atlygintų.

- Niekam aš netarnausiu, - atrėžiau. - Nereik man jokio viešpaties - dar betrūko, kad tokį išsigalvočiau.

- Tebūnie, bet žinokis, kad esi vienintelis - ir paskutinis - pagonis mūsų kaime! - pareiškė Johannesas.

Neatsakiau. Ką gi man sakyti? Jau apsipratau su mintimi, kad esu paskutinis. Visur ir visada.

Vakare Magdalena pakvietė mane pasisupti. Nebevilkėjau savo senojo apsiausto iš žvėries odos – jį Magdalena nulupo nuo manęs ir davė kažkokius senus tėvo skarmalus. Nebuvo jie blogi, bet ir ne geresni už mano senuosius drabužius – ir buvo gan aišku, kad panorus pagaminti šitokius apdarus teko gerokai privargti, tuo tarpu mums miške po padorią odą atlikdavo nuo kiekvienų pietų.

Sūpynių aikštelėje pirmiausiai sutikau savo andainykštį draugą Pertelį, dabar vadinamą Petru, ir jo sėbrus Jokūbą ir And-riejų, su kuriais kadaise susidūriau prie vienuolyno. Be jų, ten dar buvo daugybė kaimo vaikinių ir merginų, kurie suposi, sėdėjo apie ugnį ir juokais gainiojo vieni kitus po sūpynių aikštelę.

Buvo ganėtina aišku, kad į Magdalena šioje bendruomenėje žiūrima su didžia pagarba. Šiaip buvo įprasta, kad vaikinai tampo merginoms už kasų ir taikosi užversti sijoną virš galvos, bet su Magdalena niekas neleido sau šitaip elgtis. Merginos stengėsi laikytis greta jos, nepaprastai dėmesingai gaudė kiekvieną jos žodį ir kartkartėmis vis nedrąsiai ko užklausdavo. Atrodė, kad užvis labiausiai bijo apsigėdinti Magdalenos akivaizdoje ir pasakyti ką nors akivaizdžiai tokio kvailo, kad nebus kur akių dėti. Magdalena savo ruožtu jų atžvilgiu laikėsi motiniškai griežtai ir niekad nepamiršdavo užtvirtinti savo žodžių, pabrėždama nešiojanti riterio vaiką. Kas kartą jai tai priminus, per merginas nuvilnydavo nuostabos murmesys.

Vaikinai, priešingai, nuo Magdalenos laikėsi pagarbaus atstumo ir vien tiktai stebėjo akies krašteliu – panašiai, kaip žebenkštėlis godžiai stebeilija į lūšies nudobta grobį, kyščioja liežuvį, bet visgi nedrįsta prisiartinti, kadangi žino, jog šitas mėsos gabalas – ne jam. Permiegojusi su riteriu Magdalena jiems visiems tapo nepasiekiamą, taigi jaučiausi neapsakomai patenkintas žinodamas esąs vienintelis, prisileidžiamas prie šitaip pašventinto kūno.

Pasirodęs sūpynių aikštelėje buvau sutiktas smalsių žvilgsnių ir tylių šnabždesių, bet, kadangi Magdalena išdidžiai laikėsi man už parankės, visos merginos bemat suprato, kad jei jau su riteriu permiegojusi išmintingoji Magdalena laikė geru dalyku bendrauti su vyriškiu iš miško, tai turbūt bus paskutinis mados klyksmas, ir viena per kitą puolė su manimi pažindintis. Lediniu žvilgsniu ir atšiauriais žodžiais Magdalena nuginė merginas šalin. Visa savo povyza leido suprasti, kad miškinis gal ir madingas, bet jį savintis galima tik išskirtinėms moterims – toms, kurioms tekę permiegoti su svetimšaliu.

Palikau merginas ir nuėjau pasisveikinti su Perteliu, kurį pamačius man sukilo gražūs vaikystės prisiminimai ir sukirbino apgaulingą svają, kad mūsų gyvenimą palikę žmonės vis dėlto kažkur tebėra, nors galbūt ir pasikeitę, nors ir kitu vardu – kaip Pertelis-Petras. Deja, žinojau, kad tai taikytina tiktai jam ir, tiesą sakant, pačiu Perteliu irgi nė kiek

neapsidžiaugiau.

Pertelis pasisveikino gana abejingai, bet ne dėl kokio rimto nedraugiškumo, o dėl to, kad Andriejus kažkur buvo radęs įlenktą riterio šalną. Dabar ta sunkenybė ėjo per rankas, jį matavosi ir didžiai pagarbiai juo stebėjosi.

- Žinau, čia ispaniškasis plienas, - pasakė Jokūbas, švelniai pabarbeno nagu į šalną ir laimingas nusišypsojo, kai šalmas tykiaai žvangtelėjo. - Ak, koks darbas! Oi, nagingi jie tenai!

- Joks čia ne ispaniškasis plienas, - užginčijo kažkoks storas kaimietis, pasiėmė šalną ir palankstė dviem stambiomis letenomis. - Čia vokiečių kalvių darbas. Aišku gi - nejau vokiečių kalvių darbo nepažįsti!

- Netraišyk jo šitaip, Mykolai! - sustūgo Andriejus. - Čia mano, aš jį radau. Sulaužysi, jei šitaip spausi.

- Nu jau! - Storasis Mykolas nusijuokė. - Ot norėčiau pamatyt, kaip koks mūsiškas valstietis plikom rankom vokiečių kalvių darbą pertrėškia pusiau. Supranti, šitą vokiečių kalviai padarė! Šitoks šalmas kiek tik nori stiprių kalavijo smūgių atlaikys. Vokiečių kalviai gi nešūdrankiauja.

- Vis tiek nereikia taip smarkiai slėgt, - pasakė Andriejus ir atsiėmė šalną. - Gražus juk, vyrai, nėr ką sakyt. Pasaulinio lygio! Ach, ir turi tie riteriai visokių įspūdingų daiktų.

- Ką ir sakyti, - visi choru sutiko. - Visai kas kita nei mūsų kepuršės.

- Ko jūs išvis lyginat šitą prašmatnų šalną su kažkokiom kepuršėm! - pratrūko Andriejus. - Juk žvilga, metalinis. Nu mūsų kaime tai jau tikrai joks vyras neatsispirs. Užsimaukšlinsiu ant galvos ir visos motriškos atkiš subines.

Visi nusijuokė, tik Pertelis abejodamas paklausė:

- Bene su juo išdrįsi vaikštinėt? O jei koks riteris pamatys?

Visi bemat nutilo, net Andriejus atrodė susimąstęs. Bet visgi nutaisė narsią miną ir suskiedė:

- Nu, o ko man neišdrįsus? Žinoma, ne dieną ir ne dideliam kely, bet vakare, kai sutemsta, - kas ten matys, jei užsimaukšlinsiu šalną ir su juo patrauksiu kaimynystėn pas mergas? Eisiu už tvartų - į tą mėšlyną joks riteris nosies nekiš.

- Tenai tai tikrai nekiš, - puolė antrinti kiti, baisia laimingi, kad draugas rado išeitį iš sudėtingos padėties, iš anksto mėgaudamiesi būsimais jo užkariavimais. - Jie savo arklių kanopų nenori susitept mėšlu. Jei tykinsi už tvartų, tikrai nepamatys.

Niekas nesupavydėjo: tikriausiai manė esant teisinga, kad tokio šaunaus užsieninio šalmo šeimininkas gali pakirkint visas kaimo moteris. Viena, apie ką jie tesvajojo, - kad šalimų būtų daugiau. Storasis Mykolas šitą norą ir išsakė.

- Oi, tai kad ir aš tokį rasčiau!.. - Atsiduso. - Bet, žinau, tokį užtikti pasitaiko tik sykį per šimtą metų; šitoksai brangus daiktas - ne grybas, kad visur augtų. Saugo riteriai savo šalmus.

- Mano supratimu, jų lengva susiveikti, - tarstelėjau aš. -Tereik užmušt riterį - ir šalmas tavo.

Po mano žodžių stoji nejauki tyla. Kaimo vyrai sužiuro į ma-ne su tokiu pasibaisėjimu, lyg būčiau pasiūlęs parėjus namo suėsti savo motinas. Galiausiai Jokūbas tarė:

- Kokias kvailas šnekas čia varinėji. Kaipgi galėtume užmušti riterį?

- Nu, o kodėl gi ne? - nusistebėjau. - Nejau manote, kad jie nemirtingi? Amžini kaip akmenys?

- Ne, šito tai ne, bet juk mes jų neįveiktume, - pasakė Jokūbas. - Jie sėdi raiti ant arklių ir turi šarvus. Turi kalavijus ir ietis. Jie už mus kur kas stipresni ir galingesni. Mums nė galvon nešautų jų užpulti. Bukapročio kliedesiai.

- Galbūt tu, miške tupėdamas, tiesiog nesi jų matęs, - pašaipiai pridūrė Andriejus. - Mes čia, kaime, kasdien sutinkame riterių ir žinom, ko jie verti. Jie didūs viešpačiai. Pameni, Mykolai, vos prieš keletą dienų tu greit nusiėmei kepurės ir riteris vožtelėjo tau per šoną kalaviju. Gerai, kad šokai į griovį, kitaip būtum neblogo pliauską gavęs.

- Kodėl reikia nusiimti kepurę? - paklausiau.

Valstiečiai šyptelėjo.

- Nu jo, tu vis dėlto tikrai iš miško. Čia juk garsus svetimšališkas paprotys! Ten visados riteriui jojant keliu valstietis nusiima kepurę. Taip mandagu. Tasai, kas kepurės nusiima, - japas.

- Aš ne japas, - tūžtelėjo storasis Mykolas. - Aš visad nusiimu kepurę, kai riteris joja pro šalį, ir dar iki žemės nusilenkiu. Aš padorus žmogus, kuris žino, kaip reikia tarp šviesesnių žmonių elgtis. Tąsyk tiesiog nepamačiau viešpaties riterio - saulė prakeikta į akis švietė!

- Jo, ir gavai pamoką!

- Gavau, jo. Kitąsyk būsiu apdairesnis.

- Dabar matai, kokias paikystes pliauški, - pasakė Jokūbas, priekaištingai grįžtelėjęs į mane. - Viešpatie Dieve, tu norėjai užmušt riterį! Už ką? Ar už tai, kad jis į mūsų šalį atgabeno tokių gražių šalmų? Mes juk kitaip niekur nebūtume pamatę šių plačiojo pasaulio stebuklą, jei riteriai ir vienuoliai mūsų nesergėtų. Gyventume tamsoje tarsi kurmiai!

Tingėjau ginčytis. Nepuoliau pasakoti, kad esu užmušęs keletą riterių, o jų šalmus išmečiau miškan kaip kokį bevertį šlamš-tą. Būčiau netgi galėjęs vyrus nusivesti tiksliai ton vieton, kur tie šalmai ir šarvai po šiai dienai rūdija ant pūvančio lavono, jei dar vilkai ir lapės maitą grauždami jų kitur nenutempė. Bet netroškau jiems padėti, be to, norėjau išvengti vaizdelio, kaip vakaro prieblandoje iš kiekvieno namo išnyra keistą galvos apdangalą dėvintis veikėjas ir nuklampoja per mėšlyną grabinėti merginų.

Palikau vyrus stebėtis šalmu ir nuėjau prie moteriškių. Jau iš tolo girdėjau Magdalenos balsą, aiškinantį: „Je, jis pažįsta velnią.“ Kalbėta aiškiai apie mane. Merginos aiktelėjo ir sužiuro į mane iš baimės apskritomis akimis, bet kai įsitaisiau tarp jų, atšlijo vos kelios - matyt, pačios baikščiausios. Kitos, priešingai, pamažėle slinkosi artyn ir žvilgčiojo į mane su godžiu smalsumu, tarsi vildamosi, kad tuoj iškrėsiu ką siaubinga.

O aš tiesiog sėdėjau ir kramčiau žolės stiebą. Pastebėjau, kad keletas merginų irgi nusiskynė panašius stiebelius ir įsidėjo į burną, tikriausiai pamaniusios, kad čia kokie fėjų monai ar kerai. Galiausiai viena šyvukė įsidrąsino ir mane užkalbinti - pirma kurį laiką pakosčiojo, kad atkreiptų dėmesį, o tada supiepsėjo:

- Turiu klausimą! Prašom pasakyti, ar tiesa, kad jei duosi velniui tris lašus kraujo, tai pavirsi ragana ir galėsi danguje skraidyti.

Kelioms itin padorioms merginoms jau vien pats klausimas pasirodė toks baisus, kad jos nustėrusios atsistojo ir nuėjo suptis, pavojingas temas išmainiusios į nekaltas pramogas. Drąsesnės pasiliko ir sulaukiosios kvapą laukė mano atsakymo. Mano supratimu, jos buvo

siaubingai vaikiškos. Miške gal tik kokie trimečiai bambliai sugebėtų ką nors panašaus sumąstyti. Pasakiau merginoms, kad niekad jokio žmogaus nesu matęs skraidant. Nesileidau pasakoti apie savo senelį ir jo iš žmonių griaučių susirėstus sparnus – būtų sukėlę per daug naujų klausimų, be to, nejaučiau jokio noro imtis pažindinti tas kvailutes su savo šeimos istorija.

- Tada dar esu girdėjusi, kad jei žmogus užmuš gyvačių karalių ir suvalgys jo karūną, tai ims suprasti paukščių kalbą, – tęsė šyvukė. – Šitai tai tikra tiesa: Magdalena mums pasakojo, kad tu moki susikalbėt su gyvūnais.

- Nėr jokios paukščių kalbos, – atsakiau. – Aš moku gyvačių užkalbėjimus. Kad juos išmoktum, nereikia nieko užmušti, o ypač gyvačių karaliaus. Suvalgius jo karūną nieko nebus, gyvačių užkalbėjimų reikia mokytis. Ilgai užtrunka, bet kai pagaliau perpranti, gali šį tą gyvūnams išaiškinti. Paukščiams taip pat. Bet kalbėtis su jais negali, nes tik labai nedaug žvėrių sugeba tau atsakyti. Užkeikimus jie supranta ir jų klauso, bet patys nekalba.

- Suvalgęs gyvačių karaliaus karūną bent truputėlį jėgos vis dėlto turėtumei gauti. – Šyvukė nesitenkino mano atsakymu. – Nejaugi be reikalo taip kalbama. Turėtų visgi čia būti grūdas tiesos.

- Nėr čia jokio grūdo, – pasakiau aš. – Kvailystė, ir tiek. Žmonės, nė vieno gyvačių karaliaus niekad nematę, niekus paisto.

- O tu matęs gyvačių karalių? – paklausė Magdalena, veikiausiai nujausdama atsakymą ir norėdama padaryti įspūdį draugėms.

- Aišku, matęs, – tarstelėjau.

Dar viena tema, kuria nenorėjau išsiplėsti: prieš akis per dažnai iškildavo Ints, jos tėvas ir visos kitos angys. Jie buvo mano geriausi draugai, o dabar aš sėdėjau tarp žmonių, norinčių juos užmušti ir praryti vien tam, kad išmoktų nebūtos paukščių kalbos, – kažin koks durnius tokią pasakėlę išgalvojęs. Kur aš pakliuvau?

- Nepatariu niekam eit kultti gyvačių karaliaus! – piktai išrėžiau. – Kol ranką link jo karūnos ištiesit, jis spės dešimtkart mirtinai įgelt. Kaip jau sakiau, nėr jums ko su ta karūna prasidėti. Galėtumėt nors ir pilną burną prisigrūsti – paukščių kalba jums nepasidarys nė kiek aiškesnė. Kokios esate, tokios ir paliksite. Duoną valgykit, o ne gyvačių karalius, ir susitaikykit su savo prėsku gyvenimu.

Atsikėliau ir nuėjau šalin, širdyje jausdamas pasišlykštėjimą ir skausmą. Norėjau čia pasilaidoti, pamiršti visą savo ligšiolinį gyvenimą, – bet ar galėjo pavykti? Bukumas tiesiog akis badė, nuolat prisimindavau laimingas akimirkas miške. Kiek sugebėsiu tai pakęsti? Pernelyg skyriausi nuo kaimiečių, niekad netapsiu toks kaip jie. Pasprukau į kaimą nuo gedulo, o dabar visai nedaug trūko, kad sprukčiau nuo kvailumo – tiktai kur?

Kažkas glustelėjo galvą – Magdalena. Atsekė iš paskos ir dabar bučiavo man pakaušį.

- Nekreipk į jas dėmesio!.. – sušnibždėjo pašonėj. – Žinau, kad jos kvailos. Todėl ir nenorėjau sau už vyrą valstiečio. Jie nieko nežino nei apie mišką, iš kurio kilę, o dabar užmiršę, nei apie platųjį pasaulį, kur jiems nėra tekę ir niekad neteks pabūti. Jie mano sūnaus neturėtų nei ko išmokyti anei ką jam padovanoti. Tu – kitas reikalas, tu pažįsti senąjį pasaulį ir visas jo paslaptis. Žinau, kad jos vertos nelikti užmaršty. Tu išmokysi mano sūnų gyvačių užkalbėjimų, jo tėvas riteris jam jau dovanojo savo kraują – o aš pridėsiu motinos meilės ir užauginsiu jį didžiu vyru. Lėmetai, pamiršk tuos kvaišas ana ten,

palaužėj! Matau iš tavo išraiškos, kad mielai vėl pabėgtum į mišką, bet tau nederėtų taip daryti. Mudu sykiu turim užauginti mano sūnų, kuris po lygiai pažins ir naujajį, ir senajį pasaulį. Tada bus bent jau vienas šitoksai vyras, o ne tiktai tokie, kurie nė vieno jų neišmano.

- Kodėl tu tokia užtikrinta, kad gims būtent sūnus? - paklausiau aš.

- O kaipgi? - nustebusi atsakė Magdalena. - Jo tėvas juk riteris. Riteriai nesusilaukia dukrų.

Paglosčiau minkštą jos skruostą ir švelniai pabučiavau ausį. O pats sau galvojau: „Oi, ji tokia pat kvaila kaip ir kiti. Bet tebūnie, liksiu. Kurgi man dėtis.“

Pasilikome sūpynių aikštelėje, bet sėdėjome su Magdalena toliau nuo kitų ir mums buvo gera. Kaimiečiai smarkiai suposi, siūbavo pirmyn atgal tarp žemės ir dangaus ir staugė iš visos gerklės. Šitaip atrodė netgi gana malonūs, nes sutemose negalėjai atskirti veidų. Pro laužo gaisus tebuvo matyti vienas didelis linksmai šūkaliojantis tumulas.

Taigi likau kaime. Kartu su kitais kaimo gyventojais eidavau į laukus pjauti rugių, padėdavau kulti, vėtyti ir malti. Jutau pagarbą šitam didžiam vargui, kurį žmonės tvėrė tam, kad pasektų svetimšalių papročiais ir žiaumotų duoną, kurios skonis, mano manymu, vis tiek priminė žievę.

Retkarčiais visgi leisdavau sau ir tikro maisto - pievoj gyvačių užkalbėjimais pasigaudavau zuikį, parsinešdavau namo ir išsikepdavau. Valgydavau zuikį su Magdalena ir Johanesu, kuris vis dar nebuvo susitaikęs su tuo, kad jo namuose gyvena nekrikštytas pagonis, ir dėbčiodavo į mane iš padilbų, tomis akimirkomis primindamas amžinatilsį Tambetą. Zuikį vis dėlto valgydavu, neįstengęs atsispirti gardžiai žvėriuko mėsytei.

Seniui godžiai graužiant zuikio kaulus, bandžiau priversti jį pripažinti, kad būtų kur kas protingiau paskandint duoną pelkėj ir kasdien skonėtis neprilygstamais žvėrienos kepsniais. Bet Johanesas nuo taukų blizgančiu smakru tai užginčijo ir paaiškino, kad duona - kaip tik pagrindinis žmogaus maistas, kadangi taip Dievo paskirta, ir visur išsivysčiusiame pasaulyje žmonės pratę devynis prakaitus liedami sau duoną kasdienę užsitarnauti. Be to, duoną valgyti esą kur kas prakilniau, kadangi mėsą ėda ir žvėrys, o štai rugių pjauti ir girnelėmis javų grūdus malti nė vienas gyvas padaras nemoka. Tai, žinoma, buvo tiesa: joks vilkas ar lokys nebūtų švaistęs laiko tokiems paikiems reikalams, ir, Johanesui išdidžiai pareiškus, kad būtent ruginės duonos valgymas skiria mus nuo gyvūnų, pasakiau jam - tai bent gražu, kitąsyk, kai vėl parnešiu zuikį, tegul čiulpia kampe savo kojų pirštus arba valgo duoną, bet mėsos nebegaus. Tai išgirdęs Johanesas piktai į mane dėbtelėjo ir bandė greit už galo pastverti kaulą, tartum bijodamas, kad tuoj pat įvykdysiu savo grasinimą.

Mėsos kaimiečiai valgydavo retai, nes medžiodavo keistais spąstais, kur teįkliūdavo ligotas ar išskirtinai kvailas žvėris, ir lankais, kuriais dažniausiai prašaudavo. Mano pasisekimu gaudant zuikius labai stebėdavosi, bet niekas nenorėjo suprasti, kad man talkina paprasti kasdieniai gyvačių užkeikimai, - viską nurašydavo kažkokiems paslaptingiems kerams. Magdalena manimi labai didžiavosi: vaikščiojo po kaimą ratais ir pasakojo, kaip aš viską sugebąs, siaubingai perspausdama ir vaizduodama mane kažin koku žyniu, kuris raganavimais sugeba vaikyti debesis ir sukelti perkūniją. Paaiškinau jai, kad nesu žynys, o jeigu ir būčiau, tai vis tiek negalėčiau išvaikyti debesų, - toks dalykas

tiesiog neįmanoma. Pasakiau, kad žynys – apgavikas, ir tiek, po savo šventomis liepomis kažin ką išdarinėjantis; toks pat sukčius kaip tie vienuoliai, kurie Johanesą ir kaimiečius primokė visokiausių kvailysčių. Pridūriau, kad vieną žynį esu jau papjovęs, ir jei man dar kada šitoksai veikėjas pasitaikytų – ir tą papjaučiau. Magdalena nusišypsojo – jai patiko mano laukiniškumas. Bet plavinėdama po kaimą tebevadindavo mane žyniu, kadangi šis žodis, kurio tikrosios reikšmės nežinojo nė vienas kaimo gyventojas, jiems žadindavo kažkokius keistus miglotus prisiminimus iš žilos senovės ir kėlė šiurpą, – taip man sakė Magdalena. Mane labai liūdino, kad vietoj viso, kas gera ir gražu, žmonių atmintis kabinosi į žynio pavidalą, – kodėl gi jie negalėjo atminti gyvačių užkalbėjimų ir Šiaurės Slibino? Bet ne, atminė tikrai žynį!

Viską vainikavo storasis Mykolas, vieną dieną laukuose manęs paklausęs, ar tiesa, kad savo giraitėje įsiteikdamas velniui aukodavau jaunas mergeles. Taip užtvojau, kad jam iš nosies kraujas pasipylė, – pernelyg skaudžiai jis man priminė Hiję ir dienas, kai dar buvau laimingas.

Tiesą sakant, nors man priklausė Magdalena, kaime laimingas nesijaučiau. Mūsų naktys buvo gražios, bet dienos slėgė. Nors nuo kaimiečių ir laikiausi kaip įmanydamas atokiau, negalėjau visiškai jų išvengti. Kas nors vis painiodavosi man po kojų ir savo tauškalais kaitindavo tulžį.

Vienintelis dalykas, be Magdalenos, mane dar dominęs kai-me, buvo jos vaikas. Nekantriai laukiau jo gimstant. Tiesą sakant, jaučiausi tarsi tampantis tėvu, nors tasai kūdikis, kurį nešiojo Magdalena, ir nebuvo mano pradėtas. Bet jis turėjo tapti mano mokiniu – o tai irgi buvo svarbu.

Atėjo žiema ir Magdalenos pilvas pasidarė toks didelis, tartum po marškiniiais būtų slapsčiusi lokiuką. Vaikščiojančią po kaimą lydėdavo besižavintys žvilgsniai; daugelis moterų prieidavo ir priglausdavo ausį prie apvalaus pilvo, tarsi tikėdamosi iš jo pasigirsiant vokiečių kalbą ir šarvų žvangėjimą. Išties atrodė, lyg kaimiečiai manytų, kad geležiuočio sūnus iš motinos pilvo išjos raitas, o jam ant šalmo plazdens balta plunksna. Žmonių prietaringumui galo nebuvo, Magdalena irgi buvo mirtinai įsitikinusi, kad jai gims sūnus, o aš, priešingai, vien iš pasiutimo laukiau dukters, kad parodyčiau Magdalenai, kokie kvaili ir klaidingi jos įsitikinimai. Sykiu giliai širdyje irgi tikėjausi berniuko, nes man atrodė, kad jį mokyti būtų lengviau; įsivaizdavau save dėdės Votelės vietoje, o Magdalenos sūnų – savo. Ilgėjausi to vaiko, vienintelio žmogaus visame kaime, kuris buvo dar nesugadintas ir švarus, kuris nežinojo jokių svetimšalių tauškalų anei bukų kaimiečių papročių. Jisai turėjo tapti žmogumi, su kuriuo galėsiu kalbėtis gyvačių užkalbėjimais, – mano mokiniu, mano draugu, mano vaiku.

Pavasarij gimė – žinoma, berniukas. Kvailas Magdalenos prietaringumas per atsitiktinumą pasitvirtino. Tai manęs neįaudino. Palinkau prie žinduklio ir švelniai paglosčiau jam veidą. Vaikas pravėrė burną ir iškišo mažulytį liežuvį, ir aš, savo didžiam džiaugsmui, pamačiau, kad tas liežuvis judrus ir miklus – būtent toks, kokio reikia gyvačių užkalbėjimams tarti.

Sušnypščiau jam porą žodžių. Vaikas pažvelgė į mane didelėmis akimis – jo išraiška buvo

rimta ir dèmesinga.

Žinoma, negalėjau išsyk imtis mokyti gyvačių užkalbėjimų. Taip nenustygdamas laukiau vaiko gimimo, kad nė nepagalvočiau, kiek iš tikrųjų užtruks, kol berniukas galės pradėti mokytis. Turėjau iškęsti dar keletą metų! Viena, ką iškart galėjau padaryti, – paaikškinti Magdalenai, kad vaiko liežuviui nevalia atbukti valgant tik duoną ir košę. Iš pradžių jis, žinoma, turėsiąs maitintis motinos pienu, bet vėliau norėjau pats rūpintis vaiko valgiu. Magdalena su manimi sutiko.

Vaikas dar neturėjo vardo. Magdalena jį, žinoma, norėjo pakrikštyti Jėzumi, bet Johanesas tvirtino, kad šito neleisiantys vienuoliai, kadangi Jėzaus vardą visam pasauli galys tik vienas turėti. Galiausiai vaikas pakrikštytas Tomu – tai irgi turėjo būti riterio sūnui tinkamas krikščioniškas vardas. Aš, aišku, bažnyčion kartu nėjau; mano supratimu, vardą žmogus gauna tą akimirką, kai juo pirmą kartą yra pašaukiamas, ir jokių ilgų juokdarysčių nereik. Kadangi Magdalenai ir jos tėvui krikštas buvo toks svarbus, nieko nesakiau. Žalos tai vaikui nedarė, o aš, visiems išėjus iš namų, gavau maloniai snūstelt.

Kai šviežiai iškeptą Tomą parnešė namo, pabandžiau gyvatiškai sušnypšti jo vardą – nuskambėjo visai neblogai. Berniukas, išgirdęs mano balsą, nusišypsojo, o mano paglostytas pasuko galvą ir ėmė žįsti mano pirštą, klaidingai palaikęs jį speneliu.

– Jis nori valgyti, – pasakiau Magdalenai.

Magdalena priėjo ir pakėlė Tomą prie savęs.

– Riteris Tomas turi gauti viską, ko tik užsigeis!.. – sušnibždėjo vaikui į ausį ir priglaudė berniuką prie krūtinės. Mane dažnai stebindavo, kaip Magdalena bendravo su žindukliu – tai buvo ne įprastas motiniškas švelnumas, o kažkas daugiau; jos balse girdėjosi nusižeminimas ir didis atsidavimas. Buvau įsitikinęs, kad, berniukui paūgėjęs, Magdalena niekad nevalios jo sudrausti ar mušti: mažasis Tomas jai išties buvo visų aukščiausia būtybė.

Beje, taip pat elgėsi visi kaimo žmonės. Atėję pas mus aplankyti žinduklio, nedrįso peržengti slenksčio, tik skersakiavo iš prieangio į lopšį, kur miegojo berniukas, o kai anas staiga pabudo ir ėmė guguoti, visi susigūžė ir pagarbiai klausėsi vaiko lalėjimo. Kaimiečiai, sakytum, sarmatijosi nesuprantą kūdikio čiauškėjimo – jie aiškiai vaizdavosi, kad riterio sūnus juos šnekina vokiškai. Pastebėjau, kad netgi Magdalena savo sūnaus garsų klausėsi giliai susidomėjusi ir, jei manydavo iš to lalėjimo kažką pagavusi vokiškai, tada didžiai susižavėjusi nusišypsodavo.

Juokingiausiai, mano manymu, elgėsi Johanesas. Jis turėjo papratimą retsykais prisėsti prie vaiko guolio ir, kai mažasis Tomas imdavo kažką pats sau pačiam čiauškėti, baisiai rimtu veidu klausytis nerišlaus vaiko krykštavimo, linksėti ir vis kartoti: „Aha!“ Aš ir nesupratau, ar tiesiog bandė mums palikti įspūdį, kad jisai, šventojoje Romoje lankęsis ir

su vyskupu vietą dalijęsis vyras, suprantąs riterio išperos lalėjimą, ar seniūnas į senatvę tikrai kvaištelėjęs. Savo veiksmy niekad neaiškino: vaikui nutilus, visad pakraipydavo galvą, lyg gavęs nepaprastai svarbių naujienų, sprukdavo į savo kampą ir ten sėdėdavo valandų valandas, tarsi kažką mintydamas.

Ta pagarba ir nuolankumas, kuriuos žmonės rodė riteriško kraujo kūdikiui, buvo tokie buki, kad aš, priešingai, su vaiku elgiausi kaip įmanydamas laisvai: kutendavau pasmakrę, mėtydavau jį aukštyn ir purškaudavau jam į pilvą taip, kad įsikvatodavo ir džiugiai mostaguodavo kojomis ir rankomis. Man šitaip su juo duodantis, Magdalena visad kažkaip nejaukiai stovėdavo šalia, tarytum neapsispręsdama, ar toks elgesys su riterio sūnumi ne pernelyg išdykus, bet vis dėlto niekad manęs nesudraudė. Pastebėjau, kad po mūsų šėlionių imdama mažąjį Tomą ji visad stengdavosi būti itin švelni ir rūpestinga, lyg teisindamasi už mano įžūlų elgesį su tokios aukštos padermės asmeniu. Jie tikrai buvo keisti, tie kaimiečiai.

Netrukus man nebeliko laiko ir žaidimams su mažuoju To-mu: atėjo pavasaris ir reikėjo imtis alinančių ir, mano akimis, visiškai nenaudingų žemės ūkio darbų. Neniurzgėjau – dariau ką įsakytas, nes gyvenime buvau patyręs daug sunkesnių akimirkų nei bergždžias arimas, ir jei jau kaimiečiai norėjo, galėjau juk padėti auginti šiaudus. Kur kas labiau už arimą mane vargino mano bendražygių kalbos.

Itin mėgstama jų tema buvo pernykščiai arkliašūdžiai. Arklių kaimo vyrai turėjo mažai – tik kelis senus kaulėtus padarus susivėlusiais karčiais. Ardavo jaučiais. Užtat geležiuočiai šuoliuodavo visur, kelio nesirinkdavo, o panorėję leisdavosi risčia ir per lauką. Dažnai pasitaikydavo, kad ardami kuris nors iš kaimo vyrų aptikdavo arklio kukulį, savo radinį palydėdavo klyktelėjimu, – ir po akimirkos visi artojai jau stovi sukišę nosis į spirą.

Jie visi laikė save didžiais arkliašūdžių žinovais.

– Nugi čia arabų grynakraujo kukulis! – tikino Jokūbas. – Arabo kukulį visad atpažįstu – jis tokiu riestu galu ir birokas.

– Mm... – abejodamas numykė storasis Mykolas, kone sugrūdo nosį į šūdą ir įnirtingai pauostė. – Pagal kvapą tikrai turėtų būti ispanų ristūnas.

– Ispanų ristūnas tokiom spirom nedaro! – užginčijo Andriejus. – Patikėkit manim, pažįstu tokį arklininką, kuris kartais man atneša kelių ponų riterių arklių kukulių. Jūs juk žinot, kad aš juos renku. Ateikit pas mane, parodysiu jums ispanų ristūno šūdą. Šiokio tokio panašumo, mėgėjo akimis, čia, žinoma, esama, bet aš iškart supratau, kad žirgas iš Anglijos. Atkreipkit dėmesį į tuos besimainančius rudus tonus.

Mykolas sutiko su Andriejaus paaiškinimu, teisindamasis tuo, kad jam sloga ir kemšasi nosis, bet Jokūbas taip lengvai nepasidavė.

– Kvailystė! – išrėžė piktai. – Čia arabas! Aš taigi pažįstu riterių žirgus – nuo mažens jų spiras tyrinėju!

– Paragauk, jei netiki, – pasakė Andriejus. – Čia anglų žirgas ir, man regis, kumelė.

Įbedė pirštą į mėšlą, įsikišo burnon ir patenkintas linktelėjo.

– Tiksliai, – patvirtino. – Tikra anglė. Gražuolė!

Jokūbas irgi paragavo kukulio, kurį laiką patylėjo ir tada rūščiai tarė:

– Tu greičiausiai teigus, arabo mėšlas truputį sūresnis. Taigi taigi, sumauta anglų kumelė.

– Ką aš sakiau! – Andriejus nusijuokė. – Vyrai, aš juk pažįstu arklius ir jų kukulius!

Velniškai gražus šūdas! Ot, turėtume mes tokius arklius, kurie šitokias spiras moka barstyt!

- Nu ir kur mes jų gautume? - pokalbin įsikišo ir Pertelis. - Jie kainuoja baisius pinigus ir tik užsieny jų gali gaut.

- Žinau, kad tik užsieny, - pasakė Andriejus. - Įsidėmėkit, vyrai: kada nors iš už jūrų marių žirgą parsivarysiu! Sukaupsiu pinigų ir parsivarysiu. Tada iš pavydo pažaliuosit.

- Netikiu. - Pertelis numojo ranka. - Tiek daug pinigų mūsiškis niekad nesukaups. Ir kas mus ten už jūrų marių norės išleisti.

- O tu pamatysi, varysi! - spyrėsi Andriejus, bet buvo matyti, kad ir pats savo žodžiais ne itin tiki. Vyrai tarp savęs išsidalijo anglų kumelės spirą, kalbėdami, kad „kitąsyk gražu bus pažiūrėti“ ir „gerai ir taip, jei paties arklio neturi“. Tada sugrįžo arti.

Tokių pasikalbėjimų ištikdavo kiekvieną savaitę, nes geležiuočių buvo daug ir jie visur jodinėdavo. Iš pradžių aistringas vyrų susidomėjimas arkliašūdžiais man kėlė juoką, o paskui tik žiovulį. Tylomis ariau toliau, bet staiga pamačiau, kad viena kaimietukė per baisius skausmus skuodžia lauku link manęs.

- Gelbėkit, gelbėkit! - rėkė. - Gyvatė įgėlė! Gyvatė įgėlė Kot-rynai!

Kotryna buvo ta pati šyvukė, kuri manęs ant sūpynių kalvelės teiravosi apie gyvačių karaliaus karūną. Puikiai suvokiau, ko iš manęs tikimasi: visi juk žinojo, kad kadaise pagydziau Magdalenai koją. Tiesą sakant, nebuvo sunku - tereikėjo pasišaukti merginai įgėlusią gyvatę, bet būtent to aš ir nenorėjau daryti. Bijojau susitikt kokią angį, kuri mane pažintų ir prisimintų. Ką ji man pasakytų? Ko galėtų manęs paklausti? Kokiu žvilgsniu ji žiūrės į mane - į Lėmetą, kuris nuolat žiemodavo su angimis, buvo vienas iš jų, o dabar vilki kaimo drabužiais ir atsiduoda miltų koše? Žiūrėjau, kaip mergina vis labiau artėja prie manęs, ir pats būčiau kuo mieliausiai pasileidęs kita kryptimi.

Žinoma, nepadariau taip. Įkandimas galėjo būti rimtas - negalėjau leisti numirti tai kvailai šyvukei Kotrynai.

- Kur ji? - paklausiau merginos, kuri dabar jau atlėkė ir siaubingai dvėsavo. - Nuvesk mane pas ją, mikliai!

- E, e! - sušvokštė mergina. - Taip greit bėgau, net nebepastoviu!

Parkrito ant žemės ir ėmė vėduotis sijonu.

- Nu! - sudraudžiau. - Tu baisiai skubėjai, o dabar bene taisais nusnūsti.

- E, e, vos paskutinio kvapo neišleidau, - sudejavo mergina ir pagaliau sugebėjo susiimti bent tiek, kad išaiškino man, kurion vieton Kotryna įgelta.

Palikau gvėrą žinianešę dvėsuoti ant lauko, o pats išskubėjau. Kotryna buvo netoliese - keistoka, kad tokį trumpą atstumą nubėgusi kvailutė šitaip išvargo. Bet jinai, aišku, buvo mėsinga ir trumpų kojų.

Kotryna sėdėjo ant akmens, visa išbalusi ir tokia povyza, kad, rodėsi, tuoj nualps. Mane pamačiusi nė neįstengė prakalbėti - tik parodė koją, kurioje buvo matyti dvi didelės įkandimo žymės, ir suinkštė kaip koks gyvūno jauniklis.

Greit sušnypščiau reikiamus užkalbėjimus ir kitą akimirką iš krūmų atšliaužė ne kas kitas kaip Ints.

- Tu! - sumurmėjau priblokštas. Aš, aišku, buvau nusiteikęs susidurti su kokia nors pažįstama angimi, bet išvysti Ints buvo netikėta. Įkandimo žymės Kotrynos blauzdoje rodės

paliktos mažos gyvatės – o Ints juk buvo gyvačių karalaitė, ir jei gyvačių karalaitė kam geldavo, tai tik į kaklą – to nebegalėjai niekaip pagydyti.

– Ta pati gyvatė! – sukliko Kotryna. – Tas pats baisusis žvėris!

– Tylėk! – mečiau per petį merginai, nesmagiai žvelgdamas į Ints.

Siaubingai susigėdau savo kaimietišku drabužiu, bet Ints neatrodė itin jais susidomėjusi. Ji susivijo kaip visad ir prabilo:

– Labas, Lėmetai! Smagu tave vėl matyt. Būtent dėl to ir krimstelėjau mergiotei, kad tave prisiviliočiau, kitaip tu juk nesirodai. Žinai, iš pradžių iščiulpsiu merginai nuodus, tada galėsime dviese ramiai pasišnekėti, mergiotei necypiant.

– Būk gera, – atsakiau, Ints prišliaužė prie Kotrynos ir greit išvalė žaizdą.

– Nebeskauda? – paklausiau merginos.

– Nebe, – pasakė Kotryna ir it pakerėta spoksojo į Ints galvą, padabintą puošnia karūna. – Taigi čia gyvačių karalius!

– Taip, bet tu jo karūnos negausi, – atšoviau. – Eik dabar namo.

– O tu? – paklausė Kotryna.

– O ką aš? Mano reikalai tavęs neliečia. Slysk iš čia!

Kotryna lėtai nutolo. Palaukėme, kol ji dingso už medžių, tada Ints susirangė man ant kelių ir pasidėjo galvą skreitan.

– Taip ilgai nesimatėm, – pasakė. – Kaip sekėsi, senas drauge?

– Neblogai, – atsakiau neaiškiai. Apie gyvenimą kaime nei norėjau, anei galėjau Ints pasakoti. Užtat pasiteiravau: – Kaip einasi motinai?

– Jai einasi puikiai, – pasakė Ints. – Dabar pas mus gyvena. Žiemą atėjo ir pasiliko. Sakė, nepratusi gyventi viena. Galėtum nueit jos aplankyti, labai tavęs laukia.

Linktelėjau, bet Ints neleido man nieko pasakyti, tik kalbėjo toliau. Papasakojo apie Salmę ir Memį, ir apie tai, kaip mano sesuo lokiui gimimo dienos proga pasiuvo kelnes, kurios užsisagsto tokia daugybe diržų ir kabliukų, kad Memis pats neįstengia jų nusimauti, ir dabar Salmė galinti būti rami, kad vienas pats likęs lokys nesulaužys ištikimybės. Ints pasakojo, kad Pirė ir Riaka per žiemą labai suseno, o jų kailis visas taip pražilęs, kad parsirabždinę iš savo medžio dabar atrodo kaip du dideli voratinkliai, o jos pačios sūnūs jau dideli ir gyvena savo gyvenimą ir turi naujas, nuostabiai gražias odas. Jai visa tai pasakojant, staiga suvokiau, kaip siaubingai pasigendu miško ir kaip smarkiai ilgiuosi motinos. Pamačius Ints, man atsivėrė akys. Visas tas pasaulis, kurį maniausi amžiams praradęs, dabar rangėsi ir raitėsi apie mane per Ints asmenį, o aš staiga pasijutau lyg į vandenį paleista žuvis.

Staiga visai nebegalėjau suvokti priežasčių, privertusių mane palikti mišką ir išsikraustyti į kaimą. Vardan ko pratupėjau čia visą žiemą, daug ilgų mėnesių, tarp įkyrių ir kvailų kaimiečių, kai miške manęs laukia mano tikra motina, laukia sesuo, laukia draugė angis? Na, gerai – Magdalenos sūnus, mažasis Tomas taps mano mokiniu, bet tai nereiškia, kad turiu visą likusį gyvenimą praleisti kaime, kad negaliu aplankyti motinos ir draugų. Stengiausi prisiminti jausmus, privertusius mane paknopstom sprukti iš miško, bet nebepajėgiau suprasti. Nebebijojau užuojautos, man nebūtų buvę baisu ir jei Ints arba motina būtų prašnekusios apie Hiję, – priešingai, dabar kone pats šito troškau. Kurį laiką pagyvenau tartum užtinusiomis akimis ir maniau, kad taip ir liks, bet ūmai tinimas atslūgo

ir vėl mačiau viską taip kaip anksčiau.

- Ints, šiandien pat nueisiu aplankyti motinos, - pasakiau. -Kaip puiku, kad susiradai mane. Kitaip būčiau kažin kiek užsilikęs čia smirsti.

- Taip, aš ir pati pamaniau, kad tave tiesiog reikia ištempti, -atsakė Ints. - Dabar gali grįžti į mišką ir užmiršti šitą kaimą.

- Ne, ne visai, - pasakiau aš ir papasakojau Ints apie Magdalenos sūnų, kurį turiu išmokyti gyvačių užkalbėjimų, kad pasaulyje, man mirus, būtų bent vienas juos suprantantis žmogus. Ints klausėsi ir dūsavo.

- Tebesitiki, - pasakė ji. - Lėmetai, seniuk, - neįsižeisk, bet, mano supratimu, žmonėms galas. Liūdna ir baisu, bet nieko nepadarysi. Tu ir tavo šeima esate išimtys, ir jei išmokysi tą berniuką, tada ir jis bus išimtis, bet likę žmonės - lyg kokios zylės, pačios nusižnybusios sau sparnus ir dabar strikinėjančios po žemę kaip geltonplunksnės pelės.

- Va būtent, - pasakiau aš. - Bent viena tų zylių turi ir mokytis skraidyt, kad ateityje irgi žinotų: zylė yra paukštis, o ne geltona pelė. Bent viena!

- Nu jo, bet koks kaimo vaikas... - pradėjo Ints įžūliai, bet aš ją pertraukiau.

- Ints, aš suprantu, kad tas vaikas iš tiesų turėjo būti mano ir Hijės, - tariau. - Bet tas vaikas negimė ir negims.

- Taip, žinau, - tyliai pratarė Ints. - Pagalvojau, kad nenorėsi šnekėtis apie Hiję.

- Nebesvarbu, - atsakiau. - Kaip sakei - tu mane jau ištraukei. Eime dabar į mišką, baisiai užsigeidžiau pamatyt motiną.

Motina senstelėjo, bet šiaip tebebuvo tokia pat. Kai įsliuogiau gyvačių urvan, ji tikrąja to žodžio prasme puolė man ant kaklo, suspaudė kiek pajėgdama ir tada paleido, pasižiūrėjo į mane kažkaip apstulbusi, šūktelėjo „Oi!“ ir nubėgo.

- Motin, kas nutiko? - riktelėjau įkandin. - Kur eini?

Netgi nusivijau ją, bet motina pradingo. Išūžė iš urvo, o surasti ją tarp medžių buvo neįmanoma.

Parėjau urvan paplepėti su angimis, suskaičiuoti Ints vaikų ir pagirti, kokie dideli užaugo, o po kurio laiko pasirodė ir motina.

- Motin, kur buvai? - paklausiau ir tada pastebėjau, kad motinos žandas kruvinas, o drabužiai šen ten įplėšti. - Kas nutiko?! -sušukau nustėręs.

- Nieko nieko! - Motina pakratė galvą. - Viskas gerai.

- Kaip tai gerai - gi skruostą susižeidei! Ar tave kas užpuolė?

- Oi, nieko nesužeidžiau - truputį nusibrozdinau, ir tiek, - užginčijo motina ir bandė rankove nusišluostyti kraują. - Niekas manęs neužpuolė - kas gi puls, čia juk mano gimtasis miškas! Tiesiog nukritau.

- Kur nukritai? - nusistebėjau.

- Nuo medžio. Koja slystelėjo ant šakos - matai, tuoj visai pasensiu, - kalbėjo motina tartum teisindamasi. - Seniau laipiodavau kaip voverė, joks medis man nebuvo per aukštas.

- Motin, bet kodėl tu išvis lipai į medį? - paklausiau. - Nesuprantu: aš tavęs taip ilgai nemačiau, ir vos tik grįžau, tu lipi į medį.

- Norėjau tau parnešti pelėdų kiaušinių, - atsakė motina ir išsiėmė iš kišenės dvejetą didelių gražių kiaušinių. - Čiagi tavo vaikystės skanėstas, ir visą tą laiką, kol buvai išėjęs,

nuolat galvojau: kai tik mano brangusis berniukas sugrįš, duosiu jam pelėdų kiaušinių kaip senais laikais, kai dar buvo mažas. Dabar tu parėjai, o aš jokio kiaušinio tai neturiu! Taip nusigandau ir iškart išbėgau parnešt – čia pat, netoliese, yra pelėdų lizdas, – bet, matai, iš to didelio susijaudinimo užkliuvau ir dribtelėjau iš medžio. Laimė, kišenėj dar neturėjau kiaušinių, kitaip irgi būtų sudužę. Tada iš naujo įsilipau ir visgi nučiupau kiaušinių. Prašau, sūnau, čia tau.

Paėmiau iš motinos pelėdų kiaušinius ir kurį laiką juos tiesiog laikiau, neįstengdamas nė padėkoti. Motina vis šluostėsi skruostą – žaizda buvo gili, vis sroveno kraujas.

– Matai kaip – sūnus sugrįžta po ilgo laiko aplankyt, o aš, kvaiša, kraujais apsipilu!.. – murmėjo kone piktai. – Visai netikus! Atleisk, Lėmetai, žinau, kaip siaubinga, aš čia šitaip su tuo kruvinu žandu...

– Motin, ką tu kalbi! – šūktelėjau. – Tai aš tavęs turiu prašyt atleisti, kad taip ilgai akyse nesirodžiau. Supranti...

– Suprantu! – pertraukė motina. – Lėmetai, viską aš suprantu. Vargšas mano vaike...

Ji prisėdo šalia, apsikabino, užsikūčiojo ir paklausė:

– Bet kodėl tu nevalgai pelėdų kiaušinių? Ar tau nebeskanūs pelėdų kiaušiniai? Ar kaimo valgiai geresni?

– Motin, ką tu dabar! – pasakiau. – Kaip tu išvis gali šitaip klausti? Nieko nepalyginsi su pelėdų kiaušiniais!

– Tai sušliurpk tada iki dugno! – prašė motina. – Dabar jie skaniausi.

Prabėdžiau skylutę kiaušinyje ir išsiurbiau trynį. Motina stebėjo mane su liūdnu pasitenkinimu.

– Bent jau pelėdų kiaušiniais galiu tave pavaišint, vaike brangus, – pasakė. – Net jei visa kita pražūtų, pas savo motiną gausi pilvą prikimšt.

Ji dar kartą persibraukė kruviną skruostą ranka ir ryžtingai atsistojo.

– Išgerk antrą kiaušinį ir ateik pavalgyt, – pasakė. – Keptas briedis laukia tavęs, mielas.

Tikrai juokinga, su koku atkaklumu mano gyvenime viskas nuėjo šuniui ant uodegos. Panašiai kaip tam paukščiui: krauna sau lizdą aukštai šakose, bet, vos tik prisėda perėti, tą pat akimirka medis nuvirsta. Paukštis nuskrenda į kitą medį, bando dar sykį, padeda naujų kiaušinių, peri juos, – bet tą pačią dieną, kai tik išsirita paukštukai, kyla audra ir medis triokšteli perpus.

Suku dabar mintyse savo gyvenimą, ir jei nežinočiau, kad visi tie įvykiai iš tikrųjų nutiko, sakyčiau, kad tai neįmanoma. Paprastai taip juk nebūna. Būtent toks reikalas ir buvo: nugyvenau neįprastą gyvenimą. Arba, teisingiau pasakius, tikrai gyvenau, stengiausi gyventi – bet pats pasaulis aplink mane pasikeitė. Vaizdžiai kalbant: ten, kur seniau buvo sausa žemė, dabar vilnijo jūra, o man dar nespėjo užaugti galūnės, tebegaudžiau orą senais savo plaučiais, kurie naujajame pasaulyje niekam nebetiko, dėl to man nuolatos trūko oro. Bandžiau gelbėtis nuo plūstančio vandens ir išsirausti lizdą pakrantės smėly, bet jūros bangos viena po kitos griovė mano pastangas, kol nebeliko nei lizdo, nei kranto. Ką gi galėjau čia padaryti? Juk ir paukštis, kuriam lūžtantys medžiai vis sukliudo perėti, dėl to nekaltas. Jis elgiasi taip, kaip tūkstančius metų elgdavosi visi paukščiai, ir perėti irgi renkasi tuose pačiuose ąžuoluos, kurių viršūnėse jo protėviai išperėjo visus savo vaikus. Iš kur jam žinoti, kad tų medžių laikas suskaičiuotas, kad jie viduje išpuvę ir kad nuo menkausio vėjo šuoro galingieji milžinai gali bet kada trakstelėti perpus kaip sudžiūvus vytelė?

Tądien gyvačių urve man išties atrodė, kad vélei aptikau sausą žemės lopinėlį, kur neužlies potvynis. Motina švietė iš džiaugsmo, ji man vis krovė į lėkštę, o aš vis mėgavausi gardžia briediena, kurios taip seniai nebuvo gavęs ragauti; tai, beje, buvo ne šiaip koks paprastas briedienos kepsnys, o motinos keptas, – nieko skaniau ir pageidaut negalėjau. Ints ir kitos angys buvo greta, tauškėm visokius niekus ir praėjus pusei metų vėl išgirdau save juokiantis.

– Motin, ar dabar liksi gyventi čia, pas Ints? – pasiteiravau.

– Oi ne, dabar, tau parėjus, tikrai grįšiu į savo namus, – atsakė motina. – Vienai ten buvo tiesiog pernelyg liūdna, bet su ta-vimi – kitas reikalas. Tu juk vėl apsigyvensi miške?

Akimirką susimąščiau. Kraustyti atgal į kaimą atrodė tiesiog šlykštu. Visas tenykštis gyvenimas sėdint čia, gyvačių urve, rodėsi toks trenktas ir nesavas. Dabar man buvo sunku suprasti, kas gi kasryt traukdavo mane į laukus – auginti javų, kurių nevertinau; dirbti darbų, kurie man buvo atgrasūs. Toks neįprastas gyvenimas turėjo ir pats baigtis.

Bet Magdalenos ir mažojo Tomo atsisakyti neketinau. Ypač Tomo. Bet ir Magdalenos. Ji man tebepatiko. Tikėjau, kad Magdalena man atleis, jei toliau vien tik pas ją lankysiuosi kaime – kartais dieną pabūti su Tomu, kartais nakčia su Magdalena. Galų gale ji juk tikėjo,

kad aš – vilktakis ir žynys, ir dar balažin kas. Turiu reikalų miške – teks jai šitai suprasti. Ji mane pasikvietė, kad jos sūnui perduočiau senovės išmintį, o ne kad laukuose paskui jautį vaikštinėčiau. Su tuo darbu kaimiečiai ir patys susitvarkys.

– Taip, motin, apsigyvensiu namuose, – pasakiau. – Bet kartais ir į kaimą nueisiu. Turiu ten reikalų.

Motinai greit sulinksėjo.

– Taip taip taip! Žinoma, žinoma! – pritarė man. – Kaip tik nori, taip ir daryk. Tu – vienintelis mūsų šeimos vyras, tau ir spręsti. Nebijok, aš nedrausiu! Jei prireiks, gali ir ilgėliau pasilikti kaime – visa tai tik tavo paties reikalas, aš tau kliuvinys nebūsiu.

– Čia dabar, koks dar kliuvinys, – pasakiau. – Motin, aš iš tik-rųjų labai noriu gyventi pas tave. Atvirai pasakius, to kaimo man jau iki kaklo.

Kaip tik tą akimirką Ints bakstelėjo man nosimi ir tarė:

– Lėmetai! Turim svečių. Tavo draugai, matyt, mums iš paskos atsekė iki olos ir jau lenda į urvą.

– Turi galvoj kaimiečius? – paklausiau aš. – Net čia neduoda ramybės!

– Duoda, duoda, – atsakė Ints ir nusijuokė be garso, kaip angys papratusios – plačiai išsižiojusi, galingos iltys iš tolo ma-tyti. – Aš tai netikiu, kad jie iki pat čia atsibels, tad jeigu nenori su jais pasimatyti, gali ramiai palaukt. Mes išeisim ir greit sutvarkysim tą reikalą.

– Ne, aš irgi eisiu, – tarstelėjau. – Noriu pamatyt, kas ten. Gal Magdalena su jais... Nenoriu, kad jai kas nors nutiktų.

– Tai tada tikrai eik kartu, nes mes tavo Magdalenos nepažįstam ir apsaugot irgi negalėsime, – tarė Ints. – Eime, užmesim akį į brangiuosius svetelius.

Šliaužėme tuneliu link išėjimo: aš keturpėsčias, o angys rangydamosi prieky ir greta manęs. Visai netrukus ir balsus išgirdau. Kažkas paklausė:

– Nežinai, kiek dar reiks lipt?

– Baisoka čia tamsoj, – pareiškė moteriškas balsas, kuris, mano manymu, priklausė Kotrynai.

– Nieko, – atitarė trečias svetys – mano galva, Andriejus. – Ką gi tos gyvatės mums padarys, mes juk visi turim po šventą kryželį ant kaklo. Iškart, vos tik pamatysim gyvačių karalių, nurašysim nuo galvos karūną ir dėsim į kojas.

– Betgi jis puls mus vytis, – svarstė pirmas balsas, kurį dabar priskyriau Jokūbui.

– Nepuls, – atsakė Kotryna. – Vienuolis gi sakė, kad kai nutrauki gyvačių karaliui nuo galvos karūną, tasai akmeniu pavirsta.

Atsidusau. Vargšė kvaiša! Dar tokių nesąmonių prisigalvot.

– Kaip mes tą karūną pasidalysim? – paklausė Andriejus. – Ar kiekvienas gaus trečdalį?

– Aš tai turėčiau gaut daugiau! – paskelbė Kotryna. – Juk tai aš pastebėjau, kur Lėmetas su ta šlykščia gyvate pradingo, nusekiau jiems iš paskos ir pamačiau, kaip jie sulindo į šitą urvą.

– Jo, bet tu nedrįsai viena leistis jiems iš paskos, dėl to ir atlėkei mūsų pakviest, – atrėmė Jokūbas. – Taigi vis dėlto teks trims dalytis po lygiai. Tau už tai, kad radai, o mums – už tai, kad atėjom tau į pagalbą ir atimsim karūną. Tu, mergyt, juk šiaip jau nedrįstum gyvačių karaliui nuo galvos karūnos nuplėšti!

– Ot ir drįsčiau! – ginčijosi Kotryna. – Matai, gi turiu kirvį pasiėmus. Jei ta karūna šiaip

neis, nukirsiu gyvatei galvą – tada bus kaip ją nurauti.

– Čia juk ta pati mergina, kuriai šiandien įgėliau... – sušnibždėjo Ints man pašonėj. – Niekad nėr prasmės švaistyt nuodų bergždžiam įkandimui į blauzdą. Jei geli, tai tik į kaklą.

Taip ji ir padarė. Žaibo greitumu išnėrė iš tamsos ir suleido dantis Kotrynai į pasmakrę. Visi trys karūnautojai krioktelėjo, bet Kotrynos klyksmas greitai užgeso.

– Išsiimk šventą kryželį ir užplok! – staugė Andriejus. – Pasiimk kryželį...

Kitą mirksnį puolė Ints tėvas. Didelis galingas gyvačių karalius užvirto ant Andriejaus kaip koks medis krituolis ir kibo vyrui į veidą taip, kad iltys pervėrė akių obuolius.

Jokūbas, kuris visa tai matė, klykstelėjo neįprastai laibu balseliu ir paknopstom nulapatavo atgal prie urvo angos.

Pora angiukų norėjo jį vyti, bet Ints tėvas pasakė, kad nereikia.

– Tegul bėga sau į kaimą ir papasakoja, kas nutiko, – tarė. – Žinos jie tada ir nebesibraus. Padugnės šitie! Dar mano karūnos užsigeis! Negi tikrai tokie alkani, kad nebeturi ko valgyti?

– Jie tiki, kad taip galės suprasti paukščių kalbą, – niūriai pasakiau. Kažkodėl man buvo baisiai gėda – tarsi pats būčiau vienas karūnos plėšikų. Jie juk iš išvaizdos buvo apgaulingai panašūs į mane.

– Paukščių kalbą? – nusistebėjo Ints tėvas. – Kokia kvailystė! Bet ir nenuostabu, kad jiems į galvą ateina keistų minčių. Gyvena sau kaime, neturi su kuo pasišnekėt, nesgi nemoka gyvatiškai... Tai pamažu nuo vienvėdės ir pablūsta. Vargšės musės.

Žvilgtelėjau į Kotryną, kurią dar šįryt padėjau gydyti nuo gyvatės įkandimo. Dabar jai vėl įgėlė, o šįkart nebegalėjau padėti. Ji buvo mirusi – lygiai kaip ir arkliušūdzlių žinovas Andriejus. Man staiga jų baisiai pagailo. Kurių galų jiems reikėjo čia šliaužti, kodėl nesiliko kaime tarp savo grėblių, ližių ir girnapsusių? Jei jau sykį susikūrė sau naują gyvenimą, tai senąjį reikėjo palikti ramybėj, užmiršti. To jie, matyt, visgi nesugebėjo: juos vis tiek masino gyvačių karaliaus karūna ir paukščių kalba, ir kiti paslaptingi miško dalykai, kurie jų atmintyje keistai išsikraipė ir įgavo visai kitą, kvailą, reikšmę. Iš savo praeities jie vis dėlto negalėjo iki galo išsilaisvinti: ji juos viliojo, net patys nežinojo, kodėl. Bet susidūrę su tuo, kas išties buvo senoviška, nesugebėjo deramai elgtis – kaip maži vaikai, kurie žavėdamiesi šaltiniu per smarkiai pasilenkia ir stačia galva įvirsta į vandenį. Dabar jie gulėjo čia žaizdotais veidais. Gyvačių karaliai galėjo būti jiems broliais, bet tapo žudikais.

– Aš turiu eiti, – pasakiau Ints. – Suvaikščiosiu trumpam į kaimą. Pasakyk mano motinai, kad vėliausiai ryt vakare grįšiu.

– Kas tau? – paklausė Ints. – Ar jų pagailo? Jie juk įsiveržė čia, norėjo nukirsti man galvą. Ar turėjom jiems prieš tai padus palaižyt?

– Ne, viskas kaip pridera, – pasakiau. – Gavau, ko norėjo. Man tiesiog reikia kaime sutvarkyti keletą reikalų, prieš išsikraustant ilgesniam laikui į mišką.

– Tai gal galėčiau eiti kartu su tavim? – paklausė Ints. – Norėčiau pamatyti tą berniuką, kurį nori mokyti gyvačių užkalbėjimų. Dabar naktis ir žmonės turėtų miegoti, taigi gal be vargo įsmuksiu vidun.

– Na, gerai, einam sykiu, – pasakiau. – Neskubėkim – noriu truputį pasivaikščiout po mišką. Juk taip ilgai čia nebuva.

Mes išties nesiskubinom ir kaimą pasiekėm tik tada, kai stėjo gili naktis. Visur buvo tylu –

taip ir turėjo būti; žmonės, be abejojimo, miegojo.

Patyliukais nusigavome iki Johaneso sodybos. Pravėriau duris ir sušnibždėjau Ints:

- Vaikas miega lopšy. Pasižiūrėk į jį, o tada dėk į kojas - nenoriu, kad senis Johanesas nubustų ir tave pamatytų.

- Man tai kas, - atsakė Ints ir nušliaužė prie Tomo lopšio. Užsirangė kraštu ir pažvelgė žemyn į miegantį vaiką. - Lėmetai! - sušnypštė po akimirkos taip garsiai, kad buvau tikras: dabar visi pabus ir kils nemaloni sumaištis. - Lėmetai!

- Kas tau yra? - sušnypščiau atsakydamas. - Gi žmones prikelsi!

- Lėmetai, ateik čia! - spyrė Ints. - Tas vaikas negyvas!

Pasijutau taip, lyg kas būtų kliūstelėjęs į veidą verdančio vandens. Tą pat akimirka prisistačiau prie Ints. Buvo taip siaubinga, kad ėmiau staugti. Žindukliui buvo perkąsta gerklė. Visas lopšys pilnas kraujo.

- Magdalena! - surikau iš visos gerklės. - Magdalena, kas čia darosi?

Puoliau prie Magdalenos lovos, kuri pastaruosius pusę metų buvo ir mano guolis. Bet šią naktį Magdalena ten miegojo viena, veidą buvo apkritę plaukai, o kaklas perlaužtas.

Nepamenu, kas nutiko paskui. Vienu metu priklaupiau vidur kambario ir man tiesiai prieš akis sušmėžavo Ints galva - ji pasikėlė stačia ir šnypštė man raminamuosius gyvačių užkalbėjimus, nuo kurių pasidarai vangus ir apsnūsti. Persibraukiau veidą ranka ir apsidairiau. Kambarys buvo visiškai suverstas, suolai ir stalas sulaužyti į šipulius, o ant jų krūvos pusiau perlaužtas gulėjo verpimo ratelis.

- Kas nutiko? - paklausiau Ints ir nusižiovavau, nes gyvačių užkalbėjimai smarkokai tebeveikė.

- Tu pašėlai, - atsakė Ints. - Šaukei ir stūgavai, daužėsi kaip į ankštumą patekęs briedis. Siautėjai, trankei kas pakliuvo ir vertei viską aukštyn kojomis, tik lavonų nepaliete.

Mečiau žvilgsnį Tomo lopšin. Atrodė visai nekaltai, niekaip neapnuogino savo kraupaus turinio, bet pajutau, kaip man vėl ima vartytis viduriai.

- Ar man vėl tave nuraminti? - paklausė Ints, tikriausiai iš akių pamačiusi, kad mane užplūsta nauja banga.

- Ne, nereik, - atsakiau ir pats pajutau, kaip lūpos šiepiasi į kažin kokį baisų vypsnį. - Nebėr juk ką ir daužyti.

- Užjaučiu, - pasakė Ints. - Aš visai nepažinojau tų žmonių, bet tikrai užjaučiu. Koks šlykštus niekšas!

- Kas? - paklausiau. - Kas niekšas? Pasakyk, Ints, kas juos sumaitojo! Koks nors vilkas? Vėl koks prakeiktas vilkas!

- Visai ne, - atitarė Ints. - Tu bemat pablūdai, vos tik pamatęs tuos lavonus, ir kaip reikiant neapžiūrėjai ilčių žymių. Joks čia ne vilkas ir, po teisybei, čia visai ne ilčių žymės. Tokių ilčių nė vienas žvėris neturi. Eik, pats pažiūrėk!

- Neisiu, Ints, - pasakiau. - Nebenoriu jų matyti - nebepajėgsiu. Tu pasakyk, kas gi juos užmušė, tada aš nueisiu, sugausiu tą išgamą ir nukankinsiu mirtinai.

- Tavo senas draugas žynys Julgas, - atsakė Ints.

Iš netikėtumo prapliupau juoktis ir pajutau, kaip iš įsiūčio drebu visu kūnu.

- Jisai tebegyvas?! - sušukau.

- Taip, deja, tebe, - tarstelėjo Ints. - Tu gal jam ir nupjovei pusę veido, bet toks mažas

dalykėlis jo nepriveikė. Aš Julgą porą sykių mačiau miške – senis klaikiai atrodo, bet gyvena. Jis, mano manymu, kuoktelėjęs – blaškosi plikas po mišką, nuo miegojimo purve pajuodęs ir apskretęs, o kai pastarąjį kartą jį sutikau, buvo sau prie pirštų prisitvirtinęs nagus, padarytus iš aštriai išgalastų šakų. Jis mosikavo rankomis, kaušėjo savo netikrais nagais ir kažką neaiškiai murmėjo. Lėmetai, jis juk tais pačiais mediniais nagais tiems žmonėms gerkles išdraskė!

– Tai einam dabar pat jo ieškot! – užstaugiau kaip paklaikęs, pašokau ir mečiau į sieną taip, kad namas sudrebėjo. Man vėl sukilo stiprus troškimas ką nors apversti ir sukapti į mažutėlius šipulyčius, bet raminantis Ints šnypštimas vėl šiek tiek prablavė galvą. – Kurgi senasis Johannesas? – staiga prisiminiau. Šitame nelaimingame, krauju pasrūvusiame name juk buvo dar vienas gyventojas. – Jis irgi negyvas?

Mečiau žvilgsnį Johaneso lovon, bet ji buvo tuščia.

– Tikriausiai nebuvo namie, – svarstė Ints. – Įdomu: kaimiečiai juk įprastai naktimis nesišlaisto. Šiaip ar taip, tas išgelbėjo jam gyvybę. Tau taip pat. Jei būtum čia nakvojęs, iš tavo gerklės irgi nekas būtų likę.

– Man ant gerklės šitas gyvulys jau puolė! Šventoji giraitė! Tai šventoji giraitė man dovanoti negali – ir dar toji pusė veido. Nu, dėkoju tam šventam vyrui, jis man tikrai už viską sąžiningai atsimokėjo, nė trupinėlio neliko skolingas. Jis man netgi daugiau užmokėjo, nei esu vertas, – bet nieko tokio, tuoj jį surasiu ir atsiskaitysiu. Šiandien jis man užmokėjo už viso veido nušniojimą, bet aš gi jam tik vieną pusę nupjoviau – oi, to per mažai, reikia paskubėt, kitą pusę irgi nupjaut. Vieno darbo nepabaigęs, kito nepradėk, o ką šiandien padarysi, rytoj nebereiks, sakydavo dėdė Votelė. Jis supuvo man pašonėj, Ints, ir nuo to laiko man šnervėse – keista smarvė, aš tau dar šito nepasakojau, bet dabar tu, šiaip ar taip, jau žinai, – kvapas toks, lyg aš ir pats pūčiau. Bet, matai, nė kiek nepūvu – tai visi kiti dvesia! Visi kiti aplink mane! Miršta ir pūva, o aš turiu toliau gyvent su ta šlykščia smarve. Nu kas man belieka – imsiu ir gyvensiu!

Išbėgau iš kambario ir suvariau peilį į priešais namą augančio medžio kamieną.

– Imsiu ir gyvensiu! – rékiau. – Turėkitės!

– Lėmetai, ateik jau! – pakvietė Ints. – Eime, surasim Julgą.

– Julgą! – suurzgiau. – Taip, jį tai tikrai reikia surasti ir užmušt, nes jis tebegyvas, o ne miręs – nors turėtų būti, nes aš esu paskutinis! Aš paskutinis, o ne jisai!

Užkaukiau į mėnulį kaip senelis savo saloj ir įkandin Ints nužygiavau į mišką, peiliu kapodamas aplink save šakas, paklaikęs iš pykčio ir sielvarto.

Kai atsidūrėme tarp medžių, Ints kilstelėjo galvą ir veriamai sušnypštė. Pašaukė kitas angis.

Po kelių akimirų mūsų link ėmė šliaužti gyvatės. Visoms Ints užduodavo vienintelį klausimą:

- Kur Julgas?

Pirmos atvinguriavusios gyvatės negalėjo atsakyti. Nieko tokio - angių daug, niekas negalėjo miške likti nepastebėtas gyvačių.

Kokia dešimta angis, Ints pasiteiravus, linktelėjo ir tarė:

- Aš kaip tik jį mačiau prieš kelias akimirkas. Gūžėsi po ta sena liepa, kurion prieš dvejus metus žaibas trenkė, valgė kiškio kopūstus.

- Labai tau ačiū, - tarė Ints. Pažvelgė į mane. - Na, Lėmetai? - paklausė. - Girdėjai?

- Girdėjau, - pasakiau. Laukiau nekantraudamas ir delne spusčiojau peilį - net nepastebėjau, kaip įsipjoviau, bet nejaučiau skausmo ir nepaisiau, kad per pirštus varva kraujas. - Ints, atmink, aš pats jį užmušiu. Šiandien man tavo ilčių neprireiks.

- Suprantu, - tarstelėjo Ints.

Tada nubėgau link apdegusios liepos - pačiu tiesiausiu keliu, taip greit, kiek tik įmanydamas, nepaisydamas į veidą besidaužančių šakų, o Ints laikėsi man įkandin.

Ten Julgas ir buvo. Jei iš įtūžio nebūčiau paklaikęs, būčiau, be abejo, pabūgęs jo išvaizdos. Žynys buvo nuogas, o jo liesą it kaulas kūną tartum kokia sudžiūvusi žievė dengė purvas, buvo apkibęs spygliais ir kitu po mišką besimėtančiu šlamštu. Trūko pusės veido, o vietą, kurioje kadaise buvo žaizda, dengė didelis bjaurus randas - ryškiai rožinis, palyginus su ruda oda, ir kažkaip drėgnai blizgus. Prie pirštų Julgas turėjo prisirišęs trumpus aštriai išgalštus dyglius - jais nuo žemės rove kiškio kopūstus ir su visom žemėm kimšo į burną, pats sau tyliai mykdamas. Šiek tiek kiškio kopūstų buvo įsivėlę žyniui barzdon ir karojo jam nuo smakro kaip žalios pelėsis. Tai buvo ne žmogus, o kažkoks baisus žvėris ar net augalas, kažkoks apskretęs judantis medis iškėtotomis šakomis. Atgijęs šventgirės medis, kuris puto žolę ir spangino į mane vienintele paklaikusia akimi. Jis mane vis dėlto atpažino ir suspigo:

- Tu! Tu šventąją giraitę iškirtai! Šventgirės šunys nepasigailės, sugrauš tave! Nuplėš mėsą nuo kaulų! - Grąsindamas iškėlė rankas, pakratė pirštus mediniais nagais ir sulajo. - Matai, šventgirės šunys pažįsta tavo kvapą! - klykė. - Ateis ir mirtinai tave užkandžios!

Pastebėjau, kad mediniai nagai buvo parudę nuo sukresėjusio kraujo. Šitais pačiais dygliais tas išgama neabejotinai perrėžė gerkles Magdalenai ir mažajam Tomui. Pajutau, kad pasaulis prieš akis apsitraukia rūku. Pyktis dusino mane: žengiau artyn ir vienutėliu smūgiu nukirtau Julgui kairę plaštaką. Žynys laibai spygtelėjo, bet neatsitraukė ir pabandė

mane sugriebti dešine ranka; atšokau į šalį ir mediniai nagai, manęs nekliudę, grybštelėjo orą. Kitą akimirką į kiškiakopūščius nukrito ir antroji plaštaka – užmyniau ją ir surikau:

– Jokie čia ne šventgirės šunys, išpera! Tai tavo paties rankos, kuriomis užmušei du nekaltus žmones! Tu išgama, išgama!

– Norėjau užmušt tave, – sniau krojo Julgas ir spaudė krauju varvančius strampus prie pilvo. – Sekiau tave ir tykojau, bet kaip tik tą naktį, kai kartu su savo ištikimaisiais šventgirės šunimis taikiausi užpulti, tavęs nebuvo namie. Bet šunys norėjo būti, fėjos buvo prašiusios kraujo, tad ir patenkino savo troškulį. Nieks fėjoms nepasipriešins – jos visų galingiausios!

Šneka buvo tokia siaubinga, kad pastačiau Julgą stačiom ir vienu mostu perrėžiau jam pilvą. Jis suinkštė ir parkrito ant žemės.

– Niekše!.. – iškošiau. – Suprask pagaliau, kad nėra jokių fėjų anei šventgirės šunų – tik tavo paliegiusios smegenys, prasimanančios vis naujų piktadarysčių. Kam gi aš tavęs anąsyk neužmušiau? Tai aš dėl visko kaltas!

Sugrūdau ranką Julgui žaizdon ir ištraukiau lauk vidurius. Žynys staugė ir kaukė. Pririšau žarnas prie senosios liepos ir spyriau seniui į veidą.

– Šliaužk dabar aplink savo šventąjį medį, nevidone! – surikau. – Šliaužk, kol visi tavo viduriai apsvynios apie šitą šventąjį medį! Šliaužk – ar girdi, šliaužk!

Ir jis ėmė šliaužti! Jam iš paskos nusidriekė kruvinas šlykštus takas, ilgos gleivėtos žarnos dribo jam iš pilvo ir vis tįso. Kiškiakopūščiai po medžiu nurudo nuo Julgo kraujo. Iškoręs pamėlusį liežuvį lėtai slampino švokšdamas, vienintelė akis buvo išsprogusi ir be gyvybės ženklų. Du ratus žynys įstengė apšliaužti aplink liepą, kol nukraujavo.

– Šlykštu, – pasakė Ints, su pasibjaurėjimu nosisukdama.

– Šen paėst ir paskanaut, garbiosios fėjos ir šventgirės šu-nys! – surikau visa gerkle. – Stalas padengtas! Šen, į sveikata – šisai valgis juk turėtų jums būti gardus! Ateikit, ateikit, nes šiandien būsite paskutinįsyk pavalgydinti! Rytoj niekas jūsų nebeprisimins – nuo rytojaus esate pasmerkti užmarščiai ir badmiriui! Paskutinė proga, gerbiamosios fėjikės! Šventgirės šunauja, a-ūū! Kur jūs? Eikšekite prisišveist!

Vien musės atskrido man pašaukus – didelis debesis musių, ir netrukus Julgo lavoną uždengė tankus zirziantis juodas kiautas.

– Einam iš čia pagaliau, – pasakė Ints. – Vemt verčia.

Nusispjoviau ant musių ir žynio likučių, staigiai apsigrėžiau ir nužygiavau.

– Kur dabar eini? – paklausė Ints, šliauždama greta manęs.

– Nežinau, – pasakiau aš.

– Eisi į kaimą?

– Ne.

– Ateisi pas mus?

– Nežinau. Nežinau.

Tenorėjau vien eiti tolyn ir priėjęs kelio galą šokti pragarmėn kaip tądien, kai vilkas pražudė Hiję. Vėl viskam galas, vėl viskas baigėsi, vėl viskas pražuvo.

– Ateik pas mus pagaliau, – pasiūlė Ints. – Tau reikėtų pailsėt. Lyžtelėsi baltojo akmens ir užmigsi.

– O tada?

- Ką - tada?

- O tada, kai pabusiu?

- Nežinau, Lėmetai. Apie tai vėliau pagalvosim. Būk geras, einam sykiu.

Nesiginčijau su Ints. Tebūnie - eisiu tad pas gyvates. Tiesą sakant, man buvo tas pat, kur eiti ir ką daryti.

Pasukome link angių urvo vedančiu taku ir kurį laiką keliavom tylėdami. Staiga Ints nerimastingai sušnypštė.

- Jaučiu dūmų kvapą! - šnipštelėjo. - Paskubėkim! kažkas keista dedas!

Aš irgi užuodžiau degėsius. Ėmiau bėgti ir mano savijauta truputį pagerėjo. Man reikėjo veiklos. Karštai troškau, kad Jul-gų būtų buvę daug - visas būrys ir kad būčiau galėjęs juos visus nukankinti ir užmušti. Dūmai ir tarp medžių mirgančios liepsnos galėjo reikšti, kad man vėl pasitaikys proga kautis, palaidot savo sielvartą aklame keršto siute. Kas galėjo ten užkurt ugnį? Gal kokie geležiuočiai ar vienuoliai? Pastvėriau peilį į ranką ir godžiai suspaudžiau rankeną.

- Tie dūmai eina iš mūsų urvo! - persigandusi sušnypštė Ints man pašonėj. - Ką, po galais, tai turėtų reikšti?

Skynėmės tolyn ir kitą akimirką jau buvome vietoj. Ir ką pa-matėm! Tai buvo ne jokie ne geležiuočiai ar vienuoliai. Tai bu-vo kaimiečiai su seniūnu Johannesu priešaky, ten buvo Pertelis ir storasis Mykolas, ir Jokūbas, ir visi kiti vyrai. Sėdėjo ratu aplink galingą laužą, tiesiai priešais gyvačių urvan vedančią olą, o ugnyje buvo matyti daugybė suanglėjusių angių, kurios tik-riausiai mėgino nuo urvan besiveržusių dūmų pabėgti į gryną orą. Vienintelis dalykas, ką joms tepavyko pasiekti - užuot nuo dūmų uždusus, - gyvoms iškepti.

Urve juk buvo ir mano motina! Ir Ints tėvas, didysis gyvačių karalius! Ir jos vaikai, kuriems vos tebuvo pradėjusios kaltis karūnėlės! Visi jie buvo ten, bet neišsigelbėjo.

Ints sušnypštė siaubingu balsu ir metėsi į kaimiečius iš užnugario. Ints pakąstas vienas bernas riktelėjo ir krito, tada stūgtelėjo vienas senis, užsidengė veidą rankomis ir nugriuvo. Ints gėlė į kairę ir į dešinę ir kaimiečius apėmė sumaištis ir baimė.

- Gelbėkit! Gelbėkit! - rėkė. - Pragaro gyvatė ištrūko!

Neketinau leisti Ints kautis vienai. Užkaukiau iš visų plaučių ir puoliau jai į pagalbą. Pirmu smūgiu perrėžiau gerklę storajam Mykolui ir riebus vyras sudribo kaip maišas. Švaisčiausi peiliu aplink save kaip papuola ir kartkartėm turėjau užsimerkti, kadangi kraujas tryško į veidą ir graužė akis. Žmonių buvo per daug, ir prasiskynęs jų būrin nebegalėjau apsiginti iš nugaros. kažkas vožė man akmeniu per pakaušį, kaukolė trakstelėjo, aš parkritau ant kelių ir išspjoviau nežinia iš kur burnoj atsiradusį kraują. Pasaulis susvyravo man prieš akis ir dar nespėjęs susigaudyti buvau surištas. Greta gulėjo Ints. Tebebuvo gyva ir lėtai krutėjo, bet jos stuburas buvo perlaužtas.

Pamačiau seną savo draugą Pertelį lenkiantis prie mūsų su galingu vėzdu.

- Tos gyvatės iš tikrųjų visai nepavojingos, - išgirdau jį sakant. - Reikia paprasčiausiai vidur nugaros trekstelėt pusiau, tada joms iškart šakės. Ji juk plonytė kaip šakelė: sykį kakšteli ir stuburas - perpus.

- Perteli, - sumurmėjau spjaudydamasis krauju. - Argi tu neprisimeni? Čia juk Ints! Ji kadaise buvo tavo draugė!

- Gyvatė negali būti krikščionio draugė, – atsakė Pertelis. – Nesiesk! Tai tu čia su gyvatėmis bičiuliuojiesi, nes esi pagonis. Už tai sudegsi ant stulpo.

- Visgi tu gyvulys, – tyliai pasakiau. Pertelio žodžiai manęs nenugąsdino: jeigu nori, tegu padega, man tas pat. Viskas juk, šiaip ar taip, baigėsi – jau anksčiau buvo baigęsi, o dabar jie dar ir mano motiną užmušė, ir visą Ints šeimyną, ir apskritai visas mano senas drauges angis. Daugiau nieko nebebuvo – tik Ints sulaužytu stuburu man pašonėj, neabejotinai ir jai tuoj padarys galą. Labai gerai, tegul ir padaro – man buvo tiesiog skaudu žiūrėti, kaip Ints bejėgiškai rangosi dulkėse kaip koks vargšas sliėkas, o ne galinga gyvačių karalienė.

- Laikykis, bičiule, – sušnypščiau jai. Ints pažvelgė į mane – ji suprato, ką jai pasakiau, bet atsakyti jau nebepajėgė. Jos liesą, bet tvirtą kūną be paliovos purtė mėšlungiški traukuliai. Buvo matyti, kad jai labai skauda.

- Metam gyvatę laužan? – paklausė Jokūbas priėjęs artyn ir spirtelėjęs Ints.

- Ne, verčiau nuneškim į skruzdėlyną, – atsakė Pertelis. – Tai juokų tada pamatysit – skruzdėlės jai mėsą nuo kaulų taip švariai nugrauš, lyg žaltpalaikė būtų katilė išvirta.

- Išgama, nevidone, šikniauza! – sukriokiau gulėdamas ant žemės, o tuo metu Pertelis, lydintas kaimiečių juoko, dvišaku pagaliu pakėlė spurdantį Ints kūną ir kažkur išnešė. Prisiminiau, kaip kadaise Ints pašaipiai žiūrėdavo į skruzdėles, – ir štai dabar toms pat šiukšlėms nukris už grobį. Tie patys šlykštūs, kvaili vabaliūkščiai ės jos mėsą, savo smulkiais takeliais po lopinėlių išnešios jos odą ir paliks tik baltą skeletą. Mažučiai niekingi padarėliai, nesuprantantys gyvačių užkalbėjimų, – visai kaip tie kaimo žmonės, kurių dėka dabar skruzdės dalinsis tokias gausias vaišes. Juk Ints ir kaimiečius niekino – o dabar tie žmonės iškepė visą jos giminę ir ją pačią numetė skruzdėms suėsti. Jie sustip-rėjo, rado būdą galabūti angis ir dabar niekas nebestabdė naujojo pasaulio apgulties. Gyvačių užkalbėjimai neveikė jų kurčių ausų – jie niekaip nesaugojo nuo storos lazdos, kuria taip lengva suknežinti švelnią angies nugarą.

Pertelis sakė, kad mane sudegins, ir aš laukiau, kad mane nušveistų į tą patį laužą. Tikriausiai kaimiečiai turėjo kitų planų. Johanesas priėjo prie manęs, kurį laiką rimtai į mane stebeilijo, tada pasilenkė ir tarė:

- Dabar matai, Lėmetai, kas tau nutiko už tai, kad paniekintai kryžių šventą. Būtumei leidęsis pamaldžių brolių apkrikštijamas, nebūtų velnias tavo sielon įsigavęs. Ne, tada būtumei įstengęs jam pasipriešinti ir nebūtumei tarnavęs nelabajam.

- Aš niekam netarnauju, – sumurmėjau.

- Bet kodėl tada mus užpuolei? – paklausė Johanesas. – Kodėl numarintai tiek garbių krikščionių?

- Nes tie krikščionys užmušė mano draugus, – atrėžiau. – Ar žinai, kvailas seni, kad šiandien nužudėt mano motiną?

- Tavo motiną? – nusistebėjo Johanesas. – Mes naikinome gyvates, ištikimiausius šėtono tarnus. Vakar vakare tie baisūs žvėrys užmušė du mūsų kaimo žmones – jaunąjį Andriejų ir mieląją Kotryną. Šita piktadarystė juk negalėjo likti nenubausta, tad mes ir uždusinome visą tą šlykščią padermę jos pačios urve.

- Mano motina irgi ten, urve, buvo, – pasakiau.

- Gyvačių urve?! – sušuko Johanesas ir persižegnojo. – Tai tada tu irgi gyvatė ar dar blogiau – raganius! Tokiu atveju jai deramai atseikėta!

- Seni, - pasakiau aš. - Šiandien vienam tokiam kaip tu fėjas garbstančiam išsigimėliui išplėšiau vidurius. Baisiai norėčiau ir tau suvaryti peilį į pilvą ir ištraukt kepenis, ir tada jomis daužyt tau snukį.

- Šneki kaip laukinis žvėris, - pasidygėjęs pasakė Johanesas. -Toks ir esi. Tavo dvasią velnias taip smarkiai sugniaužęs, kad neturi nė menkiausios vilties sulaukti Dievo malonės ir suvokti jo dosnumo. Užpuolei mus su savo sėbru, gyvate iš paties pragaro, bet Dievas mus apgynė ir vedė ranką šauniojo Jokūbo, kuris tau trenkė į galvą akmeniu. Tavo viešpats galingas, bet Dievui jis vis dėlto negali pasipriešinti. Tuojau, kai prašvis, padegsim tave ant sūpynių kalvelės. Nemanyk, kad šįkart nusileisiu Magdalenai. Gali melstis kiek panorėjusi - aš tave vis tiek nudėsiu. Per ilgai tvėriau šėtono pakaliką savo namuos, pats irgi buvau silpnas ir nuodėmingas.

Prapliupau karčiai juoktis, nors mieliau būčiau pravirkęs - tačiau nebeturėjau ašarų.

- Ne, to tai nesibaimink, seni! - surikau Johanesui į akis. - Nepuls Magdalena melstis už mane. Dėl to tikrai nesijaudink! Ak, tai štai kodėl tavęs nebuvo namie, kai mirtis jūsų namus aplankė! Tu buvai miške žudyti gyvačių! Išties tavo dievas gynė ir vedė tave, ir išgelbėjo nuo didelio pavojaus. Čiulbėk, čiulbėk dabar, seni, dėkok savo maloningajam dievui, kuris tave taip labai myli ir saugo!

- Ką čia pezi? - neramiai paklausė Johanesas. - Kada mirtis aplankė mano namus?

- Ogi nakčia! - Pakaitom kvatojau ir kūkčiojau. - Mirtis visad ateina nakčia, patyliukais pasibeldžia ir klausia: tuk tuk, ar kaimo seniūnas Johanesas namie? Ak, ne - tai kurgi jis? Kaimo seniūnas juk miške kepa angis! Jis turi daug darbo, jo dievas jį tam išsirinko! Bet mirtis nenori grįžti tuščiomis, kažką visgi norisi įsibrukti už žando! Nėra Johaneso, nėra Lėmeto - bet Magdalena ir Tomas namie! Ak, kaip puiku! Graži mergina, mažas berniukas! Kaip skanu! Fėjos ir šventgirės šunys juk nori būti, ne tik dievas! Dievas jau punta angis, kurias Johanesas jam kepa, nu galgi fėjos ir šventgirės šunys irgi gardžiuosis žmogiena. Visi tie padarai juk tokie alkani! Jų pilvai tokie dideli, kad niekad nepripildys.

Paskutinius žodžius tiesiog išriaumojau, raičiodamasis po žemę, lyg gulėčiau ant žioruojančių žarijų. Kaimiečiai nusigandę stovėjo aplink mane, nesumodami, kaip pasielgus. Johanesas drebėjo.

- Ar tu... - mikčiojo jis. - Ar tu mano vaiką nuskriaudei?

- Ne aš! - sustūgau. - Tai vis šventgirės šunys, fėjos ir kiti dievai! Jie geria kraują, ne aš! Aš moku tik gyvačių užkalbėjimus -nieko kito, ir aš paskutinis, kuris juos supranta. Visai paskutinis, nes daugiau juk nė gyvačių nebėr!

Prapliupau juoktis ir kitą akimirką pabandžiau arčiausiai stovinčiam vyrui įkasti į koją. Vyras pasibaisėjęs metėsi į šalį.

- Nebijok, niekše! - surikau. - Mano dantys nenuodingi, nuo jų nenumirsi!

- Pablūdo, - pasakė Johanesas visas perbalęs. - Pasiimkim jį kartu, ir greit į kaimą. Man labai neramu dėl Magdalenos.

- Vėlu, senas kvėša, vėlu! - staugiau visai paklaikęs ir daugiau galvą į žemę. - Vėlu!

- Greičiau! - rėkė Johanesas ir pešė barzdą. - Greičiau!

Dabar, pagalvojus apie tą naktį, man tik pasidaro mažumėlę gėda savo nevaldomo elgesio. Kiek bereikalingo triukšmo ir nevilties! Vilkui mirtinai sukandžiojus Hiję, galėjau juk susitaikyti su tuo, kad neteksiu artimųjų. Kas jau sykį bedugnėn nusirito ir trenkęsis žemėn užsimušė, tam nebeturėtų smarkiai rūpėti, kai jo suglebęs kūnas vis parvelkamas ir parvelkamas kalno viršūnėn ir vėl iš naujo sviedžiamas gelmėn. Žmonės ir žvėrys, kurių ilgėjausi, dingo lyg staiga prie vandens paviršiaus prisiartinusios žuvys: vičvienas peleko mostas – ir jų nebematyti, viena po kitos nunėrė ten, kur negalėjau jų nusekti. Vadinasi, tikriausiai būčiau galėjęs jas nusekti, kaip galėtum ir jūron pulti gaudyti žuvies, – bet visgi jos nepagausi. Sykį ir aš nuseksiu paskui visus savo brangiausius, bet, nors judame ta pačia kryptimi, niekad os nebesusitiksimė. Tokia didelė šita jūra ir tokie mes mažyčiai.

Šiandien įstengiu galvoti apie tai visiškai ramiai, netgi abejingai. Manęs netrikdo prisiminimas, kad per vieną naktį netekau Magdalenos ir mažojo Tomo, Ints, kitų angių ir savo motinos. Taip ir turėjo būti, nes supuvęs medis visad greit gauna galą – sykį galingai triokšteli ir nuvirsta. Jo plati laja, daugel metų stypsojusi viršum miško, staiga prapuola, miško skliaute lieka skylė. Bet greit užželia, tarsi nieko nebūtų nutikę.

Nebeliūdžiu dėl to, kad nebėr kam perduoti savo gyvačių užkalbėjimų. Priešingai – netgi piktdžiugauju. Lai gyvena sau be gyvačių užkalbėjimų – tos būsimos žmonių kartos, kurių niekada nepamatysiu ir kurių nė netrokštu išvysti! Kvaili ir vargšai vabalai – aš jiems nepavydžiu. Jie, žinoma, negali krimstis nesuprantą gyvačių užkalbėjimų, jie nežino, ką praradę, – bet aš žinau. Žinau dar ir daugiau kitko, bet mano bukieji palikuonys niekad tų dalykų nesužinos.

Man smagu apie tai pagalvojus. Būtent tokį naująjį pasaulį bandau įsivaizduoti valandų valandas gulėdamas savo urve – pasaulį be gyvačių užkalbėjimų. Kartais pats sau nusijuokiu – tokia pajuokos verta atrodo ateitis, kurioje man nebėra vietos. Keista ir nemaloni. Visai gerai, kad išvengsiu tų nesąmonių.

Ne, neliūdžiu praeities. Ji nuo manęs jau per smarkiai nutolusi. Žmonės, kuriuos seniau pažinojau ir mylėjau, šiandien virtę tik piešiniais ant Pirės ir Riakos urvo sienos. Žiūriu į juos, bet nieko nejaučiu.

Tą ankstyvą rytmetį, kai mane surištą nešė į kaimą, toli gražu nebuvo toks ramus. Kaukiau ir klykavau kaip vilkiukas ir plūdau visus, ką pamatęs, kol vienas pečiuitas kaimietis taip vėzdu užtvojo man per burną, kad dantys išlakstė. Tada nutilau ir tik spjaudžiausi krauju, bet siutas viduj tebevire ir nejutau skausmo nei dėl sudaužytos burnos, nei į sąnarius įsirėžusių virvių.

Mano riksmas buvo vieni niekai, palyginus su kriokimu, kilusiu gyvatdegių šutvei pagaliau

pasiekus Johaneso namą ir viduj išvydus visą Julgo nakčia įdėtą triūsą ir vargą. Kaimo seniūnas Johannesas atūžė prie manęs, papurtė mane ir suriko:

- Tu juos užmušei! Tu juos mirtinai užkandžiojai! Tu vilktakis - visados žinojau!

Manęs nenustebino ir nesupykdė tie kaltinimai - aš nujaučiau juos. Išvis neketinau atsakyti Johannesui, bet kai jis manęs nepaliko ramybėj ir vis įžeidinėjo, sumurmėjau per kruvinus dantis:

- Palik mane ramybėj, kvaily. Neužmušiau aš jų - toksai kaip tu pablūdes senolis užmušė, o jei tau nuo to bus ramiau - aš jam jau paleidau vidurius. Jis už savo bjaurystes sumokėjo, o vienąsyk sumokėsi ir tu.

- Tu ar koks kitas pagonis ten iš miško, - koks skirtumas! - sustūgo Johannesas. - Visi jūs vilktakiai! Kas jums yra - kokie baisūs burtai verčia jus krėsti tokias klaikybės?

- Nieko tokio, įmesim į ugnį ir sudeginsim, - pasakė Jokūbas.

- Tą tai padarysim, bet kas iš to Magdalenai ir jos sūnui, kuris dargi buvo riteriukas! - raudėjo Johannesas. - Jų nė kerštas negelbės.

- Čia tu teisus, seni, - pasakiau ir pagalvojau apie Julgą. Galėjau jį nors ir šimtąsyk užmušti - Magdalenai ir Tomui iš to nebūtų buvę jokios naudos. Tai visais atžvilgiais buvo nelygūs mainai: niekingo pablūdusio senio gyvybė niekam juk nieko nereiškė, jo negedėjo nė vienas žmogus ar žvėris. Jis jau seniai turėjo būti miręs, bet bastėsi ir žudė tuos, kurie turėjo gyventi ir kuriuos visi apverkė.

Riksmų ir raudų būta išties daug. Žmonės vaikščiojo ir verkdami kilnojo į dangų rankas. Žinoma, stebėjosi, kaipgi visi jų dievai ir jėzūs, kurių pagalbos vylėsi ir kuriems saugian užnugarin iš miško ir išsikraustė, dabar leido nutikti tokiai siaubingai piktadarystei. O dar tą pačią naktį, kurią jie, dievo įsakymams paklusdami, šauniai degino gyvates. Žinojau, kad nė galo nesunku rasti atsakymų į juos kankinančius klausimus. Juk vis dėlto daugybę metų gyvenau miške kartu su Julgu ir puikiai prisiminiau, kaip lengvai jis išaiškino Tabetui visus dalykus, pasitelkdamas kaip tik tam pramanytas fėjas ir savo suktą protą. Kaimiečiai irgi ilgai nesuko galvos - netrukus Johaneso dėka jiems viskas buvo kaip ant delno.

Žinoma, kaltuoju išaiškintas aš. Dievas juk negalėjo pakęsti, kad kaime gyvena pagonis nekrikštas, kuris dargi ir vilktakis, ir baudamas už tai atitraukė savo ginančią ranką nuo Magdalenos. O mažojo Tomo dievas nė nebaudė - kaip tik palaimino. Svetimšalio riterio vaikelis dievui tiesiog pasirodė toks mielas, kad jis kuo skubiausiai pasikvietė jį pas save ir pasisodino ant kelių. Taip smarkiai mylėjo tą kūdikėlį!

Kaimiečiai, aišku, su dideliu džiaugsmu patikėjo tais pezalais, kaip kad amžinatilsį Tabetas už gryną teisybę priimdavo viską, kas tik plūsdavo pro neplautus Julgo dantis. Dėl vaikelio jaudintis neberekėjo - jis buvo geros rankos. Slapta netgi didžiutasi, kad čionai, paprastame estų kaime, gimė šitoksai kūdikis. Kalbėtasi apie stebuklą ir svarstyta, ar senais vaiko drabužiais dabar bus galima baidyti lapas nuo vištų.

Magdalenos, žinoma, gedėta, bet visi laikėsi vieningos nuomonės: dievo įsakymams nusižengti nevalia ir kad priimti mane į savus namus buvusi didelė nuodėmė. Kadangi kaip tik buvau po ranka, visi, draugėj ir po vieną,ėjo ant manęs nuspjauti ir sukrovė aukštą žagarų stirtą, ant kurios norėjo mane iškepti.

O man tasai deginimo stulpas priminė vestuvių laužą, kurį pats buvau sunešęs iš iškirstos

šventgirės likučių. Anuokart ant jo mano motina kepė briedį, dabar motinos nebėra, o ir briedžio tie stuobriai savo apgailėtinomis ietimis miške pagauti ne-moka – taigi jiems nelieka nieko kito, kaip tik iškepti mane.

Nebijojau mirties, – ir kodėl būčiau turėjęs bijoti po visų tų naktinių įvykių? – bet būčiau norėjęs dar pasiautėti. Bent jau kaimo seniūną Johanesą tai tikrai norėjau užmušti, kaip ir savo seną draugą Pertelį, kurį dabar mieliau vadinau Petru. Būčiau norėjęs išgiežti savo siutą, kautis ir tūžti, o ne suanglėti ant stulpo kaip bejėgis gniutulas. Bet buvau per smarkiai surištas, tad negalėjau nė pasikrutinti. Tik burna laisva, tačiau dabar su gyvačių užkalbėjimais nebuvo ko prasidėti. Atbukusio kaimiečių proto jie niekaip neveikė. Tie žmonės buvo lyg vilkai sakų pilnomis ausimis, ir kaip mano žmoną vilkas pražudė, taip nuo jų rankos turėjau mirti ir aš.

Vyrai sugriebė mane ir nuvilko ant žagarų stirtos. Pamačiau, kad vienos mano kojos įsitvėręs Petras, ir pasakiau:

– Kas galėjo pamanyti, kad kada nors tu mesi Ints skruzdėlynan, o mane – ant deginimo stulpo?

– Ką padarysi, – atsakė Petras. – Kiekvienas pats renkas likimą. Aš jau seniai kviečiau tave į kaimą, bet atėjai per vėlai ir vis tiek tebesi laukinis.

– Negi tikrai tiki, kad aš – vilktakis? – dabar paklausiau gyvačių kalba. – Juk žinai, kad vilktakių nebūna!

Petras kurį laiką nieko neatsakė, ir aš jau patikėjau, kad jis pamiršęs gyvačių kalbą ir nesuprato mano žodžių.

– Šiandieniniame pasaulyje tikima, kad būna, – staiga pa-sakė – žmonių kalba, ne gyvačių užkalbėjimais; matyt, nuo kai-mo valgių suminkštėjęs liežuvis nebesilankstė. – Visi naujieji žmonės tiki. Tad aš irgi tuo tikiu.

– Ką sakai, Petrai? – paklausė Jokūbas, kuris laikė mane už kitos kojos. Jisai mano klausimo nesuprato.

– Sakau, kad vilktakiai – siaubingos pabaisos! – sušuko Pet-ras. – Oplia!

Nuskridau žagarų stirton. Saulė švietė man į veidą; nusisukau šalin ir pamačiau virš kaimo pastatų skrendant savo senelį.

Pirmasis jam pakliuvo Jokūbas, kuris kaip sykis ruošėsi uždegti stulpą. Senelis tiesiog stvėrė jam už galvos, prisitraukė ir suleido iltis vyriui į pakaušį. Jokūbas trūkčiodamas parkrito ant žemės ir po akimirksnio buvo nebegyvas.

Tada senelis čiupo prie diržo pritvirtintą kirvį ir keliskart pasišvaistė aukštyn žemyn. Kaimiečiai puolė šaukti ir pakraupę išsilakstė.

– Ar tu miręs, Lėmetai? – suriko senelis.

– Ne, seneli, gyvas! – sušukau jam atgal. – Tik surištas. Išlaisvink mane!

Senelis sukosi virš manęs. Sparnai buvo platūs kaip erelio, o žmonių kaulai supinti stebėtinai meistriškai. Senelis ištiesė ilgą nagą ir perpjovė virves.

– Pamatęs tave kruviną čia, ant stulpo, pagalvojau, kad tu miręs ir kad čia tavo laidotuvių laužas, – pasakė senelis. – Bet dabar suprantu, kad tie bjaurybės norėjo tave gyvą sudeginti. Nu, manau, tu jiems už tai nedovanosi! Eikš, berniuk, pašėliosim mažumėlę!

Išsiėmė ilgą peilį iš už diržo ir pamėtėjo man.

– Kad turėtum kuo durt, – paaiškino. – Padorių ilčių juk neturi, vargšas vaikas.

Atkragino galvą ir užkavė, o paskui puolė kaimiečius. Nušokau nuo žagarų stirtos džiūgaudamas visa širdimi. Būtent to troškau. Senelis atvyko pačiu laiku. Jaučiau, kaip vien laikydamas peilį rankoje einu iš proto. Suriaumojau iš džiaugsmo, gavęs progą užmušti tą patį drūtą valstietį, užtvojusį man per dantis, ir nulėčiau gaudyti kitų.

Kaimiečiai mums nesipriešino. Tiesą sakant, nė nebandė kautis – pasirodžius skraidančiam seneliui taip išsigando, kad spruko kiek įkabindami. Vijomės juos ir kišom po velėna, bet kol vaikėmės vieną, kiti išsilakstė kažin kur ir nebegalėjai jų rasti. Visur ieškojau kaimo seniūno Johaneso ir Petro, bet jie dingo kaip akmuo vandeny. Galiausiai dvėsuodamas sustojau, nes visi kaimiečiai išsislapstė ir, be ore platančio senelio, nebuvo matyti nė gyvos dvasios.

– Nieko tokio! – suriko senelis pamatęs, kad sumišęs stabtelėjau. – Čia, iš aukštai, geriau matyti. Pasiruošk, geležiuočiai atjoja!

Po akimirkos ir aš juos pamačiau. Geležiuočių buvo šešetas, o per vidurį ant paties prašmatniausio žirgo papuošalais apkarstytais drabužiais jojo storas vyras, nutaisęs išpuikusią ir pašaipią miną. Tai, be abejo, buvo koks nors svarbus viešpatis – galbūt vyskupas ar kažkas panašaus, tiksliai nežinau, nes tasai naujasis pasaulis man buvo pažįstamas tik iš Johaneso pasakojimų. Popiežiumi jis, šiaip ar taip, būti negalėjo, nes Johannesas buvo sakęs, kad popiežius gyvena Romos mieste. Kas tiksliai jis buvo, mus ne itin domino. Nuėjau ir atsistojau vidury kelio, o senelis tuo metu dideliu lankstu apskrido geležiuočius iš nugaros. Jie dar nebuvo jo pastebėję, o manęs pastebėti irgi nenorėjo – nukreipė žirgus tiesiai į mane, lyg aš tebūčiau oras, kurį kuo ramiausiai gali kiaurai prajoti. Tikriausiai tikėjosi, kad aš nuolankiai šoksiu į šalį, bet taip nepadariau ir sugavau nuožmų svarbiojo valdovo žvilgsnį. Jisai mane įsidėmėjo, piktai susiraukė ir ranka padarė tokį judesį, lyg norėtų mane nušluoti nuo kelio kaip kokią šiukšlę ar musę. Kažką nepatenkintas pasakė. Vienas riteris nusijuosė kalaviją nuo diržo.

Tada aš sušnypščiau – ir arkliai pasibaidė. Du riteriai iškart iškrito iš balno, kiti visgi sugebėjo išsilaikyti ant arklių, bet čia jiems nepasisekė, nes šitaip seneliui buvo kaip tik lengviau kirviu nukapati jiems galvas. Jis prisiartino švilpdamas ir kaukdamas lyg tas pirmakštis paukštis, kurio atvaizdą mačiau žmogbeždžionių oloj. Du sykius užsimojo kirviu ir dvi geležinės galvos nusirito ant žemės. Jis kaipmat apsisuko ir vėl nuskrido, ir vėl užsimojo. Tuo metu aš mirtinai užbadžiau du žemėn iš balno išvirtusius geležiuočius.

Gyvas tebebuvo tik anas išdidus valdovas brangiu apsiaustu. Jo išraiškoje nebeliko nė kruopelytės pasipūtimo ar paniekos – dabar jis visai nustėręs spoksojo į tą keistą sparnuotą siaubūną, kurio esant iki šiol nebuvo nė girdėjęs. Šitas siaubūnas atrodė iš tiesų baisingai: kauliniai sparnai, ilga žila barzda ir dvejetas krauju pasrūvusių senioko akių, aštrūs, riesti it paukščio nagai ir neįprastai trumpos kojos – iš tikrųjų tik bigės, – turėjo nepaprastai siaubingai atrodyti visiems kitiems, išskyrus mane, kuriam ši pabaisa buvo kuo tikriausias senelis.

Priėjau prie išdidžiojo valdovo ir jį užmušiau. Senelis nuskrido į medį šalimais ir nutūpė ant šakos – dabar dar labiau panėšėjo į paukštį.

– Viskas! – pasakė patenkintas. – Kaip pradžiai, visai gerai. Ak, vaikine, kaip ilgai laukiau šios dienos!

– Kur šitiek užtrukai? – paklausiau. – Jau maniau, kad nebepasirodysi.

- Aš gi niekur negalėjau gauti paskutinių reikiamų kaulų! -sušuko senelis. - Buvo siaubinga! Kai jūs išplaukėt, mano salon nebeužklydo joks žmogus. Tykojau dienų dienas pajūrėj, bet nė vieno laivo nepasirodė. Slinko mėnesiai, visi metai praėjo, maniau, pablūsiu. Juk beveik buvau baigęs tuos sparnus, jūs man dar ir vėjamazgių atgabenot - ir vis tiek negalėjau išvykti. Žvėrių saloje buvo, bet jų kaulai netiko, nors bandžiau ir kelias savaites pražaidžiau su briedžiais ir stirnomis. Nepavyko. Och, kaip aš rėčiau visa gerkle iš pykčio! Žinai, vaikine, aš tau nuoširdžiai pasakysiu ir tu neišžižaisk, bet jei su mergica būtum tą akimirką man pasirodęs, būčiau jus užmušęs ir jūsų kaulus panaudojęs - kas, kad tu mano anūkas ir man brangus. Buvau visiškai paklaikęs - jau sumaniau, kad galėčiau pats keletą kaulų nusignybt ir įgrūst į sparną, bet nebuvo ko nuraut. Galiausiai net nebevalgiau ir nebegėriau - sėdėjau kaip riedulys ant kranto ir spoksojau į jūrą. Prieš dešimt dienų pagaliau toli toli jūroje pamačiau laivą, bet jis neplaukė nė kiek arčiau link mano salos - kaip tik visai kita kryptimi. Šokau į vandenį, plaukiau kaip beprotis ir pagavau tą laivą. Persiverčiau per bortą ir nugalabijau visą įgulą, ropodamas kaip vėžys, katroj rankoj po ilgą peilį. Bet tuoj nauja bėda: kaip nuvesti laivą salon? Aš juk vienas! Tai tada siautėjau ir irklavau, ir visokius šposus išdarinėjau, bet vis tiek užtruko visą savaitę, kol parsigavau namo. Tada prireikė dar poros dienų išvalyti kaulus ir užbaigti sparnus. Man rankos drebėjo, renkant tuos kaulėlius, - žinai, jaučiausi kaip ilgai alkęs vyras, kuriam pagaliau prieš nosį numetė šaunų šlunką mėsos. Akys iš džiaugsmo priplūdo ašarų. Pagaliau sparnai buvo gatavi, pririšau prie jų vėjamazgius ir pakilau. Kaukiau ir krykavau iš džiaugsmo, o porą žuvėdrų vien dėl pramogos į skutelius sudraskiau. Tiesiu taikymu atskridau čia ir radau tave ant deginimo stulpo. Kodėl gi jie norėjo tave sudeginti?

- Jie manė, kad aš vilktakis, - atsakiau. - Žmogus, kuris moka vilku pasiverst.

- Kam pilno proto padaras norėtų pasiverst vilku? - stebėjosi senelis. - Tai juk būtų kvailystė. Aš tai nenoriu, kad ant manęs jotų arba mane melžtų.

Skambiai nusijuokė.

- Iš manęs, beje, pieno ir neišspausi! - suriaumojo. - Ko nėra, tai nėra! Aš ne vilkas koks, o tikras žmogus, ir dar pasitrankysiu, kad tave skradžiai!

Tiriamai pažvelgė į mane.

- Eisi su manim? - paklausė. - Eisim ir kariausim kaip kariavę? Ar tu bobai užpakalin įsisegęs ir verčiau namie sėdėsi?

- Nėr jokio užpakalio, į kurį įsisegt, - pasakiau.

- O ta mergica, su kuria buvai pas mane? - pasiteiravo senelis. - Hijė ar kaip ji ten? Ar jos taip ir neėmei į žmonas? Graži gi buvo.

- Buvo, buvo, seneli, - atsakiau aš, - bet jos nebėra.

Senelis numykė.

- Ak šitaip, - pasakė. - Nu jo... Gaila, aišku, - bet tu dabar bent jau laisvas ir gali daryt, ką panorėjęs. Eisi su manim? Prieš tai, žinoma, turim užsukt namo ir pasisveikint su tavo motina, mano dukteria. Šito nevalia atidėt, nes ką ten žinai, kas bus atei-ty ir ar išvis po kurio laiko aš dar tiksiu sveikintis.

- Ir motina negyva, - pasakiau. - Apskritai beveik visi ne-gyvi - tai jau eikim, seneli. Ko gi dar laukti.

Senelis spoksojo į mane.

- Ir ji negyva... - pakartojo. - Jo, jūs čia laiko nešvaistėt. Kol aš saloj tupinėjau, sugebėjot visą savo gyvenimą nugyvent. Nu, kas gi man belieka, turiu spėriai vytis! Pirmyn, vaikine, skubam, skubam!

Užsibrukau peilį už diržo ir leidausi žingsniuoti, senelis plasnojo man virš galvos it didelis šikšnosparnis. Sukrauti žagarai pasiliko mums užnugary, kaip ir kaugė lavonų. Šitaip iš stirtos žagarų galiausiai išėjo paprastas laidotuvių laužas - taip bent jau tikiuosi. Kol gyvi likę kaimiečiai įsidrąsino išropoti iš savo slėptuvių ir imtis deginti žuvusiųjų, mudu su seneliu jau buvom toli.

Išėjom į karą. Tai buvo savotiškas karo žygis, nes neturėjom nė menkiausios vilties nugalėti. Galų gale mes tebuvome dviese – prieš visą platų pasaulį. Lyg du amarai, galį be soties graužti pavienius lapus, bet vis dėlto negalintys nuversti viso medžio. Judėjome nuo mūšio prie mūšio, neturėdami kur sugrįžti po sėkmingų kautynių, kad pailsėtume ir namuose likusiems praneštume: mes nugalėjom! Niekas mūsų nelaukė, nė vienam žmogui nereikėjo mūsų pergalės. Kariavom vien savo pačių pramogai ir dėl to, kad naujajame pasaulyje nieko kito daryt nemokėjom. Mums nereikėjo niekieno padėkos anei vietos, kurioje galėtume išsilaižyti žaizdas. Veržėmės vis pirmyn, puldami visa, kas pasitaikė ant kelio, žudydami, geldami, kuldami ir trunkydami. Mudu degėm pašėlusiu mūšio įkarščiu ir žinojom, kad tam įkarščiui dingus ateis mirtis.

Elgėmės beatodairiškai ir nesitraukėm nuo jokio priešo, nes nebuvo prasmės save tausoti. Koks gi skirtumas – kristi dabar ar vėliau. Nekreipėm jokio dėmesio į gynybą, mums buvo vis vien, ar kokia strėlė pervers krūtinę, ar koksai geležiuotis ietimi persmeigs, ir šitas nerūpestingumas atnešė sėkmę. Įveikėm priešininkų, kurių buvo kelis syk daugiau negu mūsų, o sumaitotus jų lavonus palikome ant kelio. Strėlės, kurias jie laidė į mus, mūsų nekliudė, kalavijų mostai pro šalį prašvilpdavo. Riaumojom iš juoko, kaukėm kaip vilkai ir šnypštėm kaip gyvatės, niekad nesiprausėm ir priešų kraujo purslai padengė kone visus mūsų kūnus, taigi atrodėm kaip nulupta maita. Buvom nebe žmonės, o gyvi lavonai, prisikėlę iš mirusiųjų kamuoti naujojo pasaulio, ir tas naujasis pasaulis niekaip nevaliojo mumis atsikratyti.

Žygiavome ir per kaimus, o kai ant kelio pasipainiodavo koks kaimietis, sušerdavome ir jam, jei greitos kojos negelbėdavo – dažniausiai patingėdavom vytis tuos duonos rijikus. Matėm, kaip jie, mus pastebėję, palikdavo savo rugių laukus, mesdavo pjautuvus per petį ir sprukdavo tekini, o mes kriokdavom jiems užgaules. Rėkavau jiems, kad Šiaurės Slibinas grįžo, o senelis padangėję raitydavo šaunias kilpas – jas išvydę kaimiečiai puldavo ant kelių ir prašydavo naująjį dievą apginti nuo miško fėjų. Niekas jų negelbėjo – jei būtume panorėję, būtume galėję visus juos užplumpinti.

Žiūrėjau, kaip jie dreba susispietę, ir prisiminiau, kaip kitados eidavau su Memiu miško pakraštį paspoksot į gražias kaimo merginas, slapčia jų geisdamas, ir kaip neapkenčiau kvailų kai-mo bernų, su kuriais merginos šelmiškai šnekučiuodavo, o man, štai tokiam protingam, gyvačių užkalbėjimus išmanančiam, tekdavo vienam čiupti leteną girioj. Sėdėdavau miško pakrašty, geidavau ir gėdydavausi, ir jausdavausi toks vienišas. Lygiai taip pat pasijutau ir dabar, pamatęs tas pačias merginas – veikia ne visai tas pačias, bet labai panašias, – kurios žvilgsniais varstė mane ir senelį, pasislėpusios savo pokvailiams bernams už nugarų ir tikėdamosi, kad jie jas apginsią.

Apginsią nuo manęs! Juokinga! Ką man galėjo padaryt niekingas padaras, kurio liežuvis pernelyg storas ir nerangus, kad išstartų gyvačių užkalbėjimus! Kokios kvailos tos mergos ir koks didžiai paikas jų pasirinkimas! Kartais vis dėlto neatsilaikydavau: įsiverždavau į kaimą ir užmušdavau tiek vyrų, kiek tik pajėgdavau, o senelis, niekad nevengdavęs kautynių, kaukdamas mane sekiodavo. Tegul tie naujieji žmonės dar sykį išvysta galingą Šiaurės Slibiną, – kas, kad netikrą, jiems ir šitokio pakaks! Tegu paskutinį kartą patiria jo puolimo jėgą! Tik anksčiau Šiaurės Slibinas kovėsi už juos, o dabar kaunasi su jais, kadangi jie išvertė kailį ir pamiršo gyvačių užkalbėjimus. Senovės atsiminimai, jau spėję sumenkti iki pasakų, staiga atgijo ir pasirodė besantys tiesa. Blogai pasirinkot, merginos! Silpnas šis naujas pasaulis, jis dryksta senajam pasauliui tarp dantų nelyg voratinklis. Ar visi tie nauji šposai pajėgė apginti bukus jūsų vyrus? Ne, šie guli išpleikti ant žemės, o iš jų kaukolių senelis vakarais prie laužo drožinėja taures. Jie norėjo gyventi šiuolaikiškai, bet nusibaigė visgi senoviškai – iš jų kaukolių geriamas vanduo, visai kaip prieš tūkstančius metų.

Matot, koks stiprus ir galingas senasis pasaulis? Žavėkitės ir jį mylėkit, mergaitės!

Betgi jos nesižavi, o apie meilę nėra ko ir kalbėti. Jos verkia, klykia ir sprunka nesidairydamos atgalios. Ir jų tiesa, nes iš tikrųjų senasis pasaulis nėra stiprus. Mudu su seneliu – lyg prasidedant vasarai nelauktai iškritęs sniegas, kuris kaipmat pakanda pumpurus ir lapus, o kitą rytą jau nutirpsta, nes saulė per kaitri. Žudėm ir padegdavom, bet kai apleisdavom kaimą, merginos išlįsdavo iš prieglobsčio ir gyvendavo toliau, susirasdavo naujus vyrus ir gimdydavo jiems vaikus, kurių nė vienas nesuprasdavo gyvatiškai.

Kuo puikiausiai suvokiau, kokia beprasmė mūsų kova, ir kaskart, kai sunaikindavome kokį kaimą, jausdavausi prastai. Bet kraujas tebekaito nuo mūsų įkarščio ir ilgam neįsisirdavau.

Galų gale – koks skirtumas! Nėr čia ko dvejot. Teeinie visas tas naujas pasaulis šiknon!

Labiausiai vis dėlto susitelkėme į geležiuočius. Išradom naujų būdų jiems sumedžioti. Pasitelkdavom stirnas ir briedžius, kuriuos gyvačių užkalbėjimais nuvarydavom riteriams ant tako. Geležiuočiai niekad nepajėgdavo atsispirti pagundai leistis į medžioklę ir, apsižergę savuosius ristūnus, puldavo vytis žvėrių. Briedžius ir stirnas nukreipdavom tankumynan, kur patys tykodavom, ir geležiuočiams greit padarydavom galą.

Vakarais senelis poliruodavo makaulės, o aš ant laužo kepdavau stirnieną, nes nuo visą dieną trunkančių žudynių išvargdavom ir išalkdavom. Nebuvo mums ko užsiimt su tom kaukolėm, nes pasiimt jų sykiu negalėjom, antraip būtume buvę nebe kariai, o kažkokie dviem kojom vaikstantys taurių kalnai, kurių nė nosies nebūtų matyti iš po dailiai išskobtų kaukolių kaugių. Aš dar kelio pradžioje iškart pasakiau seneliui, kad nėra prasmės mums su tom makaulėm terliotis, bet senis nesutiko.

– Čia senas karo paprotys – nepalikt priešo kaukolės šiaip sau mėtytis, gražiai nupoliruot ir iš jos padaryt taurę, – pasakė. – Mandagu taip. Jei turi laiko žmogų užmušt, rask laiko ir nugludint jo kaukolę.

– Juk negalim visų kaukolių su savim tampytis, – užginčijau.

– Tas tai tikrai, – sutiko senelis. – Aš ir nesakiau, kad turim kartu nešiotis. Tiesiog padarysim taurių ir paliksim ant kelio. Kas norės – pasiims ir gers iš jų.

Tad senelis pernakt ir padarė taures iš visų nuo mūsų rankos kritusių žmonių kaukolių, o

ryte mes jas palikome šalikelėje tarsi savotiškas spiras, kurios skelbė: „Čia žengė du senojo pasaulio kariai!“ Kaukolės turėjo parodyti, kad senasis pasaulis tebėr; tos taurės buvo lyg mižas, kuriuo vilkai žymėdavo savo takus, perspėdami kitus žvėris, kad yra netoliese.

Vieną vakarą po mišką besisukiojančiu taku priėjom proskyną, vidur kurios stūksojo akmeninė geležiuočių tvirtovė. Senelis nutūpė ant šakos ir pamerkė man akį.

- Puolam, vaikine?

- Tai aišku, seneli! - atsakiau ir mudu ėmėm krankti iš juoko it dvi varnos. Buvo visiškai patrakęs sumanymas dviem vyrams užpulti tvirtovę, kurios mūruose knibžda dešimtys šarvuotų karių. Senelis, žinoma, galėtų pas juos nuskristi, bet man, idant atskubėčiau jam į pagalbą, reikėtų bent jau kopėčių, o kol jas perkelčiau per sieną, į mane tikrai būtų paleista daugiau strėlių, nei paukštis turi plunksnų. Ir ką gi senelis ten aukštai vienas padarytų, jei geležiuočiai gali išsislapstyt bokštuose ir pro šaudymo angas strėlėmis apipilti skrendantį senelį? Sprendimas pulti tvirtovę buvo beprotiškas - bet mums tai nerūpėjo.

- Nuo ko pradedam, seneli? - paklausiau.

- Sulauksim nakties, - atsakė senis. - Užudžiu lokius. Juos ten, tvirtovėj, uždarę laiko. Jei lokiai mums padės iš tos pusės, smogsim iš išorės ir ryt turėsiu daug darbo su visom tom kaukolėm, kurios mums šiandien paklius.

Prakiūtojom miške, kol nusileido saulė, tada aš nusliūkinau prie tvirtovės ir sušnypščiau kelis gyvačių užkalbėjimus. Tie gyvatžodžiai net sienas kiaurai pereina ir į juos tiesiog privalu atsilipti, net jei nenori išsiduoti, - todėl visai nenuostabu, kad bemat išgirdau silpną ir mažumėlę neaiškų šnypštimą - būtent tokį, kokį skleidžia lokiai.

Nušliaužiau ten, iš kur girdėjosi šnypštimas, ir prigludau prie mūro.

- Kiek čia jūsų? - sušnypščiau lokiams.

- Dešimt, - pasigirdo atsakymas.

- Puiku! - pareiškiau. - Mes planuojam užimti tvirtovę ir užmušti visus geležiuočius. Jei mums padėsit, išeisite iš nelaisvės ir galėsit bėgt atgal į mišką.

- Mes gi ne nelaisvėj, - pasigirdo iš už mūro, mano didžiai nuostabai. - Mums čia patinka. Geležiuočių vyriausiasis gerai mus maitina.

- Kvaišos! - sušnypščiau piktai. - Ar jums ten, miške, maža maisto? Kas čia malonaus sėdėt akmeninės tvirtovės rūsy už grotų! Ar saulės netrokštāt pamatyt?

- Mes kiekvieną dieną einame pasivaikščioti, - atsakė man lokiai. - Visi turime stiprius odinius antkaklius. Oi, kokie gražūs! Nusagstyti sidabro plokštelėmis ir apraišioti spalvingais kaspinėliais. Nė vienas lokys miške tokios gražios apykaklės neturi. Jos iš už jūrų atgabentos, iš svečios šalies. Ne, mes tai tikrai neketiname sprukt iš tvirtovės.

Sušnypščiau jiems porą užgaulių žodžių, bet lokiams, regis, nerūpėjo - jie akivaizdžiai buvo labai patenkinti, gavę progą kam nors savo paporinti apie savo neįtikėtiną laimę, ir čiauškė vienas per kitą.

- Čia labai šaunu! - aiškino. - Visos moterys siaubingai puošniom sukniom, kurios taip išgražina, kad galvą pamest gali. Kartais mus nuveda pobūvių salėn, kur visi žmonės valgo ir šoka, o mes galim pažiūrėti ir mums duoda kaulų. Maža to, mus irgi moko šokti! Yra čia vienas toks kuprius, kuris ant galvos nešioja didelę raudoną dvišaką kepurę, abiejose smailėse - po auksinį varpelį. Svetimšalis, neabejotinai svarbus ir žymus vyras, per

šventes visad daugiausiai kalba ir vartosi kūliais. Tada visi juokias ir jam ploja. Pagroja per šventes ir švilpyne, ir ne tik burna – oi ne! Jis moka tą dūdą pūst ir paskuigaliu! Taip taip, nusiauna kelnes, krinta ant nugaros, įsikiša švilpynę šiknaskylėn ir taip gražiai groja, kad kiti valdovai ir damos didžiai nudžiugę kriokia iš juoko ir pliaukši rankomis. Tasai pats vyras yra ir mūsų mokytojas: jis pučia savo lumzdelį ir rodo, kaip mums trypti į taktą. Jis labai šaunus, o kai mums išeina gerai pašokti, paglosto ir apdalija skanėstais. Mes, žinoma, beprotiškai stengiamės, nes suprantame, kad šokti šiais laikais madinga. Visi didūs valdovai šoka, nors ir ne taip puikiai kaip tas kuprius su auksiniais varpeliais. Oi, kaip norime būti tokie kaip jis! Norime puikiai mokėt šokti – gal tada gautume dvišakas kepures ir auksinius varpelius, kurie taip gražiai skamba. Turime dar vieną didelę svajonę: mes irgi norėtume išmokti per burną ir šiknaskylę švilpynę pūsti, bet bijom, kad esam pernelyg nerangūs ir nemokyti, per ilgai miške išgyvenę. Bet pažiūrėsim! Galbūt ir šito meno išmoksime!

– Turit užmušt visus tuos valdovus ir damas, o pirmiausia tą kuprių, – pareiškiau.

– Nieku gyvu! – atsakė lokiai. – Mes juos mylime ir žavimės jais – ypač savo brangiuoju mokytoju. Mes išvis nieko nebežudome – tai senas, atgyvenęs paprotys, tik tamsiam miške dar taip daro. Dabar mes – šokantys lokiai.

– Turit užmušt visus tuos valdovus ir damas, o pirmiausia tą kuprių, – pakartojau negailestingai.

– Oi ne, taip mes nedarysim! – pasigirdo iš už mūro. – Liaukis! Kvailos šnekos. Išvis – kas tu toks, kad iš mūsų tokių siaubingų dalykų reikalauji?

– Aš esu vyras, kuris moka gyvačių užkalbėjimus, – pasakiau ir sušnypščiau vieną ilgą ir sudėtingą šnypštą. Už sienos staiga stoji tylą, paskui pasigirdo pašėlusiai riaumojant. Taip ir turėjo būti, nes šis užkalbėjimas atėmė iš lokių laisvą valią ir pažadino pašėlusį troškimą žudyti.

Nė kiaurai mūro nematydamas žinojau, kas dabar darosi lokiams. Akys dega, iš nasrų varva putos, jie išsuka grotas, nusikanda antkaklius ir kriokdami veržias pilin. Papjaus kiekvieną, kas tik ant tako pasipainios, siaubs kambarius ir numes sargus nuo sienos žemėn. Aišku, geležiuočiai jiems priešinsis, bandys sustabdyt netikėtai pablūdusius žvėris, nuramdyti, o jei nepavyks – užmušt. Jie kausis su lokiais, o tada, kai abi pusės bus mirtinai nukraujavusios, tada, kai lokiai bus nusiaubę visą pilį ir daugumą geležiuočių užmušę, ateisime mudu su seneliu ir darbą užbaigsime.

Išgirdau siaubingus klyksmus iš tvirtovės ir supratau, kad lokiai užpuolė žmones. Galbūt kaip tik dabar ėda tą dūdelnyką raudona kepure, kuris juos šokių išmokė. Šoka jisai dabar nuo užkalbėjimų pakvaišusios lokių gaujos naguos.

Pamatęs, kaip vienas sargas stačia galva nuskrido nuo mūro, supratau, kad bent keletas lokių atsidūrė viršuje. Užmečiau akį į jį – viskas gerai, nususuko sprandą – ir sušnypščiau seneliui. Jis jau ir pats susiprato, kad metas, ir atlėkė kaip didžiulė pelėda.

– Kibkis į mane, pakelsiu! – suriko, o aš rankomis apsvijau jį per klubus ir pajutau, kaip kyla į orą. Po akimirkos jau buvau tarp pilies sienų, o į mane iššiepęs nasrus rovē didžiulis lokys.

Greit jam sušnypščiau, ką reikėjo, ir žvėris apsisuko ieškoti kitos aukos – tokios, kuri nesupranta gyvačių užkalbėjimų ir negalės jam nurodinėt. Kaipmat rado vieną geležiuotį ir

puolė jį, bet geležiuotis suvarė ietį tiesiai jam į širdį ir žvėris laiptais nusirito į tvirtovės kiemą.

Po akimirksnio juo pasekė ir pergalingas geležiuotis su dabar jau nebenaudinga ietimi delne, iš oro įgeltas senelio.

Mums, tiesą sakant, mažai kas tebuvo likę daryt, nes lokiai šauniai pasiautėjo ir, nors pačių lavonai visur irgi voliojosi, nugalabijo beveik visus tvirtovės gyventojus. Paskiausiesiems patys galą padarėm.

Tad beliko tik nuramdyti lokius. Jų tebuvo du ir tokie įnirtę, kad jau pagatavi patys susipešt. Juos sustabdė vienintelis tylus užkalbėjimas, ir lokiai nieko nesuprasdami dairėsi aplink, kraupdami nuo savo kruvinų letenų.

- Tvarkoj, meškos! - pareiškė senelis. - Baigta! Tvirtovė krito, o visi geležiuočiai ir jų bobos negyvi. Galit čiūžint atgal į mišką.

Lokiai spoksojo į mus be žado.

- Ar nesupratot? - paklausė senelis. - Grįžkit į mišką! Jūs šaunuoliai, smarkiai pasitrunkėt. Galit prisikimšt lavonų, jei norit, - tiktai galvos mums priklauso. Jų aš jums graužt neduosiu.

Jis nusklendė pažeme per tvirtovės kiemą ir lavonų krūvoj sužvejojo vieno neaukšto kuproto vyro kūną, kuriam ant galvos smaksojo raudona dvišakė kepurė. Senelis nutraukė ją.

- Keista šito galva, - pasakė. - Gumbuota nelyg eglės šaknis. Iš šitos kaukolės tai bent taurė bus.

- Čia juk dūdininkas! - sušuko vienas lokys. - Jis mokė mus šokti ir cukraus mums duodavo. Ką gi jūs padarėt?

- Mes šitam vyručiui nė vieno kaulo nesulaužėm, - atsakė senelis. - Jo kakle - lokio ilčių žymės. Galbūt tu pats jam įkandai.

Nupjovė dūdininkui galvą ir įsigrūdo terbon.

- Galva man, kūnas jums, - tarė guviai. - Skanaus!

Lokiai lėtai priėjo prie dūdininko lavono. Baksnojo jį snukiais, vienas lokys dantimis suėmė raudonąją kepurę su dviem auksiniais varpeliais ir padėjo lavonui ant krūtinės. Jiedu laižė vyručiui rankas. Verkė.

- Ėskit greit, kvaišos! - sušuko senelis aukštai ore. - Tuoj mes šitą šlamštą uždegsim! Oplia! Vaikine, lipk žemėn, aš jiems pašelmenę padegsiu!

Po kurio laiko užimtoji tvirtovė suliepsnojo ir link mėnulio pakilo žiežirbų debesis. Žingsniavau ugnies liežuvių nušviestu keliu, seneliui plasnojant palei galvą, ir išgirdau jį sakant:

- Gerai, kad jie namus vidur plyno lauko statosi, - nereik bijot, kad miškas užsidegs.

Aš tuo tarpu galvojau, ar lokiai pabėgo iš tvirtovės, ar visgi liko lyžčiot savo mokytojo, sugebėjusio pūsti švilpynę ir burna, ir užpakaliu. Bet visgi - o koks mano reikalas? Lai svyla ir stim-pa, kad nori, sykiu su savo kupriumi auksiniais varpeliais ir tojo lumzdeliu.

Kas gi pajėgs pagailėti viso pasaulio! Viso šio naujojo pasaulio. Tai aišku, atsigaus jie, išgamos. Bet mes jiems kiek įmanydami apsunkinsim reikalus.

- Seneli, ten dar viena tvirtovė! - sušukau ir parodžiau į priekį. - Dabar - jos eilė!

- Būtent! - pritariamai riktelių senelis. - Pulkim tuojau pat, dabar oda nuo anų

grumtynių tebeįsilusi.

- Lokių nėra? - paklausiau aš.

- Smarvės jų tai neužuodžiu, - tarstelėjo senelis. - Bet kas iš to, mes ir patys susitvarkysim.

- Tai aišku, susitvarkysim! - sutikau ir pajutau, kaip kraujas muša į galvą. - Varom, seneli! Pernešk mane per sieną kaip anąsyk!

Įsikibau į senelį ir mudu nuskridom. Tvirtovė, iki šiol patamsyje panėšėjusi į tamsų neryškų luitą, staiga pasirodė esanti čia pat. Buvau pasirengęs mestis į geležiuočių ietis ir kalavijus, kad susikaučiau už savo gyvybę, o prireikus - ir padvėsčiau, tai man išties buvo vienas juokas, - tačiau iš aukštai pažvelgęs į pastatą staiga suvokiau, kad tai ne riterių pilis, o vienuolynas.

- Seneli, mums nuskilo! - surikau. - Čia išvis ne geležiuočiai, o vienuoliai! Seneli, čia tas pat kas grybaut - peiliu tik šniok!

Vienas vienuolis spoksojo į mane iš vienuolyno sodo. Iškėlė rankas ir suriko kažką savo nesuprantama kalba. Ėmė mušti vienuolyno varpai. Nepraėjus nė pusvalandžiui vėlei nutilo.

Nusirengėm ir pasidžiovėm drabužius laužo atokaitoje, nes krauju permirkusiose drapanose nakčia darėsi šalta. Senelis ėmėsi kaukolių ir vieną taurę pabaigęs šveisdavo per petį ir imdavosi meistrauti kitą. Po miško paklotę tarsi kankorėžiai pabiro kaukolinės taurės.

Netrukus užmigau, o kai pakirdau su pirmaisiais saulės spinduliais, senelis dar tebebūdavo ir tebesikuitė su kaukolėmis.

- Seneli, visai nemiegojai, - pasakiau apsnūdęs ir žiovaudamas atsisėdau.

- Neturėjau laiko, - atitarė senelis. - Per ilgai saloj tupinėjau ir, jei dabar dalį laiko dar ir miegams iššvaistyčiau, nieko nespėčiau. Vaikine, prisiryk pilną pilvą ir apsirenk - tuoj va pabaigiu paskutinę kaukolinę, o tada eisim toliau ir vėl geležiuočiams įkrėsime.

- Taip, seneli, - atsakiau. - Eisim toliau.

Visgi nutiko taip, kad eidami į priekį sykiu judėjome atgalios, nes miško keliai buvo vingiuoti, o mes ir nesistengėme laikytis kokios nors aiškios krypties - tik klaidžiojom ten, kur kojos nešė ir kur buvo vilties sutikt geležiuočių arba vienuolių. Tad vieną vėlesnį vakarą pastebėjau, kad apylinkės kažkokios pažįstamos, ir dar kiek paėjęs atpažinau tą vietą, kur vilkai papjovė kaimiečių avis, kur sutikau Magdaleną ir pirmąkart su ja pasimylėjau.

- Seneli, mes vėl priėjome gimtą mišką, - tariau, - senoji mūsų trobelė irgi nuo čia netoli.

- Nori užsukt? - pasiteiravo senelis.

Nenorėjau.

Kokia prasmė? Motinos juk nebebuvo. Tada prisiminiau, kad Salmė dar turėtų tebegyventi savo urve kartu su Memiu. Sesers seniai nebuvo matęs. Kai anąsyk su seneliu pabėgom, neturėjau nei laiko anei noro su ja atsisveikinti; po teisybei, jos nė neprisiminiau, nes per tą siaubingą griūtį, per vieną naktį palaidojusią visus mano brangiausius, visai pasimiršo, kad Salmė dar tebegyva. Tą akimirką atrodė, kad viskas pražuvo, liko tik senelis ir pašėlęs, nieko nepaisęs karas prieš visa ką. Vėliau kartkartėmis prisimindavau Salmę, bet jau buvau toli nuo namų ir net labai norėdamas negalėjau nueiti jos aplankyti. Dabar jau galėjau - dabar vėl buvom namie.

- Seneli, kažki, o jei nueitume aplankyti mano sesers? - pasiūliau. - Dar su viena anūke susipažinsi.

- Ar ta, kur su lokiu susituokus? - paklausė senelis. - Tiek to, einam - reik su giminėm bendraut. Visgi savas kūnas ir kraujas.

Nusukom iš keliuko į mišką. Seneliui skristi buvo visai nepatogu: per platūs sparnai vis taikėsi užkliūti už šakų. Tad jis pakilo aukštyr ir sklandė virš medžių viršūnių it erelis.

- Šūktelk, kai būsim vietoj, tada nusileisiu! - suriko iš aukštai.

- Gerai, seneli! - atsišaukiau. - Nebedaug mums liko eiti - aišku, jei Salmė tebegyvena savo senajam urve. Tikėkimės, neišsikraustė.

Senelis neatsakė - jis suko ratus virš miško, kartais nusileisdamas žemyn, tada vėl galingais sparnų mostais pakildamas aukštyn.

- Vaikine! - užriko. - Miške geležiuočiai! Matau juos! Ką manai, jei mažumėlę aptalžytume? Turėtume tada tavo seseriai lauktuvėm kelias dailias kaukoles, o jos lokiui - porą kulšių.

- Kodėl gi ne, seneli! - atsišaukiau. - Kur jie?

- Tenai! - sušuko senelis ir kitą akimirksnį sukriokė siaubingu balsu, nes jam petin smigo iš „tenai“ į jį atskriejusi strėlė. Senelis užkukė, čiupo dantimis už strėlės galo, kad ją ištrauktų, bet tik perlaužė strėlę ir suktuku krito iš dangaus, atmušė į šakas sparnus ir liko gulėti kaulų krūvoj, likusioj iš sparnų.

- Seneli, ar gyvas? - surikau ir pasidaviau prie jo, bet tuo metu iš už medžių atšuoliavo raiteliai su įkandin lekiančiais šauliais. Jie medžiojo miške, o medžioklė nusisekė, nes, nors nekliudė nė vieno briedžio anei stirnos, pataikė į mano senelį. Šūvis išties buvo taiklus ir man teko pripažinti, kad geležiuočių ginklai irgi šio to verti. Tą akimirką, žinoma, neturėjau laiko gėrėtis jų lankais - reikėjo ginti bejėgiškai ant žemės gulintį senelį ir save patį, nes geležiuočiai jau taikėsi pulti. Sušnypščiau, arkliai kaip įprastai pasibaidė, geležiuočiai išvirto iš balno. Puoliau juos ir per kelias akimirkas mano peilis nuraudo krauju. Bet jų buvo per daug, o iš senelio nesulaukiau jokios pagalbos. Užmušiau mažiausiai pusę, bet jie mane apsupo ir vienu metu pajutau kažką siaubingai sunkaus ir aštraus nusileidžiant man ant galvos, kaukolė sutraškėjo ir, prieš netekdamas sąmonės, dar spėjau pagalvoti, kad iš šitos makaulės gera taurė neišeis - dabar ji akivaizdžiai skylėta. Greičiausiai man iš už nugaros trenkė per galvą kalaviju; pakritau kniūbsčias ir daugiau nieko nebeprisiminiau.

Siaubingai skaudėjo galvą. Tai buvo vienintelis dalykas, kurį jaučiau. Mielai būčiau vėl apalęs, kad išsigelbėčiau nuo šios kankynės, bet man neleido. Kažkas šliūkštelėjo į veidą šalto vandens. Sunkiai pramerkiau akis ir priešais išvydau išsiviepusį geležiuočio snukį. Jis kažką pasakė ir nusijuokė.

Pamatę, kad atgavau sąmonę, su kitu vyru griebė mane už pakarpos ir pastatė. Pamačiau, kad drabužiai kiaurai permirkę krauju iš žaizdos galvoje. Buvo labai silpna ir pats neįstengiau pastovėti - bet nereikėjo. Geležiuočiai pririšo mane prie medžio ir mane laikė virvės, kad nenukrisčiau.

Dabar gavau apsidairyti. Buvome ant jūros kranto - maždaug toje vietoje, kur kadaise prasidėjo mudviejų su Hije žygis jūra, atvedęs senelio salon. Tada paplūdimyje knibždėte knibždėjo pikty vilkų, o kažin kur bangose stovėjo persiutęs Tambetas ir rėkė mums prakeiksmus. Dabar jų vietoje - geležiuočiai. Jų buvo daug ir visi nenuleido nuo manęs akių, šnekučiavosi tarp savęs ir atrodė, kad kažin ko laukia.

- Kaip sekas, vaikine? - paklausė kažkas švogždamas.

Kiek tik leido pančiai, pasukau galvą ir pamačiau senelį. Jis irgi buvo pririštas prie medžio, tad pirmąsyk nuo tuomet, kai prarado kojas, vėl stovėjo stačias. Drabužiai irgi kruvini, iš peties tebekyšojo nulaužta strėlė, o viena akis išlupta.

- Dabar padarys mums galą, - pasakė senelis. - Šūdmusės šitos! Krisdamas smarkiai prisitrenkiau, o kai atsipeikėjau, tie barsukai jau buvo mane surišę. Man vis dėlto pavyko

keliems sykj taip krimstelēt, kad čia pat nustipo. Tada išmušė man akį ir vėzdu taip pylė per burną, kad iltys nuskilo – bet jų šaknys stiprios. Galiausiai pasikvietė kažkokį storą vyrą su didelėm rep-lėm, kad anas dantis išluptytų, bet aš jam įgėliau į ranką ir jie prie manęs nebesiartino. Taigi mirsiu su iltimis, kaip su jom ir pragyvenau. Vaikine, smagu mudviem buvo. Šauniai prikūlėm tuos šunkaras. Gaila, kad taip kvailai gavau strėlę petin, o tai būtume galėję jiems dar įkrėsti.

– Nieko, seneli, – paguodžiau. – Kada nors, šiaip ar taip, viskas turėjo baigtis.

– Tavo sesers jau nebepamatysiu, – tęsė senelis. – Dėl to irgi gaila. Mūsų juk tiek mažai belikę, o ir ta saujelė, matai, niekaip kartu nesusirenka.

Jis kurį laiką patylėjo, nužvelgė geležiuočius ir garsiai sušnypštė. Tolumoje sužvingo keli prie medžių pririšti arkliai ir pamėgino nusitraukti.

– Iš gyvačių užkalbėjimų jokios naudos, – pasakė senelis. – Arklius gali pabaidyti, bet tie šūdkamščiai juk nesėdi balne. O jų pačių gyvačių užkalbėjimai niekaip neveikia – jie nė galo nesupranta.

Sutratėjo būgnai. Prie mūsų priėjo du vyrai. Rankose turėjo odinį diržą, kurį užrišo seneliui ant burnos – turbūt tam, kad nepasitelktų savo baisiųjų ilčių. Senelis piktai sumykė. Vyras atrišo jį nuo medžio ir bekojis senelis šleptelėjo ant pilvo. Geležiuočiai nusijuokė ir sukaukė iš pasitenkinimo.

– Laikykis, seneli! – pasakiau. – Žinai, aš tavim labai didžiuojuos. Jei būtų daugiau tokių vyrų kaip tu, Šiaurės Slibinas atskristų čionai ir prarytų tuos besivaipančius prietrankas kaip kregždė uodus.

Senelis pažvelgė į mane ir mirkstelėjo vienintele akimi. Tada jį nusitempė.

Ant kalvelės buvo suręsta kažkas panašaus į medines grindis. Ten senelį ir nuvilko. Nuplėšė drabužius ir parvertė kniūbsčią.

Paskui grandinėmis prikaustė rankas prie grindų, o vienas vyras prisėdo ant bigių, kad nejudėtų apatinė kūno dalis.

Tada vienas tų vyrų pasiėmė didelį peilį ir perrėžė seneliui nugarą nuo pakaušio iki užpakalio.

Senelis sušnarpštė iš skausmo ir pasimuistė.

Vyras su peiliu sukišo rankas žaizdon ir ėmė ten kuistis. Senelis užvertė akis, bet sąmonės neprarado. Kraujas tekėjo medžiu ir lašėjo į smėlį.

Senelį prisėdęs vyras rado šonkaulius. Pasiėmė kirvuką ir ėmė juos kapoti atskirdamas.

Paskui čiupo už jų ir suktelėjo taip, kad šonkauliai atkilo nuo senelio nugaros kaip paukščio sparnai.

Geležiuočiai pakrantėje puolė pritariamai žvengti ir kažkąšūkavo plasnodami rankomis, lyg mėgintų pakilti ir skristi.

Senelis tebebuvo gyvas, daužė galva į grindis. Staiga nutrūko jo žiaunas veržęs diržas. Senelis suriaumojo ir suvarė iltis kankintojui į koją, kurią tasai buvo neapdairiai atkišęs seneliui prie veido.

Vyriškis sukliko keistai laibu balsu ir parpuolė greta senelio. Kiti bemat šoko į pagalbą, bet įgeltasis vyras, keliskart greitai sutrūkčiojęs, nutilo. Mirė.

Senelis tuo tarpu šnypštė kaip paklaikęs, vanojo liežuvium visomis kryptimis ir spjaudėsi tamsiu krauju.

Vienas geležiuotis įpykęs prišoko artyn, užsimojo kalaviju ir nukirto seneliui galvą. Ji nusirito ant medinių grindų ir, kadangi buvo visiškai permirkusi krauju, iškart aplipo smėliu, taigi ją galėjai lengvai palaikyti koku dideliu smėlėtu akmeniu.

Kraujo klane liko gulėti keistai sudarkytas senelio kūnas: tam kūnui trūko kojų, o iš perkirstos nugaros kyšojo kaulėti sparnai. Tai buvo žmogaus kaulai, taigi visai tinkami skraidyti, jei tik būtų vėjamazgių.

Bet jų, žinoma, jau nebebuvo iš kur paimti.

Tada atėjo eilė man. Vyrai priėjo ir atrišo mane nuo medžio. Buvau dar labai silpnas ir susverdėjau, bet jie neleido man nukristi – kartu greitomis nuvilko nuo medžio kankinimų aikštelėn. Vienas vyras slystelėjo telkšančiame kraujo klane ir mano sužeista galva atsimušė jam į petį. Neįstengiau suturėt riksmo.

Vyrai juokėsi ir kažką šnekėjo sava kalba, kurios nesupratau, bet sumečiau, kad pasakė kažką panašaus į: „Čia dar nieko, juokas čia, tikras skausmas dar tik bus!“

Tuo nė neabejojau – veikiausiai turėtų būti gerokai nemalonu, kai perrėžia nugarą ir išsukioja šonkaulius. Nebuvo kas daryti, gyvačių užkalbėjimai čia buvo bejėgiai.

Jie surišo mane lygiai kaip senelį, o vienas vyras pasiėmė peilį. Kietai užsimerkiau ir prikandau lūpą, laukdamas pirmojo skausmo pliūpsnio keteroj, paskui ir visur kitur.

Bet dūrio nesulaukiau. Niekas manęs nepalietė, o keisti balsai, kuriuos išgirdau geležiuočių pusėje, masino mane atsimerkti.

Jie visi stovėjo ten kur ir anksčiau – plyname paplūdimyje, iš kur buvo geriausia stebėti ant medinės pakylės vykstantį kruviną reginį. Nebesijuokė ir nebetiesė kaklą į žudynių aikštelę. Galvos buvo nukreiptos jūros pusėn ir atrodė, lyg netikėtai būtų pasidariusios per sunkios kaklams. Šiaip ar taip, jų kūnų padėtis atrodė kažkokia keista – toks įspūdis, tarsi galvos grasė nuriedėsiančios nuo pečių, o geležiuočiai, idant joms sukliudytų ir išlaikytų pusiausvyrą, turėjo dėti žingsnį link jūros. Tada dar vieną. Bet tai nepadėjo, kaklai vis tiek neišsitiesino, galvos traukė kaip traukusios jūros pusėn; geležiuočiai mėgino tiesiog rankomis atitiesinti galvas, tačiau nesisekė ir jie buvo priversti judėti galvų pasirinkta kryptimi.

Žvilgtelėjau per petį – ir tie vyrai, kurie turėjo mane mirtinai nukankinti, dabar per savo galvas atsidūrė keblioje padėtyje. Jie nebestovėjo žudynių aikštelėje, o žingsnis po žingsnio – kaip ir kiti geležiuočiai – svirdinėjo jūros pusėn, nes tenai juos traukė nepaprastai pagyvėjusios galvos. Jų veiduose atsispindėjo neapsakoma nuostaba ir baimė, jie nesuprato, kas gi darosi iki šiol tokioms paklusnioms galvoms ir kurgi jos velka. Jie šaukė ir stvarstėsi už gerklių, bandydami pasukti galvas kita kryptimi, bet nežinoma jėga, tą akimirką valdžiusi galvas, buvo daugelį kartų stipresnė.

Tebebuvau surištas ir niekaip neįstengiau iš pančių ištraukti rankų ir kojų, nors mėginau iš visų jėgų. Juk pasitaikė puiki proga sprukti, kadangi geležiuočiai nebeturėjo kada kreipti į mane dėmesio – patys sočiai turėjo kas veikti, malšindami sukilėles galvas. O aš, negalėdamas žinoti, kiek šitoks stebuklas tęsis, kaip tik įstengdamas muisčiausi. Bet pančiai buvo stiprūs ir man neliko nieko kito kaip tik bejėgiškai gulėti ir viltis, kad šitas keistas nutikimas, paskutinę akimirką išgelbėjęs mane nuo pražūties, nuves geležiuočius kuo toliau nuo manęs.

Po teisybei, kaklą ištiesinti jiems nepavyko. Galvos traukė juos vis arčiau jūros – pirmieji

geležiuočiai jau stovėjo įsibridę į vandenį ir turėjo žengt vis tolyn. Dabar jie šaukė jau mirtinai persigandę. Vis tolyn į jūrą vilko juos galvos, ir jie plumpino joms įkandin lyg virve pririštos avys. Muistėsi, bet vis tiek ėjo, nes neturėjo jėgų pasipriešinti galvų rodamai kryptčiai. Vienas neūžauga geležiuotis nusigavo jūron taip toli, kad vanduo jau siekė jam kaklą, – klykė kaip pamišęs, bet negalėjo sustoti ir kitą mirksnį vanduo plūstelėjo jam burnon. Jis pranyko bangose.

Dabar visi geležiuočiai, supratę, kokia baigtis laukia, kaukė ir cypė, o vienas vyras iš už diržo išsitraukė peilį ir persipjovė gerklę, kad atsikratytų žudikės galvos, kuri negailestingai tempė į šlapią kapo duobę. Taip išsigelbėjo nuo paskendimo, bet ne nuo mirties, ir jo jūron susmukęs kūnas nudažė vandenį raudonai.

Kiti geležiuočiai nebuvo tokie ryžtingi. Jie klykė ir šaukė, mosikavo rankomis dangop ir maldavo pagalbos savo dievą, kurį tikriausiai įsivaizdavo gulinėjant ant debesų ir stebintis šiuo keistu vaizdeliu. Niekas negelbėjo – jie viens po kito dingo jūroje, o kai virš paskutinio geležiuočio galvos bangos sudužo atsitrenkusios viena į kitą, paplūdimyje stoji nelaukta tyla.

Giliai atsidusau. Buvau gyvas, buvau išgelbėtas – nors ir nesupratau, koku būdu. Kokia galia varė vandenin tuos vyrus savanoriškai paskęsti, kas atsitiko jų galvoms, kad jos staiga liovėsi klausiusios savo valdovų ir metėsi jūron? Aš nežinojau – ir šiuo metu tai nebuvo pats didžiausias mano rūpestis. Reikėjo išsilaisvinti iš pančių ir išlipti iš tos kraujo balos, kurion mane kniūbsčią parvertė geležiuočiai. Rangiausi kaip gyvačiukė, bet virvės nenorėjo pasiduoti.

– Palauk, mes padėsime! – pasigirdo kažkieno balsas. Pasukau galvą ir pamačiau du sniego baltumo kupstus, rioglinančius link manęs. Tai buvo Pirė ir Riaka! Iš pradžių juos netgi vargiai atpažinau – taip suseno. Ilgas baltas kailis plazdeno jūriniame vėjy ir žmogbeždžionės atrodė panašios į pūkuotus, šviežiai išsiritusius paukštukus. Ėjo sunkiai, svyruodamos ir vilkdamos kojas, bet galiausiai visgi pasiekė mane ir ilgais geltonais nagais nužnybo mazgus.

Atsisėdau ir kaipmat suvaitojau, nes sužeistą galvą tebeskau-dėjo, o atpančiotos galūnės smarkokai tvinkčiojo. Bet tai menkniekis, palyginti su laime, kad nugara tebebuvo sveika, o šon-kauliai – gražiai paslėpti kūno viduje. Puoliau žmogbeždžio-nėms ant kaklo ir tariau:

- Dėkoju jums. Kaipgi sugebėjote ateiti čia – ir dar pačiu laiku?
- Nuo mūsų medžio viskas matyti, – pasakė Pirė. – Tik kad seniai nevaikščiojome, dėl to ilgai užtrukome. Jei būtume truputėlį greitesni, būtume spėję išgelbėti ir tavo senelį.
- Taip, čia mes kalti, kad jam teko mirti, – pridūrė Riaka. – Mes jau per seni ir baisiai lėti.
- Kas nutiko tiems geležiuočiams? – paklausiau. – Kas juos šitaip nuginė jūron paskęsti?
- Utėlės, – išdidžiai atsakė žmogbeždžionės. – Mūsų mylimos utėlės, kurias visą gyvenimą tyrėme ir mokėme. Prileidome jų geležiuočiams į plaukus ir davėm įsakymą judėti į jūrą. Utėlės ir sukruoto eiti ir kartu nusivedė geležiuočius. Neįmanoma likti vietoje, kai tūkstantis utėlių tavo plaukuose užsinori kur nors eiti, o ypač jei jas dar pastiprina tinkami gyvačių užkalbėjimai, kurių jūs, žmonės, jau nebeatmenate – netgi tu, mano berniuk. Ypač senieji žmogbeždžioniški gyvačių užkalbėjimai, veikiantys ir vabzdžius. Jie išgelbėjo tave ir nuvedė geležiuočius vandenin – gaila, aišku, kad kartu su vargšėmis utėlėmis, kurios pasiaukėjo vardan tavo gerovės, Lėmetai.

- Aš jums labai dėkingas, - patikinau. - Ir man gaila, kad jums taip nutiko. Ką jūs dabar tirsite ir mokysite, visoms utėlėms gavus galą jūroje?

- Taigi naujų gims, - pasvarstė Pirė. - Bet vargu ar mes dar apsiimsime jas treniruoti. Mudu jau išties labai seni. Be to, nebėr prasmės, nes po mūsų juk, šiaip ar taip, niekas nebemokės susikalbėti su utėlėmis. Tos, kurios šiandien su didžia jėga nešėsi jūron, - paskutinės, valdomos gyvačių užkalbėjimais; būsimos utėlės jau gyvens savo gyvenimą ir niekieno nebeklausys.

- Taip jau būna, - tarstelėjau. - Viskam ateina galas. Šiandien numirė ir paskutinis žmogus su gyvatės iltimis, kuris dar ir skraidyti mokėjo. Ateity manys, kad tokių dalykų tik pasakose būna.

Pakrantėje užkūriau didžiulį laužą, kuriame sudeginau senelio lavoną. Tada atsisveikinau su žmogbeždžionėmis, pažadėjęs netrukus jas aplankyti, ir nuėjau miškan susirasti sesers ir pagalvoti, kaip išvis toliau gyvent.

Pasak Pirės ir Riakos, Salmė turėjo tebegyventi savo senajame urve – ten ir patraukiau. Nors vieni medžiai per tą laiką gerokai ūgtelėjo, o kitus nulaužė rudeninės audros, sesers būstą radau nesunkiai. Praskleidžiau urvo angą dengiančius briedžių kailius ir užėjau vidun.

– Labas! – pasakiau garsiai. – Ar mane dar atpažįsti, seserie?

– Tu, Lėmetai!

Salmė nustebusi atsistojo. Urve tvyrojo prieblanda, bet vis dėlto buvo aiškiai matyti, kad sesuo labai pasenusi. Plaukai netvarkingai karojo nugeltę ir susivėlę tarsi iš po nutirpusio sniego išlindusios pernykštės žolės. Odinis apdaras keliose vietose įplyšęs ir suodinas, kaip ir Salmės veidas. Turbūt įsispoksojau į seserį stačiai nustėręs; šiaip ar taip, ji, regis, truputį susigėdo savo išvaizdos, pasitaisė apsiaustą ir nuo veido nusibraukė plaukų sruogas.

– Nesitikėjau tavęs sulauksianti... – sumurmėjo neaiškiai. – Šitiek laiko... Kurgi tu buvai? Aš visai nežinojau... Pas mus juk niekas nebeužgina. Memi, pažiūrėk, kas atėjo!

Memis pažvelgė į mane, aš – į jį ir išvydau patį storiausią lokį, kokį kada buvau matęs. Jis užėmė pusę urvo. Snukis taip aptekęs riebalais, kad atrodė plokščias ir apskritas, tarsi būtų nebe lokio, o apuoko. Visur karojo stambios rinkės. Atrodė, kad seno kailio nepakanka uždengti kūnui, išplerusiam į šitokį milžiną, tad vietomis švietė pliki, bekailiai lopai, nelyg kokios dėmės ar didžiuliai šašai. Memio kojų išvis nebuvo matyti – išvirtęs bliunkis dengė lyg rudos samanų.

– Labas, Lėmetai! – sumemlino tas taukų kalnas, spygsodamas į mane mažutėlėmis akutėmis, kurios vos pasiekė žvilgtelėti per storus skruostus. – Seniai nesimatėm. Puiku, kad užėjai! Salme, duok pagaliau broliui ko nors užkąsti.

– Ačiū, ne! – greit atsiliečiau. Šalia tokio storo žvėries nė kąsnio nebūčiau nugurkęs. Be to, dabar pajutau kažkokį ogų tvaiką, kuris tvyrojo visam urve ir varė šleikštulį. Sumojau: Memis pasidaręs toks riebus, kad net nebeįstengia savais reikalais išeiti iš urvo, dėl to triedžia tiesiai po savim. Įsivaizdavau visa, ką galėjo slėpti tas storas gauruotas pilvas, užklojęs lokiui kojas tartum nudirta oda, ir mane supykino. Be to, pamačiau visur kur besivoliojant apgraužtus kaulus su švinktelėjusiais mėsos likučiais – Salmė jų kažkodėl nepasivargino išmesti, o jie irgi smirdėjo. Visur laipiojo didžiulės juodos musės ir trynė letenikes vieną į kitą, tarsi reikšdamos pasitenkinimą tokiu gausiu vaisių stalu. Tai buvo baisu, motina savo trobelėje niekada nebūtų pakentusi šitokios netvarkos ir nešvaros. Negana, kad šlykštu, tai buvo dar ir gėdinga – ką apie štai tokį apskretimą pasakytų kaimynai!

Bet sykiu supratau, kad kaimynų Salmė ir Memis kaip tik ir nebeturėjo. Miške gyveno vieni vieni. Niekas pas juos neužeidavo, niekas su jais nebendravo. Jie buvo vieninteliai

miške likę žmonės – o Memis, po teisybei, išvis buvo lokys. Tad visai nenuostabu, kad jų buveinė sulaukėjo ir liko panašesnė į žvėries urvą nei į žmogaus būstą.

– Tikrai nenori valgyt? – paklausė Salmė. – Turim briedžio. Tik kad ne toks iškepęs kaip mamos kepsnys. Žinai, Memis mėgsta truputį žaliau, todėl mėsos taip ilgai nebekepu. Šitaip sultingiau. Gal paragausi?

Kažkur iš už laužo ištraukė didelį dubenį šaltos briedienos, kuri, mano supratimu, buvo žaloka. Jokia jėga nebūtų įstengusi priversti manęs paragauti.

– Ne, Salme, aš ką tik pavalgęs, – pamelavau. – Šiaip pasišnekėkim. Memis smarkiai pasitaisęs, žiūriu.

– Taip, tas tai tiesa, – sutiko Salmė. – Juk negali išeiti laukan. Nė nežinai, kokia nelaimė jį ištiko: geležiuočiai norėjo jį užmušti! Jie medžiojo jį, o vienas sviedė į jį ietį, kuri sužeidė Memiui klubą. Jis visgi įstengė pasprukti nuo jų į brūzgynus ir parklibinkščiuoti pas mane, bet žaizda buvo baisinga. Aš, aišku, daktaravau kaip išmanydama, bet Memio koja vis tiek ėmė pūti ir jisai visiškai nebegalėjo pasijudinti. Iki šiolei negali. Tik sėdi. Man jo taip gaila, bet niekuo negaliu jam padėti, nors visas žoleles gyduoles ir kitus monus išmėginau. Tai bent jau maitinu gerai ir rūpinuosi, kad jam nieko nepristigtų. Gal kiek ir pastorėjo, bet kas iš to – bent jau pilvas pilnas. Ar ne, brangusis?

– Taip, pilvas mano pilnas... – sudejavo Memis, kaip sykis, kad laiką prastumtų, šlamšdamas patiektą briedieną. – Tu miela ir gera žmona.

– Šitaip va dviese ir gyvenam, – pasakė Salmė. – Visai laimingai – nors Memis, aišku, kartais norėtų pasisukti ir miške. Nenuobodžiaujam, valgom kelis kartus per dieną, o kai pilvas pilnas, tada miegam vienas kitą apsikabinę. Tikiuosi, kad geležiuočiai mūsų čia, urve, nesuras – taip giliai į mišką paprastai neina. Tai baisūs jie! Kaipgi galima medžioti lokį? Ką lokys jiems padarė? Lokys juk toks geras žvėris. Oi, Memi, tu jau briedį suvalgei? Gal dar norėtumei?

– Ai, gal duok šen, – memtelėjo lokys ir nerūpestingai nu-metė apgraužtus kaulus ant žemės; susijaudinusios debesiu pakilo musės, džiaugdamosi gavusios naujų taukuotų kaulų pašminėt.

Man pasidarė liūdna, užliejo širdgėla. Ji neužklupo manęs nei tada, kai seneliui nuo stuburo grobus nukapojo, nei tada, kai dėjau jo palaikus laidotuvių laužan. Senelis gavo ko panorėjęs: jis išdidžiai kovėsi, užmušė daug geležiuočių, o tada žuvo ir pats. Jis tai iš anksto žinojo. Anksčiau ar vėliau turėjo bent jau suvargti nuo amžiaus, kada nors netgi jo iltys turėjo atbukti. Žinojome, kad nelaimėsime, galėjome tik sukelti kiek įmanoma daugiau žalos ir pasėti sumaištį. Kad šaulio strėlė senelį kliudė kaip tik tąsyk – atsitiktinumas, bet anokia gėda. Karys gavo pasišvaistyti mūšyje, dabar turėjo atsiimti atpildą. Nebūtų geležiuočiai mirtinai nukankinę – pats būtų jiems taip padaręs. Niekam nieko negalėjai prikišti: senelio gyvenimas baigėsi taip, kaip jis pats norėjo, o mūsų netikusiais laikais jo likimas kaip tik atrodė gražus ir didingas.

Tai, kas nutiko mano seseriai, – visai kas kita. Tai buvo baisu, tai buvo gėdinga. Kartais pasitaikydavo – dar namie, – kad motina kur kampe pamiršdavo gabalytį zuikio kulšies arba kokio kito patiekalo, kuris šviežias būtų buvęs skanus ir sultingas, bet apleistas sušvinkdavo ir užsitraukdavo pelėsiu. Mano sesuo dabar ir buvo kaip toji užmarštin nugrimzdusi zuikio kulšis, kad ir kaip liūdna buvo tai pripažinti. Miškas tuščias, tik jinai dar

likusi – lygiai kaip ta pamiršta kruopelytė maisto, laiku nepastebėta, o dabar jau nebetinkama valgyti. Ji pagedo, – oi, kaip šlykštu sakyti šitokius žodžius apie savo seserį! Jos laikas baigėsi, ji jau buvo nebe žmogus. Nebuvo dar ir lokė, bet sviro ton pusėn. Ji jau sutikdavo valgyti žalią mėsą, jos plaukai jau panėšėjo į susivėlusį kailį. Ir aš niekaip negalėjau jai pagelbėti, nes pats irgi buvau lygiai toks pat supelijęs mėsgalis, mėšlungiškai besistengiantis išlaikyti andainykštį šviežumą ir vaizduotis, kad dar kam nors tinku. Kam? Sesuo suprato teisingai – ji dar galėjo valgyti ir miegoti savojo lokio glėby. Ir tiek. Aš nė lokio neturėjau – teko miegoti vienam.

Ak, tai štai kokia ateitis manęs laukia čia, miške, pamaniau pakraupęs. Ar nebūtų buvę geriau, jei žmogbeždžionės būtų dar labiau pavėlavusios ir iš mano kruvinos nugaros būtų išdygę narsūs sparnai, ir būčiau išskridęs kartu su seneliu – ten, kur išėjo visi mano brangiausi, visi mano pirmtakai, visa mano padermė? Ten, kur pradingo visas tas gardus kepsnys, kadaise vidur stalo, garbingiausioje vietoje, džiuginęs visų nosis, akis ir liežuvius, – dabar iš jo tebuvo likę vien pora ant žemės nukritusių kąsnių – mano sesuo ir aš.

– Kodėl gi nevalgai? – vėl paklausė Salmė, su pasigardžiovimu taip grauždama pusžalį briedį, kad net kažkas rausva tryško lūpų kampučiu. – Bijai, kad nepakankamai iškepęs? Klausyk, jei šito bijaisi, galiu gi tau vieną gabalą dar pakepti!

– Ne, Salme, nesivargink, – tarstelėjau. – Aš tikrai nealkanas.

Pas seserį neužsibuvau. Su smarve apsipratau, bet neturėjome apie ką kalbėtis. Po paskutinio mudviejų susitikimo daug visko nutiko, bet šnekėtis neturėjome nei jėgų, nei noro.

Todėl nepratariau nė žodžio apie senelį, nepasakojau apie savo gyvenimą kaime anei apie vėlesnius mūšius. Pamaniau, kad Salmė tų dalykų vis tiek nesuprastų. Man brangūs arba skaudūs prisiminimai jai tebtų buvę kažin kokios nesuvokiamos žinios apie tolimą, nepažįstamą pasaulį – svetimas, keistas kvapas, kuris staiga įsiveržia tavo urvan ir trukdo snausti šiltam seno gero namų tvaiko glėby. Nutuokiau, kad būtų tekę Salmei ir Memiui viską nuodugnai aiškinti, – ir netgi iš to nebūtų naudos.

Tad tepasakiau tik tiek, kad tą laiką klajojau. Salmei to pa-kako – ji daugiau nesiteiravo, o Memis patenkintas lingavo aptukusią galvą. Tada Salmė prisiminė mūsų motinos mirtį – jos priežastis įsivaizdavo gana miglotai: ji būtent manė, kad gyvačių lizdas, kur gyveno motina, kažkodėl tiesiog užsidegė, o aš nepasivarginau pasakyti, kad reikalas buvo ne toks paprastas. Leidau jai šiek tiek paraudoti ir pasiskųsti ir pastebėjau, kad Salmei virkaujant Memis užsnūdo, o jam iš nasrų kyšo pusiau apgraužtas kaulas – lyg būtų vėmęs skeletą.

Salmė užbaigė šneką ilgu atodūsiu ir saldžiai nusižiovavo. Supratau, kad dabar norėtų ir numigti savo lokio, išpampusio į milžiną, glėby, ir pasakiau, kad jau eisiu.

– Kur apsigyvensi? – paklausė Salmė. – Ar senojoj motinos trobelėj?

– Bus matyt, – atsakiau aš. – Dar apie tai negalvojau. Galbūt iš tikrųjų ten, o gal pasistatysiu naujus namus.

– O tuo tarpu juk galėtumei pas mus permiegoti, – svarstė Salmė. – Vietos turim.

– Ne, aš visgi noriu atskiro būsto, – paaiškinau. Salmė apsnūdusi linktelėjo.

– Tai užėik vis, – tarė ji. – Valgyt pas mus visad gausi. Mums su Memiu būtų labai smagu, jei ateitum mudviejų aplankyti. Mes juk niekur negalim nueit – Memis vargšelis visai luošas.

Ji gailestingai nužvelgė savo lokiakalnį ir pakuždom pridūrė:

- Šiaip tai, aišku, gerai, kad nebegali eit į mišką ištvirkaut. Nu, į tas kaimo mergas spoksot. Dabar jis – mano vienos lokys ir man visai nereikia jaudintis, kur jis ir ką veikia. Visą laiką kuo gražiausiai ant akių.

- Jo, tas tai gerai, – sutikau ir išėjau. Šviežias oras plūstelėjo man į veidą, lyg būtų apipurškę šaltu vandeniu, – po pridvisusio urvo kvapas atrodė tiesiog toks skanus, kad mielai būčiau godžiai jo atsikandęs. Kurį laikąėjau tiesiog mėgaudamasis tuo, kad kvėpuoju. Tada prisėdau ant žemės, užkrimtau bruknių, nes pilvas buvo visai tuščias, ir mąščiau, kurgi man pasidėjus.

Vėl į karą eiti be senelio nesinorėjo. Tikriausiai savo jau išsiutau: vietoj pašėlusio pykčio ir keršto troškulio, neseniai dar virusių gyslose, buvo apėmęs visiškas abejingumas. Po teisybei, tingėjau bet ko imtis. Užvis mieliausiai būčiau amžinai likęs čia, tarp krūmokšnių, kaitintis saulutėj kaip kokia susirangiusi angis. Bruknės buvo ranka pasiekiamos, jų buvo daug, – ko man dar galėjo prireikti? Galvoje nebuvo nė mintelės, nugrimzdau į malonų stingulį ir atsikvošėjau tik tada, kai saulė jau slapstėsi už medžių viršūnių ir pasidarė vėsoka.

Atsikėliau, pasiraiviau ir pamosavau rankom, kad sušilčiau. Teks ieškotis užuovėjos, nes rudeninis miškas ne toks šiltas, kad miegotum po atviru dangumi. Pas seserį eiti nenorėjau, naujo būsto statybomis naktį būtų buvę kvaila vargintis, tad teliko senieji namai. Ilgą laiką netraukė jų lankyti, bet dabar ūmai pajutau, kad tas jausmas dingo. Kodėl gi nenuėjus ir nenumigus? Galų gale, tai juk tebuvo trobelė – na ir kas, kad pilna man gaudžių prisiminimų. Argi išvis jie dar gaudūs? Pagalvojau apie motiną ir Hiję, bet širdis nė nevirptelėjo. Praeitį teatrodė kaip tolima pasaka, kuri galėjo būti liūdnesnė ar linksmesnė, tačiau niekaip nesisiejo su šia akimirka. Motina ir Hijė tebuvo vienos iki galo papasakotos istorijos veikėjos – dabar jos tebuvo tik tamsus, vėsus miškas, kuriuo bodėjausi, ir tuščia trobelė kažkur to miško kitam pakrašty, kurioj būtų buvę taip malonu išsitiesti. Visa kita buvo nesvarbu.

Patraukiau link senųjų namų ir kelias nuvedė miško pakraščiu. Neįstengiau atsispirti pagundai kartelį žvilgtelėti į Magdalenos kaimą – nuo čia turėjo gerai matytis. Suktelėjau nuo tako į šoną ir po kelių akimirkų atsidūriau ten, kur baigėsi medžiai ir prasidėjo laukai ir pievos.

Nuo čia turėjau pamatyti kaimo stogus – bet jų nebuvo. Kaimas buvo dingęs, o prieblandoje mano akis tiksliai neskyrė, ar jis visiškai nušluotas nuo žemės, ar likęs koks pastatų pėdsakas, griuvėsiai ar kas tokio. Suglumau, nes išties nesuvokiau, kaip visas kaimas staiga išgaravo. Mudu su seneliu jo nesudeginom –mus paklaidino geležiuočiai, o juos išgalabiję nebesivarginom padeginėti namų. Betgi kaimo nebuvo. Nejau jie išsikraustė ir pasiėmė kartu namus?

Tada pamačiau tolumoje judant žmogystą. Smalsiai prisiartinau, vildamasis sutikti kokį pažįstamą. Ir tikrai šitas vyras buvo pažįstamas. Patsai kaimo seniūnas Johanesas vilkosi siaurutėliu keleliu su lazda rankoje ir nudriskusiu apsiaustu ant pečių.

- Sveikas, kaimo seniūne, – pasakiau žengdamas iš tamsos. – Argi ne smagu susitikti po šmoto laiko?

Johanesas dėbtelėjo į mane ir abiem rankomis įsitvėrė lazdos, kad apsigintų. Bet aš nė

minties neturėjau pulti. Mano pyktis buvo išblėses ir šiuo metu vien džiaugiausi sutikęs žmogų, kurio galėjau pasiteirauti apie paslaptinę kaimo dingimą.

– Nesišvaistyk lazda, – pasakiau. – Atėjau ne užmušti tavęs. Sakyk: kas kaimą ištiko? Ar jus gaisras užklupo? Kur visi namai?

– Prakeikta pragaro išpera! – suurgė kaimo seniūnas Johanesas. – Dabar tu ateini ir teiraujiesi, kur namai! Jo, mus užklupo gaisras! Jo, mūsų kaimas sudegė iki žemės – ir čia tu dėl to kaltas!

– Aš tikrai jums po šelmenimis ugnies nekišau, – atšoviau. – Nuoširdžiai kalbant, mielai būčiau, nes jūs gi norėjot mane padegti, – bet išdundėjo iš galvos per smarkias kautynes. Taigi nekaltink manęs, seni. Šito pokšto likau neiškrėtes.

– Mūsų kaimą sudegino už bausmę dėl negirdėto nusikaltimo, o tą nusikaltimą įvykdei tu, – atsakė Johanesas. – Tu su savo skraidančiu velnio sėbru patį šventąjį vyskupą nužudei, o už šį bjaurų kraujo praliejimą turėjome sumokėti mes. Garbieji riteriai atėjo ir padegė mūsų kaimą, nes nužudyti šventą vyrą – baisi nuodėmė. Tu už tai degsi pragare! Aš, aišku, bandžiau gerbiams ponams riteriams paaiškinti, kad mes prieš šventąjį tėvą rankos nekėlėme, kad mums niekad nė į galvą nebūtų atėjusi tokia siaubinga žmogžudystė. Paaiškinau, kad vyskupą užpuolė laukinis, nekrikštytas gyvulys, vilktakis, kurio buveinė – tankus miškas ir kuris anksčiau jau yra mirtinai užkandžiojęs mano nelaimingą dukterį bei tikrą kilniojo viešpaties riterio sūnų. Bet ponai pasakė, kad jiems tas pat, kuris japas įvykdė tą nusikaltimą. Jie pasakė, kad mes visi tebesam gyvuliai ir laukiniai, neturį nei kultūros, nei garbės. Jie pasakė, kad neturi kada gilintis, kas iš mūsų krikštytas, kas ne, ir kad mums, šiaip ar taip, teks už saviškių kiaulystes atsakyti. Paskui jie ir padegė mūsų kaimą ir išjojo ant savo kilmingų ristūnų.

– Kodėl jūs nesipriešinot ir jų neužmušėt? – paklausiau ne dėl to, kad būtų pagailę kaimo, o kad suprasčiau, dėl kokios priežasties tie žmonės pasižadėję prieš geležiuočius žemintis ir kankintis, lyg būtų jų avys.

– Nes mes krikščionys! – pareiškė Johanesas ir iškėlė ranką į dangų, kaip visad būdavo papratęs, kai jam užeidavo, ir užriko: – Mes ne laukiniai žvėrys kaip tu ir žinome, kaip dera elgtis naujajame pasaulyje! Galų gale kilnieji riteriai tiesą sakė: vyskupo nužudymas yra pats baisiausias nusikaltimas ir už jį reikėjo ką nors nubausti. Toks paprotys. Jei būtume sukilę ir puolę ponus riterius, tada tik patvirtintume jų nuomonę, kad dar nepriklausome tai pačiai gretai kaip išsilavinusios tautos, kad dar tebesame laukiniai. Bet tai netiesa: mes už kitus ne prastesni! Todėl nuolankiai, krikščioniškai nusižeminę priimsime teisėtą bausmę ir pasistatysime naują kaimą. Kaip tik šiandien nuėjau į pilį paprašyti leidimo, ponas riteris buvo toks šaunus ir davė mums dar vieną progą pasitaisyti. Mes dar pakilsime iš pelenų ir vieną dieną sėdėsime išdidžiai šalia kitų šiuolaikinių tautų, ir būsime ne prastesni.

Man įkyrėjo. Šitas kalbas nuolat girdėjau gyvendamas pas Magdalena – jie visi tauškė tą patį. Nebegalėjau šnekėtis su Johanesu, norėjau išeiti ir niekad jo nebeišvysti.

– Šaunumėlis, pasistatykit dar ir naują kaimą ir tapkit išsilavinusia tauta, – pasakiau. – Būkit šiuolaikiški ir melskitės savo naujam dievui. Širdingai linkiu sėkmės. Viso gero!

Norėjau eiti sau, bet Johanesas jau buvo užsikūręs ir nenorėjo taip greit baigt pokalbio.

– Nesišaipyk, šėtone! – sugriaudėjo. – Ak, tai tu sėkmės linki! Žinau aš, trokšti mūsų pražūties! Kur dabar eini? Į tamsų mišką garbint bjauriųjų fėjų ir jų prašyti pragaro jėgos

mus persekioti!

- Tamstele, - pasakiau irztelėjęs. - Pažadu tamstai, kad ten, tamsiam miške negarbinsiu jokių fėjų ir nieko jų neprašysiu. Šita mada jau praėjo, kaip kada nors iš mados išeis ir tamstos dievai bei jėzūs. Gal vėl rasit naujų, bet mūsų akys šito, laimė, jau neregės. Aš dabar tiesiog einu pamiegoti - tamstai irgi siūlau. Jau naktis.

- Bedievis! - šūktelėjo Johannesas.

- Gryna teisybė, - atsakiau. - Taip vadinamas nesigėdiju.

- Galvažudys!

- Tai irgi ne melas. Bet tą patį galima pasakyti ir apie tave, seni. Pameni, kaip užleidot ugnį ant visų angijų? Beje, kas nutiko Petru, nunešusiam mano draugę skuzdėlynan? Tikiuosi, kad sudegė, kai jus pliekė geležiuočiai.

- Petras - mūsų kaimo pasididžiavimas! - pareiškė Johanesas. - Tai jisai aptiko šventojo vyskupo ir jo bendražygių palaikus ir kaipmat sukvietė ponus riterius, kad jie įvestų tvarką ir paskirtų bausmę. Atsidėkodamas vienas riteris pasiėmė jį sau ginklanešiu. Vos prieš keletą dienų kartu su savo valdovu iškeliavo į tolimą šalį kautis su pagonimis. Tai didelė garbė mums visiems: Petras - pirmas iš mūsų, taip toli nuėjęs. Dabar ir mūsų vaikas kartu su didžiais ir galingais prisidės prie naujojo pasaulio kūrimo. Argi tai darsyk neįrodo, kad mes už kitus nė trupinėlio ne prastesni?

- Tikiuosi, kad tie pagonys nudirs jam odą, - pasakiau. - O dabar - labanakt, seni. Tikiuos, kad ir pats prieš mirtį gausi šarvus - tu juos visais atžvilgiais užsitarnavai.

- Tokia garbė vargiai mane teištikis, - atsakė Johannesas, iš kurio tono visgi buvo justi, kad mano žodžių pasijuto pamalonintas. Jo balsas pasidarė iškilmingas. - Eiki, vaikine, ir gyvenki toliau savo tamsioje praeityje kaip koks pirmykštis žvėris, kuriam iš užpakalio tebeauga uodega. Aš eisiu kiton pusėn ir tol, kolei kvėpuosiu, veršiuos į šviesą ir naująjį, geresnį pasaulį!

- Pirmyn, - tarstelėjau. - O kad kelelis tau lengvesnis būtų...

Išsitraukiau peilį ir kirtau kaimo seniūnui per subinę.

- Šitaip, - pasakiau ir nusijuokiau, nes, garbės žodis, tame moste nebuvo nė kruopelės pykčio, padariau tai tiesiog netikėtai užėjus išdykumui. - Dabar tikrai galėsi nesibaimint turis uodegą. Čiūžink sau patenkintas - dabar tu tikrai šiuolaikinis žmogus!

- Vilktaakis! - užriko Johannesas, susiėmęs krauju lašantį paskuigalį. - Galvažudys! Tau pragare vieta - ten vieną dieną sudegsi! Užmušei mane! Nukraujuosiu!

- Argi uodegą nupjovus tikrai taip blogai? - nusistebėjau. - Šiuolaikiniam žmogui ji juk nereikalinga. Nerėkauk dabar taip baisiai kaip koks laukinis! Ką ponai riteriai apie tave pagalvos, jei nesugebi elgtis kaip išsilavinę žmonės? Ša, ša, nė nežiūrėk užnugarin - žiūrėk tik į priekį! Nosį juk tebeturi, tad vėją užuosi - ko tau dar reikia? Viso gero, seniūne, viso labo!

Nubėgau pukšėdamas iš juoko, bet siaubingi Johaneso šauksmai dar ilgai buvo girdėti.

Šposas su Johaneso subine pakėlė man nuotaiką. Žygiavau link namų niūniuodamas vieną žmogbeždžionių dainą, bet šios nakties susitikimai dar nesibaigė.

Kažkas šūktelėjo mane gyvačių kalba. Iš pradžių pamaniau, kad tai bus kokia nuo gaisro išsigelbėjusi angis – juk ne visos gyvatės tąsyk užtroško nuo dūmų. Atšnypščiau atgal ir žvilgsniu paieškojau gyvatės – bet pamačiau Mėmę, kuris, kaip įprasta, gulėjo tarp žolių kupstų.

Kad jo esama, man visai išėjo iš galvos. Tai mes su seseria – ne paskutiniai žmonės! Dar buvo ir Mėmė – nors, regis, pavadinęs jį žmogumi būčiau akivaizdžiai persistengęs. Jis buvo praradęs paskutines apybraižas, o kai priėjau arčiau, negalėjau tiksliai pasakyti, kur baigėsi jo kūnas ir prasidėjo samanos. Dėl to veikiausiai buvo kalta miške tvyranti tamsa, bet Mėmė iš tiesų atrodė kažkoks susiliejęs su gamta. Jis buvo tarsi ištirpusi ir plačiai išsiliejusi pusnis. Tos pat samanos, augusios jam po šonu ir greta jo, augo ir ant jo paties. Dargi atrodė, kad ilgai nebuvo pasijudinęs iš vietos, nes jį storu sluoksniu dengė medžių numesti rudeniniai lapai. Veidas buvo tamsus kaip žemė ir šen bei ten suskeldėjęs, o akys blizgėjo man iš po tos plutos kaip rasos lašai.

– Tu dar gyvas, – pasakė Mėmė, o jo balsas girdėjos slopiai tartum iš po žemių ir buvo sunku suprasti žodžius – atrodė, lyg burna būtų įgriuvusi arba pripustyta. – Nė nesitikėjau tave dar pamatysiąs.

– Tai dar norėjai mane pamatyt? – paklausiau laukdamas, kada Mėmė kilstelės savo vynmaišį, su kuriuo niekad nesiskirdavo, sriūbtelės ir atsikrenkš. Man atrodė, kad gal tai praskalautų jam gerklę ir man būtų lengviau jį suprasti. Bet Mėmė neatsigėrė ir, tiesą sakant, nė nebūčiau galėjęs pasakyti, ar išvis tebeturėjo rankas, – o gal jos nupuvo ir jisai nebeturėjo kuo laikyti vynmaišio.

– Man nerūpi, – tarstelėjo Mėmė į mano klausimą. – Pagalvo-jau, jei jau tebesi gyvas ir pasirodei prieš man galutinai suyrant, tai noriu tau ką papasakoti. Ne todėl, kad būtų svarbu, – ne, čia viskas beprasmiška. Bet toks jau paprotys.

– Tai apie ką nori man papasakot? – pasiteiravau.

– Apie Šiaurės Slibiną, – pasakė Mėmė.

Tai buvo netikėta. Pritūpiau prie jo ir išsyk pajutau šlykščią puvimo smarvę, tvoskiančią nuo išdrikusio jo kūno – ar veikiau lavono, kuris per kažkokį stebuklą dar turėjo gyvą galvą. Pasišlykštėjęs nusigrėžiau į šalį, ir Mėmė, tai pastebėjęs, nusiviepe žemėta burna.

– Smirda, a? – paklausė. – Smirda! Pats nieko nebejaučiu, bet žinau, kad manęs iš tikrųjų nebėr. Supuvau. Jau kelis mėnesius iš čia nesijudinau, nevalgiau ir negėriau. Nebeprišimenu netgi vyno skonio ir, jei man kas nors jo įlietų burnon, jis įsigertų žemėn tartum lietus, nes nebeturiu nugaros. Jaučiu, kaip manyje želia augalai – pavasarį jie išaugo

iš manęs lyg iš velėnos, o stirnos juos es ir ne nenutuoks, kad joms po kanopomis guli negyvas žmogus. Nebejaučiu rankų anei kojų. Galva dar išsilaikiusi, nes kieta kaip akmuo, bet jei būtum atėjęs dar po kelių dienų, nebebūčiau įstengęs prašnekti. Neliūdėčiau, nes tai, ką turiu pasakyti, anaipol nesvarbu. Reikalas toks: aš buvau sargas. O sargai prieš mirtį turį išsirinkti sau įpėdinį. Kaip supranti, man tai padaryt nesunku – be tavęs nieko nėra. Galėsi nesivargint, jei nenori. Šiaurės Slibinas ir be tavęs išsivers. Aš jo jau metų metus nelankau. Jis miega ir jam tas pats, ar kas tuo metu jį kepši. Bet visgi pamaniau, kad jei dar kada tave sutikčiau, tai papasakosiu ir pats matysi, ką daryt. Man nerūpi.

– Kaip aš rasiu Šiaurės Slibiną? – susijaudinęs paklausiau.

– Pameni tą žiedą, kur kadaise daviau? – paklausė Mémé. – Taip, aišku, pameni – juk vaikščiojai manęs apie jį teirautis, bet tada nebuvo reikalo tau atsakyti. Sargas gali atskleisti paslaptį tik prieš mirtį. Iš tikrųjų būčiau galėjęs tau ir neduoti rakto, nes dar buvai vaikas ir galėjai jį pamesti, bet manęs tai nedomino. Visa tai, šiaip ar taip, buvo beprasmiška – viskas juk jau seniausiai pasibaigė, ir nebuvo jokio skirtumo, ar paskutinis sargas būsiu aš, ar po manęs dar bus kas kitas. Tai tik agonija, o po jos vis tiek ateis šviesa ir miegos Šiaurės Slibinas visiškai vienatvėj savo amžinu miegu. Galbūt netgi vyliausi, kad pamesi raktą, – greičiau baigtųsi šita nesąmonė. Sakyk, nepametei rakto?

– Negaliu patikėt, – atsakiau. – Aš to žiedo, aišku, seniai nemačiau, bet tebeturėtų būti motinos trobelėj. Būtinai susirasiu. Kaip jį naudot?

– Esmė ne žiedas, – pasakė Mémé. – Jis tik bevertis niekutis, nutrauktas nuo kažkokio užplumpinto svetimšalio piršto. Gali tą žiedą sviest į paukščius, ir tiek. Bet žiedas maišelyje – plonyčiame ir tokiame lengvame, kad net silpniausias vėjas galėtų jį nupūsti. Žiedas įdėtas į maišelį dėl svorio, kad maišiukas nejudėtų. Tebeturi tą maišelį?

– Taip, žinoma, – patikinau. – Hmm, o koks gi tas maišelis?

– Iš Šiaurės Slibino odos, – tarė Mémé. – Sykį per dešimt tūkstančių metų Šiaurės Slibinas išsineria iš odos – jis tą jau darė nesuskaičiuojamą daugybę kartų ir darys toliau. Iš tos odos sargas turi išpjauti mažutėlį gabalytį, kurį padovanos įpėdiniui. Tai ir yra raktas. Jis nuves tave pas Šiaurės Slibiną.

– Kaip? – mygau aš.

– Teks tau suvalgyt tą odą, – atsakė Mémé. – Toliau viskas eis savaime.

– Šiąnakt pat susirasiu tą maišiuką, – pažadėjau. – Labiausiai už viską šiam pasauly norėjau pamatyti Šiaurės Slibiną, o dabar jau galėsiu.

– Nepamiršk, kad jis tavęs niekad nematys, – pasakė Mémé. – Jisai miega ir nėra nieko, kas jį pažadintų. Tai, ką prisiimi, – nereikalinga, pokvailė pareiga, ir aš tau verčiau siūlau mest tą odos skiautelę į laužą ir pasiųst viską šiknon. Turėjau tau papasakot, bet paklaudyti manęs neprivalai.

– Bet aš noriu! – sušukau. – Noriu!

– Tai pirmyn, – sumurmėjo Mémé. – Džiaukis – ir perduok nuo manęs tam padarui linkėjimų. Bus tau laimė per jį numirti.

Jis sumerkė akis. Tai buvo paskutinis kartas, kai mačiau jį gyvą, nes, kaip žinia, būdamas didžiai nekantrus, iškart nušvilpiau prie motinos lūšnelės ieškoti žiedo su maišeliu, ir kai po kelių dienų vėl sugrižau, Mémé nebešnekėjo, jo veidas buvo išsiliejęs, o iš kūno telikusi klampynė – bala tarp kupstų, kurią galėjai peršokti, nenorėdamas sušlapti kojų.

Nuskubėjau namų pusėn ir senąjį savo būstą radau tylų ir vėsų. Seniai niekas nekūreno ugnies jo krosny, ir keptos mėsos kvapas, kuris niekad neišsisklaidydavo tarp mūsų namų sienų ir nuo kurio vos įžengus vidun burnoj prisikaupdavo seilių, dabar buvo išsivadėjęs. Nors maniau, kad vėl išvydęs namus nesusijaudinsiu, žiūrėdamas į tą tamsų ir tuščią, kažin kokį liūdną kambarį, pajutau kažką kutenant gerklę. Bet šiuo metu visgi buvau pernelyg persmelktas noro greit rasti Šiaurės Slibiną, tad neturėjau kada pasiduoti niūriems prisiminimams. Ėmiau raustis po skrynias ir kuparus, ir po kelių akimirku žiedas su maišeliu jau gulėjo mano rankoj.

Nekantriai iškračiau žiedą iš brangiojo odinio maišelio – žvangėdamas nusirito grindimis kaip bevertis niekutis. Atidžiai tyrinėjau maišelį, paglosčiau pirštais, nuėjau ant slenksčio, kad mėnesienoje geriau apžiūrėčiau Šiaurės Slibino odą. Odos juostelė iš tikrųjų buvo plonutėlė – pakėlus prieš akis, mėnulis ją kiaurai peršvietė. Buvau toks susijaudinęs, kad vos įstengiau kvėpuoti. Sulanksčiau skiautelę mažučiais kvadratėliais ir įsidėjau burnon. Man nė nuryti nereikėjo – Šiaurės Slibino oda, sakytum, lydėsi ant liežuvio, ištirpo ir išsklido. Sulaikęs kvapą laukiau, kas dabar man atsitiks. Nebūčiau stebėjęsis, jei kūnas staiga būtų skaisčiai užsiliepsnojęs arba jei būčiau mikliai išstypęs sulig aukščiausiais miško medžiais. Bet man nieko nenutiko. Tebestovėjau ant senųjų savo namų slenksčio nušviestas mėnulio, bet žinojau, kur miega Šiaurės Slibinas.

Tas žinojimas neatėjo kokių netikėtų pokštelėjimu anei netrenkė žaibu per smegeninę. Aš paprasčiausiai, sakytum, prisiminiau – kaip kažką, ką kažkada seniai seniai buvai žinojęs ir kas visiškai atsitiktinai sugrįžo atmintin. Maždaug taip: ak, tikrai, taip ir yra, kaipgi šitokią paprastą dalyką galėjau užmiršti? Dabar man atrodė baisiai keista, kad ieškojau Šiaurės Slibino po visą mišką, negalėdamas rasti, nors jo slaptavietę taip lengva aptikti! Tai beveik nė nebuvo slaptavietė: suvalgius skiautelę man rodėsi, kad ant Šiaurės Slibino galėjai tiesiog užgriūti – jis juk buvo visai čia pat. Ligi šiol visą gyvenimą vaikščiodavau pro urvo angą, už kurios jis amžinu miegu miegojo, ir nė sykio nesumojau įlįsti vidun.

Užvėriau namų duris ir žengiau plačion kiaurymėn, kuri žiojėjo tiesiai priešais mano senąją lūšnelę ir kurios anksčiau nepastebėdavau. Erdvi ertmė vedė mane tiesiai, lėtai leisdamosi į žemės gelmes. Priešaky spingsėjo šviesa. Buvo šilta ir švelni, priėjus arčiau nepasidarė ryškesnė ar įkyresnė. Šiaurės Slibinas žioravo lyg blėstantis laužas.

Dabar pamačiau jį. Jis tikrai buvo – tas garsusis Šiaurės Slibinas, apie kurį buvau tiek prisiklausęs ir kurį nuo pat vaikystės taip troškau sutikti. Buvo dar didesnis ir didingesnis nei kada būčiau galėjęs įsivaizduoti, didingas ir keliantis šurpą. Apėjau aplink, susijaudinęs ir laimingas. Pagaliau aš čia! Nedrįsdavau nė tikėtis kada nors vis dėlto pamatyti Šiaurės Slibiną – juk ir dėdė Votelė sakydavo, kad jis amžiams pradingęs ir niekad nebepakils. Nė vienas žmogus niekad nebeturi jo pamatyti – bet aš visgi pamačiau.

Šiaurės Slibinas gulėjo ant pilvo, tvarkingai suskleidęs sparnus ant nugaros, užmerktomis akimis. Baisingi nagai įgrimzdę minkštan smėlin. Šiaurės Slibinas miegojo, o jo miegas buvo ramus ir kietas. Tai buvo ne koks nusenęs pabaisūnas, kuris snausdamas stumia dienas iki mirties, pernelyg bejėgis ir suvargęs, kad pakrutintų sunkius vokus. Ne, Šiaurės Slibinas buvo didelis ir stiprus, jis dar turėjo užtektinai galios, ir galėjai tik įsivaizduoti visa, ką dar įstengtų nuveikti, jei kokia jėga pažadintų jį iš miegų.

Bet tos jėgos nebuvo. Tūkstančiai vieningai ištartų gyvačių užkalbėjimų būtų pajėgę

įsibrauti į jo paslaptingus sapnus, bet tebuvau aš, paskutinis jo sargas. Visi kiti susirado įdomesnės veiklos, jau gyveno naujajame pasaulyje, kur Šiaurės Slibinas tebuvo senovinės pasakos, močiučių sekamos vakarais minant verpimo ratelį, veikėjas.

Atsitūpiau greta Šiaurės Slibino ir paglosčiau, patapšnojau tvirtą, bet sykiu tokią glotnią jo odą. Ji buvo labai šilta, o kai prisiglaudžiau prie jos nugarą, pasidarė malonu. Atsirėmęs į miegantį milžiną, pasijutau gerai ir užtikrintai. Žinojau, kad Šiaurės Slibinui galiu nors ir ant nugaros užsiropšti ir vis tiek nesutrukdyti miegoti. Niekas visame pasaulyje negalėjo nei jo sutrukdyti, nei užmušti. Jis juk buvo amžinas, buvo ir liko, – o sykiu nuo galutinio išnykimo jį teskyrė gležnutė voro siūlo gija, ir tasai siūlelis buvau aš. Pasaulis nuo jo nususuko, išdavė jį ir pamiršo, paliko galingą Šiaurės Slibiną tuštumoje. Vien aš palaikiau jam draugiją. Po manęs jis turėjo išnykti, nes to, apie ką niekas nieko nežino ir ko niekas niekad nėra matęs, juk ištis nebėra. Jis buvo nei gyvas, nei miręs.

O juk viskas galėjo būti kitaip! Tiek ir tiek dar būtų galėjęs nuveikti! Nepajutau pykčio – tik bejėgišką liūdesį pagalvojęs, kaip mums būtų buvę lengva kautis ir nugalėti, jei iš pakvaišimo nebūtume pametę savo veiksmingiausiojo ginklo, tos neaprėpiamos jėgos, kuri miegojo čia pat, šalia manęs, ir dar ir dabar būtų galėjusi viską, – viską! – jei tik nebūtume pamiršę gyvačių užkalbėjimų. Šimtmečius ši jėga mums tarnavo, it grėsmingas ir ginantis audros debesis sklandė mums virš galvų. Tai buvo mūsų slaptas ginklas, kuriuo niekas kitas negalėjo ir nemokėjo naudotis. Dabar jau ir mes buvome tie kiti, o Šiaurės Slibinas tik miegojo, miegojo niekieno nešaukiamas.

Viskas galėjo būti kitaip! Bet veikiausiai tai buvo neįmanoma. Pasaulis keičiasi, kai kas nugrimzta užmarštin, kai kas išnyra į paviršių. Gyvačių užkalbėjimų laikas praėjo, sykį bus pamirštas ir šitas naujasis pasaulis su savo dievais ir geležiuočiais, ir bus išrasta kas nors kita.

Patogiausiai šiaurės Slibino pašonėj ir užsimerkiau. Man čia buvo gera, neketinau iš čia niekad niekur trauktis.

Aišku, retsykiais vis dėlto išlįsdavau iš urvo – bent tam, kad pasirūpinčiau Šiaurės Slibinu. Įpratau prausti jį, kad oda gražiai blizgėtų, – norėjau, kad būtų kiek įmanoma dailesnis, nors niekas kitas, be manęs, negaudavo jo pamatyti. Eidavau ieškoti sau maisto, o kartais šiaip sau vaikštinėdavau po mišką, kad ilgai lindėjęs urve gaučiau saulės ir pakvėpuočiau grynu oru. Beje, Šiaurės Slibino urvas turėjo keistą ypatybę: išeidamas iš jo galėjai atsisturėti bet kurioj miško vietoj, kaip tik ten, kur tą akimirksnį panorėdavai. Dabar supratau, kaipgi Mėmė taip nepastebimai judėdavo. Jis atkeliaudavo iš Šiaurės Slibino: išeidavo iš urvo, kurio niekas, be jo, sargo, nepastebėdavo, ir paskui vėl į jį paršliauždavo. Taigi ir šią paslaptį įminiau.

Kartkartėm nueidavau aplankyti ir sesers ir josios Memio, bet ne per dažniausiai, nes mane pernelyg slėgė jų urve tvyranti nuotaika, o kvapas buvo nepakeliamas. Memis tiek persirijo, kad lašiniai užspaudė jam smegenis ir jis nebeprisiminė gyvačių užkalbėjimų – taigi įjėdu su Salmė bendraudavo tik memendami. Paskutinį kartą, kai juos mačiau, gulėjo apsikabinę; urve buvo labai tamsu, bet iki šiolei pamenu jų graudžias akis, dyrinčias į mane iš tamsos. Buvo liūdna ir baisu ir daugiau pas Salmę su Memiu nebėjau. Nežinau, gyvi dar jie ar ne, bet linkstu manyti, kad Memis paspringo savo taukais, o Salmė tylomis užgeso jo gaišenos pašonėj. Šiaip ar taip, Memis buvo paskutinis lokys, kuris suprato

gyvačių užkalbėjimus, – tie gyvuliai, su kuriais dabar susiduriu, vykdo mano įsakymus baisingai urgzdami, bet atsakyti negali. Jie virto paprastais laukiniais žvėrimis. Viskas išsigimsta.

Radęs Šiaurės Slibiną, po kelių dienų nuėjau aplankyti Pirės su Riaka. Pamačiau susitraukusius žmogbeždžionių pavidalus, parimusius ant aukščiausios šakos, ir šūktelėjau jiems, bet kai man niekas neatsiliepė, supratau, kad jiedu bus arba mirę, arba pernelyg pavargę ir bejėgiai, kad burną pravertę, o tai buvo visiškai tas pat. Galų gale jie juk visai šauniai atsilaikė – jų pasaulis, jų istorija jau seniai buvo praėjusi. Čia, ant aukščiausios savo medžio šakos, jie visą žiemą ir liko kaip dvi balto kailio pusnelės. Pavasarį sužėlė lapai ir jų nebemačiau, o kai vėl atėjo žiema, šakos jau buvo tuščios ir plikos, lyg pasaulyje niekados nebūtų gyventa nė vienos žmogbeždžionės.

Taigi likau vienas – su Šiaurės Slibinu. Esu jo sargas jau keturiasdešimt metų ir gerokai pasenau. Pastaruoju metu rečiau išeinu laukan. Daug miegu ir sapnuoju. Dažniausiai – kad vėl esu vaikas, sėdžiu dėdės Votelės rūsyje ir dėdė Votelė moko mane gyvačių užkalbėjimų. Paskui jis staiga išbąla, parkrinta aukštiekninkas ir numiršta, bet aš ne nusigąstu, o įsispraudžiu jam pašonėn ir man šilta ir gera. Nepaisau trūnėsių dvoko, plūstančio nuo dėdės, – jis man netrukdo, kaip tik atrodo toks pažįstamas ir apglėbiantis. Paskui pabundu ir susigaudau besąs prisišliejęs prie Šiaurės Slibino, – bet smarvė tebėra mano šnervėse. Žinau, kad šis kvapas sklinda ne nuo Šiaurės Slibino, nes jisai amžinas, o nuo manęs, senio.

Sušnypščiu tuštumon kelis gyvačių užkalbėjimus – tuos pat, kurių mane kadaise išmokė dėdė Votelė, – ir tie užkalbėjimai išvalo orą. Visa kita many gali supūti, bet gyvačių užkalbėjimai amžinai bus švieži. Gyvačių užkalbėjimai ir ramiai snaudžiantis Šiaurės Slibinas.

Ir dėl nieko nesijaudinu – aš irgi galiu kuo ramiausiai sudėti akis. Niekas neblaško mano miego. Galime netrukdomi ilsėtis – Šiaurės Slibinas ir paskutinis vyras, kuris supranta gyvačių užkalbėjimus.